

HAJDAN-KÖZÉP- 8 ÚJABBKORI

HÍRESB

KÉPÍRÓK, SZOBRÁSZOK,

S

RÉZMETSZŐK

ÉLETRAJZA.

MŰVÉSZEK, TECHNIKUSOK ÉS DILETTÁNSOK SZÁMÁRA
S AZ ÍZLÉS-TERJESZTÉSRE.

NOVÁK DANIEL

CS. KIR. AKADÉMIAI MŰVÉSZ ÉS ARCHITEKTUS.

BUDÁN,

A¹ MAGYAR KIR. EGYETEM ÍETÍYIL.

1 8 3 5.

NAGYSÁGOS

NAGY-LONYAI LONYAI JÁNOS
ÚRNAK,

A NAGYMÉLTOSÁGÚ MAGYAR KIR. HELYTARTÓ-
TANÁCS TANÁCSNOKÁNAK,

MELY TISZTELETE « HÁLÁDATOSSÁGA ZÁLOGÁUL AJÁNlja

SZERZŐ.

Nagyságos Úr!

Ha Nagyságodnak a Haza s tudományok iránt kitüntetett érdemei minden hazafit s idegent, kiknek a közjó előmozdítása szivükön fekszik, mély tiszteletre gerjesztenek: nálam a leg tisztább tisztelethez, mellyben sok ezerrel osztozok, még különösen csatlakozik a hálaérzés azon irántam viseltetett nagy kegyért s bizodalomért, mellyel Nagyságod engem megtisztelni méltóztatott.

Jelen írás legyen tehát Nagyságod iránti leg mélyebb tiszteletem, s leg érzékenyebb hálaadásom emléke, s egyszersmind tanujele annak, hogy Nagyságod bennem helyezett bizodalját nem egészen érdemtelenné osztogató.

Nagyságodnak
Budán Május 1jén 1835.

alázatos szolgája
NOVÁK DANIEL

ELŐSZÓ.

Ezen, a tisztelt Közönségnek felterjesztett művészeti munkában, feltalálandja a műbarát a hajdan-közép s újabbkori híresebb képírók, szobrászok, és rézmetszők életrajzát korszerint rendezve-el, s így tehát a művészetekben tett időszaki haladást is szeme elibe terjesztve látandja; melly rend kétségkívül hasznosabb s kedvezőbb lesz, teája nézve, mint néhány eléggé ki nem mentett megjegyzés, mellyeket encyklopaediákban s conversatói lexiconokban itt ott kitapogathat. Azon művészeknek, kik magokat oktattatni, s náloknál előbb élt jeles művészeket a későbbiekkel összehasonlítani óhajtják, illy széllyelszórt adatok csak csekély hasznot szerezhetnek, s őszintén megválva, hányat hozhatnók-fel, kik csupán nevükről, is ismernének a földi pályáruul lelépett híresb művészek közül többeket.

Ezen hiány pótlásául, s hogy hazám fiainak alkalom nyílják közelebbről megismerkedni a képező művészetekkel, s ez által buzdítva s lelkesítve, vagy egészen azoknak szentelni magokat, vagy legalább mint mubarátoknak segedelmet nyújtani azok előmozdítására, — írtam *e jelen* kis munkát, melly megelőzve azon iratokát, mellyeket az építészet külön ágazatiról rajzokkal ellátva rövid idő múlva egymás után közre bocsátandok, eleve már mind azon technikai avagy mütudományi kifejezéseket s fordulatokat meismértesse, mellyek tulajdonkép a művészet nyelvét foglalják magokban.

Teljes bizonnyal állíthatni, hogy mind addig, míg a Hon képző művészeti akadémiát kebelébe nem fogad, a szép művészet még század lefolyása után is parlag mező marad and; melly állítást eléggé bizonyít minden nemzet miveltségi története s haladása a művészet mezején.

Meg kell őszintén vallanunk, hogy vannak a Honban felvilágosodott fejek, s hogy sokan közölök a tudományok külön ágazatiban bámulatos előrehaladást mutatnak. Így vannak jeles költőink, történetíróink, tövénytudoink, néhány jó mathematicus is, bárha az utóbbiak még egy Newton, Delisle, Bernouilli, Lambert, Euler, Alembert, Pingre, Lalande, Schröter, Delambre, Laplace, Olbers, Burckhart, Gauss,

Pons, és sok másokhoz, képest, mint negyedik, ötödik nagyságú csillagok az éggömbön elhomályosulva tűnnek is el; de már a képző művészet' mezején nem található s mutathatni - fel csak egyet is, kiről ezen írásban még most joggal említést tehetnék, s kit a felhozott jeles férfiakkal csak messziről is összehasonlíthatnék.

A művészetek előmozdítására a cs. kir. gazdag műgyűjteményeken kívül van egy képező művészeti akadémia Bécsben, szép művek akadémiaja Majlandban s Velenczében, s mi van a Honban? Vajha legördülne már egykor a kárpit, s ne volna kéntelen minden jó érzésű, a Haza boldogságát őszintén kívánó Honfi akaratja ellen is elismerni s kereken kimondani: hogy még mindenben sokkal hátrább vagyunk nyugoti nagy szomszédinkhoz képest.

Feltételiesen szükséges ugyan a természetes hajlandóság s reátermettség minden ágazatainál a tudományoknak és Szép művészeteknek; de fentebb művelődést kíván ezen természeti idom, ha egy országvándorló főstészt, Raphael, Rubens, David képírókkal egy fokra állítani nem akarunk. Ha tehát két különböző ügyességű művészt egymással összehasonlítunk, kiket a természet egyenlő idomokkal látott-el, azt fogjuk tapasztalni: hogy egyik közülök a tökélyesség leg fensőbb fokáig míveli elmetehetségét

avagy lelki erejét, midőn a másik megelégszik azzal, mit a természettől kölcsönözött. A közpszerű művész csak az uralkodó ízlésnek » módinak hódol, a genic egyedül ideálja után törekszik; ő nem a jelen lármáit, hanem az utókor figyelmét tartja szemei előtt.

a s z e r z ő.

BEVEZETÉS.

FÖSTÉSZÉT,

Mind az, mi a Hajdaniak föstéseiből az idő vas veszeje által dugába nem döntve, meg fenmaradt, nem elég a művészet azon kiterjedéséről igaz ideát szerezni, mellyel bírt vala az a Görögöknél. A nagy mesterek dolgozatit mi egyedül csak azok leírása által ismerjük, mellyek közül azonban még csak egy sem jutott az utóvilágra. Minden mi eddigelé felfedeztetett csak falfestvények, száraz friss mészre festve, s azok általán csak közepszerű mestrek művei, mellyek a sírboltokban, fürdőkben, az eltemetett Herculanium, Pompeji és Stabiae városokban maradtanak-fen.

Raphael Sanzio korában már, az az: a 16dik században, Titus fürdőinek romjai közt fedeztek-fel néhány szobát fal-festvényekkel. Ezen érintett föstések jobbadán arabeskek voltak, a honnan aztán Rafael is vévé magának vatican-loggie-éhez az anyagot (sujet). Ezen szobák idővel ismét feledékenységbe jutottak, behányattak s élpusztultak. Vannak kik azt is állítani akarják, hogy maga Rafael töltette volna be azokat, csak hogy annak nyomdokira ne találhasson senki, honnan vette légyen loggie-éhez az ideát. — Ezen régiségek lemásolásával nem bántak olly pontosan és szigorúan, mint azt a dolog fontossága megkívánta volna, s ez oka annak, miért olly csekély hasznú ezen felfedezés a hajdan föstészet kitudakozására. A színezetből csak igen keveset lehet kivenni, majd minden elhalványult színű, avagy

elfeketülve van a fáklyagőztől. A festvények nagyobb száma csupa contourt mutat. — Nehány illy festvényt fedeztek fel Cestius piramisában, úgy hasonlólag Domitian és Augustus fürdőiben, a palatinusi hegyen fekvő palota romjai közt, a Flaminia via-ban, s több más helyen, mellyek közül sokak, másolatok által tartattak-fen az utóvilág számára.

A Hajdaniak csupán vízszínekkel festenek, s az olajfestékek náluk egészen ismeretlenek voltak. A hajdan Nemzetek nevezeteseb szín-anyagai ezek lehetnek: Sinopis pontica, finom ércmészföld; Paraetionion fejez szín, mellyet Egyiptusban találtak a tengerpartnál; Purpurissum, sötét vörös, melly igen nagy becsi! volt. Ezt ők bíborcsigából és creta argentariából készítek^ Indicus color, igen szép kék; Armenium, cinobrium., minium, auripigmentum, atramentum. Innen eléggé ki-világlik, hogy a Régiéknél is már használtattak azon zszínek, mellyeket jelen művészeink e czélra választanak magoknak, csak hogy náluk, a nűance avagy a színlép-cszőzqt olly számos nem volt mint nálunk.

A Régiéknél a színek felosztása következő volt: austeri és floridi (Couleur chargée et couleur vive). A horidi színeket, mellyeknek az ára nagy volt, s mellyeket a képírók mind a mellett is használtanak mű-veiknél, következőkből állottak: minium, armenium, cinnabari, crysocolla, indicum, purpurissum. — A leg régibb módja a színek használásának monochromatikai volt, mellynél t. i. csak egy szín alkalmaztatott, például a vörös, a kék, vagy a sárga; midőn ellenkezőleg jwlychromatikai, ha a festvényen több színt lehet ész-re venni. A Régiék ezen módnál csak az alakok cou-ftourjait végezték, az fires helyet pedig színnel töltöt-ték-ki. Nehányat ezekhez hasonlólt láthatni még most is Az egyiptusi festvények között, még pedig Herculanium-ban is-találtak különféle illy festéseket. Idővel találtak fel azon mesterséget, több színt egymás mellé felhorda-ni. A régi mesterek kevésb színt használtak a később-

XIII

koriaknál. Plinius azt mondja: Apelles, Echion, Melanthius, és Nicomachus, csak albo, ocrea subflava, rubrica, atramento, színekkel. huzák-be festvényeiket. Hasonlót állít Cicero is a sztil tintájáról midőn eképszól: „Similis est in pictura ratio, in qua Xenxinet Polygnotuni, et Timantem et eorum, qui non „sunt usi plus quam quator coloribus formas et lineamenta kandamus“. — Később aztán több szint kezdtek használni a művészek festvényeiknél, de épen ez által veszté-el a művészet azoh valódi nagyságát, mellyért olly igeit panaszkodtanak Plinius és Vitruvius. — A füstészet eredete a hajdanság leghomályosb kárában vesz-el. Művészetté emelkedett az akkor, midőn már szabályokat kezdte feltalálni annak számára. A Görögöknél a szobrászatól előbb űzték, hogy sem a füstészetet. — Homer korában a füstészet még egészen ismeretlen volt, — legalább azt állítják a hajdan írók. Mikor s hol nyerte eredetét a görög füstészet, arról leg kevesb tudósítás sincsen. — A füstészet csupán a contourok rajza volt az első állapotban: pictura linearis, mellynek feltaláló¹ja, a hagyomás szerint a korinthei Cleantes, avagy az egyiptusi Philokles volt. — Valamivel később vonalakat rajzoltak a contourokba, mellyeket aztán festékkel tölthettek-ki (monochroma); végre rendesen meghatárázák ők az egyes tagokat, az inazatot, az ereket s végre a redőzetet.

Azon első festvény, mellyről hiteles tudósítás juttott a később korra, a Magentek ütközete volt Lydiában, Candaules király időkorában. Bularchus készítette azt, s akkor arannyal egy latra tevék a művész ezen dolgozatát. Hihető, hogy ezen most érintett festvény a 18dik olympiában készült-el, mikor épen Candaules e világból kiköltözött.— Panaeus, ki Phidias testvére volt, füstötte a Pökileben, avagy az athenei tarka tornáczbau a 86dik olympiad körül a marathoni ütközetet. Ő füsté az olympius Jupiter templomában az ott alkalmazott ékesítvényeket. — E most falhozott gö-

XIV

rög művészekre következének egymás után; a thasusi Polygnotus, ki Panaeus kortársa volt, az athenei Apollodor, Xeuxis, Parrhasius, a samosi Timanthes, a eicyoni Eupompus, a macedóniai Pampfailus, Apelles, a rhodusi Protogenes, kinek leghíresb festvénye Jaly-sus volt, melyet Romában lehet látni a béke-templomban, s mellynek készítésével 57 évet töltött.

Egyébiránt iparkodtak a Régiek próbát tenni a festvények külön nemeiben is. Ők, gyakorolták a históriai föstészetet, föstöttek arabeskeket, foglalatoskodtak a disztízi-plafond — s tájföstéssel, s még allegóriái darabokat is végeztek. A perspectiv-föstésben ők egészen járatlanok voltak; mi azonban az illő helyheztetést s kinyomást, a contourokat s idomzatokat illeti, abban csak nem felülhaladák az újabbkori művészeket. A világhomály; a csoportosítás a coloritva nézve, a Régiek jóval hátrább állanak az Újabbiaknál; a coloritban az okból, mivel ők csupán vízszínekkel festettek, mellyeket nem hasonlíthatni-össze az újabbkori képírók olajföstéseivel az erőre s tűzre nézve a kinyomásban, s a közeptinták gyengéd összeolvasztásában. — Azon lapok, mellyekre a Hajdaniak füstének, fa volt, honnan aztán a tabula nevezet eredt; mész, vagy alfresco (in udo pingere), vagy pedig száraz álljon (in cretula pingere); elefántcsont (tabulae parvae); vászon (Nero 120 láb magasnak fösteté képét vászonra); üveg, vagy pedig földedények (diszedény-föstésztét). Mi Ily módot használtának ők ezen utóbb felhozott föstésnél, arról nem áradt semmi hiteles tudósítás az utóvilágra.

Iskola nevezet alatt, melly kifejezést a közép korban hoztak divatba, bizonyos számú művészeket értenek a föstészetben, kik valamelyik mester után képezék magokat, s kinek monorját azok majd nagyobb, majd kisebb mértékben felvevők; melly elkülönzések mind a mellett is az egészt tekintve, bizonyos tulajdonságikra nézve egymáshoz hasonlóak s rokonosak, bárha ezen tulajdonságok nem ritkán bizonyos tökéletlenségeket

zárnak is be, mellyek más valamely iskolánál ismét más karakteristikai jegyek által igazítottak-el. — A képirói művészet a Görögöknél csak kisdedségben volt, s ennél fogva szó sem lehet a görög főstészet beosztásáról iskolákra. Különbséget tesznek ugyan a helladi és asiaticai iskola közt, s melly utóbbit ismét a joniai, sicyoniai, és attikaira felosztják; mivel azonban a művészek mindenike saját monort alkota magának, felhagytak végre képirójiknak iskolák szerinti felosztásával.

A görög főstészet mindenkor az architektúra és szobrászat hátamegett maradt; az alakok merevényesek s hidegek voltak épen úgy, mint márványból faragott képek egymás mellé állítva, s a művészek oda czéloztak: szépséget s külső alkatot, contonrt, helyszínezetet, s csinos nagy nemű találmányt kihozni inkább, mint sem a főstészet valóságos poétikai elemét megszerzeni, melly a görög képirók előtt idegennek látszék lenni. Oka ennek hihetőleg az, mivel a Görögök templomiban nem voltának felállítva főstvények, hanem csak szobrok. A festői művek csupán a fallapokat díszíték a templomokban, avagy pedig a nyílt galleriákat. — A hajdankori képirók közt különösen nevezetre méltók: Polygnotus, Parrhasius, és Apelles.— A 13dik század, s az architektúra kezdetével lépett Olaszországban életbe a főstészet, s aztán elágazott Német- Francia- s Olaszországban és Belgiumban. Azon iskolák közt, mellyekre utóbb a főstészet felosztatott, főleg említést érdemelnek; ·

1) a florentini iskola, melly kinyomás-erő, s a sztil fellengősége által különbözteti-meg magát a reá következőktől, melly iskola azonban nem ritkán a művészet rovására a természetlenbe, nagyítottba s formátlanba faizik-el. Alapítója Cimabue volt. Ezen iskola legnevezetesb mestereinek tekinthetni da Vinci Lenhardot és Angelo Mihályt.

XVI

2) A római iskola, mely igaz rajz és kinyomás, nagy *szín és szép* találmány által karakterizálja magát. Antikok voltak azok, melyek után a római művészek mivelték magokat. Ezen híres iskola alapítója PbrUgino Péter volt, leg nagyobb mestere pedig Rafael. Az újabbak iktat Mengs képíró volt a leg jelesb művész, ríi. 3) a vélczei iskola, mely a természethez kapcsolta híven niagát, felül nem múlhatván ezen iskola művészei a római képírókkal együtt a hajdanság feleséges maradványit. Ezen iskola tulajdonsága a gazdag elrendezésben, az egésznek varázsló bánásában, Ma szép coloritban létez. Mind e mellett is nem ritkán észrevehető az igazság hiányát a rajzban és a kinyomásban. Ezen iskola leg jelesb művésze Titian.

s. 4) a lombardi iskola, mely kellem, szép és ízletes, bárha olykor nem egészen tiszta rajz, puha 8 lágy ecset és a színek kellemes egybeomlása által különbözteti meg magát a többi iskolától. Ezen érintett iskolának leg nagyobb mestere Correggio Allegri volt, s egyszersmind annak törzsök-atyja is. A 3. Caracci testvért, az az; Lajost, Ágostont, és Annibalt tekinthetni a második lombardi, és az ügy nevezett bolognai iskola alapítóinak a lődik század másod felében. Ők állítottak-fel Bolognában egy főtészeti akadémiát.

5) a francia iskola, mely sok különbséget mutat. Résztint Romában, résztint pedig Velenczében mivelék mesterei magokat; mások ismét a lombardi vagy florentini iskolát követték; minélfogva többen közülök különös monor által különböztetik meg magokat. Ezen iskola soha ki nem emelte magát feltünőleg: mind a mellett is bizonyos fény a compositióban, szerencsés és könnyű elrendezés, tiszta rajz, és mosolygó bárha gyenge colorit is, — leg igazabban látszanak karakterizálni ezen iskolát. Leg nevezetesb művészek a francia iskolában: Rosso (Roux) egy florentini, Poussin, Vouet, Le-Brun, Le-Sueur. Az újabbak közt: David, Gerard.

XVII

6) a német iskola, mely feltűnő erővel követé a természetet, s találmányi létesítésben sok szorgalmat árult-el; azonban közelgvén a goth sztilhez, s az antikokkal csak keveset lévén ismeretes, az előterjesztésben mindenkor valami merevényest mutata. Nürnberg és Augsburg volt ama két város, mely a legnevezeteseb német művészeket szülte. Az eredetét hazánkból nyert Dürer Albrecht írta az első könyvet a perspectivtanról, ki is nagy tiszteletben állá Iső Max és 5dik Károly császároknál. Ezen iskola nevezetes mesterei ezentúl: Cranach, Holbein Hans, Tischbein Henrik, Füger, Graff, Schenau, Hackert, Klengel, Zingg, Veith.

7) a belga iskola, mely talán igen is híven terjeszti-fel a természetet másolatiban, s magát, a colorit, de nem igaz rajz, találmányosság s ideál compositió által különbözteti-meg. Ezen iskola alapítói voltak; Eyck János, ennek testvére Hubert, s de Leyden Lukács; azon mester pedig, ki főleg fénylett, Rubens volt, s tanítványa van-Dyk. Ide számlálhatok még: Rembrandt, van Xyn, s a híres virág-főstész Huysum.

8) az angol iskola, mellynek ülhelye Londonban van az 1766ban alapított akadémiában, s mely rézmet-szetei által ismeretes a külföld előtt. Barker angolt tartják egyszersmind a panorama feltalálójának is.

SZOBRÁSZAT.

Képfaragás avagy szobrászat nevezet alatt aion képző művészetet értjük, mely által tárgyképek, jelesül cंबरalakok kemény vagy puha anyagban, az az: kőben, fában, agyagban, terjesztetnek-élő vésővel dolgozva. Ezen szép művészet productumai következő felosztásra terjednek: a) gömbölyű testek, mellyeket t. i. inindenik oldalról megvizsgálni lehet; b) félig gömbölyű testek, mellyek csupán lapos allyból nyulnak-ki, s reliefs nevezet alatt ismeretesek. — A szobrázat általán következő egyes ágazatokra oszlik; 1) a plastikára,

XVIII

avagy azon művészetre, mely agyagból képez alakokat; 2) a statuariusi művészetre, avagy azon mesteriségre, mellynél fogva keményebb anyagból avagy tömegből lehet képezni, képszo brokat; s végre 3) a sculpturára, avagy azon művészetre, mely szerint fára lehet metszeni.

Az agyagföld használása szobrászi művekhez fölötte régi. Vannak agyagban dolgozott képművek még a leg hajdanibb korból is. A Régiek úgy dolgoztak agyagban, valamint mostani művészeink a vésőtollal (Griffel); a finomabb részeket ők ujjaikkal, névszerint körmeikkel dolgozák-ki. A Régiek képfaragási között találhatni néhányakat égett földből, sőt egész szobrokat is. Pompejiban 4 darabot fedeztek-fel s astak-ki, ezentúl félmagaslatú alakokat agyagból, etruski urnákat s reliefeket. A szobrászat ezen szüleményeinek egy különös galériája volt Athénében, melly okból is az, keramikus nevezetet nyert. Gipsből is képeztek ők alakzatokat és stucca-munkákat. Azon művészetet, melly szerint alakokat gipsbe lehet önteni, csak későn kezdek ismereni a Görögök. Az, ki ezen művészetet első találta-fel, avagy nevezetesen megjobbítá, Lysistratus volt Nagy Sándor Kbrtársa. Újabb időben Vesochio da Udine készítő hagyomás szerint, az első öntéseket gipsből. Az imént nevezett Lysistratus volt egyszersmind azon művészet feltalálója, melly szerint képek öntettek viaszból gipsformába.

Nem csupán a leg hajdanibb korban, hanem azon időszakban is, melly közel határos a szép művészetekével, fa volt a leg nevezetesb műszer a szobrászatnál. A diadalmas hőseknek fából állítottak szobrok az olympi játékoknál, s pedig megkülönböztetőleg ébenfából (indiai fekete fa), cziprusból, czedrusból, tölgyfából, ternyőfából, puszpányból, juharfából, hárs- s bikfából, és szőlőtőből. Az Egyiptusiak főleg használók a sycomorusfát (vad fügefa, eperjfügefa), mellyből a múmiák koporsoji valának, s kis szobrokat még jelen-

leg is láthatni itt ott a műcabinetokban. — Az elefántcsont használása illy művekhez igen régtől fogva van már szokásban. A trójai háborúkor a fegyverek már elefántcsonttal voltak díszítve, s az asztalok lábai, a székek s csinosbútorok abból állottak. Romában a Sella curulis elefántcsontból dolgozott kis szék volt. Általán, a Görögök sokat dolgoztak ezen anyagból; kis képsobrok, de colossok is készültek belőle. Az olympi Jupiter szobránál, mely 60 láb magas, s Athénében a parthenoni Minervánál, a mesztelen részek elefántcsontból állottak. Ezen képsobor Phidias híres művész dolgozata. — A kő volt azon műszer, melyet a szobrászok megkülönböztetőleg használtak remekjeik előterjesztére. A Görögök a pentheli márványt használók főleg szobraikhoz, melyet Attika határiban találtak-fel, s a páriái márványt Paros szigetről, mely Lychnites nevezetet is kapott. Mind ezen most előhozott két neme a márványnak fejr volt; ők azonban színes márványt is használtak. A romai Capitoliumban, az Isis fekete márványból van, — ez görög dolgozat, melyet Hadrian majorjának (villa) romjaiban találtak-fel Tivoliban. — Emberi alakokhoz a színes márványt nem használák szívesen, de annál többet avagy gyakrabban az állatok előterjesztésénél. A pio-clementinum museumban láthatni egy oroszlánt ritka színű márványból (Breccia antica), mely igen hasonlít eze i állat-király színéhez. Öltözetű szobroknál közönségesen színes márványból dolgozók a ruhát, a meztelen testet pedig fejből. Láthatni az imént felhozott pio-clementinum museumban egy igen szép Cerest ekép dolgozva. A szó anyag márványában vannak sárga sujtások avagy nyiredékek is.

Hihető, hogy a Romaiak Travertinoban dolgoztak előszer azon kőből, melyet számosán találhatni Roma vidékében. Ők utóbb a görög márványt választék műveikhez. Vespasian korában a lunensi márványbányákat találtak-fel Olaszországban Genua tájékában. Az itt felfedezett márvány, fejr nézve felülhaladá

a páriái és a pentheli márványt. E most felhozott márvány jelenleg carrariai márvány nevezet alatt ismeretes. Mikor kezdenek a hajdan nemzetek márványból készíteni szobrászműveket, az nem áradt az utóvilágra, Úgy látszik, hogy a márványt még Homer korában illy műszüleményekhez nem használák. Az első időkben nem dolgoztak márványból egész szobrokat Görögországban, hanem csupán a fejet, kezeket és lábakat. Ez még Phidias korában is divatos volt. Illyés vala például Pallas szobra Plateaban, mellyet ezen művész végzett.— Az Etruskiak gyakran használák az alabastromot, s ezek között leg kedveltebb volt az indiai. Az albani villaban, van fejár alabastromból egy nagy szobor egyiptusi sztílaben. A színes s virágos alabastromok (alabastro fiorito), mellyek közt az álla leg nagyobb becsben, melly a mézszinhez hasonlíta, — öltözetekhez s oszlopokhoz használtattak. A basalt alkalmazása szobrászati művekhez a Görögök és Egyiptusiak által, sok ügyességet árul-el; de ezen műdarabok fölötté ritkák.— Gránit volt azon műszer, mellyet az Egyiptusiak kizárólag használtak statuáriusi műalkotványikhoz. Azon szobrok és obeliskok, mellyek ezen földet díszíték, általán gránitból állottak. E most érintett kőnemet sok helyen találhatni fel Egyiptusban, s ennél kétfélet különböztetnek-meg: azt, melly a vörösbe esik, s egy másikat, melly a kékbe játszik. A Romaiak a gránit-köveket Elbában törették. Porphyrt s mészkövet is használtak a szobrászat műveihez. Tudva van, hogy a porphyrt olly kemény, hogy belőle a leg keményebb aczéllal is nehéz valamit Tenyerni; a kőnek mind ezen mostohasága mellett is találhatni sok mesterművet, úgy hasonlólag szobrokat s díszedényeket is porphyrból. A mészkőből könnyebb vala efféle szobrászati műveket dolgozni, s az Egyiptusiaknál lehete látni fejár és sötétzöld mészkövet, mellyből ezen nemzet művészei fél magaslatú alakokat (basreliefs) készítenek.

Üveg és ércz voltak ezentúl azon anyagok, mélylékét a Régiek használtak műalkotásikhoz. Az üveg fel-találása igen régi, s a Hajdaniak nem csnpán házi bútorokat készítőnek belőle, hanem díszedényeket (Vases) is, halotti urnákat, s nagy ivó poharakat. Ezek magas-lata művekkel avagy gravürrel voltak felkészítve. A lapis obsidiani olly egy kő volt, s pedig egy neme a hegyi kristálnak, melyet Ethiopiában találtak-fel, s melyből alakzatok s más többféle műdarabok jutottak létre. Ok az üvegből kovászt (Paste Pdte) készítőnek, melly igen hasonlita a lapis obsidiani nevezetű kőbez. Mirrhiniuin egy bizonyos neme volt a szalonnakőnek (speckstein), mások szerint pedig finom anyag, melly díszedényekhez használtott, és nagyra becsültetett.— Az erezek között az arany volt hihetőleg az első ércz, mellyet a Régiek szobrász-műveikhez használtak, tisztában nyervén ezt a bányákból, mint a többi érczet, s könnyebb lévén annak dolgozása. Egész szobrok is készültek aranyból, s ezeknek ruházatai is aranyból, de egyébiránt elefántcsontból voltak dolgozva, például Jupiter Olyinpban, Minerva Athénében. Vegyérczből, avagy bronzból igen sokat hoztak létre mind azon nemzetek, niellyek a képfaragással foglalatostkdtak. Azon ércze-
ket, mellyeket a Görögök érczelegyhez használtak, De-
los szigetből és Arginából nyerők; a leg kedveltebb
mind e mellett is a korintheta volt. A vegyércz közön-
séges temperaturája a Régieknél 12| font czin volt száz
font rézre; az Újabbaknál pedig 12 font czint vesznek.

A leg régibb mód érczen dolgozni, kalapáccsal történt. Vulkan kalapácsolta élő alakjait s Achilles paizsát. Számos próbatétel után találák-fel végre az ércz-öntes mesterségét. A Görögök Rhöcusnak a a samosi Theodornak tulajdonítják az első öntést érczen; Pausanias ezt Crösus és Cyrus korába helyezteti. Ők eleimén csupán a képek egyes részeit önték, s fecskefark alkatú kapsokkal egyezteték-össze azokat. Így vannak például a' velencei érczlovak két darabból összeilleszt-

ve. Végre megtanultak ők egész alakokat is önteni. Mint bántak a Régiek az öntéssel, ismeretlen marada az utóvilág előtt, elenyészvén lassanként a művészet, s csak a 16dik században kezdvén ismét az Olaszok vegyérczből nagy öntéseket tenni. Azon első nevezetes nagyságú szobor, melyet Olaszországban öntöttek, 3dik Pál pápáé volt, Guglielmo della Porta dolgozata. Parisban öntetett 14dik Lajos 21 láb magasságú érez-lovagszobra 1699ben. Ezen öntvényt úgy tekinték a Francziák, mint fölötte nagy csudát, s azt merték állítani, hogy a Régiek nem voltak képesek ollyas valamit létre hozni.— Azon dolgozatok, melyek Franciaországon kívül vegyérczből készültek, következők: a) Fridrik Vilmos szobra Rerlinben. b) 5dik Fridrik szobra Kopenhagában nyugodt állásban; Sally nevezetű művész készíté ehhez 4767ben a mintát, s Gór vitte véghez az öntést, c) Falconet híres öntvénye, az az: nagy Péter orosz czár szobra Pétervárat felállítva. Az első öntés 1775ben történt, melly azonban szerencsétlenül sült-el, hibáztván a császárnál s a lónál is a fő. Újra történvén tehát 1777ben az öntés, most már szerencsésb volt a művész, s ezen emlék 1782ben fel is állítottott, d) 2dik József császár érez-lovagszobra Bécsben, melyhez 1800ban öntetett a szobor, a ló pedig 1803ban, spedig leg nagyobb tökélyességgel. A ló magassága az első lábának állásától egész a fejserényig $2^{\circ}-1'-3''$, annak hossza pedig $2^{\circ}-2'-3''$; függélyes helyheztetésben, avagy lábra állítva, a császár szobra $13\frac{1}{2}$ láb magos volna. Az egész mű, Zauner híres bécsi szobrász szüleménye.

A mintázásnál s öntésnél, a bánásmódot illetőleg, következőt jegyezhetni meg. A bélt (Kern) a leg szárazb anyagból készíti a művész, s pedig földből, szorból, ganéjból s téglalisztból. Ez megtörténvén viasszal huzza azt által, s ezen viaszos alakot formával avagy mintával (Moule, Model) keni-be, melly finom agyagból s hamuból állván most már azon testet képezi, melyet a művészek mintának neveznek. Ezen kevermény

eleintén csak finomon hordatik - fel, aztán pedig vastagabban. E most érintett formában nyilasok vannak hagyva. Ha az már elég vastagon van felhordva, arra erős területek avagy rétegek rakatnak agyagföldből, téglából stb, s végre az egész vas rudakkal körül fogatik, hogy az által mindent erősen összetartson, s az semmi mód által ne pattanhasson széllyel. Mind ezen előkészületek után az anyag téglákkal rakatik-meg kívülről s tüzre állítatik. A viasz most már elolvad, s kifoly a nyílásokon, mihez azonban hosszas idő szükséges. Feltételesen megkívántatik, hogy a viasz tisztán leeresztessék, azon érez töltvén-ki helyét, melly az öntéshez használtatik. Ha minden már tökéletesen megtörtént, az öntésre jó a sor.

Az öntőhely mellett van az olvasztó kemence építve, melly ennél magasb helyzetetést!, s onnan csatornák vezetnek a minta felé az olvasztott érez oda vezérlésül. Miután már az érez elolvadt, s megtörtént az öntés, feltaszittatik a kemence ajtaja, s a folyó érez csatornákon foly a formába. Az öntésnél minden attól függ, hogy az igaz időpont választassák, az az: midőn már az érez a folyósság leg fentebb fokára jutott. Megtörténvén az öntés, még néhány nap szükséges a meghülésre. Ha végre az érez meghült, az abrincok és téglák levétetnek, s készen áll az alkat, de eddig csak még durva alakjában. Azon helyeken, hol a csatornák voltak, csapok függnék, itt ott buborékok s mélyezetek vannak. Ennekutána az öntött tömeg pálinkával, tajtékkövel, vésővel, s reszelővel simíttatik-meg.— Azon találmány, mellynél fogva vasból lehet önteni képeket, már újabb, nem találván sehol tisztán a vasat, és sok munkát szerezvén annak kidolgozása. A Régiek bizonyos compositióból, melly t. i. aranyból és érczből áll, öntenek szobrokat, ollykor csupán vasból is; azonban újabb időben a vasöntés a tökélyesség magas fokára hágott.

A szobrászművek közti különbséget, általán a nagyság, rituálé, és írás által tehetni. Mi a nagyságot illeti, ez fölötté különféle. Azon képeket avagy alakokat, mellyek a természeti nagyságot felülhaladják, colossnak nevezik. A Régieknél sok coloss volt, s azok közt nehányak fölötté nagyok. Így volt például az olympi Jupiter 60 láb magas; a delphosi Apollo 35 rőf (egy rőf=21láb); Lysippus Jupiterje Tarentban 60, mások szerint 80 láb magas. A rhodusi coloss, melly az ismeretes szobrok között a leg magasb vala, 105 lábat tett, s ez Garesnak, Lysippus tanítványának dolgozata volt. A Hajdaniak állatokat is képeztek óriási nagyságban, például az egyiptusi sphinxet; az oroszlánok, mellyeket a velencei fegyvergyár bemenetelénél láthatni, az eddig ismeretesek közt a leg nagyobbak. — A rituálé által különböztetnek meg a szobrok külön nemei, például: gyalog szobrok (pedestres), lovag szobrok (equestris), kocsikon állók (bygae, quadrigae), arczképszobrok (imagines), végre öltözetes s meztelen szobrok, szakálasok és szakálatlanok. A Romaiaknál a mellkép-szobrok a leg régibb időtől fogva majd mindenkor öltözetet kaptak, a Görögöknél ellenben soha. Az isten szobrok közt a képmivékben Jupiter, Aesculap, Pluto, Juno, Pallas, Ceres és Vesta mindenkor öltözötten állottak, Apollo, Merkúr, Eros pedig soha; Venus csak ritkán. A romai mellszobrok részint szakálosan előterjesztvék, részint a nélkül, mint azt t. i. a divat megkívánta. A Görögök nem adtak isteneiknek szakáit, Jupiter testvéreit Aesculapot és Óceánt kivéve. Az Etruskiak s a régibb Görögök, mint szakálos férfiakat ábrázolák Merkúrt és Apollót.

Azon szobrok, mellyek írásokat kaptak, statuae litteratae nevezetet nyertek. Ezen írásokat jobbadán a hasison (alapon) vehetni-észre, olykor a ruházaton s a czombokon is. Az írás néha a subjectumot nyomta-ki, olykor pedig magát a művészt jelelé-ki. Azon szokás, hogy magokra a szobrokra alkalmaztassák az írás, a

művészek között nem csupán a leghajdanibb korban volt divatos, hanem még akkor is, mikor már a művészetek virágzatra s díszre jutottak. Phidias saját nevét Jupiter egyik hüvelykujjába metszette. Ez igen divatban volt az Etruskiaknál is. Efféle írárok nem ritkán családság jelképei voltak, miről a medicei Ve-W példa gyanánt szolgálhat.

Angelo Mihályon kívül, ki 1474ben született, s 1564ben szelíden szenderült által egy jobb világba, következő szobrászok szerzetnek magoknak a 17dik és 18dik században hírt nevet: Bernini s ennek tanítványai Guido, Raggi, Ferrata, Brunelli, s ezentúl Pilon, Jean de Boulogne, Sarasain, Anguier, Theodan, Puget, le Gros, Adam, Slodz, Pigalle stb. — Németországban bizonyítják a számos goth egyházakon alkalmazott szobrászati művek, hogy ott a képfaragás virágzatban volt. Első nevezetes szobrásznak azonban csak Dürer Albrechtet tekinthetni. Utánzoji voltak; Kern, Leygebe, Rauchmüller, Schüter, Permoser több mások. — Belgiumban feltüntető magát Dnquesnoy; Angliában Cibber, Gibbons, Wilton, és Rysbrack, úgy hasonlólag mások is külön országokban. — A 18dik század felétől kezdve, egész új alkatot vett-fel a szobrászat az antikok visszatérítése, az egyszerűség s igaz szépség által. Rugtató erőt ehhez Winkelmann ada, segéd kezét nyújtván neki Mengs híres művész s Albani kardinál; Caracci mint jeles művész képezte ezen új sztilhez az átmeneteit, mellyben aztán Canova mint nagy mester fénylett. Tiszteletes helyet foglalnak-el ezen jeles művész mellet: Trippel, Thorwaldsen, s Marchesi szobrászok Olaszországban; Chaudet, Houdon és Lemot Franciaországban; Flaxman és Chantrey Britanniában. — Ezen elhírült szobrászok művei közelgnek sokban az antikokhoz, habár azokat mind eddig tökéletesen el nem érthették is.

XXVI

1.

RÉZMETSZÉS-ZET.

Rézmetszői művészet avagy chalcographia azon szép mesterséget jelenti, melly szerint tisztán leköszörült s aczéllal simított rézlapon rajzok készülnek, vonalak, pontok stb, bevésése által hegyes s aczélt szerek segédével, mellyek aztán olajos nyomtató füstéssel dörgöltetnek-be, hogy a megnedvesített papiroson a rézmetszetnek hasonló képe a sajtó súlya által terjesztessék-elő. Hogy illy bánásmód által egy s ugyan azon tábláról számos nyomtatványt kaphatni, átlátni nem nehéz.

A szerint, mint azt gyakorolják, a chalcographia következő felosztást nyert: tulajdoni rézmetszészet a vésőtollal avagy a vonalzóval (Grabstichel), s a tűvel; a radir- vagy etetés mesterség viasszal bevont táblára; a fekete mesterség, vakaró manier (mezzotinto, maniere noire); aquatinta avagy tusmanier, hová azon mesterség: színes rezet lenyomni, is tartozik; a crayon-inanier, avagy azon művészet: rajzokat crayonnal (rajzoló perczek krétával stb), rézben utánozni, vagy a réztáblán előterjeszteni.

A rézmetszészet ezen ágai közt a vésőtollal munka fényesen simított rézlapon nem csupán a leg régibb, de egyszersmind az is, melly a művész talentumát 's ügyességét különösen tekintetbe veszi. A rézmetsző, mélyebb s laposabb, keskenyebb és szélesb, erősb vagy gyengébb bevágások által a réztáblába, vésőtollával formákat s contourokat képez. A bevágások (barázdák, tail lek, sohráffirok) adják a bánásmód által az érdemet a rézmetszésnek. Ezen leg egyszerűbb s leg tisztább nemében a chalcographiának, mellynek feltalálása a földik századba esik, különösen kitüntetések magokat: Dürer, Golzius, Marc - Antonio, Bloeniart, Pény, Ede-Jink, Scharp, és Wille, nevezetesen pedig Lunego, Morghen, Volpato, Longhi, a 2 Müller, Bause, stb.

XXVII

A rézmetszészeti második neme a radirozást, avagy az etetést tárgyalja viasz aljazattal bevont réztáblán. A mértéklesen megmelegített réztábla t. i. firnásszal huza-
tik-által, mely viasz, mastix, gyanta s asphaltról van
összeolvasztva; mellynél a nehézséget tekintve, az
idomzat 4. 1. 1. 2, s mellynél aztán a tafotán általiz-
asztja a fénymáznak leg finomabb részecskéjét. A te-
riték lehetőleg egyformán kiterjesztve a táblán egy toll-
zászlóval vagy laptával (mely tafotába bekötött pamut-
ból áll), s annakutánna inig meleg s puha a firnász,
viászfáklán keresztül feketítetik. Miután az már meg-
hült, s kemény lett a teríték, calquirozás által horda-
ik-fel a rajz, s most veszi kezdetét a rézmetszői mun-
ka finomabb s erősb tűkkel, hegyesekkel s tompákkal,
az etetett aljba írván a rajznak minden vonását árnyé-
kival és schraffirjaival, s így a vonások által tűnik-elő
a fényes réz. Végezve lévén már a munka, egy lapos
s beszurkolt edénybe (etető teknőbe) tétetik a tábla,
ellátva a hátsó oldal is a marató-víz behatása ellen,
avagy még ennél is egyszerűbben, az viaszpárkányt
nyer, s ennekutána az etető-vízzel öntetik-által. A fi-
nomabb tónokat, a gyenge árnyékokat, a levegőt stb,
csak kevés ideig szabad kitenni az etető- vagy választó-
víz behatásának, s azokat előbb szükséges, mint sem
az erősb részeket fedő-firnással (szurok vagy gyanta
terpentinolajban felolvasztva s fenyőkorommal feketítve)
áthúzni. A legsötétebb árnyékokat s a leg erősb vona-
lakat például a színeiében, melyek vastagabb tüvel
eleve kidolgoztattak, szükség mélyebben kiásni, s raj-
tok A választó-víznek etető vagy marató erejét kemé-
nyebben éreztetni. Ez megtörténvén, az etető aljtól meg-
szabadíttatik a tábla, s megmelegítettvén széntűz fö-
lött, a munka annyira készen áll már, hogy lenyointa-
tást tehetni. Most már utána segít a művész ott, hol a
részek több erőt kívannak vagy vésőtollával, vagy pe-
dig kétszeres alagoyozással a táblán, vagy pedig élestü-
vel (hidegtüvel) dolgozik az alagoyozatlan táblán, mely

által képes a rézmetsző tiszta levegőt, s általán a legfinomabb tintákat s a nűancirozatokat valódi helyességgel előterjeszteni. — A radirozott rézmetszészeti manierban, mellynek feltalálását Dürer Albrechtnak tulajdonítják, Caracci, Hogarth, Merian, Rembrandt, Callot, mesterművekkel léptek-fel; az újabbak közt Chodowiecki tűnik-fel kis históriai lapokban, Geiser és Darnadt művészek pedig tájfestvényi előterjesztésekben.

A chalcografia harmadik nemét a vakaró manier (geschabte manier), avagy a fekete művészet teszi, mellynek feltalálását sok pfalzi Robert herczegnek tulajdonítják, mások pedig Siegennek. Ez, fekete monoton árnyékai által különbözteti magát az előbbitől, azonban igen ritkán használják. Ennél darabosnak készíttetik a tábla henger által, miután az csak fekete nyomtatványt adna; ennekutánna a világosságok, úgy hasonlólag a világosságból az árnyékba általmenetelek, egy vakaró műszerrel dolgoztatnak-ki, laposabbakká készíttetvén mélyezetek, hogy azok kevesebb fekete festéket vegyenek-fel, avagy valamint a legmagasb világosságoknál, végkép levakartainak.

Aquatintaban avagy tusmanierben, melly a rézmetszészet különös ága, a munka választó vízzel történik ismét, s pedig vagy egy mordant-tal ásatván-be az árnyékok, vagy pedig a választóvíz használják, hogy több vagy kevesb pontok páczottassanak-be a táblába, s ennélfogva gyantaporral szíttatnak-be azok. A Németek közt mesternek tekinthetni Haldenwangot a művészet ezen ágazatában. Ezen monor főleg alkalmas nagy tömegeket előterjeszteni architektoniai s tájfestvényi képekhez; ennél a bánás sebesen folyik a kézből, azonban sok ismeretet tesz-fel a választóvíz hatásáról.

A crayonmanier avagy a roulettel bánás, közel rokona az aquatinta maniernek, finom pontok által utánoztatván a crayónnal készült vonás, mellyet az általalagyoztottáblába ütnek, s kalapálnak, avagy pedig finom homokkal, vagy porrá tört borkővel szórják-meg a meg-

melegített s alagyzott táblát, s a rajz vonásit tompa percczel (Stift) nyomják a behomokozott táblára. A homokszemeket annakutána a választóvíz felolvasztja, e így hozzá tér a rézhez, kis pontokat ásván a táblába, hol a homokszemek feküdtek, mellyeket laposabban s mélyebben etethetni -ki. Azonban a crayon lyukait a hideg réztáblába kalapáccsal is szokás ütni, s utána segítni vésőtollal. De ezen munka sokkal lassabban halad előre, s csak kisebb tárgyaknál méltó javaslatra. — A tulajdonképp! crayon-maniemban remekdarabokat készíté Demarteaux. Bartolozzi a kalapácsolt műben, avagy a pontozott manierban tünteté-fel magát.

Mind ezt előre bocsátva, nem lesz fölösleg a geographiai rézmetszészettről is mint külön ágazatról említést tenni, hol azonban minden vonásnak s pontnak bizonyos jelentése legyen tudományos tekintetben. A művészeknek ebben elővilágita Jack Károly, kinek iskolájából aztán néhány nevezetes mester jutott-ki, például: Bach, Hampe, Piquet, Tardieu, Edler, Pellicier, Mare, Schmidt, Jaetnig, Ausfeld stb.— Lehmann teoriája szerint a víz-rendszerről, igaz kijelelése a föld emelkedésének s esésének, az erdők s utak kellemes felrajzolása, tiszta világos, leg kevesbet sem terítő Írás, — azon feltételek mostankorban, mellyeket ezen dolgozatokban ki nem hagyhatni, habár erről csak 50 év előtt is alig álmodozott valaki.

Hogy tehát a chalcographiának technikai része az arany- s ezüstmívesek műhelyeiben vette legyen eredetét, alig kételkedhetni már, |a vésőtoll lévén azon közönséges műszer avagy eszköz, mellyet ók, jelesül nyúló munkáiknál használtak. A középkorban nyert ügyesség a niello-munkákban (különös munka aranyban s ezüstben), mellyben metszett, avagy pedig beásott ékesítvények az okból, csak hogy jobban kiemeljék magokat, sötét, fekete anyaggal töltöttek-ki, — nyujta hihetőleg alkalmat illy készítvényeket lenyomtatás által fejér papirosra híven előterjeszteni. — Bizonyos Maso

Finiguerra-ról tesz a történet említést, ki aranyműves volt Florenczben s egyes niello munkás 1460 körül, s ki kénkö-öntvényeket készítő dolgozatiból Florenczben a st. Giovanni egyházban. Zani apát találta fel a hagyomány szerint Parisban egy original-táblát ezen művésztől. Ennélfogva a chalcographia feltalálását méltán Finiguerra időkorába helyezhetni. — így már a rézmetszői művészet a fennevezett mesterek fáradozásik s iparjaik által a tökélyesség azon fokára jutott, melly óhajtatra alig hagy többé hátra valamit.

PÓLYGNOTUS.

Polygnotus jeles hajdankori művész, Thasusból Származott s Panaeus kortársa volt. Ezen jeles férfiú a művészetre nézve sok érdemet szerze magának. Ő volt az első, ki a fejekbe karakter-kinyomást s ideális kiképezést hozta. A Poekile egy részét, avagy a tarka tornácot ő festé Athénében, mellyben nagy férfiak képei voltak felfüggesztve; a Dioscornsok templomában lelete látni tőle Leucippus leányának menyegzőjét, Orestest és Pyladest, kik a propyleumokban meggyilkolák Neuplius fiait. A fal-lapra általa festett festvényeket egy templomban lelete látni Delphiben s annak körülette. Jobb oldalon szemléltetett; mint szállottak hajókra a Görögök Trója elpusztítása után, bal oldalon pedig, mint vette irányát Ulysses Hades fele. Azonban mind ezen festvényekben nincs rend s őszhangzat a részek a ez egész közt. Minden alak-mozdulat (Handlung) magányos tettet képez, s azok csak a közös pontban találkoznak-össze, s így együtt mutatnak csupán a főjelenetre. Ezen művészt tartják az Enkaustika feltalálójának is.

PHIDIAS.

Phidias a hajdannak jeles művésze volt, egyszerűsmind kortársa Periklesnek. — Ő Athénét fölséges, déli építvényekkel, mellyek a szebb s főntebb ízlést hirdetik, gazdagította. Olly jeles talentomú és ügyes művésznek mint Phidias, valóban szüksége volt egy Pe-

riklesre, hogy művészi tehetségei fejlődhessenek. Perikies építtető a Parthenont, ő a propylaeumokat (csarnokokat) Athénében az Akropolison, az érintett templomot Phidias Minerva szobrával ékesíté-fől s ő készítette az olyinpusi Jupiter képét. — Phidias volt a művészeti magas, fellengő sztil alkotója. Kidolgozott szobrászati arczképeiben karakter s a jelentések rejtvényes ereje fekütt; rajzai hibátlanok, redözetei nemesek s egyszerűk. Öt nevezik a külön istenségek ideálja feltalálójának. Az általa készült Jupiter mintául vagy példaképül szolgált az után képző művészeknek, jelesül az arczjelentésben. Phidias utól-érhetlen maradt a hajképelésben; ő a komoly ideálban is felettébb szerencsés volt.

Phidiasnak legjelesb szobrász-művei közé számlálhatni: Minerva szobrát ugyanezen istenség templomában vagy is a Parthenonban s a Jupiter szobrát Olympiában. Minervának alakja egy 36 lábnyi magas, óriási szobor volt s 44 talentomba került. Öltözete vert-aranyból; feje, keze s lábai pedig elefántcsontból készültek. Ezen szobor fején sisakot lehet látni, mellynek közepén egy sphinx, két oldalán pedig grif-madár volt. Ezen alakzatok az értelem s tudósság jelképei (symbolum) valának. Mellén viseld az aegist a Medusa-fővel elefántcsontból; egyik kezében láncsát tartta, lábainál paizs fekütt s e mellett ismét egy kígyó., A paizson látszék magaslaté műben az Amazonok villongása, mellynél Phidias az ő saját arczképét, valamint Perikiesét is alkalinazá. Saruin a Centaurok s Lapithák harcza volt leképezve s a talapon Pandorának eredete 20. istenséggel. Phidias legjelesb műve kétségkívül az olympi Jupiter. A meztelen testi részek itt is, valamint Minervánál, elefántcsontból voltak, az öltözet pedig aranyból.

Ezen nagy művész életéről semmi bizonyos nem juttott az utókorra. Annyi még is ismeretes, hogy őt ellenségei azzal vádiák, hogy azon aranyból idegeníteti vol-

na-el *egy részt*, melyből Minerva palástját dolgozta; melly hamis vád azonban, megczáfoltatott azáltal, hogy a palást levétetett az istenasszony szobráról s megmérgetett. Az ármány (Cabalc) mint e mellett is pályáján haladt. Most már hitvétkesnek hírelék Phidiást azt hozván - fel, hogy s Minerva paizsára, mellyen az Amazonok villongásit terjeszté-fel basrelicfben, Perikies és saját arcz-képét nyomta volna-ki a bajviasok közt. A művész ennek követ kezésében börtönbe vettetett, s az állítás szerint betegségben halt-meg, mások után pedig mérget kapván, ez által múlt-ki.

POLYKLET.

Polyklet jeles görög képfaragó, Argosból származott. Phidiasnak kortársa lévén, vele a szobrászatban egyenlő hirt nevet szerzett. Ő mint első kezdé tanulni irányosságát az emberi testnek, s azt nem csupán könyveiben hozá-fel, hanem tetteleg is mutatá az általa készült szobroknál, mellyeket aztán a művészek Kánonnak neveztek. Ő kellemesb állást ada a szobroknak Eldödeinél. Ő előtte a képszobrokat általánosan két lábra állíták, ő azonban csak egy lábon nyugtató azokat s a másíknak csak rest állást adott. A Régiéknél fölötte nagy becsben állottak, Polyklet művei; mind-azáltal az isteneket képező ideálban Phidiást élném érhetette; az emberi alakokat szebbeknek készítő Polyklet, mint sem valóban voltak azok, s itt inár az ideálban ő elérhetlen marada. Ezen művész a 90-dik Olympiad körül fénylett (421 évvel Kr. előtt). Polyklet ezen kívül architektus is volt, színházat s templomot építvén az Epidaurusok számára, melly Pausanias szerint a Romaiak legpompásb templomit is felül haladta.

SCOPÁS.

Scopas a legjelesb s leg híresb görög szobrászok egyike, a 104-dik Olympiad után élt, s mű-remekjeit jobbadán márványból dolgozta-ki. Ő volt egyszersmind

azon művészek egyike, kik a mausoleum s az új ephesusi Diana - templom felkészítésénél foglalatosaak voltak. Azon ő általa dolgozott remekak, mellyek még az utóvilág előtt is fenntartók dicső nevét, következők: egy haldokló Niobe gyermekeivel, egy tengeri istenekből álló csoportozat, s egy meztelen Venus.

LYSIPPUS.

Lysippus jeles hajdankori szobrász Sicyonból, született mint egy 330-évvél Kr. előtt s Nagy Sándor kortársa volt. Ezen fejedelem úgy annyira kedvelte s becsülte Lysippus művészi talentomát, hogy senki másról mint tőle egyedül hagyá magát ércben önteni, s csupán Apelles által festeni. Ezen jeles művész megkülönböztetőleg csak mellszobrok kifaragásával foglalatostkodott. Lysippus eleintén rézmi vés volt, s csak később lépe-által a művészet ezen ágazatához. Tanácsot kérvén Eupompus képírótól, mellyikét válassza ő magának mustrául a jelesb mesterek közötti, azon választ nyerte: hogy a természet a legjobb tanítóné.

Lysippus mellszobrai több Csinnal voltak dolgozva, mint sem a korábbi mestereké; a hajak könnyebbek, természetesebbek s finomabbak; elkerülvén ezentúl mindent, mi szögletes s éles, — a részeknek több gömbölyűséget s puhaságot törekedett adni. Ezen görög művész azt szokta mondani magáról: ő az embereket akép képezi-le, mint azok neki lenni látszanak, Eldődei ellenben úgy ábrázolták - le, mint azok valóban voltak. Még a legkissebb részeket is nagy szorgalommal dolgozd-ki. Valljon készit-é Lysippus szobrokat márványból, ez iránt tudósítás nem jutott az utó-világra, bizonyos azonban, hogy számos érczraüvet hozza létre. Dolgozatai közt főleg nevezeteseak: egy férfi - alak, melly magát a fürdőben dörzsöli (apoxyomenos), Nagy Sándor számos szobrai, mellyek által ő ezen hercezet ifjúságától kezdve külön állásban terjeszté-elő; Sándor a barátjai; képszobrok nagy számban, mellyeknek mint

állítják, az originállal igen sok hasonlatosságuk van; s a collossalis Jupiter Tarentben.

PRAXITELES.

Ha a görög művészetben 3-időszakat különböztünk-meg, azaz: annak kezdetét, kifejlődését s magasb kimivelését; úgy már Phidias, Polyklet, és Myron a második, ellenben Praxiteles a 3-dik időszakhoz tartozik, melly a macedóniai uralkodással egy korba esik. Praxiteles és lelkes kortársa Scopas a márványnak életet tudtanak adni vésőjük által, mellyhez méltóság s kellem járult. Ezen művész legjelesb szobrainak egyike Venus volt, melly alakot ő meztelen előterjeszteni elég merész volt. Mintául szolgáltak nekie a bájló szobor faragásánál Görögország ritka szépségű s miveit lelkű asszonyai Cratina, Phryne, Aspasia, és Lais, s ennél-fogva Praxiteles művész - keze halhatatlan Venus szobrát a görög hölgyek egyes tükélyei után alkotta. Az istenné nyájas, mosolygó arczal vala leábrázolva, bal kezével eltakarván szemérem testét, abban a helyezett ben, mikor épen a fürdőből avagy a tengerből fellép. A híres medicei Venus csak a szemérmert eltakaró kéz által hasonlít hozzá.

XEUXIS.

Xeuxis képiró Görögországban, élt mintegy 400 évvel Krisztus szül, előtt. Róla s kortársáról Parrhasiusról azt beszélük, hogy egyik sem akarván a másiknak engedni az elsőseget, abban egyeztek-meg, hogy mindegyik egy főstészi remeket készít s ez ítélje-el, kié a koszorú. Xeuxis festett egy kosarat, teli szőlővel s műveiben olly híven utánozó a természetet, hogy μ madarak a szőlőgerézdeket megpillantván, feléjük szállottak. Xeuxis erre csak hamar meglátogató Parrhasiust s kérdi tőle: ha kész-e már az ígért remek? „Kész, amott van“ felele Parhasius. „Lássuk tehát“ szóla

Xeuxis; s itt a függönyt (Vorhang) félre akarja húzni, hogy lassan az eltakart remeket, s im keze falba ütöközik, mert a függöny fali - festvény volt. Miután imígy Xeuxis csupán a mardarakat, de Parrhasius magát művészi versenytársát ámitá-el, az utolsóé lón a diadal.

A P E L L E S.

Apelles a hajdankori legjelesb festőművészek egyike volt, született Chios szigetben s Nagy Sándor korában élt. Ő emelé a képírói művészetet Görögországban kellémes alak (formák), színbáj s világítás által a tökély legfensőbb fokára. Őt nevezhetni a kellem képírójának, ki egyszersmind a világosságot s árnyékot olly ízletesen s valólag érté elosztani. Apelles némelly főstészeti teoriát s technikát-tárgyazó irományokat is hagyott-hátra. Megjegyzésre méltó, hogy ő csupán 4-szinnel festett. — A történet említi e jeles művészről, hogy egyebek közt egy anyalovat is festett természetű nagyságban s piacra kitéteté, hogy a nép e művészeti példányt lássa. Eljött Nagy Sándor is azt megnézni s a főstésben itt ott, némelly kifogásokat tón; s íme midőn a király még a főstvény előtt áll, a lovászszołga elővezeti ennek ménlovát Bucephalust, melly a festett anyalovat megpillantván, nyerítni s ágaskodni kezd. Ekkor az ingerlékeny Apelles így szólt a Maczedonok hatalmas fejéhez: „nézd király, a te lovad érti, mi a mesterség/

Apelles leghelyesb festvény - remekje az, melly Nagy Sándort ábrázold, ki villámot tart a kezében, honnan azután a fővilágosság eredt s melly az Ephesus templomban volt felállítva. Szerencsés megrövidítés s világ-homály által látsza a kép a villámmal kinyúlni a táblából. Apelles 325-körül Kr. előtt fénylett leginkább, ki azonban Nagy Sándor kimúlta után is néhányszor festé - le az Antiochus királyt, melly tehát 300-évre mutat Kr. előtt. Hihető, hogy ezen híres s szellem-dús művészt a halál Kosban érte-el, hol azon

általa elkezdett Venust mutogaták, melyet ő utálnia bevégezni senki nem merészelt.

Ezen híres hajdan képíró életéből, egyes vonások különfélelékép s ismételt anekdotákhoz használtattak, ámbátor néhányak közülök más főtészekről is felhozattak, például Xeuxisfól. Egyike ezeknek a monda szerint ez: hogy t. i. Apelles a festvény háta megett lett volna elrejtezve, s így halgatodza ejtett Ítéletére azoknak, kik a képet szemügyre vették, s ez iránti nézeteiket kinyilatkoztaták; többek közt egy varga is megjelent, ki az alak czipőit hibásan rajzolva lenni találta, melyet midőn már Apelles kijobbitott, visszatérténél ő nem csupán a czipőt már, de az egész alakot is becsmérteni kezdé, s ekkor a művész felboszulva kilépett rejtekhelyéből, megpirongatá a vargát s következő monda neki: ne sutor ultra crepidam (varga maradj kaptafádnál) s Apelles post fabulám (Apelles a festvény háta megett), melly olyanoktól használtatik, kik elrejtezvé halgatodznak, hogy észrevehetlen mások ítéletét kitanulhassák, s annakutánna hibáikat kiigazíthassák.

Azon lap, mellyre versenygezve egymással Apelles és Protegenes vonalakat (contourokat) rajzoltanak, mind addiglan csodáitott Romában a cs. palotában az úgy nevezett palatínus dombon, míg az végre sok más drága kincsei együtt az emésztő lángoknak áldozatává lőn. Okát annak, hogy ezen versenyésben Apelles nyertemeg a babér - koszorút, hihetőleg a vonások kellemességében s könnyűségében találhatni - fel, minden alkat legigazabban s megfontolással előterjesztve lévén, midőn ellenben Protegenes a fáradságos ipar nyomdokit sehol sem volt képes egészen eltakarni.

C I M A B U E.

Cimabue (Giovanni) a középkor azon művészeinek egyike, kik a festő-művészetet régi jogaiba ismét visszaállíták, született Florenczben 1240-ben. Ezen jeles

férfi felhagyott a politikai tudományokkal az okból, hogy vonzalminak a művészetekhez annál tágasb mezőt nyisson. A hagyomás szerint, azon 2 főstész volt Cimabue tanítója, kik Florenczbe hivattattak-meg a Senátus által, hogy ott a Santa-Mária Novella egyházban egy kápolnát fessenek - ki. Ó volt az, ki azon szép ideal elemeit adá mint első, mellynek emlékezetét néhány századai a nyughatatlanságnak és szerencsétlenségnek kitörlének.

Cimabue dolgozatiban nem találhatni ugyan igazságot s öszhangzatú elosztást; színei szárazak, laposak s hidegek, az alakok contourjai egyszerűek, olykor merevültek s élet nélkül; a vonal- s légperspectivéről nem volt ideája s mi még különös az, hogy arany - alagyozatra festett. Azonban mind ezen érintett hibák, mellyeket a művészet kisdedségének adhatni okul, fellengő szépségek által kipotoltatnak. Nagy sztil, természetes kinyomás, nemes csoportozatok és szép redőzet; tesszik általán ezen jeles művész érdemeit. Leg fölségesb műveit a Santa - Maria Novella egyházban Florenczben, s in sacra Convento Assissiben láthatni. Cimabue 1300-ban lépett-le a földi pályáru, s műhelyét Giotto tanítványára hagyta. Ezen művész talentomát úgy tekinthetni, mint köteléket az ó s új festő művészet közt. Ő általa nyittatott-ipeg azon út, mellyen aztán Masaccio, Pietro Perugino, Giovanni Bellino, Leonardo da Vinci, Titian, Angelo Mihály s Raphael tovább haladtának, s így festvény-remekjeikkel Olaszországot eláraszták, gazdagíták.

ANDREA PISANO

Andrea Pisano a középkor legnevezetesb szobrászainak s architektusainak egyike, született Pisában 1270-ben. Nehány próbatétel által, mellyekkel ügyességét bebizoyítá, architektus és ingenieur lón Florenczben s mint az, alkotá a Santa-Mária del Fiore főgyház pompás homlokzatát; ő készíté az érczelegy-munkákat

s végre a florenczi vár - erősítések igazgatója volt. Ezen művész találmányai művészileg dolgozva, a ki-nyomás helyes s jól van elrendezve, alakjai ellenben merevültek. Kimúlt Florenczben 1345-ben.

GIOTTO.

Giotto avagy Ambrogio Burdone nevezetes fős tesz, szobrász s építő - művész, született Vespignanoban a florenczi tájékban 1276-ban. Ezen művész, ifjúságában juhokat őrzött s azokat kezdő lefesteni köre, melly foglalatoságnál őt egykor Cimabue meglepven, ezen gyermek művészi tűzszellemét észre - vette, s ez okból Florenczbe vitte magával, hol őt a festésben oktató. Giotto fölött sokat festett a bibliai-történetből s ő vala az első, ki kép-alakjait rövidítő s azoknak mozgékony-ságot ada. — Ezen művész Avignonba átázott 5-dik Clemens pápával, honnan visszahivatván Florenczbe, városi architektus lön. Szokásban volt nála mindenhol festvőnyei alá arany betűkkel írni nevét. Elhunyt Florenczben 1336-ban.

Ezen művész legnevezetesebb s leghelyesebb dolgozatai közé tartoznak: az elhírvült Navicella Romában, sz. Péter apostol, mint lépdél a víz fölött, mosaikban; néhány fresco-festvény Florenczben, millyes sz. Mária megkoronázása a santa Croce nevű egyházban, Szűz Mária sírhatótele, végre sz. Ferencz története Assisiban in Sacro convento, s több más miniatúr-darab.

G U A R I E N I,

Guarieni paduai képíró, egyike volt azon művészeknek, ki a byzantini monortól megszabadítván magát, festvényeinek mozgékony-ságot kölcsönze. Ezen képíró festette 1365-ben a velencei nagy gyűlésterem számára a paradicsomot, melly Róbusti Jakab által újítatott-meg 1508-ban. Guarieni festvőnyei jelenleg igen ritkák, miután azok az idő vas vesseje által részint dngába döntettek, részint újabbakkal ált - festettek.

SPINELLO SPINELLI.

Ezen toskanai születésű jeles képművész a 14-dik században élt, s azon dolgozat, mellyel az ifjú művész legelőször világ elé lépett, 1334-ben készült-el elég fiatal korában, s ámha ő szünetlen foglalatoskodott is, életét még is 92., esztendőre vitte. Arezzóban anyavárosában, Florenzben és Pisában néhány egyházat feste al fresco, mellyek bámulásra ingerlék a vizsga szemlélőt. Spinello igen ügyes rajzoló volt, de szint olly jártas a színvegyítésben is, s ez annál inkább nevezetre méltó, mivel akkor még sok mesterfogás nem vala ismeretes, mellyel a képművészek éltek. Vasari, ki Spinelli számtalan festve nyit láta, azok teljesen sikerült szépségükről gyönyörrel s elragattatással szól. „Leginkább — úgymond amaz — ért - hozzá Spinelli alakjainak bizonyos egyszerű bájt adni, melly egyszersmind szerénységet és magaszt is visel magában, úgy hogy mint egy isteni sugárt lövőinek magokról, mi az embert tiszteletre s ahitatra gerjeszti/ Azonban ereje se hibázott ezen főstésnek a szenvendélyek festésiben; a mit egy nagy csatadarabban bizonyítja, hol a rettentetlen vitézség, harcolók dühe, csata zaja és sebesek állása, vagy a megvadult lovak, élénk kinyomással vannak visszaadva. Ollykor ugyan elhagyja magát ragadtatni az ügy nevezett művészi capricétól az alakok csodás összeillesztésiben; de azért az egészben mindig bámulatosan egyesült az élénk képzelődés ésszel, s megfontolással.

Illy indulatú volt Spinello, midőn végső nagy dolgozatához sz. Mihály arkangyal történetéhez fogott. Lefestette Lucifert, a gonosz lelkeket, kik mint a zápor eső hullnak - alá; Mihály viaskodását a levegőben a 7-fejű s 10-szarvú kígyóval s alatt a közép ponton a már egészen szörnyeteggé vált Lucifert. Gyönyörrel iparkodott a művész egy ugyan csak rettentő szörnyeteket festeni; de ez most phantasiáját annyira feltűzelte, hogy egykor álmában neki Luzifer éppen azon alakban mellyben festette, megjelent, dörgő hangon kérdé: vall

jón hol látta őt illy iszony ti alakban, hogyolly utálatossá festő? A jó öreg felriadt álmából, de ijedtség miatt nem tudott kiáltani, hanem olly nagy reszketősbe esők, hogy nője felöbrede, ő s segítségére sietett. Szive olly elfogult volt, hogy maga is őrző, hogy ezen eset halálát vonandja okvetetlen maga után. Mintegy gonosz lelkektől rémítve, háborgó kedvéllyel ő s meredt szemekkel igen rövid idő múlva kimúlt, noha agg - vénségben, még is barátjainak s tisztelőinek fájdalmas bánatára.

VAN - E Y C K.

Van-Eyck János egy valamelly képíró fia volt, ki nek nemzetségi neve azonban nem ismeretes. Ő sokak állítása szerint 1370-körül, másik szerint pedig a 14-dik század vége felé született. Ezen most érintett művészeknek Hubert nevű bátyja 1366-körül pillantá-meg a napvilágot s akkorban nevezetes képíró volt, ki tehát János öccsét is a művészet elemeivel megismertető, ki azután a művészeti pályán olly gyors és dicséretes előlépéseket tőn, hogy rövid idő alatt nem] {csupán a jelesőségnek egyenlő fokán állott mesterével, de még sokkal felül is halladta őt, s mint csodakép szolgált az akkori kornak, de még a mostaninak is. Ezen művész életének körülállásíró, ágy hasonlólag Hubert bátyjának életrajzából következő ismeretes: Ezen két főstész-testvőr Brüggét választó magának lakhelyül, hol éppen akkor a virágzó kereskedés miatt számos Nagy, s gazdag férfi találkozik-össze. Mind ketten 1420 körül, avagy röviddel azután Gentbe mentek lakni, hogy ott azon nagy munkát készítsék, mellyel megtisztelő őket a jó Fülöp, avagy az éppen akkorban a kormányzáshoz jutott burgundiai herceg. Ezen fejedelem fényes udvaránál a 2 testvérnek helyes alkalom nyílt, a legpompásb szövetek, fegyverek, bútorok, ünnepek stb. által tökéletesen mivelni Ízlésüket. János mind ezeket használta dolgozatínél s ennélfogva különös természeti igazsággal

vannak előadva a tárgyak. Azonban Hubert az érintett nagy festvény bevégzését el nem érthette, előbb lelépven a földi pályáru Margittá húgával együtt. Ennek elhunytával Jánosnak kelle egyedül a nagy nemű munkát elvégezni, melly után nőjével Brüggebe ment, hol meghalálózásaig maradt s addigiam számos szép darabot végzett.

Mi ezen jeles művészt még életében a többiekien kiemelte, az általa behozott olajfestés volt, mellynek feltalálását is némelleyek nekie tulajdonítják, ámbátor nem igazságosan s alaptalanul. Sok érdemet szerze magának ezen művész a vonal- s légperspectiv, és az üvegfestés által. Szükség megjegyezni az elsőre nézve, hogy előtte szokásban volt a színfenék (Hintergrund) helyett lapos arany-alyazatot adni a festvényeknek, mellyen azután perspectiv nélkül is előre léptek az alakok, mint azt számos más képben láthatni, mellyek korábbi korban létre jutottak. Eyck is ekép dolgozott bizonyos ideig, míg tovább haladván a művészetben azon ideát vette-fel: a természettel őszhangzatos lég-színfenéket, természetes csoportulatot s illő perspective! szerezni a festvényeknek. *AJ* művésztnek ebben úgy annyira szolgált a szerencse, hogy az új képirói művészet atyjának joggal nevezhetni őt, általa nyervén a főtészet egész új fordulatot s az első talpkövet vetvén magasb lépcsőjéhez a mivelésnek Hollandiában s Olaszországban, mint azt ezen művész számos dolgozati bizonyítják. Azczképek, öltözetek csoportozatok, a világ s árnyék rendes elosztása, nálánál úgy mint tanitványinál, akárhol is helyes, s a színadás fénye valamint vakító úgy pompás is. Tanálhatni ezen művésztől munkákat külön egyházakban, privat műgyűjteményekben s museumokban. Legnevezetesb taniványai voltak: Messina, Brügge, Hemling, ezentúl Dürer, Lucas de Leyden, Holbein, Cranach. —

Már régtől fogva megkésztült a terv Brüggeben (Flandriában), hogy emléket állítsanak a derék képiró-

nak, Van-Eyk Jánosnak, ki a világot ott pillantá-meg. Ezen idea végre több előkelő személy és műbarát hozzájárultával végre valósított s az emlék nem régiben ahhoz illő ünnepiséggel fel is állíttatott.— Vajha minden város olly háládatossággal viseltetnék azon nagy férfiak iránt, kik helyes tehetségük által nekik diszökre válnak.

DONATELLO.

Donatello volt azon jeles művészek egyike, kik Olaszországban a szobrászatot ismét helyre állítók s régi jogaiba helyhezteték, született Florenczben 1383ban. Ezen művész a híres Donato családhoz tartozott, melly számos tudóst mutathat-fel tagjai között, s a lődik század közepe felé néhány Dogé fénylett köztük a velencei köz-társaságban. Ő donatello nevezetét {mint gyermek nyerte Martelli házában, hol neveltetett. Nagy szorgalmában elfeledkezett az evésről s ivásról, s midőn dolgozott nem csupán keze, de egész teste is mozgásban volt. Első rendű márvány-dolgozatai sz. Péter és sz. Markus voltának anyavárosában a sz. Mihály templomában; azonban kedvencz alakja egy aggostyán — szobor volt senátori öltözetben az érintett egyház harangtornyának számára készítve, melly Zuccone vagy kopaszfő nevezet alatt ismeretes, s melly az álláspont helyes kiszámítása miatt hirt nevet szerze nekie. Szent János egyház számára készítette Donatello fából a bűbánatos Magdolnát. Mind ezen ügyessége mellett is felülhaladá őt tanítványa s barátja Brunelleschi. A művész, vele utóbb Romába átázott, hogy az ottani remek megsejmlélése s tanulása által inivelhesse magát. Visszatértekor anyavárosába, Medici Cosmus és Lorencó, nagy pártfogóinak feladásiban dolgozott egy maradvány — emléket, Medici János atyjuk s annak hitvesének számára; melly mű kellemes elrendezés, eszes találmány, s az alakok szépsége miatt mindenkit bámulásra indított. — Sz. Mihály egyház földiszét, az általa dolgozott sz. György márvány-képe teszi, melly az

ottan felállítottaknak egyikétől sem haladtatik-felül. Donatello műhelye a legnagyobb volt Florenczben. Tanítványai, kik közt néhányak nem sokkal voltak fiatalabbak nállánál, mint atyjukat tisztelek őt.

Szigorúan vizsgált-meg ő mindent s becsmérő a leg csekélyebb hibát is; mit azonban dicséretre méltónak talált, azt soha nem hagyó érintetlen. Alatta különösen kitüntetéek magokat: Desiderio Stettignanoból, Benedetto de Mejano, Naemi di Banco s öccse Donatello. Ezen művész fölötté sokat foglalatoskodott a régi márvány-szobrok helyreállításával s kipotlásával, melly nekie, ki a hajdaniségbe mélyen be ereszkedett, igen jól sült-ki. Dolgozati drágán fizettettek-meg, s őt semmi által nem leheté jobban tűzbe hozni s bosszontani, mint ha a megrendelők alkunni akartak. Illy felhevültségében néhányát összetört, már tökéletesen bevégzett deli művei közül, s illy alkalomnál törte-le a keresztelő sz. János kezét is, melly mű a sienai fő egyház számára készült, sokalván annak szabott árát. Donatello 1466ban lépett-le Florenczben a földi pályáról.

Donatello Simone, az előbbinek öccse, ki ennek műhelyében tanult, 4dik Eugen pápától hivatott Romába 1431ben, hogy sz. Péter fő egyháznál dolgozzék a fő bemenetelnél; ki azonban azon hirt nevet mint bátyja, minden iparja mellett sem volt képes magának megszerezni.

FIESŐLE.

Fiesöle (Fra Giovanni da), tulajdonkép Santi Tosini, ki utóbb angelico, avagy il beato mellék-nevet is kapott, dominikánus volt, s azon jeles képírók egyike, kik a festő művészetet Olaszországban ismét helyreállítók, született Magelloban a florenfini tartományban 1387be,n. Ezen jeles tulajdonságú férfiút 5dik Miklos pápa florenczi érseknek akarta kinevezni, mellyető azonban el nem fogadott. Elhunyt végre Romában 1454ben, életpályája 67dik évében, hol ő még a vaticanban a

ss. Sac ramentum kápolnáját festette s a Minerva egyházban eltemettetett. Ajtatosága s erkölcs-tisztasága végett canonisáltatott. Leg helyesb festvényeit 5dik Miklos kápolnájában található. Van a florenczi képtárban néhány staffelei-kép tőle, mellyek színfénye egész maiglan megváltoztatlan ilfaradt, s mellyek közt keresztelő sz. János születése a naiv grácia által különösen megkülönbözteti magát a többitől.

BEMMEL I N G.

Henuneling (ilans) született Darneben Brüggehez közel a 15dik század elején. Ezen művész előbb katonára volt s mint az betegen jutott a János ispotályba Brüggeben, hol különös talentomot mutata a főste szetchez. Fellábalván, a művészet ezen ágazatának szentelte magát kirekesztőleg s ő lön a leg jelesb képírók egyike a belga iskolában. Henuneling számosb festvényeket készíte a régi, mint sem az új testamentomból, mellyek a szép környezet által kellemesek. Legyen bár, hogy ő előtte sokat festettek már olajban, ő mindazáltal egyedül csak vizszinekkel készíte festvényeit. Ezen művész leg helyesb műveit avagy dolgozatit a Boissérée festvény-gyűjteményben szemlélni, mellyek közt elsőséget érdemel a 3. sz. Király iinádása, sz. Ursula tetem-szekrénye Gentben, mellyről, annak mű érdeme miatt Kovenberg egy leírást bocsáta közre Gentben 1815ban.

UCCELLA.

Uccella (Paolo Mazzoechi) olasz képíró, született Florenczben 1389ben. Ezen művész Veneziano Antalnál tanult, s jobbadán madarakat festett, honnan is melléknevét nyerte. Uccella új találmányt tón a perspectivben s ő volt az első, ki a tájfestvényekbe fákat értett festeni. Ezen művészt említik egyszersmihd az elsőnek, ki szállongó avagy repülő ruhákat festett. Ki múlt anyavárosában 1472ben, életpályája 83dik érében. Leánya,

ki hasonlólag a festészettel foglalatostkodott, helyes dolgozatai által hírt nevet szerze magának.

RAIBOLINI.

Raibolini Ferencz ki „Francia” mellek nevet is nyert, Bolognában tartózkodott 1450től—1550ig, s őt tekintik a bolognai löstészeti-iskola fejének. A karakterek különbségét Raibolini nem volt képes kinyomni, azonban buzgó indulat s finomság bélyegzik dolgozatit, melly asszonyt alakjainak különösen életet kölcsönöz, mint például, a megimádandó Madonna (a müncheni kir. galleriában), Mária a hirdetésnél (Majlandban). Ezen művész olly tiszta színezetet volt képes ki hozni, hogy festvényei bizonyos távolságból megtekintve, fényleni látszanak. Olly szellem teljes kinyomást szerezni képeinek mint Raibolini, a képírók egyike sem volt képes, s ennél fogva azt írta neki Raphael Sanzió, hogy akármellyik képíró sem képes olly szép Modonnát festeni mint ő. Ezen művész szigort! volt a rajzban, valamint a meztelen alakoknál úgy az öltözetnél is, s a helybeli (localis) tónokra fölötte ügyelt. Raibolini ollykor fresco-festvényeket is készíte, miilyeneket Bolognában láthatni sz. Caeciliánál az összedült kápolnában.

BELLINI.

Bellini, velencei nevezetes főstész-család volt. Giacomotól már nem mutathátni-fel semmit; annak legkorosb fiától Gentiletől csak keveset, például: a sz. Márkust. Gentile Konstantinápolyba küldetett 2dik Mahomedhez 1479ben, ki egy ügyes képírót kívánt magához; ott rajzolta-le ezen művész, Theodosius emlékoszlopán jelenkező fe lmagaslatú alakokat, s visszatérte után Velenczében mult-ki 1501 ben. — Magasb fokon áll nállánál Gian avagy Giovanni nevezetű öccse, kit Sanbellinek is neveznek, s ki Velenczében pillantá-meg a napvilágot 1426ban, s annakelőtte hogy még a földi

pályáru l elépett volna, Dürer Albrecht kezdé őt megismerni. Ezen művész szorgalommal tanulta a természetet a nélkül, hogy azon felül emelkedett volna. Ő irtáki s üzte-el a hajdaniség keménységét s mint, első nyitott utat a jó s igaz szinadásnak. Ő tanította széllyelhajtani az olajszíneket, és számos helyes képet készíte; egyikét a nagyobbak közül Velenczében szemlélhetni a sz. Zacharia-egyházban; a tronozó Magdolna 4 szenttel oldalánál, s egy angyallal a trón lábainál előterjesztve. Egy más becses képet, melly az áldást osztogató Údvezitőt jelenti, láthatni a dresdai képtárban. Hirnevét mindenek fölött alapíták 2 tanítványa Titian és Giorgione, minélfogva őt némellyek a velenckei iskola alapítójának is tekintik.

LEONARDO D A VINCI.

Leonardo da Vinci jeles olasz művész, született Vinciben 1441ben. Föstés, szobrászat, geometria, anatómia, architektúra, mechanika, versköltés és hangászat, — valának azon művészetek, mellyek által isméretes lón s magának hirt nevet szerzett. Majlandba utazván, ott egy rajz iskolát alapított, hol a Maria della grazié leg nagyobb képét s az úr vacsoráját fösztötte. 1499ben ismét visszatért Florenczbe s Angelloval versenykedvén, rajzold ama híres cartont (lovas megtámadást), melly művészi talentumát olly tiszta fényben tünteti-elő. Leonardo 1515ben Franciaországba utazott s ugyan ott 4 év múlva (1519ben) a földi pályáru l elépett. „Trattato della pittura“ cziin alatt közre jött munkája még ma is nevezetes s a fösztészet teoriáját foglalja magában. Kéz- és fejjrajzokat több gyűjtvényben s kiadásban láthatni tőle.

ANGELO.

Angelo (Bounarotti) szobrász, képiró s architektus, a művészi világban a legnagyobb daliák (Merően) egyike volt; ő azon kort, mellyben élt s a reá követ-

kezűt is szellemi ereje által, melly néha még a lehetőség hatarin is túl iparkodott törni, hatalmasul ragadá-el magával s ennélfogvást mint valamely óriás áll vala saját körében. Angelo az elszegényült gróf Canossa házból származott és Setiignanoban született Canossa mellett 1474ben. Tűzszellemének a nagy Medici partfogása s bőkezűsége ada szárnyakat s a mi mások előtt mint nehéz és kivihetlen jelenék-meg, azt ő csak könnyű játéknak nézheté. Kevés idő folyt-le, s már Angelo a leg komolyabb munkákkal foglalatoskodott Romában és Florenczben. A szobrászát kedvencz tárgyai közé tartozék s valóban azon időkorho? képest valami nagyot, sőt rendkívülit vitt véghez. Mindazáltal a kőtömeg, melly vigyázatot s kényes bánást kívánj majd soha sem akart a művész zordon merészletének engedelmeskedni. Mint architektus, nagyobb s állandóbb tisztelet-emléket emelt magának e lelkes művész azon építvények által, mellyeket a sz. Péter nevű főegyháztól kezdve a florenczi vár erőségéekig létre hozott; nem különben mint képíró azon fresco-főst vények által, mellyeket ő a Vatikánban, az úgy nevezett Sistina kápolnában bevégzett; e művészeti remek mindenkit, ki e nagy mester szellem-erejét voltaképp felfogni képes, bámulással tölt-el. Hozzá hasonló művészi genievel a világ még eddig nem dicsekedtik. Angelo meghalt Romában 1564ben; holt tetemei illő gyászpompával Florenczbe vitettek, s itt a Santa Croce nevű egyház alboltjában nyertek örök nyugalmat.

Következő 2. eset, mellyet Angeloról felhoznak, hogy t. i. egy általa dolgozott, s nagyobb ámitás miatt kéz nélkül egy szőlőhegybe elásott, végre mások által feltalált Cupidot antiknak tartván, mint azt nagy áron szerzék-meg; s hogy rabszolgáját keresztre kötözte volna, csak hogy annál természetesebben előterjesztesse Krisztus kínjait, kardot döfvén oldalába, s hogy pénzel csendesítette volna-le annak családot; — illy tett homlok-egyenes ellenkezésben állván ezen művész cha-

rakterével és erényével, sokaktól csak regének tartatik; tiszta világnál megtekintve, hitelt alig érdemel.

PERUGINO.

Perugino (Pietro) olasz képíró a romai fostészeti iskolából s azon intézet valóságos alapítója, mellyből aztán ama világ szerte elkirült képíró, Raphael jutott-ki. Kellemes colorit, színbáj, jelesül az asszonyi fejkénel, nemes mozdulatok, az elrendezésnél örömben merülő nyugalom,— teszik ezen iskola érdemeit. Ezen művész monorjában merevültséget és szárazságot véhetni-észre a formákban, hidegséget a találmányban és szegénységet általán a compositióban. A festett fejek öszvesen hasonlónak egymáshoz s egy s ugyan azon tárgy egyenlő kinyomású. Mint fresco-föstész több nevezetességet szerze magának. Perugino, Pieve nevű városban született 1476ban s 1524ben lépett-le a földi pályáru.

WEYDE.

Weyde (Rogier) belga képíró, született Brüssselben, s 1500 körül fénylett. Monorjában a természet pontos s hű követése remek árnyékozattal s élű színadással egyesül, minden változásnál igazság s minden előadásban erő mutatkozik. Weyde, arczképek festésivel is foglalatoskodott s járvány-nyavalyában halt-meg 1529ben. A brüsseli tanácsteremben láthatni ezen művésztől 4 festvényt, mellyek egyike fölötté meglepő s különös benyomást szül a vizsgáló szívében. A dolgozat egy haldokló aggostyánt ábrázol, ki elfajult vétkes fiát utolszor áltöleli, s egyszersmind áltadja az ítélőszéknek. Lehet, hogy a bései képtárban látható kép, a királyok imádása is ezen Rogier dolgozata.

BACCIO DELLA PORTA.

Baccio della Porta híres képíró, ki Fra-Bartolomeo di S.-Marco nevezet alatt még inkább ismértes,

született Savignanóban Toscanában, nem messze Prato-tól. Ezen művész a főtészet első elveit Florenczben tanulta Cosimo Rosselino művésznél s bámulatos előhaladást tőn; Leonardo da Vinci festvényeinek szorgalmas tanulása által pedig azon szép maniert szerzé-inég magának, melly későbbi dolgozatit olly tiszta fényben tünteti-elő. Azon nevezetes fresco-festvényt, mellyet ő a Santa Maria nuova gyámház sírkertjében feste, s melly az utolsó ítéletet jelenté, Albertinelli nemű barátja végezte-el. Elragattatván Savanarola ékes szollása által, ki szabad gondolkozást! férfiú volt, félre tett mindent s követte őt; ez végre üldöztetvén, vele együtt a sz. Marco klostomba bezárta magát Florenczben több pártolóival. Azonban ostrom alá vétetvén a klostrom, s közelgvén a vészes jövendő, Baccio fogadalmat tőn, hogy ha az isten őt jelen esetben megmenti, szerzetesnek áll-be. Ez teljesedvén, monostorba lépett, s a sz. Domonkos öltözetét vette-fel. Illy körülményeknél néhány évig nem nyújt ő többé ecsetjéhez, s csak később kezdé ismét ajtatosság tárgyait festeni. Azon dolgozatok, mellyeket Baccio ezen idő korban készíte, helyesen s jól végezvék. Raphael képírónak Florenczbe érkeztekor 1504ben, Baccio őt a perspectivben oktató, kitől ő viszont a színadásra nézve sokat tanult. Néhány év lefolyása után Baccio Romába átázott, s ott látogató-meg Raphaelt és Angelo Mihályt, hol azon ritka szerénységet tapasztaltatá, hogy ezeket nállánál nagyobb mestereknek lenni elismére. Florenczbe visszatértekor néhány képet festett, mellyek közt a sz. Marcus és sz. Sebestyén képei minden műértő figyelmét magokra vonták. A gyermek-alakok előterjesztésiben sztilje szigorú s fellengő volt, mind a mellett még is kellemes; színezete erőt S fényt árult-el, mellyben ő Titian- és Giorgione főtészekhez közélge, a színek felosztásában s előállításában pedig egyik lombardiai színező sem vala képes felülmúlni őt. Mi a redőzetet illeti, ő abban mester volt, mellyet bár ki sem érte job-

ban kidolgozni több igazsággal, bájjal s könnyűséggel. Elhunyt végre 1517ben. — Tanítványai Cechino del Frate, Benedetto Cianfanini, Gabriello Rusticci voltak, ezentúl Fra-Paolo de Pistoja, kinek ezen művész rajzolatai is birtokába jutottak. Leg helyeb festvényeit a nagy hercegi képtárban láthatni Florenczben, az úgy nevezett Pitti palotában.

D Ü R E R.

Dürer Albrecht, a német főtészeti s rézmetszési iskola jeles mestere, született 1471 ben Nürnbergben. Akkor virágzanak a nevezett városban s egész Olaszországban a képző művészetek, s több jeles férfi deli művei által szerzett magának hirt nevet.. Ott képezé magát Dürer is, kinek nevével olly dicsőően párul a művészi érdem. Dürer Olaszországba s Hollandiába tett utazási által mint főtész a tökélynek igen magas fokára lépett. Hirneve mindenhová elterjedt, s Max császár őt udvari képírójának nevezé-ki, s e megkülönböztetésre méltató őt ódik Károly is. E művésznak különös érdeme abban áll, hogy a rajztudományt igaz, matematikai elvekre vezette-vissza, s neki tulajdonítják a radirozás avagy etetés mesterségét (Radír oder Aetzkunst) is. Dürer valódi érdemét még az is teszi, hogy előadásiban az igazság hőse s leghűségeseb utánzója maradt, már akár szép, akár rút volt is a példánykép. Bizonyítja ezt az ő számos Madonnaképe a valóságos életből. Egyébiránt a példányképek választásában hijjános Ízlést, s ideáliban nehéz-testüségét s bizonyos hiedséget árul-el.

TORRIGGIANI.

Torriggiani Péter; florenczi képfaragó volt s Bertoldónál tanulta a szobrászától. Angelo Mihállyal szóvitába keveredvén, ketté ütötte annak órracsontját, minél fogva Romába futott, hol a Borgio palotában foglalatoskodott más művészek mellett. Egy ideig hadi szol-

gálatott tett, azután pedig Angliába ment, hol 8dik Henrik síremlékét készítette, s végre Spanyolországba költözött. Mind e most felhozott országokban fából, márványból és érczből hagyott szobrokat maga után. Egykor egy nemes embernek készített ő egy Mária-képet bizonyos díjért, ki azonban csak két zsacsokót telve inaravedis-sel fizetett nekie érette, melly sommá összesen alig tőn 30 aranyat; haragjában tehát összetörte a képét, mellyért az Inquisitio halálra ítélte őt. Torrigiani azonban 1552ben önkényes éhelhalásban múlt-ki Sevillában.

CRANACH.

Cranach (Lucas de) született Kranachban 1472ben honnan is nevezetét nyerte. Ezen művész atyja kártyafestő volt, í ornamefszá és színező, s tőle tanulta a nevendék a műveletlen föstészeti műlegiségét; azonban rövid idő múlva mustrául a természet képeit választá magának s azokat szorgalmasan utánzá. Serdülő ifjúságában Koburgba jutván, ott eleintén mint állatfestő kezdé művészi pályáját. Itt ismérte-meg őt a tudós választó fejedelem Fridrik, s ennek bátyja János Fridrik, kik ezen művészt udvarukhoz vevék. Fridrik herczeg Bécsbe utazván, onnan pedig Palestinába, Cranach a fővárosba követte őt, s ott nyert hajlandóságot a históriai föstészethez; ennélfogva 1500ben ^rczképeket festő, s 1502(01 kezdve láthatni tőle saját műalkotásokat, habár eleintén a régi német iskola minden hibával is. Alt-ala készült néhány fametszés is áradt reánk azon korból, mellyek jobbadán vadászati darabok. 1504ben a 2. herczeg testvértől udvari képvisónak kinevezve, Wittenbergben telepedett-le. A választó-herczeg ezen művészt 1508ban nemesi rangra emelte. — Ezen korban tőn Cranach utazást Belgiumba, melly alkalomnál nevezetes képvisókkal ismeretességbe jutván, a német iskola hibáit magáról lassanként lerázta, s az által a históriai festészetben jelesb darabokkal lépett-fel. Wit-

tenbergben szoros barátságot kötven Luther-rel, számos rajzolatot láthatni tőle, melyek Luthert, családját, s tanítványát tárgyazzák. Cranach 1537ben polgármester volt Wittenbergben, azonban nem sokára néhány bal-eset szomorítá-meg őt, az az: nőjének meghalálózása, Luther- s a válaszó - herczeg elfogatása Mühlbergnél. Az érintett herczeg Insbrukba faivá-meg a művészt fogházába, s Cranach, ki a nélkül is már 1547ben letette polgármesteri hivatalát, azonnal oda sietett, honnan vele együtt 1552ben Szászországba visszatért. Cranach végre Weimárban lépett-le a földi pályáru 1553ban.

Ám ha ezen művész festvényei nem költeményesek is a compositiora nézve, s légyen bár, hogy azoknál nem egészen hibátlan azon kórbeli costume, s az anachronisma; mindazáltal bámulni kell annak könnyűségét, a kinyomás igazságát, a rajz hibátlanságát, az ecset erejét *i* s végre a colorit elevenségét s kellemét, melly századok lefolyása után is magát egész épségében fentartani képes volt. Históriai festvényei közt nevezetre méltók: a weimári városi templom oltárképe, s hasonló dolgozatok a wittenbergi s naumburgi egyházakban. Fametszései, mellyek száma mintegy 300, festvényeivel, művészi tekintetben távol sem mérkőzhetnek. A művészek nagy seregében, talán egyike sem hagyott maga után olly számos festvényt, mint Cranach.

TITIAN.

Titian a legjelesb olasz képírók egyike, született Friaulban Capo Cadore nevű helységben 1477-ben mások szerint 1480-ban. Mivel mint serdülő ifjú különös vonzalmát jelenté a rajzművészethez, tehát Velenczébe küldetett, hol Bellini őt tanítványának fogadd. Titian csak hamar bámulatos előhaladást tőn s tanítója sztiljét olly híven követte, - hogy már alig lehetett egyiknek dolgozatit a másikéitől megkülönböz-

tetni. Mesterének modorja azonban merevült és száraz volt. Miután az ifjú művész Giorgione műveit látta, mellyekben több szabadság és csín (Eleganz) uralkodók, azokat magának példányképűi választó. Titian, a művészi pályán olly gyors és dicséretes előlépéseket tön, bogy nem sokára a jelességnek egyenlő fokán állott mesterével, ki is most becsfélétsből minden további barátságról lemondott. Titian nem mulasztó-el az emberi értelmesség más ágazatiban is képezni magát. Ifjúságában igen kedveie a költészetet és szelleme kivitta, hogy kórtársai őt a legjobb költők egyikének tartják. Később azután a főstészetnek szentelő magát kirekesztőig, s az ő arczképrajzai, táj- s históriai főstései ritka művészi tökélyt Lizonyitnak. Monorjában (manier) a természet pontos és hű követése, remek árnyékozzatallal s élő színadással egyesült, minden változásnál igazság s minden előadásban erő mutatkozott. Első olajfestvénye, mellyel ő még mind nevendék lépett-fel, Mária mennybemenevét tárgyazza s ez maiglan Velenczében a Minoriták templomában tartatik. Titiant legnagyobb művésznek tekinthetni a coloritban, s utói érheflennek a táj- s arczképfestésben.

Sokak az akkorbeli herczegek s nagyok közüi becsületnek tartók s büszkék voltának Titiantól festetni magokat, s valóban ezen nagy mester arczképei nem csupán mint remek művek méltók tekintetre, hanem már azért is, mivel az akkorbeli leg nevezetesb személyek képvonásait velünk megismértetik. Tudományos utazásánál Spanyol- s Németországon keresztül, emit 5-évet töltött, mind a mellett is Velence maradt lakhelye, hol urilag élt. Ezen nagy mester szerencsés állapotához még az is csatlakozott, hogy ő ifjúsági szellem- s testi erejét megtartá aggvénségében is. Elhunyt 1576ban, munkás élet-pályája 96dik évében. — E hosszas időközben számos remeket dolgozott Titian, mellyel Europa minden részeiben, egyházak, paloták, s képtarak díszülvék. Históriai festvényei közt főleg

nevezetes egy vacsora az Escorial refectoriumában s egy Krisztus tövis koszorúval a inajlandi egyházak egyikében. Az utóbbi festvényben valami fölségcs a Megváltó alakzata s méltósággal teljes magatartása; s valóban e művészeti remek mindenkit, ki e nagy mester szellemét volt akép felfogni képes, bámulással tölt-el. Száma azon részmetzséseknek, mellyek Titian festvényei után készültének, 600ra megyen. Ezen híres mester után metszé nem cégiben Anderloni, Krisztust s a parázna - asszonyt.

Láthatni ezen jeles olasz képírótól a bécsi cs. képtárban a többek közt egy festvényt, mely 10-láb magas, s 16-széles, egy „Ecce homo.“ Az elővezetett Krisztus az eldülésig bágyadt, még is a bágyadság nem törülheti-ki a „nemest“ vonásaiból; a bíró háza; ennek előlépcsőén néhány személy áll kinyújtott meztelen karokkal; az egyilc háttal kifelé fordul, a másik buta néger physiognomia. Megettök egy csinos szökécske áll kis gyermekkel; mind a ketten leg kevesb részvét nélkül csak kiszaladtak, hogy valamit láthassanak. Ezek megett egy zsidó pap vörös talarisba burkolva, annyi kár-öröm kinyomásával, mennyi csak arcán keresztül hathat. Minden egyes rész mesterkezet s pompás színezetet árul-el. Fölséges ezentúl ugyan ott az alvó Danae fekke, kire arany eső hull, mellynél a carnatio utánozhatlan széji; egy öreg asszony az arany esőt táliban fogja - fel.

GIORGIONE.

Giorgione di Castelfranco, tulajdonkép Giorgio Barbarelli, a velencei iskola legnevezetesb képíróinak egyike, Castelfrancoban pillantó-meg a napvilágot 1477ben. Mestere Giovanni Bellini volt, ki becsféléstől magától elfávoztatá a nevendéket. Giorgione sok nagy épületet díszite Velenczében festéseivel az akkori divat szerint, például a Németek raktárának homlokzatát: melly festések azonban fájdalom! az idő vesse-

je által végkép elenyésztek. Ezen festési branchében Titian volt versenyző társa. Giorgione a buja életnek adván magát, már löllben mint 34 esztendőös férfiú a földi pályáru l elépett. Arczképei méltán a leg jobbak közé tartoznak az olasz iskolából, mellyek különösen az igaz színadás által különböztetik-meg magokat. A képző művészetek elsősege iránti kérdés tettleges megfejtésül mint állítják, Giorgione egy meztelen alakot festett, mellyett hátulról leheté látni, s melly előrészével tiszta vizforrásban tükrözé-le magát. A levetett s tisztán simított kúrasson képzé bal profilja magát, a midőn ellenben egy másik részen helyzeti tükör a jobbfelet visszatükröz, mellyel azt akará bizonyítani a művész, hogy ez által elsőséggel bir a festőművészet, egy álláspontban a testről többet mutatván avagy terjesztvén-elő, hogy sem a sculptura. Ezen művész dolgozatai fölötté ritkák; láthatni mind e mellett néhányat belőlök Majlandban, úgy hasonlag a bécsi és drésdai galleriákban.

SARTO.

Sarto (Andrea del), avagy igazabban Vanuchi András, híres olasz képiró, született Florenczben 1478ban. Ezen művész Cosimo Roselli Péter tanítványa volt, egy ideig l-ső Ferencz udvaránál, tartózkodott Franciaországban, s végre Florenczben kimúlt 1530ban. Különös megkülönböztetést nyert egyike festvényeinek a Madonna, az annunziata nevű klastrombán Florenczben.

DOSSI.

Dossi (Dosso) híres olasz képiró, született Ferrara tájékában 1479ben, s Ferraraban hunyt-el 1560ban, munkás életpályája 81dik évében. Ezen művész pártolója Alfons herczeg volt, Ariosto által pedig, kit ő művészi leg festede, „Orlando furioso” közre jött munkájában örökítetett. Dossi monorja közelge Titian manierjához, mivel ő az alfonsini kastélyban közösen s egyértelmű-

leg néhány szobát díszíte festvényekkel. Az érintett dolgozatok bacchanalékat terjesztenek - elő, Faunok, Satyrok, s Nymphák külön játékkal. Egyébb képeiben leg hűségesb utánzója volt Raphael híres képírónak. Azon8-darabfestvényben, mellyeket Dresdában láthatni, s mellyek a 4-egyházi személy szóbeli vetekedését ábrázolják, pontos rajz, színbáj s világítás által Titian sztiljében dolgozva, mint valóságos mestermű különböztetik-meg magokat.

Dossi Giovanni baptista, az előbbinek öccse, hasonlólag hírt nevet szerze magának, ki azontúl még jeles táj- s históriai főtész is volt.

GAROFALO.

Garofalo Benvenuto nevezetes olasz tprténetfőtész, született Ferraraban 1481 ben. Ezen jeles művész anyavárosában mivelte s képezte magát Panetti Domonkos igazgatása alatt, aztán pedig 1498tól kezdve Boccacci alatt dolgozott Cremonában, hol a leg jelesb mesterek dolgozatit választó magának mustraképül: Mantuában mulatván egy ideig, onnan ismét Romába visszate rt, hol Raphaelhez, a képírói művészet első ragyogása csillagához szorosán csatolván magát, legnagyobb festvényeinek kidolgozásinál segedelmet nyujta neki.. Ezen ügyes művészt más több képíróval együtt Ferraraból, számos munkával láttatá-el Iső Alfons, saját várkastélyában készitendőkkel, ki azonban később ismét anyavárosában festett, s ugyan ott lepett-le a földi pályáról 1559ben, elvesztvén néhány évvel azelőtt már szeme fényét. Dolgozatai mindenik iskolára, főleg a lombardira, de még inkább Raphaelére befolyással bírnak. Ez utóbbinál veve ő fel bizonyos varázsló világosságot, kellemérzelmet, és szépség typut; melly tulajdonok, azzal együtt mi már a nélkül is annak sajátja volt, igen kedvezővé tévék. Madonnáji s az angyal alakok életet ihletnek s igen kellemesek. Ezen művész dolgozatinak nagyobb számát Romában találhat-

ni-fel, mind e mellett is van néhány a dresdai és bécsi képtárakban.

R A P H A E L.

Raphael Sanzio. (de Santi) a képművészet első ragyogásé csillaga, született Urbinoban márczius 8kán 1483ban. Ezen világszerte erhírült főstész Perugino nevű jeles képművész tanítványa volt Perugiában. Tanítója vezérlete alatt csak-hamar kifejedett Raphael szelleme. Azon dolgozatok, mellyekkel az ifjú művész legelőször világ elibe lépett, következők: sz. Niccolo di Tolentino koronáztatása; a keresztre feszített Megváltó két angyal közt, mellyet ő in Citta di castello egyház számára festett; továbbá a szent család (família), Mária eljegyeztetése, különösen nevezetes pedig Mária koronáztatása, mellyet a perugiai sz. Ferencz klastrom számára készített. E munkák összeleg az ifjú művész ecsetje alatt 15—18 esztendő s koráig jövének létre. — Florencz ezen korszakban a művészetek bölcsője s a remekművek tárháza volt, és Raphaelnek igen nagy jávára szolgált e városban tartozkodta. Itt tanulta ő figyelemmel Cimabue, Mosaccio, Giotto s más több jeles főstész remekeit s itt kezdé hírneve mindenhova terjedni. Szülei meghalván, visszatért Perugiába, hol a lakosok őt örömmel s kitűnő tisztelettel fogadták, megelőzvé jövetét művész-hírének dicsősége. Két évig itt néhány képet is főstött, egy Madonnát t. i. Frati de Santi egyház számára, „Mater dolofosa“t s az első fresco - festvényt a camaldulita kis monostor részére (Krisztus s az atya isten, szentektől közrűlvétetve). E munkák tanítója, szilijének bélyegit viselik ugyan, mindazáltal találmányi nemesség által -különböztetik magokat, mi is a florenczi iskolának sajátja volt. — Miután Raphael elkészíté a sirbatételt Signora Baglioni számára (e főstvény Romába a Borghese nevű palotába jutott), mellyet compositio, rajz- s kinyomásra nézve csudaképeknek mondhatni, örökre elhagyta anyavárosát s

Florenzbe tért-vissza. De ekkor is, mint már előbbi ott mulattékor többnyire tanulmányokkal foglalatoskodott s csupán néhány nevezetesb műdarabot készített s ezek közt első helyet foglal a fölséges Madonna képe.

Épen ekkor készíté Bramante architektus a „sz. Péter” főegyház műterveit Romában s Raphael meg volt híva, őt e nagyszerű építési vállalatban segíteni. Ott végzé e jeles művész nevezetes fresco - füstőseit s a Vaticanban in stanza della signatura a vacsora - villongást. Raphael kiemelé magát Perugino keskeny határok közé szorított iskoláján s az érintett főstvény, kiváltkép csoportozat, szellem s festői karakter által múlja - felül az előbbieket. E csudás művészetben (stanzen) különösen észrevehetni, mint megy-által Raphael szelleme a férfiéhoz s az önérzetes erőhez. Leginkább kitűnik ebben az athenei iskola. E jeles festvény miatt a pápa őt olly igen megkedveld, hogy a Vaticanban mindazon festvényeket elpusztítatá, mellyeket korábbi mesterek készítőnek s Raphael alkotó ecsetére bízta a szobák ujdón díszítését. A galleriának azon boltozati is, jnellyek a palota termeit összekötik, Raphael nagy talentomának köszönik diszesítvényiket s az ő igazgatása alatt készültek a raagasdad alakokkal ékesített munkák is (Stuccaarbeiten). A Vatican e mesterműi cyclus által a művek valóságos szent - helyévé változott, melly örök időig példány-képül marad e művészeti nemben. Míg Raphael e munkákkal foglalatoskodott, egyszersmind fáradhatlan műszorgalmának több gyümölcsit mutatá-fel s ezek közül itt csupán azon Madonnát említjük, melly a piacenzai st. Sixt-egyház számára készült (most Dresdában van) s melly ecsetének utánózhatlan remeke. Ezen időszakban készült munkái közé tartozik sz. Mihály festett képe (Parisban). — Raphaelnek feladásul szolgált a pápa számára a 4dik stanzát is elkészíteni (melly szerint Constantin terme olajban lett volna festve), de ő azt már el nem végezhető; ő csak a rajzokat készítő-meg Constantin s Maxentius csata

jihoz s ezeket aztán Julius Romanus s több más tanítványa használd, kikre utóbb maga a műnek kivitele is bízott. Raphael utolsó festvénye Krisztus megdicsőülte (Verklarung) volt, mellyet hasonlólag be nem végezhetett. E kép most a párisi museumot díszíti.

Rafael néhány Madonnát festett, melyek között azonban a „Madonna della scdia“ nevezet alatt ismeretes festvény az első helyet foglalja-el, s mi annyit jelent mint Madonna a székbén, a Szűz itt nem állva mint közönségesen, hanem ülve lévén előterjesztve. Az eredeti festvényt előbb a Medici képtárban leheté látni Florenczben, mellyet később Ferdinánd Nagyherczeg szereztete-meg, s Pitti nevű palotában állította-fel. Napoleon uralkodásakor ezen festvény-remek a párisi museumot díszíté, honnan azonban a párisi békekötés után ismét vissza-szállított Florenczbe. Ezen dicső képben fölségesen festi-le magát érzelmek fénylő képe., melyek a sz. Szűz belsejét eltellik; a kis János arczatán, ki kedvesen tolong a sz. Anya térdjéhez, ki Máriát le nem festhető ajtatos képpel s a legmélyebb tisztelettel vizsgálja, mint haő, még mint gyermekgyanítná már annak szent voltát s jövő sorsának fanynarságát; melly helyzetben az fölséges kontrasztot szül a Jésum-gyermekhez képest, ki sajdítlan ártatlanságban nyugszik anyja kebelében. — Láthatni e most leirt fölséges Madonna másolatát, mint olajfestvényt Füger professortól képgyűjtvényemben más mesterek dolgozati között.

Raphael 1520ban Április 7dikén nagypénteken életpályája 37dik évében hunyt-el; veszedelmes lázbetegség ragadá-ki őt az élők közül. A művészetek e csillagletüntében, nagy veszteséget szenvedtek. Tetemei a Mária rotonda nevű (Pantheon) egyház boltjait nyerek nyugalom-helyül. Raphael számos dolgozati által bebizonyítá lángelméjét s gazdag teremő szellemét. Ő rajzban, compositioban s kinyomásban egyaránt jeles volt. Mi azonban a színadást (Colorit) illeti, abban Titian

és Corregio őt felülhaladák. Raphael színezése minde-
 nütt nehéz s átsugárzatlan. Ellenben compositió s ki-
 nyomás kizárólag tulajdona, s ezekben a művész egész
 mostanig utólérhetlen maradt. — Raphael csontvázát
 (Skelet) sok siker nélküli keresés után végre septemb.
 14kén 1833. feltalálók a Pantheonban. Mértéke 7. ro-
 mai palma, 6. hüvelyk (5 párisi láb A csont-
 vázát eredeti helyzetében s meglehetősen jó állapotban le-
 lék-meg. Hogy az legyen ama régóta nyomozott kincs,
 arról legkevésbé sem kételkedhetni, mivel az oltár jobb
 oldalán, hol a skelet vala egy sírboltban, Bibiena
 sir-versére, Bibiena kardinál hűgának leányára, s
 Raphael menyasszonyára is ráakadtak, ki hagyomás
 szerint vőlegénye mellé téteték-le. A éirvers olly gazdá-
 don volt beterítve az „ex voto“ ajándékokkal, bogy azt
 látni sem lehetett. E halhatatlan képiró feltalált marad-
 vány!, a legélénkebb részvétre indítók.Romát. Nehány
 napig úgy valónak a sírban köz szemléteiül hagyva,
 mint azokat megtalálók, s a népnek e helyhez tolon-
 gása rendikivüli volt. Tüstént aláírás nyitattott emlék-
 állításra s csak hamar nevezetes sommá gyült-össze.

GIMIGNANO.

Gimignano (Vincenzio de San), Raphael világszer-
 te elhírült képiró legügyesb tanítványinak egyike, ki is
 a Vatican loggien ezen nagy művész igazgatása alatt
 dolgozott, s önmaga is néhány fresco-festvényt végzett,
 mellyeket Vasari rendkívül magasztal, mellyek azon-
 ban az idő vas vesszeje által dugába döntettek. Ezen
 művész nagy szorgalommal végezte festvényeit, s taní-
 tója sztiljét olly híven követte, hogy már alig leheté
 egyiknek dolgozatit a másikéitól megkülönböztetni. —
 Gimignano olly fölötte sokat szenvedett Romának ostrom-
 mal bevételekor, hogy melancholiájóban, Gimignano
 anyavárosába Toskánában vonta-vissza magát, s azon
 dolgozatok, mellyek ennekutánna ecsetje alatt létre ju-
 tottak, az előbbiekkal messziről sem mérkődhetnek.

Valljon ellyik esztendőben halálozott-mneg Gimignan arról nem jutott hiteles tudósítás az utóvilágra.

PIOMBO.

Piombo Sebestyén, híres olasz művész született Velenczében 1485ben. Ezen nevezé(es képiro a velencei iskolához tartozik, s dolgozati közök többek egy fokonc állanak Raphael festvényeivel, minél fogva azok nagy becsben állanak és ritkák. Históriai festvényei közül sokak nincsenek tökéletesen bevégezve, ellenben számc s arczképei általán fölségesek s ritka művészi tökélyt bizonyítanak. Piombo egy kevennényt is találafel mészből, mástikszből s facsipából (Harz), mellyel ő behúzta a falakat s ezen alagyozaton aztán olajszínekkel festi. Elhunyt 1547ben, munkás életpályája 62dik évében.

RAIMONDI.

Raimondi (Marco Antonio) híres olasz rézmetsző, született Bolognában 1487ben. A művészethez Dürer Albrecht német képiro dolgozati szerzőnek nekie kedvet, kinek fametszéseit, Jesus szenvedéseinek történetéből olly híven utánozta s metszette rézre, hogy alig lehet egyikének dolgozatit a másikéitól megkülönböztetni s még magok a műértők is ollykor ámtattak általak. Ennekutánna Raphael festvényei után metsze nagyobbbrészint s valamivel később Giulio Romano művei után. Ezen művész talán az első rézmetsző, ki az original szellemének igaz felfogása által érdemet kívánt szerezni magának, ki azonban keveset ügyelt a technikai bánásmódt a vonások s pontok egyeztető combinatiojánál. Beárnyékolásai (sraffirozásai) ennél fogva simák s finomak, épen úgy mind Dürer Albrecht iskolájában. Ezen művész tudománya terjedelmübb volt, hogy sem vonalakkal nyomta volna-ki a színezetet s a rézmetszőművészetet, s hogy független pályát tűzött volna-ki saját poétikai eleme kikerültével, avagy végre, hogy világ-harezba keverkedett volna a festészettel, meg lé-

vén elegendőleg győződve arról, hogy az a Itai csak veszteni lehet.

Ezen ügyes rézmetsző nagyobbészint Raphael mus-traképei után dolgozott, melyet véső-tolla avagy vonalzója (Grabstichel) elérhetlen tökélyességgel ada ismét vissza. Marc-Anton még 1527ben rézmetszéseit szorgalmasan folytatta, s Bolognában 1539ben jobb életre szenderült.

ALTDÖRFER

Altdorfer Albrecht kedvelt képiro s Dürer tanítványa, született Altdorfban 1488, s Regensburgban hunyt-éi 1538ban. Ezen művész, a szerzetesi rendből választott alakokkal ruházta-fel tájfestvényeit. Compositiója szép, rajza igaz s helyes, színadása tetszetes, a bevégzés Unom s pontos. Ezen művéstől találhatni Regensburgban, Bécsben s Münchenben festvénydarabokat. A Francziák őt kis Albertnek (le petit Albert) nevezik.

BREUGHEL.

Breughel hollandi híres főstészi familia volt, s ezen nevezetet egy falutól kölcsönző, mely Breda tájékában fekszik. Előterjesztéseiben, a mindenhol mutatkozó karakter s foglalat miatt, a vidám s paraszt-breughelnek nevezők őt. Ezen jeles művész Koeck van-Aelst Péter képiro {tanítványa volt 1510ben, mások szerint 1530ban, aztán Olasz- s Franciaországba rándult, mely alkalommal a természet-tárgyakból mindent lerajzolt, mi neki tetsze, s így előadásiban az igazság hőse s leg hűségesb utánzója lön. Visszatértekor, Antwerpenet választó magának lakhelyüi s Koeck tanítójának leányát vette feleségül, honnan Brüsselbe költözött, 8 hol végre 1570ben, mások szerint pedig 1590ben az élet pályáarul lelépett. Paraszt-menyegzőknél, falusi ünnepeknél s táncmultságoknál festette-le az izmos falusi emberek örömet, kiket ő észrevehetlenül vizsgálá s fris kinézésüket élő színekkel hordá-fel. Ezen művész

dolgozatai után sokak metszének rézre, de még ön maga is radirozott. Breughel két gyermeket hagyta maga után: Pétert az ifjabbikat és Jánost. Az első azon tárgyakat kedvelé, hol villongó kontrasztot leheté kihozni; minélfogva ő csak ördög-boszorkány- s útonállókból szerkesztetett scénákat festett, mellyért őt pokol-breughelnek is nevezek. Igen helyes darabja az Orpheus ki az alvilág isteneit lantjával tántorítja-el, mellyen ő játszott, — egy festvény, melly a florenczi képtárban tartatik, ezentúl sz. Antal kísértetése.

János, az előbbinek öccse született 1568ban, Olaszországba rándult bizonyos időre, s a hagyoinás szerint 1640ben lépett-le a földi pályáru. Ezen művész jeles volt a tájfestésben a a kis alakok kidolgozásiban. Viseleté miatt őt bársony-breughelnek is nevezik. Ezen érintett festő-művész másoknak is feste táj-alagyozoato- kat s kis alakokat, s általán igen teremtő szellemmel bírt. Rubens híres képíróval dolgozta ő együtt Adámot és Évát a paradicsomban, melly festvénynél Rubens nem rajzola beléje más egyebet, a 2 alaknál. Ezen érintett kép 8 a 4 elem, úgy hasonló Vertumnus és Bello-na, mellyeket Rubens képíróval készíté, elsőrendű mű-vei közé tartoznak.

PRIMATICCIO.

Primaticcio Ferencz olaszországi ügyes képíró született Bolognában 1490ben. Ezen művész első tanítója Francücci volt, későbbi pedig Giulio Romano. Primaticcio dolgozatai Franciaország 3. Fejedelmétől, Iső Ferencz, 2dik Henrik, 8. 2dik Ferencitől nagyra becsültettek. — Monorjában a természet pontos s hű követése remek árnyékozattal s élő színadással egyesült, minden változásnál igazság s minden előadásban erő mutatkozott. Ezen olasz művész 1570ben, életpályája 80dik évében jobb életre szenderült.

CORREGGIO.

Correggio (Antonio Allegri) született Correggióban 1494ben s egyike akármelnyik kor legjelesb képíróinak, úgy hasonlag feje a lombardi iskolának. Ezen világ szerte elhírült művész életéről kevés ismeretes. Ám ha ő a magasb tudományok tanulására volt is nevelve s elrendeltetve szülei által, mind a mellett is belső ösztön vezeté őt vissza a művészetekhez. Alaptalan lesz azon állítás, melly szerint Raphael festvényeinek egyikét megtekintvén, azonnal elevenen érezte hajlandóságát a művészet ezen neméhez s hogy fel kiálta: Anch io sono pittore(én is képíró vagyok)!, nem láthatván az érin. tett időszakban, anyavárosához valahol közel Raphael dolgozatai közül csak egyet sem, Romában pedig akkorban Correggio még nem volt. — Ezen híres képíró tanítója hihetőleg Allegri volt atyja testvére, s főle jött ő Bianchi Mihály iskolájába Modenában. Ismeretes festvényeinek egyike sz. Antal képe volt, mellyet most a dresdai galleriában láthatni, mellyet a művész Carpiban feste 1512. Mende monda az, hogy Correggio szükségét szenvedvén, az lett volna oka halálának. A monda szerint t. i. ismetelve kérte ő fizetését Pannában az általa dolgozott festvényért, s végre 50 francot nyervén érte, ezen sommát gyalog hordá haza, melly teherrel megerőltetvén magát, hideglelésbe esett, s ki-múlt. Correggio már martzius 5kén 1534ben lépett-le a földi pályáru, munkás élete 4odik évében.

Ezen jeles főstész festvényeiben különösen bámulják a gráciát, harmóniát, s az ecset vitelét; világ-homálya (Helldunkel) helyes, a rövidítések jól talál-vák, mellyeket a parmai főgyház kuppolájának padlá-sozatai eléggé bizonyítanak. Dolgozatai, ezek által igaz-ságot s kellemet nyernek, például a dresdai képtárban szemlélhető Krisztus születése, melly „Correggio éj-szakája“ alatt ismeretes. Az érintett festvénynél a világosság egyedül az isteni gyermektől jő-ki, s pap tisz-

ta fénybe helyzi az. ege sz. deli esoportozatot, mely hatóságára s igaz beosztása miatt legjelesb műszüleményeinek egyike. Redőzeteis igen fölséges. Ezen elhírlít képíró remekjei az érintetteken kívül még következők: sz. Magdolna a sivatagban, sz. Hieronymus, sz. Katalin, sz. Ferencz, az aluvó Antiope, az Jo, Danaé, és sz. György. Correggio költői elme is volt; bizonyítják ezt több érzékes czélzások festvényeiben.

Nőjenek 1529ben e földi pályáruul lelépte, örökre megzavarta ezen nevezetes művész szerencsését s nyugalalmát. Az okbul, hogy erről megfeledjék s gondjait némileg lerázhassa, Modenába költözött 1530ban, s ott festé a sz. Pietro-Martire szerzetesek számára sz. György képét, mely most a dresdai képtárban tartatik. Ennek utánna Federico Gonzaga mantuai Herczegnek festé Jo-t és Lédát, ki aztán ezen festvényeket 5dik Károly császárnak küldé ajándékuul. A művész ezen fölséges dolgozatai később Prágába jutottak, mellyeket a Svédék magokkal vévén honjukba, azok Krisztina Királyné által ismét Romába jutottak, s ezen Fejedelem-asszony meghalálózása után, miután azok már több kézben forogtanak, végre Párisba vitettek. Orleans herczeg 15dik Lajos gondviselője, egyikét ezen festvényeknek, az Jo-t akép bájolónak s erkölcs-megvesztegetőnek tekinté, hogy kivágata az alakból a főt, s meghagyd, a többi részt az emésztő lángoknak martalékuul adni. Azonban a képíró, ki ezen parancsot vette, nem teljesítő az utóbbit s a fölséges alakot 2dik Fridrik burkus Királynak adta-el 1752ben. Feje az érintett alaknak, utóbb a másik képpel együtt, melly Lédát ábrázold, Burkusországba jutott s a csonkított alakkal ismét egygé olvasztatctt. Ezen 2 deli festve ny, mellyek Napoleon alatt Parisba szállítottak, most a berlini museum fődiszét teszik. Utolsó festvénye, mellyet Correggio 1533ban végze, a búbánatos Magdolna volt, mellyet most a dresdai képtárban szemlélhetni. — Mengs híres képíró felhozza, következő czinű munkájában.

„Észrevételek a főtészet szépségéről s az ízlésről,“ mit tőn Correggio a rajzra, a világ s árnyékra, a coloritra, a compositióra, a redőzetre s a harmóniára nézve. Ezen jeles művész dolgozatiban következő 3 tulajdonságot kell bámulni: a gráciát, harmóniát s az ecset vitelét. Az alakok mozdulatiban kellem s azok kinyomásiban nyájasság uralkodik, melly leirhatlan érzelem bája által elragad mindenkit. Költészi geniusát világosan bizonyítják a fejér nyúl a Zingaránál, a a tenglicze sz. Katalin férjhezmenetelénél Nápolyban. Ezen félnék állatok közelsége által emelkedik az ártatlanság s tisztaság iránti fogalom az ott megjelenő személyeknél, s kijelöltetik áltatok a scena nyugalma s, a csend.

A Párisban tartózkodó békeherczegné, az ismeretes Godoy nője, nagy képgyűjteményében a többi közt egy Kaphaelt és egy Correggiót is bir, melly utósóért „a szerelem neveltetése” minap 80,000 frankot Ígértek neki, de nem adta. Mind a két kép, mellyek mindegyike még igen élénk színezetű, nincs felakasztva, hanem szekrényben tartatik zár alatt. — Correggio két képe, mellyek eddigelé lord Londonderry gyűjteményében találkoztak, mint mondják, 12,000 font sterlingen adatott el. Vevőjük a britt nemzeti kép-tár volt Londonban. Ezen festvények elejente Iső Károly angol király gyűjteményében voltak s a köztársaságban a spanyol király egyik ágensének adattak-el. Az utóbbi franczia háború alkalmával Murat nápolyi király kezibe kerültek s így Nápolyba hozattak. Murát halála után özvegye azokat, mint privat-birtokát magához vette, s a bécsi congressus abban megegyezett. Lord Londonderry, ki akkor követ volt, madame Murat-tói megvette, s így ismét vissza kerültek Angliába.

LUCAS.

Lucas Leyden híres képíró s rézmetző, született Leydenben 1494ben. Ezen művész már igen korán

mentata talentomot a művészethez. Eleintén atyjától nyert oktatást, ki középszerű művész volt, később pedig Engelbrecht Kornélinstól, egy nevezetes akkori művésztől s van-Eyk tanítványától. — Már akkor is, midőn alig 12 esztendőt számlált, víz színekkel festett Sz. Hubertus képe által, bámulásra ingerlé a műértöket, 15 esztendős korában néhány találmánya s rézmetszése által lépett a világ elibe, mellyek közt sz. Ágoston megkisértetése, és sz. Pál megtérése, valamint a találmányra, úgy a karakteristikai kinyomásra, redőzetre s a vesőtoll bánására nézve is remek. E csudái műszüleményekben különösen észre vehetni, mint meg - által Lucas szelleme a férféhoz s az önérzetes erőhez. Ezen művész ezután számos festvényt végzett olajban vízszínekkel, égy hasonló számos darabot metsze üvegre s rézre, mellyek öszvesen köz helyben hagyást nyertének s hírnevének rendithetlen talpkövét alapíták. Dürer meglátogatván őt Leydenben, annak utánna Mebuse Jánossal szoros barátság-
lépett.

Ezen tüzszelemű művész 1533ban lépett-le a földi pályáru s mint állítják méregnyujtás által, mellyet irigykedő versenytársaitól kapott az alkalommal, midőn épen Hollandiát s Flandriát utazta-be raüszertetéből s a saját mivelése miatt.

C Á L D A R A.

Caldara (Polidore) híres olasz képíró, kit anyavárosától Caravaggionak is neveznek, 1495ben pillantámeg a napfényt. Serdülő ifjúságában Romába jutván, ott eleintén a Vaticanban munkálkodó kőmiveseknek napszámoskép szolgált, hol látván Giovanni da Udine a több más jeles mester festményeit, kik épen akkor foglal atoskodtanak a vaticani lógókban, azon kívánságot szülték benne, hogy képíró legyen. Felette szorgalmas lévén, a florenczi Maturin-nal tön ismeretséget, ki őt munkálkodásiban némileg segíté, s ekép előre haladván,

rövid idő alatt felülmúlta tanítóját, szemei előtt tartván szünetlen az antikokat. Ezen művész Raphael kortársa lévén, annak segédje volt a vaticani galleria kifestésében, 8 ezen híres művész felügyelése alatt végze ő néhány nevezetes arczzatot (Fries). Messinában készült általa egy olajfestés, Krisztus a kereszttel. Ezen érintett festvényben sok szép alakot láthatni s mellyek tanubizonságul szolgálnak, hogy ő a leg nagyobb tárgyakat is helyesen elrendelni képes volt. Nagyobb mértékben mint mások, közelge Caldara a Régiek sztiljéhez s monorjához, jelesül a félmagaslatú alakok utánzásiban. Alakjai hibátlanok, azok szépen elosztvák s rendezvék, az alak-állások természetesek s a fejek teljes kinyomással s karakterrel bírnak. Mind ez bizonyítja, hogy ezen jeles férfiú, ha több s nagyobb munkákat végzett volna, csak annál több dicsőséget s hírnevet szerzett volna magának. A világhomály alkalmazásánál nagy figyelemmel s körillátással bánt, jelesül annak azon neménél, mellyetaz Olaszok sgraffitónak neveznek. Caldara mint tájfestő is feltüntető magát. Roma kirablásánál Nápolyba költözött 1527ben s miután onnan ismét vissza akara térni Romába 1543ban, utazásközben saját szolgájától meggyilkoltatott, ki őt meglopni szándékozott, életpályája 48dik évében.

COXIS.

Coxis Mihály, avagy Cocxin nevezetes képiró s rézmetsző, született Mechelnben 1497ben. Ezen művész Orley Bernát tanítványa volt s Romába utazott, hol Raphael dolgozatitói elragattatván (kit ő hihetőleg személyesen ismért), számos fresco - s más több képet festett. Coxis rajzoló Raphael szellemében az Ámor és Psyche történetit, melly aztán 32 réztáblára metzve jelene -meg ezen művész rajzolatjai után. Coxis 1592ben lépett-le a földi pályául. — Ezen jeles művész dolgozatai még magában Belgiumban is felette ritkák.

A bécsi cs. képtárban láthatni tőle egy Madonnát a Krisztus - gyermekkel.

HEEMSKERK.

Heemskerk Márton híres hollandi képíró, Heemskerk nevű faluban pillantó-meg a napvilágot 1498ban, hol atyja kőmi vés lévén, fiát van Veen nevezetű harlemi képíróhoz adta tanulásul, annakutánna pedig azon okoknál fogva, hogy fia is a kőmives mesterséget tanulja, vissza hívta magához. Heemskerk igen kedvetlenül tért-vissza az atyai házba, s használta az első kedvező alkalmat, hogy onnan eltávozhassák. Ő tehát Delftbe utazott egy Lucas János nevű főtészhez, ki akkorban hir-névben áll; mivel azonban csak hamar belátta, hogy őt mestere semmiben sem oktatja, elhagyó azt, s J. Schoorel képíróhoz szegődött, egy akkorba híres művészhez, ki szép tudományt szerezvén magának Romában s Velenczében, sok munkával ellátva volt. Éppen ez időben készített ezen ifjú művész egydeli festvényt: sz. Lukás ki a sz. Szüzet s a Jésus gyermeket ábrázolja, melly mindenkinek tetszett, s mellyet ő a harlemi képírói czéhnek ajándékul adá. Heemskerk ennek utána Olaszországba ment, hol mintegy 3-évet töltött, ízlését az antikok után mivelte, s részt vön Angelo Mihály oktatásában, ki akkorban ecsetjével díszíté Romát. Mután ismét vissza-tért volna Hollandba, számos tanítványa volt, s rövid idő alatt szép vagyont szerze magának. Elhunyt 1574ben, életpályája 76dik évében.

Ezen jeles művész dolgozatai között néhány örökre elveszett azon időben, mikor a Spanyolok bevévék Harlemét; van mindazáltal tőle egy-más helyes műdarab, t. i. egy oltárkép, melly most Stockholmban tartatik. Heemskerk rajzaiban erő s igazság mutatkozik, ellenben a contouroknál hibázik a csin és kecse; a fejeknél magasság-és méltósághiányt vehetni-észre. Hirnevet különösen az anatómiában szerzett tudományának

köszönheti, mellyben A később Angelo Mihály hű utánzója lón.

HOLBEIN.

Holbein (Hans) híres német képíró s formametsző, született Augsburgban 1498ban. Atyánál tanulván a művészetet, vele azután Baselbe költözött, hol a híres Erasmussal megismerkedvén, annak azon könyvéhez, melly a tébolyságot tárgyazá, készítette az ismeretes fametszéseket. Ezen férfiútól ajánló - levelekkel ellátva Holbein Londonba ment, hol 8dik Henriknek az Angolok királyának olly igen megtetszettek dolgozatai, hogy örömben merültében egykor félkiálta: „Hét parasztot hét lorddá tehetek, de Holbein képírót belőlök nem teremthetek“; s ennél fogva szolgálatába vette őt.

Holbein a természet hű utánzója volt; vallásbeli lelkesítés avagy ihletés, az ecset tisztasága, a mellék részek illendősége, virágzó képzelmény s feletti szorgalom különböztetik festvényeit. Mi ő előtte Leonardo da Vinci volt az Olaszoknak, az vala Holbein a Németeknek. Dürer, Lucas de Leyden, és Holbein tették azon 3 személyből álló társaságot, mellynek mustraképei által diszelletrre s tökélyre juta a német művészet. Elhunyt ezen jeles férfiú 1554ben a dög-mirigyben. Dolgozatai után metsze Ilollár Venczel 61. táblát.

Leghelyesb dolgozatai közé számiáltatnak: Krisztus szenvedéseinek története mint festvény; 87 arczkép-pel ellátott kézrajzok, mellyek 8dik Henrik udvaránál tartózkodó személyeket ábrázolnak; egy gyűjtemény a baseli köyvtárban, melly históriai s más egyéb előadásokból áll, úgy hasonlólag szélrajzok (Randzeichnung) Erasmus iroinányihoz „Laus stultitae“ Baselben; végre egy Madonna s néhány fő.

AMUERGER.

Amberger Kristóf, egyike a 16dik században élt német képírók közül, született Nürnbergben, s Augsburg-

ban választó lakását. Ott festette ezen művész 1530ban 5dik Károly császárt, ki is fejedelmileg megajándékozta, s tiszteletben tartá őt. Az érintett kép jelenleg a berlini kir. gyűjtvények termében van. Sandrart, leg jelesb dolgozatának tartja József történetét enyvszínben vászonra festve, mely 12 darabból áll. Amberger a korosb Holbein teljes erejű monorjában dolgozott, ki vele egykorban élt, s kinek arczképeiből ő néhányat metszett fára. Elhunyt ezen művész 1550 e 1560 közt.

MABUSE.

Mabuse János jeles képíró a flandriai iskolába! s Lucas de Leyden meghitt barátja, 1500ban pillantá meg a napfényt Maubeugében. Monorjában a természet pontos és hű követése remek árnyékozattal és élő színadással egyesült, s mindenhol igazság és erő az előadásban bélyegzők dogozatit. Mellyik esztendőben lepett-le ezen művész a földi pályarul, ismeretlen.

CELLINI.

Cellini (Benvenuto) született Florenczben 1500kan, s ugyan ott mult-ki 1570ben. Ő nevezetes szobrász s aranyműves volt, merész, egyenes szívű, de czivakodó, melly által gyakran kellemetlen viszáikodásba dült, mellyből ravaszság, jártasság s hatalmas pártolók közbenjárása által menekedhete-ineg. Miután a Connetable de Bourbon ostrom alá vette volna Romát, a művész is részt vön a város oltalmazásában s azzal dicsekedett, hogy ő lötte volna agyon a connetablet, ezután 5 ágyút igazgata az angyalvárban s ismét azt hirlelé, hogy ő küldé ki az oraniai herceget az élők sorából. 3dik Pál pápa alatt ártatlanul, vádolták azzal, hogy ő sikasztott volna-el bizonyos drágaságokat (Juvelen), melly okból őt börtönbe vezetettő a pápa, azonban Iső Ferencz közbejárása által ismét megnyerte szabadságát. Cellini ennek utánna Francia - országba költözött, hol

öt eleintén kitüntetéssel fogatlak, később azonban keveset ügyeltek reá s az által megilletődve érezvén magát, anyavárosába tért-vissza, hol számos alakot feste, s hol végre életpályáját is végzé. Cellini sztilje classikus, s gyakran előfordul a della crusca akadémia szótárában. Műszüleményei, jelesül aranymivei a jelesség magas fokán állanak s igen becsültetnek, minélfogva is nagy áron elkelnek.

Ezen művész 58 esztendőskorában eltökélté magában: kalandorságokkal s csodálatos történetekkel gazdag élete leírását adni. Ezen érdekes, részint maga által irt, részint pedig tollba diktált originális munkája, mellyben ő szabadon felterjeszti erkölcsseit s hibáit, s bárha mint művész, itt s ott saját érzéssel szól is, s személyeket hord - fel illető vonásokkal, kikkel összeköttetésben áll; a cavalcantiak bírták valaha, melly után hosszas időre eltűnt, míg végre ezen eredeti munka történetből Luigi de Poirot kezei közé jutott Florenzben 1810ben, ki azt 1825ben annakelőtte hogy még az élők sorából kilépett volna, a lorenzoi könyvtárnak legálta, avagy örökségül hagyta.

TERMETEN.

Vermeyen János nevezetes históriai főstész s Vermeyen Kornelius fia, született Beverwikben Harlemhez közel 1500ban. Ezen művész nagy tekintetben áll a 5dik Károly császárnál s kísérője volt tett utazásainál Tunisba 1536ban. Ő festette a császár hadi tetteit s diadalját, melly festvények után ama drága szönyegek szövettek, mellyeket még most is szemlélhetni Bécsben. Vermeyen szép nyúlánk ember lévén, szakála olly hosszú volt, hogy ha ő egyenesen áll, szakáiéra hághatott. Kimúlt Brüssselben 1559ben.— Ily alakban képezte Je magát festvényében a 2 házi asszonnyal, a színefékébe (Hintergrund) pedig Tunis várost festette. Hires lőn azon 10 carton, mellyek 5dik Károly bemenetét Tunisba tárgyazzák (20 hosszú s 12 magas), s mellyek

víz-színekkel festvék, s mind azt foglalják magokban, mellyek Barcellonában a hajóba szállástól egész elköltözéséig a seregnek Tunisból vala szemlélhető. Ezen mestermű-cyclus avagy cartonok, Bécsben tartatnak s nevezetesk a rajz históriai igazsága miatt-

BLONDEEL.

Blondeel (Lancelot) a 16dik század jelesb képíróinak egyike, született 1500 körül. Ezen művész eleintén a kőműves-mesterséget űzte, s így tehát, festészet jelül a mészfövény-kalánt választá. Blondeel kedvenc tárgyai voltak: romok, építvények s tűzgyuladások. Meghalálkozásának esztendeje bizonytalan.

C ALKAR.

Calkar (Jean de) híres hollandi képíró van-Eyk iskolájába!, született Calkarban 1500 körül a klevi tartományban. Legyen báj hogy ő festvényeit Eyk inonorjában dolgozd, mind a mellett is Titian remekjei után mivelte magát, és soha el nem tévedt a tennészetgenialis alkotásiban. Alig képes a leg iigyesb szem is Titian festvényeit ezen művész dolgoztatitói megkülönböztetni. A boisserée gyűjtvényben láthatni tőle egy dicső művet „mater dolorosa-t“ melly képmásnál tenné, szetesen csak „Ecce homo“ hibázik. Rubens olly nagy tisztelője volt ezen művésznek, hogy annak festvényeiből mindig egy kis képet hordozott magával utazásinál. Ezen érintett kép parasztokat képzelt, mint fogadja t.i. József azokat Jésus jászolánál. A nap fénye úgy, mint Correggio ejtszakájában a gyermektől jó. Ezen nevezett festvény Rubens hagyományából jutott Sandrart birtokába, ettől pedig 3dik Ferdinand császárába, inelyet most Belvedereben a cs. képtárban láthatni. Calkar toll- s krétarajzai, nem állanak olly nagy becsben s tekintetben mint olajfestvényei. Tőle kölcsönzé Vasari mind azon alakzatokat, mellyeket ő a nevezetesb képírók életleírásában használt, valamint is azon réz-

metszések, melyeket az „Institutiones anatomicae“ orvos munkában szemlélhetni, festvényeiből vétettek. Elhagyván Velenczét hol eddig élt, onnan Nápolyba költözött, hol is végre 1546ban kimúlt.

ROMANO.

Romano Giulió, nevezetes olasz művész Raphael Sanzio tanítványa és segédje számos festvény dolgozásiban. Romano oly ügyesen tudta híres mesterének monorját utánozni, hogy igen nehéz lón ecsetjét Raphaelétől megkülönböztetni; azt mindazáltal nagyobb gömbölyűség és sötétebb színezet (tinte) által ismérhetni-meg.— Elhunyt ezen művész 1546ban s jnindjárt utánna észrevehetőleg kezűének hanyatlani az összes művészetek, melyek Raphael korában oly óriási lépésekkel haladtának előre s pedig úgy annyira, hogy azon egyes tökélyeségek egyeztetéséhez ne emelkedhessék többé, melyek ezen szelleméiig s nagy művész karakterének sztiljét bélyegzik.

CARAVAGGIO.

Caravaggio (Caldara de) elhírvlt olasz képíró. s Raffaello Sanzio tanítványa. Hajlandóságot az által nyert a festészethez, hogy ő azon képíróknak kik a vaticanban dolgoztának, mint kőmíves hozzájuk rendelve, szolgált. Caravaggio a főtészettel foglalatoskodott kizárólag, főleg pedig a művészet azon nemével, melyet sgraffito, avagy szürkéből-szürkébe festésnek neveznek, melyet ő különösen az épületek homlokzatánál használt. Ezen művész Messinaban hunyt-el 1548ban.

Caravaggio (Angelo Mihály) egyike azon képíróknak, kik a 16dik század vége felé tünteték-fel magokat. Ezen művész szolgarabi utánozása által a természetnek, különbözteté-meg magát másoktól, melyet ő minden választás, különbség s tanulmány nélkül lemásolt. A rajzolat és színezet nyertek ugyan ezen igazság által, melyeknél azonban poétikai eleme a feltalálás-

nak s a compositionnak végkép elenyészett. Ezen művész kedvencz tárgyai scenák voltak a pór-életből, a részegeskedésből, ezentúl útonálló- s cigány- csoportozatok, kártyajátékosok stb, melly felhozott személyeket ő tiszta igazsággal terjeszté-elő festvényeiben. Elhunyt 1609ben.

B A B B A T I N I.

Sabbatini Lőrincz, jeles olasz képíró, kit Lorenzo da Bologna, avagy pedig Lorenzo di Titianonak is neveznek, e most érintett híres mester leg nevezetesb tanítványinak egyike volt. Sabbatini Rtftnában lakott s megelégedéssel dolgozott Vatican egyik termében, hol is mint agg-vén 1577ben az élők sorából kilépett. Tanítójának sztiljét olly híven tudta utánozni, hogy alig lehet. egyiknek dolgozatit a másikéitől megkülönböztetni. Tanítványainak szüntelen ajánlá, hogy Titian festvény remekjeit szolgalmasan yiásolják, s példányképül válasszál;

ALDEGREVER.

Aldegrever ‘ Henrik, avagy Aldegraf, hajdan német képíró s rézmetsző, született Padernbornban 1502ben s Soestben hunyt-el 1556ban, mi okból őt westfaliai Albrechtnek is nevezik. Ezen művész, honjp számos egyházait diszité ecsetjével. Mivel ő Dürer iskolájába ment Nürnbergbe, kit azután példányképül választta magának, dolgozati is telvék ezen érintett -német mester érdemeivel s hiányosságival, például: az élesmetszetd s szögletes contourban, a bámulatos szorgalomban stb. Ezen művész leg nevezetesb dolgozatit a bécsi s müncheni képtárakban találhatni-fel. Azt lehet vélni, hogy Aldegrever művészi pályája vége felé egyedül csak a rézre-metszéssel foglalatoskodott, melly véleményyt ritka táblái támogatni látszanak. Ezen művészt az úgy nevezett kis mesterek közé számlálják, az az: azon hajdankori művészek sorába, kik réztáblái-

kat leg nagyobb szorgalommal s finomsággal végzők. — Aldegrever életpályája 54dik évében szenderült jobb életre, s holt tetemét illő gyász tisztelettel a soesti egyháznak sírboltjába tétettek nyugalomra.

ABATI.

Abatil (Niccolo) avagy deli Abbate nevezetes képíró született Modenában 1509 vagy pedig 1512ben. Ő egy ügyes s tapasztalt szobrász fia volt, s a leg jár-tasb fresco-főtészek egyike, valamint is Raphael és Correggio szerencsés utánzója, melly aztán okozá, hogy neki Caracci Ágoston a leg nagyobb mesterek érdemeit egyesülve tulajdonítja. Krisztus születése s hangászati társalkodások, melly képeket ő Bolognában festett, arra bírták Primiticción, hogy ő ezen művészt 1552ben magával vitte Francia Országba s így a fon-tainebleau palotában számos fresco-festvényt készíté, mellyek most jobbadán, gyászos alakban mutatkoznak. Elhunyt ezen művész Párisban 1571 ben. Sem fia, sem rokonjai nem voltak képesek, a füstösben elérni őt.

VASARI.

Vasari (Giorgio) nevezetes főtész s architektus a 16dik századból s Angelo Mihály biographja, Ezen jeles férfiú Andrea del Sarto tanítványa lévén, e nagy mester értelmes utánzóji közé tartozott. Hirtelenkedés volt azonban főhibája; ő tanulmányok nélkül festett, mind a mellett is nagyság (de kinyomás nélkül csu-pán erőltetéssel) karakterizálják képeit. Arno rajziskolája neki köszöni létét. Elhunyt 1574ben. — Vasari néhány irományt s értekezést hagyta maga után a képírók, architektusok s rézmetszők dolgozatiról, mellyek jelenleg is becsben állanak, álművészetekről bennük foglalt észrevételek s azok előhaladásinak reá igazítása miatt. Különösen érdekes s fontos, következő czímű munkája: „Vite de piti eccellenti Pittori, Sculto-ri ed Architetti,“ melly 1550ben jelene-meg előszer. Ő

ezentúl egy különös értekezést is bocsáfa közre a festészetről.

BRUGLE.

Brugle Péter, elhrült belga képmíró, született 1510 körül. Ezen tisztelt művész Antwerpben tagja volt a festészeti akadémiának 1551ben, s felséges tájfestvényei, jelesen tánczok, menyegzők, s vidám paraszt-társaságok által tünteté-fel magát. Becses festvényeiből sokat láthatni a bécsi cs. képtárban.

SCHEUFFELEIN.

Scheuffelein (Hans) nevezetes hajdan német képmíró s Dürer Albrecht tanítványa, ki őt a művészetben oktatta. Ezen művésztől sok szép dolgozatot találhatni Nördlingenben, hol 1515ben a polgárjogot megnyerte. A müncheni képtárban láthatni ezen képmírótól sz. János sírba-tételét. Azt állítják némelyek, hogy ő Nördlingenben múlt volna - ki 1539 és 1540 közt. Scheuffelein fametszézei által is nevezetessé tette magát.

ROSSI.

Rossi (Francesco Cechino del Salviati) híres képmíró, született Florenczben 1510ben. Ezen ügyes férfiú atyjánál Fülöpnél, del Sarto Andrásnál, Baccio Bandinellinél stb. tanulta a művészetet, ki is Olaszország néhány városiban tanújeleket hagyta talentomáról; azonban álhatatlansága miatt nem maradhatta huzamos ideig egy helyen. Mind e mellett is voltak tanítványai, kiket ő jól és szívesen oktatótt a művészetekben. Elhunyt 1563ban.

Rossi Propertia de, híres szobrászné, született Modenában és sokáig tartózkodott Bolognában, hol dolgozatiból sokat találhatni - fel, többek közt a Grassi palotában 11 barack-magot, melyekre az egyik oldalon egy apostolt, a másikon pedig egy sz. Szűzleányt állított. Legjelesb munkája egy basrelief volt, mely a

Józsefet és Potiphar nőjét ábrázolja. Kimúlt Bologna-ban 1533ban.

KORDONÉ.

Bordone (Paris) jeles képművész s Titian tanítványa, született Trevisóban. Ezen művész Franciaországba utazott 1538ban, s Parisban halálozott-meg 1570ben. Festvényei közt említést érdemelnek; egy szent család, s Marsyas ítélete, mind kettő Dresdában. E két művészeti remek mindenkit, ki ezen mester szellemerejét voltaképp felfogni képes, bámulással tölt-el.

TINTORETTO.

Tintoretto (Giacomo Robusti) festő fia volt, honnan is ezen nevezetét nyerte, született Velenczében 1512ben. Ezen művész Titian tanítványa volt, s a leg jelesb képművészek egyike a velenczei iskolából. Némelyek állítása szerint ő a művészeti pályán olly bámulatos előhaladást tőn, hogy nem sokára a jelességnek felső fokára lépett s becsféléstől tanítója őt iskolájából elűzte; melly cselekedet azonban az ifjú művészt csak még annál nagyobb szorgalomra ingerlé s ösztönzé./ A bemenetelnél festőtermébe, következő szavakat lehete olvasni: Ahgelo Mihály rajza s Titian coloritja. — Rövid idő alatt tekintetet tudott szerezni magának merész s erős ecsetje, úgy hasonlólag azon gyors munkálata által is, mellyel a leg nagyobb téreket kifősté. Mind a mellett is készült alakfestései első helyet foglalnak-el, hibázván históriai találmányiban áltálán minden egyszerű megtekintés, s ő inkább tetszik az újabb s merészletes állásokban s az alakzatok gazdagságiban, hogy sem a tárgy kimerítésében. Robusti, önkényes s erőltetett karaktere miatt „Furioso Tintoretto“ nevezetet nyert.

Láthatni ezen művésztől a bécsi cs. képtárban egy főlséges festvénnyel, a kereszthordozást, melly 2¹ magas s 2 — 4" széles, mellynél Krisztus a kereszt terhe

alatt elesik, az anya ntánna siető helyezetten halará-
nyon és bágyadva épen a földre derül az anyai kétség-
be-esés kinyomásával; egy megette álló asszonyi alak
iparkodik ót feltartani, míg az alatt ő is János által se-
gítetik, kit két zsidó gunyoló, és kárörömes tekintettel
tőle elvonni ügyekszik. Maga Krisztus a türedelein
leg nemesb kinyomásával földre szezezi szemét. Ezen
mély keservű csoport megett egészen ellentileg egy hi-
degvérű potrohos botjára támaszkodva, oldalaslag a
szinfenéken a kormányzó lóháton kíséretével együtt;
ezen utóbbiak dárdákkal fegyverkezve. Az üdvezítő
előtt egy hóhér a megkötözött latrokat vezeti, kiknek
keresztjeik előre vitetnek; a lovag kormányzó vissza
int, mintha „előre“ kiáltana, hogy egy csatlós miért
iparkodik a keresztet emelni segíteni, s egy másik
ütlegeket osztani. Ezen felséges festvényen életet és
cselekvést ihlel minden, s a fő cselekvés leg természe-
tibb oda illő motívumok által egy pontra szoríttatik,

Tintoretto avagy Robusti Domonkos az előbbinek
fia, hasonlóképpen volt. — Mária nevű leánya is a
művészetnek szentelte magát, s huzamos ideig férfiúi
öltözetben járt, csak hogy annál kevesebbé feltűnőleg
és szabadabban dolgozhassák atyjával.

BOTA.

Rota Márton jeles részmetző a velencei iskolá-
ból, született Sebenigoban Dalmátziában 1516 körül
az élők sorából kilépett 1590ben. Leg jobb részmetzésé-
sei közé számláltnak: az utolsó ítélet Angelo Mihály
után, a búbanatos Magdolna Titian festvénye szerint,
s Prometheus, ki a keselyűtől széllyelszakasztatik Ra-
phael után.

AERTSENS.

Artsens Péter a hollandi iskola egyik művésze,
Iri hoszú Péter nevet is viselt, született Amsterdamban
földben s ugyan ott múlt-ki 1573ban. Ezen művész

jobbadán történeteket s életnélküli tárgyakat festett. Az utóbbiak igen jelesek. Műértők s dilettánsok igen nagyra becsülik konyha-darabjait, vadait, szárnyas állatjait s a halakat. #

Aertens Péter az előbbinek fia 1603ban pillantamag a napfényt s valamint atyja, úgy ő is életfogyott tárgyakkal foglalatoskodott, mellyek örök időkig példányképül maradnak e művészeti nemben.

COLLAERT.

Celláért (Adrian) nevezetes képíró s rézmetsző született Antwerp ben 1520ban. Ezen jeles férfid Belgiumban tanulta a művészet első elemeit, honnan miután már tanulmányait alaposan végezte, Olaszországba utazott. Metszései nagyszerű monorban készülvék s nagyra becsültetnek az értők által. Collaert elhunyt anyavárosában 1567ben.

Collaert Jean az előbbinek fia hasonlólag rézmetsző lévén, ennek néhány, Rubens /estvényei után készült dolgozatai többre becsültetnek azoknál, mellyek atyja által jöttek létre.

FLORIS.

Floris Ferencz híres képíró a belga iskolából, kit is kortársai a belga Raphaelnek neveznek, Antwerpben pillantámeg a napvilágot 1520ban. Ezen művésznek valóságos neve Vriendt volt, s Lombardnál tanulá a festészetet Lüttichben, ki is csak hamar bámulatos előhaladást tőn s mesterét is felülhalladta; ennekutánna Antwerpbe tért-vissza s ott egy iskolát alapított. Ezen jeles képíró később Olaszországba kirándult, hol Angelo Mihály remek dolgozatit választó magának példányképül; azonban még sem volt képes elérni a florentini és romai iskola kellemeit s azon tisztaságot, melly a rajzban s az alkatokban mindenhol észrevehető. Monorját nagy-nak nevezhetni, azonban a colorit szürke, az alakoknál a contourok idomtalanok. Miután ismét honjába vissza

tért valá, számos festvény-megrendeléssel tiszteltetett meg, s valóban szép vagyont is szerze magának, mellyel azonban mértékletlensége által csak hamar ismét elpazérolt. Így például, azzal dicsekedett Floris, hogy ő volna azon kor leg erősebb borivója, s ennek bebizonyításául esztelen fogadásokba is ereszkedett.

Ezen festőművész rendkívüli könnyűséggel vezető - ecsetjét, s olykor a bortól felhevülve olly merészle-tesen dolgozott, hogy mámorja után ön maga is bámul- ta véghez-vitt munkáját. Kimúlt 1570ben. Számo- sabb dolgozatait teszik: diadalkapuk 4dik Károly pompás bemenetéhez, s 2dik Fülöpéhez Antwerpbe, Hercules 12 sullyos vállalata, mellyek ügyes művé- szektől rézre metszve jelentek - meg. Festvényeiből ta- találhatni Flandriában, Hollandban, Spanyolország- ban, Parisban, Bécsben és Dresdában. Tanítványainak száma nevezetes volt, kik közé fia Floris Ferencz is tar- tozott, ki-helyes dolgozatai által hirt nevet szerző, magának.

SCHIAVONE.

Schiavone (Andrea Meldola) nevezetes képíró a ve- lencei iskolából, született Sebenicoban Dalmatziában 1522ben. Az első oktatást a művészetben Parmeggiano Mazzuoli rézmetszései után nyerte, azután pedig Gior- gione és Titian festvény-remekjeit tanulta. Ezen mű- vész lehetőleg iparkodott amannak gráciáját emennek coloritjával egyesíteni; ellenben Schiavone tulajdonát vi- lág-homály nagy tömegei s ppha nedves ecset teszik. Nem ok nélkül becsmérlik ezen művész dolgozatait a pontos rajz hiánya végett. Velenczében, hol ő akkor- ban a Markus-könyvtárat festette, lépett-ki az élők sorából 1582ben.

PELEGRIAO.

Pelegrino (Pelegrinus), ki Tibaldi mellék neveze- tet is visel, született Bolognában 1522ben. Ezen nagy

képiró s építóművész Romába utazott 1547ben, hol nekie minden talentoma s iparja mellett is tengődni kelle, inig végve 13dik Gergely pápa pártfogása alá vette őt. Most már Lorettoban, Bolognában, Anconában s Majlandban nevezetes építvények felkészítésével foglalatoskodott, s ennekutánna a főegyház architektnsának s az ország ingenieurjének nevezeti-ki. Később aztán egy kiályi meghívásra Spanyolországba ment, hol ő az Escuriált szép festvényeivel diszité, mellyért a király őt 100,000 tallérral s Vasoldo marquissággal megajándékoz. Ki múlt 1592ben. Ezen művésznek 2 leánya lévén, mindegyik ügyes rajzolóné volt.

F A R I N A T O.

Farinato Pál, ügyes képiró a velencei iskolából, született Veronában 1522ben. Ezen művész valamint az olaj, úgy a frescofőstésben is igen ügyes volt, s ő jobbadán ünnepies meneteket, haramia-megtámadásokat s rablásokat festett. Kimúlt anyavárosában 1605ban, életpályája 84dik évében.

BAROCCI.

Barocci (Federico) jeles képiró a romai iskolából, született Urbinoban 1528ban, s ugyan ott múlt-ki 1612ben. Ezen művész Vellenczében művelte magát, hol is Titian festvényeit másolta. Beája eleintén Titian dolgozati, utóbb pedig Raphael remekjei tettek benyomást, végre Correggio művészi tulajdonit (igyekezett megszerezni magának, de nem hasonló szerencsével. Színezete egyhangí maradt. Mengs, híres képiró azon észrevételt teszi ezen művész dolgozatinak megvizsgálásánál, hogy ő akép terjesztő - elő a tárgyakat festvényeiben, mint ha azokat a levegőben látta volna áltvilágló felhők közt, s hogy ő azon színeket, mellyek egymás mellé vannak állítva, egyedül csak a fény által iparkodott őszhangba hozni egymással. Correggio szép világ-homálya a manierozottba fajzott-el. A hús-

szín Barocci festvényeiben kéket játszik s természetien, mind a mellett is harmóniát vehetni-e szre. Leg jelesbműszüleményei közé tartoznak: Aeneas futása Caracci Ágoston által metszve, mellyet a hajdan Borghese - képtárban láthatni; a keresztről levétel Perugiában s a sírbatétel, mellyet Sildeler metsze rézre.

VERONESE.

Veronese (Paolo Cagliari) híres képíró a velencei iskolából, született Veronában 1532ben, Zanetti állítása szerint pedig 1528ban. Ezen művész első oktatását a főstészetben Badile képírótól nyerte, kinél ő rövid idő alatt bámulatos előhaladást tón; mivel azonban a veronai iskola akkorban néhány jeles művészt mutathatafel, például: Forbicinit, Giolfínot, Ligozzit, Brusasorcit és Farinatot, — műgyakorlása első éveiben hírnevet alig szerezhete magának. Utóbb utazást tón Velenccébe, Mantuaba s Vicenzába. Velenczében létekor iparkodott ő Titian s Tintoretto nyomdokiba lépni, kiket Veronese, keresett ékesség s a díszletek különfélesége által még felülmúlni is törekedett. Nem nehéz kiisínérni dolgozatiból, hogy ő az antikokat s Parmesano radirozott táblait választó példányképűi. Elkészült. első nagyobb festvényeiben szemlélhetni esetje félénk-ségét avagy bizontalanságát; ugyan azon egyházban általa végzett fresco-fest vény „Esther története” már mesterkezet árul-el s általányos csodálkozást ébreszte, s mindenki meg lehete győződve arról, hogy nevezetes munkákat megrendelhetni nálla, s azok köze tartozik néhány kép, mellyekkel a markus könyvtár díszül. Romába utazván Grimani velencei követtel, nagy-benyomást tettenek reája Raphael és Angelo Mihály festvényremekjei, s visszatértekor azonnal munkába vette szép Apotheosejét. Még jelesb dolgozatok tőle a külön vendégségek, mellyek közül 6 díszíti a velencei klastromok refectoriumit. Azonban leg híresb festvénye a kanai menyegző 120 alakkal, mellyek közt sok árczké-

pet láthatni ezentúl Krisztus vendégsége Simonnal. Ezen festvényben nem ok-nélkül becsméri az ázsiai pompát, a leg ellenesb személyek s viseletek egyformaságát s egyesítését, azon kényesség vonásait, melyek Krisztus ábrázatában méltóság helyett kinyomvák, valamint is a festvény egy szögletbe helyeztetését a főszemélynek, s végre az abrosz egybefutását s az architektúrát. Veronese nagyot botlott vándorjaiban Emaustól az idő minden egysége, a hely s tett ellen; azonban ezen hiányt elhomályosítják az ideák gazdagsága, hol ő annál szabadabban halad előre, szellem által a physiognomiákban, nemesség által az arczképekben s a colorit fényessége által. Ezen híres művész elhunyt 1588ban. Tanítványai saját fiai voltak Carlo és Gabriele, s öccse Benedetto, ezentúl Parrasio, Naudi, Maffei, Verona, Francesco Montemezzano.

VOSS.

Voss (Martin de) belga képíró, Antwerpben született 1534ben. Ezen jeles férfiú már igen korán a főstészetet választó magának, aztán pedig Romába ment, hol a leg jobb ines erek után képzé magát, névszerint Tintoretot utánzó. Voss sok arczképet főstett valamint is históriai festvényeket, s miután már több évig Olaszországban tartózkodott, Antwerpbe ismét vissza-tért, hol 1559ben a képírói társaság tagja Lön, s hol szép vagyont is szerze magának. Kimúlt 1604ben, életpályája 70dik évében. — Ezen művész rajza igaz, coloritja helyes, a, a valósítás avagy kivitel könnyű. Voss, kortársai között leg többet dolgozott.

H E E R E.

Heere (Lucas de) született Gentben 1534ben. Ezen híres históriai képíró s jeles arczkép- s tájfőstész 1584ben múlt-ki, életpályája 50dik évében. — Festvényeiben nem csodálhatni eléggé az öltözetet, melyet ő igen ügyesen a természetesen tudott előterjeszteni.

ALLORI.

Allori, kit olykor Brorizonak is neveznek, született Florenzben 1537ben, s ugyan ott lépett-le az élet pályáról 1607ben. Allori mindenben ntánzá Angelo Mihályt, s mindent megvetett, mi az anatómiai tanulmányokkal nem álla egyqnes összeköttetésben. Ezen művész egy értekezést irt a festői boncztudományról s beszélgetéseket mellékszett hozzá a rajzmesterség szabályáról 1590ben. ¹

Allori Cristoforo az előbbinek fia, született Florenzben 1577ben, s ott is hunyt-el 1621ben; atyja monorjától eltávozván, Pagani Gergelyt követte. Ezen művész jobbadán tájfestvényeket s arczképeket dolgozott s az utolsóból sokat a florentini képtár számára. Juditja, mellyet Pitti palotában láthatni, s mellyet Gandolfi metsze, s más egyéb festvények, valamint is egy Magdolna Correggio után, valóban helyes darabok s méltók megjegyzésre, megtekintésre.

PALMA A.

Palma Jakab a korosabbik, nevezetes képiró az olasz iskolából s Titian tanítványa, kinek kellemes coloritját ő szerencsésen tudta utánozni, született Sernaltoban közel Bergamohoz, s kimúlt 1588ban.

Palma Jakab az ifjabbik, Velenczében pillantó meg a világ fényét 1544ben. Ezen művész nagy szorgalommal s jó/áikerrel tanulta Romában Raphael s Angelo világszerte elhírült képirók remekjeit. Jakab dolgozati nagybecsben állanak a találmány nemessége s a deli öltözetek miatt. Életének végső éveiben hirtenkedni kezdvén, monorja nem oly kellemes már. Kimúlt Velenczében.

ANDREANI.

Andreani (Andrea) egyike a legnevezetesb formametszők (Graveur) közül s Hugo da Carpi tanítványa, született Mantuában 1540ben, Ezen művész volt az, ki

a fametszőművészetet a legmagasb polczra emelte azon ügyességgel bírván, híven visszadni az eredeti rajzokat s a réztáblák használása által pontosan kinyomni a tinták lépcsőzetét. Ezen művész leg jelesb műszüleménye Julius Caesar diadala volt 10 rajzlapon előterjesztve. Leghelyesb műdarabjait Huber és Rost közleményeiben találhatni, mellyeket azok a művészek számára adtanak-ki.

PROCACCINI.

Procaccini (Camillo) olasz képíró, született Bolognában 1546ban. Ezen művész egy nevezetes műiskolát alapított Majlandban, melly azután jeles képírókat volt képes felmutatni. Kimúlt Majlandban 1626ban. Am ha Procaccini felette gyorsan dolgozott, festvényei mind a mellett is találmányi nemesség s jó végzés által különböztetik-meg magokat; különösen szépek pedig az öltözetek s a redőzet.

Procaccini Julius Caesar, Bolognában pillantá-ineg a napfényt 1548ban. Ezen művész eleinten szobrász volt, később pedig képíró s e mellett ügyes rajzoló krétával s tollal. Elhunyt 1626ban, munkás életpályája 78dik évében. Coloritja hathatós s találmányai ritka művészi tökélyt bizonyítanak.

BERNHARD.

Bernhard belga képíró, nevezetes lön azon vadászati festvénydarabok előterjesztése által, mellyekben 5dik Károly császár jobbadán természeti nagyságában van lefestve. Antwerpben lehet tőle látni az utolsó ítéletet, mellynél ő a fenékalyt megaranyzá annak előtte, hogy még a színeket felhordotta volna, melly által a nap fényét természetesen előterjeszteni iparkodott. Ezen érintett művész a 16dik században virágzott, s valamint születésének, úgy meghalálózásának eszten-deje is ismeretlen.

HEINZ.

Heinz József nevezetes képíró, született Bernben s ott foglalatzkodott a 16dik században. Ezen ügyes férfiú Correggio monorját vette mnstraképül s dolgozatai öszhang, hibátlanság s szép colorit által különböztetik-meg magokat, Meghalálozásának esztendeje ismeretlen.

DELFT.

Delft (Jakab Willemsen) híres hollandi arczkép-főstész, született Delftben honnan nevét kölcsönző, s ott is hunyt-el 1601 ben. Ezen művésznek 3 fia volt s néhány unokája, kik hasonlólag mint képírók hirt nevet szereztenek magoknak. Anyavárosában festette Delft a lövész-társaságot 1592ben, — fölséges festvény, melly egész maiglan a delfti lövészházban tartatik. Felszálván 1654ben a puskapor torony, ezen szép festvény is sokat szenvedett, mellyet azonban Delft Jakab Willemssen egyik unokája ismét helyrehozott. Egyébb dolgozatai közt első helyet foglalnak-el, nőjének s 3 fiának arczképei.

Delft Cornelius Jakobsen a leg korosb fia, atyja iskolájában tanult, azután pedig Harlemben az elhírült Cornells Kornéliusnál, számos festvényt végzett, s nevgfőstész is nevezetes volt.

Delft Rochus Jakobsen, második fia, ez is mint arczkép főstész hir nevet szerze magának.

Delft Willem Jakobsen, harmadik fia, Delftben pillantá-meg a napfényt Novemb. lökén 1580ban, ki nem csupán mint képíró, de mint rézmetsző is nevezetes volt s mindenkitől tiszteltetett.. Vője lévén a híres Mireveit képírónak, annak legtöbb festvényeit rézre metszette, s végre Delftben április llkén 1638ban, az élet pályáruul lelépett. — Ez utóbb felbozottnak fia Jakab Willemsen, született Delftben jan. 24kén 1619ben, s mint arczkép-főstész atyját még felül is múlta.

Szegény nem lévén, nyereségért nem dolgozott, hanem csupán hajlandóságból. Ő festette többek közt a lövész-társaság al- s főtisztjeit, mely szép festvény a lövész-házban függ nagyatyjának azon képe mellett, melyet ő ismét helyrehozott. Kimúlt Delftben Junius 12kén 1661ben.

BRONZINO.

Bronzino (Angelo) olasz képíró, ki mint arczkép-főstész 1550 körül fénylett, és számos iskola alapítója volt, Florenzben lépett-le a földi pályáru 1580ban. Ezen művész történelmi festvényei, főlséges fejek által különböztetik-meg magokat. A leg jelesbbek egyike az, mely Krisztust a Limbusban ábrázolja azon fők miatt, mellyek közt számos barátinak s kortársinak arczképeit található; ezen festvény a florenczi képtárban van, s annál a csoportozat s colorit főlséges. Bronzino mind e mellett sem vala ment a monoTtól s általányosan véve, alakjai köz-helybenhagyást nem nyernek. Allori nevíi unokája s tanítványa, nagybátyjának nevét s irányát vette-fel mindenben.

S O E N S.

Soens (Hans) nevezetes hollandi tájfőstész, született Herzogenbuschban 1553ban. Ezen művész Boon Jakab és Mostart Aegidius tanítványa volt, mely után Romában foglalatoskodván néhány fresco-festvényt készített s végre a parmai herczeg szolgálatába lépván, ott jobb életre szenderült. Meghalálozásának esztendeje nem lón ismeretes az utókornak.

CALVAERT.

Calvaert Dienés képíró született Antwerpben 1555ben. Mint tájfőstész igen korán jutott Olaszországba, hol ő az alakok rajzával foglalatoskodván, Fontana és Sabbatini iskoláját látogatta-meg Bolognában s az utóbbival Romába utazott. Raphael remek festvényeinek

utánzásával foglalatostokodván huzamos ideig, annak útóná egy iskolát nyitott-meg Bolognában, mellyből néhány nevezetes művész került-ki, például; Albano, Guido Reni és Domenichino. A Bolognaiak úgy tekintik ezen irtűvészt, mint iskolájuk helyreállítóját, jelesül a coloritra nézve. Calvaert jól értette a perspective!, anatómiát s architektúrát; alakjai azonban olykor nemtelenek s merészletesek. Elhunyt végre Bolognában 1619ben., hol is leg szebb festvényeit találhatni. Művednek egy része Carracci Ágoston és Sadeler által metszettek rézre.

CARACCI.

Több illy nevezetű művészt, jelesül rézmetszőket tarta-fen a történet, kik közt különösen feltünteté magát Caracci Ágoston, ki 1557ben született s 1601ben lépett-le földi pályául. Ezen művész, vésőtollal szabályozott beárnyékolása által ügyekezett munkáit kiemelni s azokat a czikornyázott, félénk s monorzottól megszabadítani, mellyel az előbbi mesterek kerestének. Így lőn Caracci alkotója egy új iskolának s feltalálója a világhatás s széles árnyéktömeg sztiljének. — Caracci nevezet alatt a festő-művészet 3 nevezetes mestert jelel-ki, kik a 16dik század közepén éltek Olaszországban s ott késziték deli festvényeiket. Ezek alapíták a művészet reformját, s kiirták azon naturalizmust, mellyet Caravaggio taníta Romában, melly az alacsonságig süllyed s végre olly művészeti epochát is vezettek életbe, melly valóban nevezetre méltó,

Caracci Lajos 1555ben pillantó-meg a napfényt s 1619ben lépett-le az élet pályául. Miután már Fontana elhírvült művész iskolájában s ezentúl Andrea del Sarto, Tintoretto, Veronese Pál, Giulio Romano, Tibaldi és Bagnocavallo deli dolgozatit figyelemmel tanulta, művészi tudományának tágasb térmezőt nyitott, s egy képirői iskolát alapított Bolognában egész új elvek szerint, Utánzása a nemes természetnek, mérték a

dologban, rajzolás s compositio lettek alatta a festészet alapjai. Két rokona Agostino és Annibale, voltak gyámolai ezen iskola létre jutásánál. E 3 művész egyesülve, céljukká vevék a művészet reformját, melyet ők ki is vittak több oldalú művelés, theoretikai oktatás, s tettelegesen remek művek által, melyek Olaszország bámulatát vonták magokra. Ludovico volt Elődője s tanítója a 2 fiatalabb Caracci testvérnek, s valóságos alkotója a művészeti új sztilnek. Ezen művész sztiljét kemény hatás, nagy árnyék-csoportulatok, grácia a formákban s az alakzatokban, megfontolt elrendezés, mély tanulmánya a meztelennek s tanult rajzolás, - füstik. Rokonyát felülmúlja, a fejek nagyobb szépsége, az alakzatok bája s nagyobb szabadság által, ellenben a világhomály tanulmányát, az alkotás s redőzet nagyságát, valamint is a jól végzett rajzot velük osztja, Őt elektrikusnak tekinthetni a művészet körében. Ludovico csak nem hasonló Tintoretto s Titian káprázóhoz a színek bájjára, s Correggiohoz a kellemre nézve; itt Veronese Pált, ott Bassano füstészeket éri-el a fölséges colorit erejében, s Tibaldit merészletes rajzában a mezteleneknél.

Agostino, ki 1557ben született s 1602ben ineghálozott, igen jeles lévén mint rézmetsző, ecsetjét keveseb szabadsággal vezette, s a rajzban több pontosságot s fényt árul-el; ő megkülönböztetőleg költészeti s allegóriái tárgyakat (az ismeretes omnia vincit amor), érzéki s magas-komoly előterjesztéseket szeretett s az alakzatok óriási nagyságát.

Annibale, ki 1560ban született s 1609ben jobb életre szenderiilt, teremtő szelemmel bírt, s a 3 közt a legjelesb volt, mint rajzó a leghatalinasb, a színek tonjában Ludovico s annak öccsénél valamivel fénylőbb, s végre a művészet műlegiségében a legügyesb. A 2 utóbbinál világosan észre-vehetni a művészet művelésében tett előhaladást a tökélyeshez. Ludovico mindenhol consequens marad. Mérték, taka-

rékosság s minden pazarlás elmellőzése a compositióban, azon bélyegző vonásai a kinyomásnak, mellyeknél olykor észrevehetni a tanulmányt, bizonyos korlátozatot s a szellemitő ihletés hiányát, mellyek épen a Caracciak művészi tehetségüknek határit s azon valódi különbséget jelelik-ki köztük s a leg nagyobb mesterek közt, kiket elérni törekedtek, — bélyegzik iskolájuk karakterét. Ők egyiknél sem állanak hátrább[^] abban, mi a tudoinasságot, mély tanulmányt, s a művészet miílegiségének ismeretét tárgyazza; mi náluk hibázhat, azt ajtatos együgyűség teszi, célzatlanság s ártatlanság a művészetben. Ezen jeles művészek festvényeiben ügyes kiszámítás, terv s rendszer uralkodik; mindennek van célja s arányzott helye s nem történik semmi véletlen. Ha a művészet ezen célzata igen érezhető, a hatás egész erejét semmisíti, s illy mesterek műveinek bizonyos hidegséget kölcsönöz, melly a haj·? dán főstészek mély belső indulatival, az izzó tűzzel s az ajtatos érzékkel ellenkezésben áll. Ezen tulajdonságok, milly visszahatást szültek korunkra a német iskolákban, mindenkinek ismeretes; azonban Caracci korában már fellépett Caravaggio Angelo Mihály iskolája Romában s Nápolyban annak tanitmányai ellen, és sokáig küzde a győzedelemért.

Caracci Ágoston, ki Passerofti tanítványa volt, felcserélvén ecsetjét a vésőtollal avagy a vonalzóval (Grabstichel), igen nevezetes rézmetsző lón s annaktánna felsegété, a Ludovico által alapított akadémiát, mellyben a meztelen alakok rajza, az anatómia és perspectiv tanítatott. Ezen művésznek mint képírónak leg helyesb festvénye a sz. Hieronymus Parisban, mellynél a colorit a velenczei iskolára mutat. Azon fresco, melly Magnani palotájában készült, elterjesztő a Caracciak hírnevét egész Olaszországban; a Farnese palota végre, mellyet Annibale és Agostino festőnek, a leg fensőbb fokra emelte őket.

Számtalan iskola köszöni létét ezen 3 Reformátor-nak; a legnevezetesebb tanítványok azonban, úgy mondván talentomukra oszlottak-fel, mellyeket bennök egyesítve feltalálhatni; mindenik azon volt, maga részére a lehető tökélyességig mívelni magát. Így vette p. o. Guido Reni mustrául Ludovico erős világhatását s annak utánna Annibale elevenségét, Domenichino pedig annak mélyen gondolt rendezését; Albano példányképül választá Ludovico kellemességét s Agostino ravasz érzékeit; Lafranco és Guercino utánozák Ludovico világfelosztását; Schidone e 3 mester tudományosságát Correggio coloritjával egyesülve, mellynél ez, valamint Guercino, a természet nem tilos követéséig tétovázott.

GUIDOTTI.

Guidotti Pál (il Borghese) olasz képművész és szobrász, született Luccában 1559ben. Ezen művészt az akkori legjelesebb hangászok, költészek, matematikusok, astrologok, juristák s anatómók közé számlálják, s ő maga is azzal dicsekedett, hogy 14 művészetet érte, bárha azok közül az élet szükségéinek megszerzésére egy is elég lett volna. Hiúsága annyira bírta őt, hogy Londonban felszállással a levegőbe akará mulattatni a közönséget, melly próba azonban rosszul sült-ki. Ínségben halt-meg 1629ben.

BALÉN.

Balén Henrik, belga képművész, született Antwerpben 1560ban; Olaszországban mívelte magát, s mint gazdag ember elhunyt anyavárosában 1632ben, életpályája 72dik évében. Ezen művész festvényei a legjobbak közé tartoznak a belga iskolából János, az előbb nevezettnek fia, született 1611ben, utánzá híven atyja monorját a nélkül, hogy azt elérhette volna, s kimúlt anyavárosából) 1666ban.

CORNELLS.

Cornells Kornélius nevezetes képíró, született Harlemben 1562ben. Ezen művész első oktatását Aerstens Pétertől nyerte, annakutánna pedig Porbus es Aegidius Coignet művészek alatt dolgozott. Cornells ismét visszatérvén Harlembe 1583ban, hol azon nagy festvénye, melly a lövészek társaságát ábrázold, s mellyet Descamps „a történet geniusától kigondolt képeknek nevez“, szerze neki hirt nevet, s végre Mander Károly művésszel alapított egy képírói akadémiát. Cornells 1638ban lépett-le a földi pályáról. — Ezen jeles művész, valamint nagyban, úgy kicsinyben is feste történeteket, arcképeket, virágokat, jelesül pedig mythologiai műdarabokat. Nevezetes rajzoló s hű utánzója lévén a természetnek, coloritja élő s kellemes volt. Légyen bár hogy Cornells számos festvényt készíte, azok mind a mellett is igen (ritkák, mivel azokat a Flamendusok igen nagyra becsülik; láthatni tőle még is néhány darabot a bécsi s dresdai képtárban.

ROTTENHAMMER.

Rottenhammer János, született Münchenben 1564ben, s a művészetet Donnauer Jánosnál, a választófejedelem udvari képírójánál tanulta. Mint cs. kir. udvari főstész, Prágában sokat festett Rudolf császár számára. Az okból, hogy a főstészben annál jobban mi" velhesse magát Velenczébe utazott, hol is Tintoretto monorjában kezdé festeni. Rottenhammer, még Olaszországban létekor festette a mantuai Ferdinand herceget, s miután ő Prágába jutott, kis históriai darabokat dolgozott rézlapokra Rudolf császár számára. Azon festvények közt, mellyeket a művész ezen Fejedelem számára készíte, főleg tetszett az istenek vacsorája számos alakkal ellátva (most a dresdai képtárban). Ezen festvény szerkezete, a szép frís colorit és szorgalmas végzés, — becsületet s hírnevet szerzőnek neki. Leg ne-

nevezetesb dolgozatai közé tartozik a Nymphák tánca is, melyet a mantuai Ferdinand hercegnek festett, s a Mindenszentek festvénye, melyet jelenleg Augsburgban szemlélhetni. Legyen bár, hogy ezen művész elegendő munkával volt ellátva, ő mind a mellett is ínségben hagyá-el a földi életet, s Augsburgban múlt-ki 1608ban, hol élte utolsó napjait töltötte. Ismerősei s barátjai kéntelenek voltak saját költségükön tiszteletesen eltemettetni őt. Pernetti azt hozza-fel szótárában, mely a képező művészeteket tárgyazza, hogy ezen művész rajzai Tintoretto ízlésében készülvék, s hogy a fejek általán egyenlők, szépek s kellemesek, azonban nem híven utánozván, bárha ő volt is az első német mester, ki műveit finoman, tetszetesen s pompásan elkészítő. Még a leg kissebb alakok is mellyeket festvényeiben használt, ügyesen s jól alkalmazván. Bécsben a cs. kir. képtárban láthatni ezen művésztől 6 darabot, mellyekben a hollandi iskolát igen ügyesen tudta egye-síteni a velenceivel. Ama tájfestvényeket, mellyek ollykor képeit díszítik, Breughel és Brill művészek készí-tők nekie.

BLOEMART.

Bloemart, hollandi képíró, született Gorkumban 1565-ben s Utrechtben lépett-le az élet pályáru 1647ben. A rajzolás első elemeit atyjától nyerte, ki földmérő, építőművész és szobrász volt; később Floris és Frank voltak tanítóji, azonban eltávozván azok manierjától, saját monort alkota magának. Bloemart Parisban végző tanulmányait, mely után városi építőmester lón Amsterdamban, s mint képíró végre Utrechtben letelepedett. 0 néhány históriai festvényt dolgozott, például; Niobe fiának halálát, állatokat, kagylozatokat, különösen pedig tájfestvényeket, mely utóbbiak legnagyobb becsben állanak. Az arczkép-festésben nem volt igen jártas, valamint is általán azt gördítkedni méltán ellene, hogy nem utánzá híven a természetet s hogy végre meztelen

alakjai s a .redőzet nem természetesek. Fest vényei ál-
 tahin a nyughatatlanság bélyegit viselik; azonban mind
 ezen hibákat béleplezi a colorit szépsége s a talál-
 mány gazdagsága. Különösen szép s nagy az ő világ-
 homálya. Bloernart ezentúl réz- s fonnainetsző is.volt.
 Művei igen számosak. — Cornelius volt gyermekei közt
 a leg ügyesb, ki is Utrechtben pillantá-meg a napfé-
 nyét 1603ban. Ez képíró s rézmetsző volt, huzamos
 ideig tartózkodott Parisban s azután Romába ment, hol
 1680ban jobb életre szenderült. Ezen művész metszései
 a tisztaság és szépség, a világosság és árnyék gyenge
 áltmenetele miatt, a tónok változása s puhasága által
 olly művészileg mutatkoznak a vizsgaszemnek, hogy ő
 az által alkotója lón egész új iskolának, honnan azután
 Baudot, Poilly, Chasteau, Speier, Rojillet s több má-
 sok kerültek-ki.— Adrian Romába költözött s mint kép-
 író s rézmetsző hirt nevet szerze magának s végre Salz-
 burgban párviadalban találta halálát. — Henrik csupán
 csak képeket festett, s Fridrik sokat metsze atyja után,
 mellyek közt egy rajzkönyv is találkozik 119 rézmet-
 széssel, melly számos efféle dolgozatai közt legérde-
 kesb, s a művészre nézve különösen hasznos.

JANSSENS.

Janssens Ábrahám elhírült belga képíró, Antwerp-
 ben pillantá-meg a napvilágot 1569ben, s Rubens kor-
 társa volt. Ezen művész úgy annyira elhízta magát,
 hogy ő Rubens híres képírot, ki épen akkor dicsőségé,
 nek legfensőbb polczán állott, merészlé kihívni, hogy
 mindegyik egy főtészi remeket készítsen, s ez ítélje-
 meg, kié a koszorú; melly kihívást azonban nem fogá-
 dá-el Rubens. Részrehajlatlan el kell ismérni, hogy
 Janssens derék rajzoló s jó színező volt; azonban Ru-
 bens mellett ő csak alárendelt helyet foglalhat-el. Ta-
 lálhatni Belgiumban számos egyházat, mellyek ezen
 képíró festvényivel díszítvék, s mellyek között a sír-
 ba tetei és a sz. család a Karmeliták templomában
 Antwerpben, a leg helyesli dolgozatok.

RENI.

Reni (Guido) híres olasz képíró, született Bolognában 1575ben. ntyja ismeretes hangász volt; ő azonban Calvaerl Dienes belga képírónál tanulta a művészetet, 20 esztendőskorában pedig Caracci Lajos tanítványa volt. Reni már akkorban is tanulóársai irigységét vonta magára, utóbb pedig tanítójáját is; elhagyván végre ezen iskolát, Romába sietett, hogy ott átívelhesse magát, hol is aztán dolgozatai által hírt nevet szerze magának. Ezen képírót kétség kívül a lóg tudományos!), s legügyesb művészek egyikének tekinthetni. Mester volt ő a szinadásban, a fresco- s olajföstésben, gazdag a találmányban, különösen szerencsés pedig a kiöyomásban s a kellemes előadásban, mi olykor feletti gráciához vezette őt. Nevezetre méltó az is, hogy ő azon ügyességet megszerző magának: két különféle monort egyesíteni a szinadásban, t. i. Caracci és Caravaggio képírókét, s egy más világos maniert, tulajdonát s igen erőst, melly által kétséges marad, valljon az egyik, avagy pedig a másik képet kell-e neki tulajdonitnia, vagy nem. A 3dik monorban, mellyet ő maga felvett akkor, midőn már nem dicsőségért, hanem aranyért dolgozott zöldes, szürke s általán természetien színezést árul-el. Legjelesb festvényének tekinthetni az Aurorát, egy fresco-festvényt Romában a Rospigliosi palotában. Reni nagy pénzszorultságban lépett-ki az élők sorából, mellyet szenvedélyes jétékvágya okozott, s pedig Bolognában 1642ben Ugyan ott állított-fel Reni egy rajziskolát, mellyet még Romában alapított, s tanítványinak száma 200at felül haladott. Illy körülmények közt nem teremthete ő ugyan mesterműveket, dolgozati mind a mellet is eminens talenfomra mutatnak. Azon remekje, mellyet Anglia számára vásároltak-meg: a 4 szent Magyarázó, - tengeri szél vészben veszett-el örökre, elnyegetve a hullámoktól. Ezen művész,

mint rézmetsző is fellépe néhány dolgozatival, mellyek azonban olajfestvényeivel távolról sem mérkőzhetnek.

S P A D A.

Spada (Lionello) olasz képművész. született Bolognában 1576ban. Ezen művész Baglioni Caesar s Caracci tanítványa volt, s az okból, hogy tökéletesen kimivelhesse magát, Romába utazott, onnan pedig Angelo Merigi Mihállyal Máltába vitorlázott, honnan telt erszénytel térte vissza. Ezek után változtatva Modenában, Ferraraban, Reggióban s Parmaban dolgozott, s az utóbb nevezett városban házasságra is lépett. Mivel ő gazdag volt, fényes asztalt is tartott s nem tudván tartózkodni a boldogító közép úton, vagyona úgy annyira összeolvadt, hogy 1622ben midőn a földi pályáról lelépett, mindenben fogyatkozást szenvedett.

SAVÉRT.

Savery Roland híres tájfestész, Courtrayban pillantásművész a napvilágot 1576ban s Utrechtben lépett-le a földi pályáról 1639ben- Ezen ügyes művész különönböztetőleg prospecteket festett, hóval beborított kősziklákat s több effélét. Savery parancsot kapván 2dik Rudolf császártól, Tyrolis leg regényesb tájékit festőileg felvette. Meghalálozásának esztendeje ismeretlen.

1

HERRERA.

Herrera Ferencz, el Viejo, az első rendű spanyol képművész egyike a sevillai iskolából, ki 1576ban pillantásművész a napvilágot. Ő volt az első, ki azon félelenséget kiirtá az ecsetvitelben, melly a régibb andalusiai festészek dolgozatit mindenhol bélyegzi; monorjában a természet pontos és hű követése remek árnyékozattal s élő színadással egyesült, minden változásnál igazság s minden előadásban erő mutatkozott, s ez okból méltán megérdemli, hogy őt egy új iskola alapítójának

nevezzük. A sz. Bernhárd egyház számára Sevillában 4 általa dolgozott utolsó Ítélet, valóságos remekmű valamint a rajzra- ágy a színadásra nézve is; éppen olly nevezetes a keresztről - levétel is, s a sz. lélek kiöntése sz. Ines-nél ugyan azon a helyen. Ezen művész ügyességéről a fresco-festésben tanúbizonyságul szolgálhat a St. Bonaventura egyház kápolnája. Herrera érczelegyben (bronce) is dolgozott, s azt állítják némellyek, hogy ő részt vett volna a pénz meghamisításban, mellyért azonban bocsánatot nyert. Ezen művész gyűlöletes karakterrel bírt, melly okból őt nem csupán tanítványai elhagyók, de még saját fia is. Elvégezvén a képeket Sevillában az érseki palotában 1647-ben, onnan Madridba átázott 1650ben, hol aztán inig ugyan azon évben a földi pályáruul lelépett. Staífeleifőstései, mellyek közt a köz életből található elöterjesztéseket, úgy hasonlólag cső vagy nádfestései drága pénzen szereztetnek-meg.

Ezen művész leg ifjabb fia Herrera Ferencz, el Mező, az az: fiatal, genrefőstész volt frescoban, s architektus, ki Sevillában született 1622ben, s atyja tanítványa volt; azonban nem állhatván-ki a tyja gyűlöleteséget, Romába átázott, hol haldarabjai által úgy annyira hírnévbe jött, hogy „Spagnolo delli pesci“ mellék nevezetet nyert. Miután már atyja az élők sorából kilépett, Sevillába tért-vissza, s az ottani egyház számára készite néhány festvényt. Felállván egy akadémia Sevillában 1660ban, másod igazgatónak választék őt, melly hivattal a művész azonban csak hamar felhagyott s Madridba ment, hol számos képet feste olajban s frescoban, az utóbbi manierban sz. Fülöp choru. sának kuppoláját, melly olly igen tetsze 4dik Fülöp Királynak, hogy reája bizta ezután a Notre Dame d Atocha kápolna kifestését is; s miután ezen dolgozata, az az: Mária égbemenetele jól sikerült, a király udvari képíró czimzettel ruházta-fel őt. Mindig jobban s jobban megelégedvén vele a Fejedelem, őt végre a kir. épít-

vények intendánsának nevezte-ki; de ezen tiszti hivatalában nagyra vágyás által úgy annyira gyűlöletessé tette mindenki előtt magát, hogy részint bosszújában, részint pedig azért is, mivel a király mást nevezte-ki kamarafőstésznek, 1685ben kimúlt. Találhatni ezen elhírt képírótól minden nevezetes!» városában Spanyolországnak festvényeket, s az állítás szerint, 1671 ben néhány darabot önmaga is radírozott Idősb testvére Herrera a vörös, genre-főstész volt s igen korán már jobb életre szenderült.

RUBENS.

Rubens (Péter Pál) a művészi világban a legnagyobb daliák egyike, előkelő familiából származván, született Cölnben Junius 28kán 1577ben, hová atyja költözött, ki törvény-doctor s syndikus volt Antwerpben, a kitört belgiumi nyughatatlanságok miatt. Ezen híres képíró, már gyermekségében sok hajlandóságot inutata a rajzoláshoz s mindent mit látott kezdé azonnal másolni. Ezen vonzalom kielégítéséül, szülei van-Oort Adám képíróhoz adták őt, annak utánna pedig van-Veen-Octav nevű akkori híres főstészhez, kinek felügye-
lése alatt csak hamar kifejedett Rubens szelleme. Ezen ifjú művész 23 esztendő korában Olaszországba jutott, hol nem sokára a mantuai herczeg szolgálatába lépván, neki helyes alkalom nyílt, nagy mesterek műveit tanulhatni. Az alatt, migezen tisztét viselte, utazást tőn Olasz- és Spanyolországba, névszerint Velenczébe, hol nevezetes mesterek, jelesül Titian festvényeit csodálta. Megjárta ezentúl Romát, Genuát s több várost az okból, hogy ott magát átívelhesse. Miután már 7 évet tölte, ekép., elhagyd végre Olaszországot beteg anyjának meglátogatásául Flandriában; mivel azonban oda megérkeztek az már jobb életre szenderült, Rubens a sz. Mihály apátságba húzta-vissza magát, hol azután a költészek történetit tanulta, mellyekben jól segíték őt Olaszországban szerzett tanulmányai. Miután

Albert herezeg ezen művészt udvarához meghívta, Rubens Antwerpét választta magának lakul, mely városban szerelem s házasság csak meg annál inkább letartoztaták őt. Hírneve most már mindenfelé terjedezett a ez okból 1620ban utazást teét Franciaországba, hogy festvényei által díszitse Medicis Mária Királyné palotájának galleriáját,— dolgozat, mely 24 deli festvényből áll annak életét tárgyazólag (21 históriai s 3 arczkép), mellyeket a művész Antwerpben készíte, s annak titánná 1625ben Parisba szállttá.

Ezen jeles férfiúnak nem csupán a művészet mezején, de máshol is kelle bebizonýítani ügyességét, az az, mint kormánytisztnek. Isabella Infansné parancsára neki mint követnek avagy diplomatának kelle Angliába utazni, fiogy e két udvar közti egyetlenségeket megszüntetvén, a békét helyre állítsa, mellyet ő M>30ban szerencsésen kivitt. Mind a 2 udvartól fejedelmileg megajándékozva, őt 4dik Fülöp spanyol király, lovagnak s Belgiumban a státus-tanácsnál titoknoknak nevezteki. Kimúlt Antwerpben Május 30kán 1640ben, munkás életpálya 63dik évében, kétszer házasságra lépvén Brant Isabella s Forman Ilonával.

Bármí Ily szempontból tekintjük is meg ezen jeles képíró, őszintén meg kell vallanunk; hogy ő a legügyesb s leg tudományosb művészek sorába tartozik. Tűzselleme, a gondolat fellengősege, összeszerkesztési gazdagság, hasonlithatlan szép s élő colorit, az alakok - állásinak egyszerűsege, élet a vonásokban, könnyűség a bánásban, a fölséges öltözetek, a szép s frís carnatió, a deli csoportozatok, — mind össze egyesülnek, hogy hírnevének rendithetlen talpkövé, alapítsák, s hogy nekie flandriai Raphael nevet szerezzenek. Rubens még hűvebben követte a természetet hogy sem az antikokat, meg lévén győződve arról, hogy változandósága a természetnek egész a véghetlenig terjed. Az igaz rajzban s az ízlésben, csak itt ott vehet a műértő hiányt észre. Beccs, München, Dresda

s Kassel dicső festvény - remekeket mutathatnak - fel tőle tájfestvényeiben a természet mind azon szépségeit, mikkel külön vidékek diszelkedtenek egybe, gyűjté s azokat egy fölséges nagy egésszé olvasztó. Rubens egyébiránt gazdag lévén, a legszebb műgyűjtvénnyel bírt, melyet bárha nem szívesen is, Buckingham herczegnek kelle áltengednie 10,000 font sterlingért. Belgiumban csak kevés egyházat mutathatni-fel, s előkelő privát házat, hol dolgozatai közül leg alább egy darab ne találkoznék, s ám ha Rubens kormány-hivatalt viselt is, gyaníthatni számos dolgozatiból, milly szorgalmasnak kelle neki lennie.

Belvedereben, a cs. kir. bécsi képtárban következő deli festvényeket találhatni ezen elhírvült képírótól: 1) Sz. Ignátz de Loyola, ki az ördögösöket meggyógyítja. 2) sz. Xavér Indiában, ki a holtakat felébreszti. 3) Szűz Mária égbemenetele. 4) egy agy-ösz avagy éltes ember képe. 5) sz. András apostol a kereszten. 6) Meleager és Atalante. 7) Ambrus püspök, ki Theodosius császárnak az egyházba bemenetelt tilalmazza. 8) a két Ferdinand összetalálkozása. 9) aluvó Nymphák egy barlangban. 10) egy asszonyi személy másolata Titian után. 11) a brabanti herczeg Pipin, s Bega nevű leánya. 12) 13) vázlatok a 2. nagy festvényhez 1. és 2. alatt, 14) Rubens arczképe, ő általa festve. 15) az austriai herczegné Anna arczképe. 16) a francia Erzsébet herczegné képe. 17) a meghalálozott Megváltó támogatva anyjától és Jánostól. 18) a világ 4. része előterjesztve 4. fő folyam által. 19) sz. Ildelphons. 20) Angol köszöntés. 21) a jó Ftilöp arczképe. 22. 23.) két férfinak arczképe. 24) Forman Ilona, a művész második nője; egész alak. 25) Vizkiöntés Phrygiában. 26) egy öreg szerzetes 27) egy tiszteletes agg-vén. 28) sz. Hieronymus cardinális, főpapi öltözetben. 29) a sz. család Erzsébettel s Zachariással s még ezentúl 2-szárny, mellyek előbb a sz. Ildelphons festvényéhez tartoztanak. 30) Ferdinand magyar király rolossalis képe, egész álló alak. 31) há-

rom gyermek egy barlangban. 32. 33) két férfi - alak bajusszal. 34) egy alvó meztelen fehér személy. 35) allegória egy hősré. 36) Krisztus holt teste a sírboltban, egész kis alak 37) Venus ünnepe, nagy compositio. 38) 1-ső Max császár képe.

Antwerpenben kelle Rubensnek festeni a Jezsuiták egyházának számára sz. Ignátz csudáit s annak mellékdarabját (sz. Xavér Ferenczet), s mivel a festvénynek sz. Ignátz napon kelle felállittatnia, tehát egy hónap lefolyása alatt tökéletesen elvégezni. Azon szerződésnél fogva, melly még most is meg van, Rubensnek minden napra 100 forint fizettetett. Mária Térézia császárné s királyné Antwerpbe küldé 1774ben az akkori cs. képtár igazgatóját Rosa Józsefet egy carta - biancával, hogy ezen 2., festvényt a 3dik oltár-képpel együtt (Mária égbe-menetele) megvegye. Rosa ünnepiesen fogadtatott a tanácsházban s Rubens székét adá- neki ülésül, ki azonban meg elégedett ezen nagy művész drága nevé, melly arany betűkből álla a s«ék hátán, megcsókolni, melly látásnál aztán, azonnal az egész gyülekezet örömjajra fakadt. Ez megtörténvén alkudozni kezdtek, s az érintett 3. festvényt 18,000 forintért ezüstben engedték-által.

Egy műkedvellő, párisi hírlapok szerint olly találmányra bukott, melly ha bevalosul, a művészet évkönyveiben epochát szerezend. Hirlelés szerint ama műkedvellő Rubensnek egyik elveszett festvényét találá-fel, melly Andromédának Perseus által történt megszabadítását ábrázolja. A „szalma kalap“ név alatt ismert festvény felfedezése a szerencsés feltalálónak 60,000 frankot szerze, s ha már illy egyszerű asszonyi arcz-, képért olly nagy jutalom adaték, könnyen elgondolhatni, milly nagyra fog ama jeles történeti festvény becsültetni.

ALBANI.

Albani (Francesco) nevezetes olasz - képművész, született Bolognában március 17-én 1578-ban. Ezen művész a belga képművész Calvaert s aztán Caracci Lajos iskolájának nevére járt Bolognában, hol ő Domenichinóval lépett barátságba, ki hasonló vonzalmat érte a művészetekhez, ki azonban a kompozícióban még jóval is túlmulta őt. Az asszonyok alakok tanulmányainak tekintetében, Mengs híres képművész és szerző más festészeknél felülmeli őt; mellé ítélettel azonban sokan meg nem egyeznek. Festményei közt gyakran láthatni az aluvó Venust, Dianát a fürdőben, Danaét nyugvásban, Galathea-t a tengeren, S Európát a bikán. Mesterileg készítő Albani képeiben a lombokat s fákat színeikkel, fényesen tükrözik a források s folyók, a levegő tisztasága gyönyörködteti a szemet, s az angyalfejek a bibliai tárgyaknál diszteljesek. Albani képei közt mindenkor jobbak azok, mellyek nem nagy terjedelműek, s az okból inkább feste»olajban, hogy sem frescoban. Gyengéséget s erőtlenséget nem ok nélkül vetnek szemébe, s ennél fogva őt a képművészek anakreonjának nevezik. Ezen hiányt ő maga is érezte, s ezeknél fogva elkerült olly előterjesztéseket, mellyek tüzet s lelkesítést kívántának. Albani még életében szerze magának hírt nevet s végre 1660-ban jobb életre szenderült. Nehány hátra hagyott írásbeli értekezéseit Malvasia tartá-fen.

SCHNYDERS.

Schnyders Ferencz belga képművész, Antwerpben született 1579-ben, s Balem Henrik tanítványa volt. Ezen művész Olaszországban mivelt s állat-és virágdarabok által tündető-fel különösen magát. Elhunyt 1657-ben, életpályája 78-dik évében. — Schnyders volt Albert kir. Hercegnék, s akkorban Belgium helytartójának első képművésze, s ennél fogva található ezen ügyes művész dolgozatiból többeket Belgiumban, s más képtárakban is.

TURCHI.

Turchi Sándor, híres képíró, Veronában született 1582ben. Szüléi szegények lévén, a kis gyermeknek egy vakot kelle vezetnie, honnan is L'Orbetto nevezetet nyert. Ezen főstész Ricci Felixnél tanulta a művészetet, kinek kimúlta után ő végzé-el a hátra maradt munkákat, melly foglalatoságában őt Ottoni Paskal tanuló társa segéllé. Elhunyt 1648ban, életpályája 66dik évében. — Turchi hiven utánzó Correggio coloritját s Reni Guido képvonását, s még ezentúl sok cabinet darabot is festett; mind ezen dolgozatoknál alagyozatul használta ő a márványt és agathot. Ezen jeles művész leg szebb festvényeit anyavárosában találhatni, azonban különös említést érdemelnek: a keresztről levétel de la Misericordia nevű egyházban s a tudósok iinádása a Gherardi palotában. — Láthatni ezen művésztől egy helyes festvényt a bécsi cs. képtárban, melly 18" hüvelyk magos, s 14" széles, melly Krisztust ábrázolja, ki kezében egy nagy kereszttel, a pokol tornáczába (limbus) lép; egy másik alak, a kereszt - botról ítélve alkalmasint keresztelő sz. János, elébe lép a lerontott kapukon keresztül; balra a stygiai homályból bontakozva Ádám és Éva tűnnek-elő; a festve ny violaszinben s olly sötéten van festve, mint csak lehetett.

HALS.

E nevezet alatt, a történet néhány képíróat tartafen, mellyek közt különösen nevezetes lón Hals Ferencz. Ezen művész Mechelnben született 1584ben, s rendkívüli talentommal bírt; azonban hibáztván nála az álhatatosság, terv nélkül dolgozott, s így tehát rendetlenül, s egész életén-ált a vendégfogadóokban, korcsmákban mulatozott, hol ő a természetet az étellel vegyülve találta, sez által vezetett ő az arczkép-festéshez, előadásiban pedig az igazság hőse s leg hűségeseb utánzója maradván, már akár szép, akár rút volt is a pél-

ddnykép, — ebbeu csupán Vandyk haladá - felül őt, midőn ellenben mások által elérhetlen maradt Arczképei, mellyek igen számosak, leg tisztább szellemmel vannak felfogva általa, a bánás módban genialis szabadságot vehetni - észre, s általán a szollásig hasonlítanak képei. A costumekre avagy öltözetekre föltötte nagy szorgalmat fordita, s az általa végzett kezek valószínű remekek. Elhunyt 1666ban munkás életpályája 82dik évében, s néhány fiúgyermekét hagyta maga után, kik hasonlólag művész-nevezetet szerizenek magoknak helyes dolgozataik állal.

VOUET.

Vouet (Simon) francia képíró s atyjának tanítványa, született 1582ben s kimúlt 1641ben. Ezen művész iparkodásinak célja az volt: Veronese Pált a coloritban, Raphaelt a rajzban s Caravaggiot a világításban elérni. Vele lép életbe a főstési érzés Franciaországban, s vele kezd kicsirázni a francia művészet. Tanítványai közt leg nevezetesbbek voltak: Lebrun és Lesueur. — Mindent elkövettek a Francziák, hogy ezen nagy embert, a természetnek nemes művét, megmentsek: de ezt észközleni nem lehetett. Tetemeinek eltakanttatása, méltósága és címeihez illő szertartási gyászpoinpával volt.

TENIERS.

Teniers (Dávid) atya és fiú, mind kettő jeles képíró a flamendi iskolából. Az első Amsterdámban született 1582ben s kimúlt 1649ben; ez Rubens tanítványa volt s Romában 10évig tartózkodott s jdomtalan főstéceket (bambocciadékat) festett. Fia, ki őt a művészetben követte, atyját a jelességre nézve még felül is haladta. Ez Antwerpben született 1610ben, s Brouwer képírót választó magának mustrául. Ritkán utánzá valamelyike a képírók közül olly híven a természetet

mint ez; mi ez ent ül az ecset finomságát s a colorit szépséget illeti, abban egyike sem, haladá-felül őt. A leg közönségesb tárgyaknál is vidámságot láthatni, mellynek kihozását a természet utánzása által tanulta; ütközetei, a tábori seregek menetei, tengeri festvényei, hasonló szerencsével készülvék. Legyen bár, hogy dolgozatai igen számosak, azok mind a mellett is felette nagy áron kelnek-el. Teniers szerencsés s kedvező körülállásokban élt s jobbadán Antwerpben avagy körülette, s végre Brüsselen lépett-le a földi pályá-rul 1694ben, mint 84 esztendő s agostyán.

CRAVER.

Crayer Gáspár híres főtész, született Antwerpben 1582ben, s a flandriai iskolához tartozik. Szép évi jövedelemmel hivatott-meg Brüsselen az udvarhoz, s különösen kedves volt neki Rubens meglátogatása. Később elhagyd Brüsselt s Gentbe költözött-álat. Ezen utóbb nevezett város egyházaiban láthatni tőle számos ol-tárt, mellyek festvényeivel díszülvék. Ecsetje finomabb mint Rubens híres képíróé, s Vándyk barátjához hasonlít úgy annyira, hogy alig lehet egyik művész dolgozatit a másikéitól megkülönböztetni. Ezen jeles művész 1669ben lépett-le a földi pályá-rul. — Midőn Crayer Rubens barátjának képét festette, melly fölséges festvény az Affleghem apáturság rectoriumát díszíti, annak megtekintésénél félkiálta Rubens: “Crayer! téged senki sem fog elérni, annal kevesebb felül - múltni!” Láthatni ezen művésztől Flandriában s Brabantban sok helyes festvényt, néhányat a bécsi s müncheni képtárakban is.

DOMENICHINO.

Domenichino (Domenico Zampieri) képíró a felső olasz-iskolából s Caracci tanítványa, született 1585ben s kimlt 1641ben. Ezen jeles művészt mint rajzoló t-

leintve, dolgozatai pontosak, alaposak s teljes kinyomásúak voltak, minélfogva ő Raphael mellett foglal tiszteletes helyet. Coloritja merő igazság, compositiója mély beláta st árul-el, s elérhetlen művészséggel van minden elrendezve. A művészet ezen nevében ő az oeconomiai, jeleneti s díszes elrendelésére nézve a csoportozatoknak, örökös példányképül szolgál. Festvényei magok magyarázzák-magokat, s azoknál a fő-alak keményen lép-elő, melly által az azonnal szembe ötlík.

POELENBURG.

Poelenburg (Cornelius) hollandi képíró, született Utrecht ben 1586ban, s ugyan ott hunyt-el 1660ban. Ezen jeles művész Bloemart és Elzheimer tanítványa volt s különböztetőleg tájfestvényeket választa magának tanulmányihoz, melly művészeti ágazatban ő mind a mellett is különös ügyességet nem árult-el, s magas polezra emelkedni nem volt képes. Poelenburg világhomálya különösen szép. Rubens felette nagyra becsülvén ezen művészt, s ennélfogva szobáit festvényeive] díszesítette-ki. Poelenburg mint éltes férfiú, az az, élte 74dik évében lépett-le a földi pályáról.

BRONKHORST.

Bronkhorst (Peter van) hollandi képíró, született Delftben 1588ban. Azon dolgozatok, mellyekkel ezen művész, leg előszer világ elibe lépett, kissebb s nagyobb egyházak perspective volt, mellyeket ő kicsiny, de még is csinosan dolgozott alakokkal elevenite-fel. Anyavárosában, Salamon Ítélete,— egy deli festvény, díszíti a tanácsházat. Bronkhorst elhunyt 1661 ben.

Bronkhorst János, Leydenben pillantá-meg a napfényt 1648ban, ki pastétonisütő lévén, a füstészMet mulatságkép üzte, mellyet ő azonban tűzszelleme által a tökélyesség magas fokára emelt. Ő főleg állatokat s festett névszerint madarakat, mellyeknél ő igen ámitólag tudta előterjeszteni a tollak világit s fényét. Ki-múlt Havreben 1726ban.

BronkhoSt János, egy egészen más nemzetségből származott férfi, de hasonló nevezetű, született Utrechtben 1603ban, s üvegfestő volt, kitől fölséges dolgozatokat láthatni az amsterdami új egyházban. Ezen művész metszette Poelenburg Kornélius néhány festvényeit rézre.

SPAGNOLETTÓ.

Spagnoletto avagy Ribiera József született Fiorillo szerint Valencia közük 1588ban. Ezen művész Nápolyban nyerte mivelését s hihetőleg ezen mellék-nevezet által jelelé-ki születését és származását, melyet ön maga ada magának. Spagnoletto eleintén Caravaggio tanítványa lőn, ki azonban Romában s Pannában nagyobbhoz vezetett Raphael és Correggio műveinek tanulása által. Ő mind ezek mellett is Caravaggio monorjához tért ismét-vissza azon egy különbséggel, hogy kellemesb színadás által törekedett azt jobbítani. Visszatérvén NápolyHa, Piedro al-királytól s ossunai herczegtől udvari képírónak s a kir. művállalkozások felügyelőjének nevezetett-ki, melly tisztében mint állítják, igen uriasan bánt vala a művészekkel, különösen pedig Domenichino iránt becsföltő volt. Azt beszélük, hogy Ribiera tébolyságba dült volna szomorúságból azon összeköttetés miatt, melyet szőtt vala Don Jnan d Austria, 4dik Fülöp természetes fia az ő leányával, ki gyermekét elcsábítván, Palermoba víMß vgy klastromba. Bermudez ellenben azt állítja, hogy boldog állapotban mult-ki Nápolyben 1656ban.— Ezen művész egyedül csak staffelei-festvényeket készített, s legszerencsésebben terjeszte-elő szörnyítő-borzalmas tárgyakat, például a megnyuzott Bartholomeust. Igen helyesen tudta ő előterjeszteni a komor s borzasztó igazságot, melly rémülést okozhatott, úgy hasonlólag mesterialag tudta az emberi test egész részeit, például a bőrt hajakat, ránezokat előadni. Jo darabokat láthatni ezen művésztől Parisban, Bécsben s. Dresdában.

SCHUT.

Schut (Cornelius) képművész született Antwerpben 1590-ben, s Rubens elhírvolt festőművész tanítványa volt, ki Antwerp néhány egyházait dolgozatival felékesítette. —> Ennek unokája Kornelius, hasonlólag jeles arcképfestész volt, s mint igazgatója a sevillai képművész akadémiának 1576ban lépett-le a földi pályára.

SEGER;S.

Segers Dániel képművész, Antwerpben pillantá-meg a napfényt 1590ben. Ezen művész Breughel János híres festész tanítványa lévén, a Jesuiták közé állott s azok egyházát deli festményeivel díszíté. Segers a virág-darabokban különösen feltűntette, inasát. Elhunyt végre 1660ban, életpályája 70dik évében.

Segers Gellért az előbbinek öccse, hasonlólag képművész, született Antwerpben 1592ben. Tanítója Balén Henrik és Jansen Abrahám voltak, s ennekutána Romában mímelte magát Manfredini után s egy ideig Spanyolországban tartózkodván, m égre anyavárosában 1651ben az élők sorából kilépett.

VAROTTARI.

Varottari Sándor, olasz képművész, ki is Paduatól hol 1590ben született, il Padovanino nevezetet nyert. Ezen művész tuhtjdon atyjánál tanult, kit ő azonban csak hamar felülhalladott, s Titian monerjában dolgozott. — Találhatni ezen művésztől néhány darabot a bécsi s dresdai képtárakban. Kimúlt 1660ben, életpályája 60dik évében.— Klára nevű húga is kitűntető magát az arcképművésztésben, s ezen dolgozatai által hirt nevet szerve magának.

SCORZA.

Scorza (Sinibaldo) olasz képművész s utóbb rézmetsző is, született Voltaggióban a genuai tartományban 1590-

ben. Ezen művész huzamos ideig tartózkodott s foglalatloskodott a turini udvarnál, s végre Genuában 1631-ben lépett-le a földi pályáról. Scorza dolgozatai közt különös említést érdemel a világ alkotása 6 táblán előterjesztve, mellyeket a saját találmánya szerint festett.

QUESNAY.

Quesnay (Francois) híres szobrász született Flandriában 1592ben. Ezen jeles férfid az első oktatást atyjától nyerte, ki hasonló szobrász volt, ki is a művészeti pályán olly gyors és dicséretes előlépéseket tőn, hogy nem sokára a jelességnek egyenlő fokán állott atyjával s mesterével, s már nehéz lőn egyikének dolgozatit a másikéitől megkülönböztetni; ez okból az austriai Albrecht kir. herczeg saját költségein utaztatá őt Olaszországba. Becsültetvén s tiszteltetvén mindenkítől, s herczegileg megajándékozattván dolgozatiért, Livornoban végre meghalálozott.

MERIAN.

Merian Máté német rézmetsző volt, s született Baselen 1593ban. Ismeretes lőn ezen művész számos németországi s egyéb város kilátási (Prospect) által, mellyeket ő rézre metszett. Ezen felette korlátlan (prosaicus) műalkotások nem lehetnek ugyan alkalmasak Meriant művészi polczra emelni; mind a mellett is olly korban mint az akkori, mellyett a 30esztendei háború szünetlen ingatott, s mozgásban tartott, műszüleményeknek lehete tekinteni azokat. Merian elhunyt Schwalbachban 1651ben életpályája 58dik évében. Tanítványai voltak: Sandrart, Joachim, de Bry Theodor, Hollar Venczel, kik már magasb fokra emelék a művészetet.

Merian Mátyás az előbbinek fia s nevezetes arczkép-főstész született Baselen 1621ben. Ezen művész az érintett festvény-nemeken kívül szép históriai tárgyakat s ezentúl oltárképeket is festett.

Merian Gáspár az előbbinek öccse, atyjától tanulta a rézmetsző-művészetet s annak következtetésében a könyvárússágot folytatta. Ezen jeles férfiú topographiai rézmetszések által szerze magának hirt nevet.

Merian Maria Sybilkt, Máté leánya, Frankfurtban piliantá-meg a napfényt 1647ben. Ezen művészre igen korán mutata már hajlandóságot a főtészethez, s a történelmi tárgyak előterjesztésében olly ügyességet szerze magának, hogy Mária még most is mustrául szolgál e művészeti nemből. Eleintén mind azon bogarakat (insectákat) rajzolta s festett élet avagy természet után, mellyek a maini s frankfurti környékben feltalálhatók voltak, melly munkát Nürnbergben folytatta még akkor is, midőn férjével ott letelepedett; mind ezen dolgozatokat maga metszette rézre is, saját monorja szerint. Kimúlt 1717ben, életpályája 70dik évében.

VELASQUEZ.

Velasquez (Don Diego) egyike a legjelesb spanyol képírók közül, született Sevillában 1594ben. Előkelő szüléktől származván, Herrera és Pacheco voltak tanítói; ezután Madritba ment, ott 4dik Fiilöp udvari képírója lón, ki aztán Olaszországba küldő őt. Másfél évi tartózkodása után Romában, ismét honjába tért-vissza, hol rövid idő múlva udvari marsál és sz. Jakab rend lovagja lón. Kimúlt Madritban löGOban, életpályája 66dik évében. Leghelyesb dolgozatit feltalálhatni a Buenretiro nevű palotában, az Escuriálban s Madrit több egyházaiban.

POUSSIN.

Poussin Miklós híres francia képíró, született Andelyben Normandiában 1594ben. Ezen nagy mester Quintin Varin nevezetes francia művész rtevendéke volt, s már korán tiszta ízlés által képezte magát, Romában folytatván tanulmányit, s Quesnay (Flamengo) igazgatása alatt tanulván az antikokat, az optikát,

perspectivát s az anatómiát. Találmányai Domenichino sztiljének bélyegét viselik, kit ő példányképül választa magának; poétikai gondolatok, igaz rajz, a külön öltözetek (Costume) ügyes alkalmazása,— karakterizálják festvényeit; ellenben coloritja hervadt s nem kellemes, jobbadán sötét is. Őt mint tájfőstészt tekintve, tiszteletes rangot foglal Claude virágzó coloritja, s Rosa Sjalvator lágy nagysága közt. Festvényeit joggal daliasnak (heroisch) nevezhetni, mellyek templomokkal s pompás emlékekkel diszülvék. Poussin, ezen festvényeit a leg kisebb részletekig nagy pontossággal és szorgalommal dolgozta-ki, mellyek valamint Titiánál is egész az egyes levelekig terjednek. — Mint főstészeti szerző is igen sokat tőn Poussin. Legjelesb dolgozati közé tartoznak: a 7 sákramentom, a vízözön, Jeruzsálem bevétele, Moses mint gyermek, s mint csap ő vizet a kőszirtből vesszejével, az arany borjú imádása, mint keresztel János a sivatagban stb; ezentúl több más festvény. Poussin Romában lépett-le a földi pályára! lőőben, élte 71dik évében.

UDEN.

Uden (Lukas van) elhírült belga képiró, Antwerpenben született 1595ben. Ezen jeles férfiú atyjánál tanulta a művészetet, s aztán a természet után híven dolgozott, melly által a leg jelesb tájfőstészek egyike lőn. Távolzatai, színelőzetei, valamint is a fák, a lévegők s alakok igen csodálatnak. Kimúlt 1662ben, életpályája 67dik évében.— Láthatni ezen művésztől számos raderozott lapot részint Titian, részint Raphael után.

BERNINI.

Bernini (Giovanni Lorenzo) született Nápolyban 1598ban. Ezen világszerte ismértes művész már mint gyermek különös talenlomot mutala, s megnyervén a kardinálok s a pápa pártfogását, rövid idő múlva rendkívüli előhaladást tőn, s mint főstész, szobrász s ar-

chitektus tüntetési magát. 15dik Gergely pápa, Krisztus rend lovagjának nevezé-ki őt; ő volt 8dik Urban s 7dik Sándor alatt a sz. Péter főegyház építésének főigazgatója, s ő alkotá többek közt ama világszerte ismeretes s nevezetes oszlopszatot (colonnádot), melly a főtemplom hozzá járulatait teszi. Bernini diszité számos építvény-remekjeivel Romát és szobrászművei közt főleg nevezetre méltók: sz. Lőrincz, Aeneas, Anchises, az angol Király szobra stb. Altalányosan őt ismerik-el második Angelonak, s azon kor leg jelesb architektusának és szobrászának. Még 60 esztendő korában is, teljesíteni akarván 14dik Lajos Francziák Királyának kívánságát, Parisba utazott, kit is mindenhol hercegi-leg fogadtak. Legyen bár, hogy a király nagy ajánlásokat tön Bernininek, csak hogy Párist válassza magának lakhelyül; ő azt mint a mellett sem fogadván-el Romába tért-vissza, hol is végra 1680ban kimúlván, holt tetemei a főegyház alboltjaiban nyertek örök nyugalmat.

ALGARDI.

Algardi Sándor olasz szobrász, született Bolognában 1598ban, s előkelő famíliából származott. Ezen művész Mantuába utazott 1618ban, hol a mintázásban gyakorid magát. Azon próba, mellyet tön utánozni Giulio Romano deli festvényeit, hamis irányt ada tanulmányinak. Rendkívüli hajlandósága a művészethez, 1625ben Romába vezető őt. A mantuai herceg ajánlására Algardi ismeretes lön Ludovisi kardinállal 15dik Gergely pápa unokájával, ki épen akkorban kezdő helyre-állítani a sallustiai díszkertek előbbi pompáját deli építvények és szobrászművek által. Algardi elég foglalatosságot s munkát talála ott, márványból faragott művek elkészítése s újak alkotása által. Ez alkalommal lön ezen művész Domenichinoval is ismeretes. Ő azonban csak akkor szerze magának hírnevet, midőn már szent Magdolna szobrát S.—Silvestro számára a Quirinálon

bevégzé, melly tanújelül szolgált, hogy ő nevezetesb munkákat is képes készíteni. Mindig jobban s jobban megismerkedvén a kardinálokkal, s hercegekkel dolga lévén, őt a francia udvar Parisba hivta-meg. Azonban Pamphili herceg maradandólag tudta őt Romához kötni.— Ezen művész legjelesb dolgozatai közé tartozik: sz. Leó története Attilával felmagaslatú műben, márványba dolgozva természet nagysági alakokkal, melly sz. Péter főegyházban sz. Leó oltárán [felül nyert helyet, mellyért őt a pápa 10,000 tallérral ajándékozámeg s Krisztusrend lovagjának nevezé-ki. Ezen basrelief már néhányszor s utolsószor Cicognana „Storia della scoltura“ munkájában rézre metszve jelent-meg. E munka minden elsőse mellett is nem nehéz megismérni, a teljes erejű alakok rajzában Caraeci iskoláját avagy azon ipart, festőleges hatást kihozni, s valamint Bernini is, kinek hibájitól ő még is távul volt, úgy mondvá márványba festeni. Gyermekek-alakjai szigorúbb formák által kijelelve, az antikokhoz közelnek s csak nem hasonló becsben állanak Quesnay műveivel. A nero-antico alvó isten a Borghese palotában, már gyakran antiknak tartatott.

V A N D Y K.

Vandyk Antal híres belga képíró, született Antwerpben 1599ben, s egyike volt azon kor legjelesb arczkép-főste szeinek, mellyben ő élt. Ezen nevezetes férfiú Rubens elhírült festő - művész tanítványa volt, kit ő az arczkép-festésben elért ugyan, ellenben a historiai sujetben sokkal hátrább marada nállánál. Vandyk rendkívüli szép kezeket tudott-festeni s a hús-tintában avagy a carnatióhan, egész majglan elérhetlen maradt. Elhunyt Londonban 1641ben életpályája 42dik évében.

Sokak azt akarják állítani, hogy Rubens irigységből becsfélétségből kívánta magától eltávoztatni vele versenyző tanítványát, s az okból Olaszországba küldő

őt; azonban itt inkább kimutatkozik a tanító hajlandósága jó indulatja iránta, hogy sem kajánsága, melyre Rubensnek nem lehetne szüksége. Vandyk, annakelőtte hogy még útnak indult volna, következő 3 festvényt végzett: Ecce homo, Krisztust az olaj-hegyen, s Rubens nőjét, melyért neki tanítója egy szép fehér lovat ajándékozott s ajánló levelekkel küldő Olaszországba. Azonban Savelthem neví helységben közel Brüsszelhez lebilincselte őt egy paraszt leány szerelme, mely okból ő ott huzamos ideig tartózkodott s 2 oltárképet festett a főegyház számára, melyek egyikén szeretője volt mint Madonna leábrázolva, a másikon pedig maga mint sz. Márton) Rubens lován. Meghallván Rubens ezen ifjú művész ott tartózkodását azon volt, hogy Nanni nevű olaszlovag s tapasztalt férfiú közbejárása által őt onnan elmozdíthassa s új tüzet élesszen szivében. Szerencsésen végezvén ez dolgát, Vandyk bár fájdalmasan is, végre útnak eredt Nanni lovaggal s Olaszországba sietvén, Velenczében megérkezett. Itt mivelte ő magát Titian és Veronese híres képírók dolgozati után, s törekedett coloritjuk tüzet s fájdalmat magának megszerezni. Elfogyván végeze útipénze, Genuába ment, hol sok arczképet festett s elég pénzt szerze magának. Ezután Romába utazott, hol Guido Bentivoglio cardinal pártfogása s bőkezűsége oda szárnyakat tűzselleinének; s kinek arczképet ő fölségesen festette. Valamint már ez, úgy Scherley Robert angolnak s nőjének arczképei is mindenki figyelmét akép vonták magukra, hogy a helybeli művészek irigykedése kénnté őt Romát elhagyni s Genuába visszatérni, hol ő aztán számos arczképet s tájfestvényt dolgozott, s Titian sztiljét olly híven követte, hogy már alig leheté egyikének dolgozati a másikéitól megkülönböztetni. Ennek utánna Florenzbe, Turinba s Siciliába ment, hol igen sokat dolgozott; azonban elűzvén őt onnan a dögmirigy, Genuában végezte-el nevezetes oltárképét a palermói egyház számára.

Elterjedvén hírneve egész Olaszországban, végrehonjába visszatért, hol számos nagy históriai festvényt s oltárképet festett. Az utóbbiak közt főleg nevezetesek: sz.. Ágoston oltárképe, s a keresztre feszítés Courtray ban. — Többek közt azt hozzák-fel, hogy Rubens neki kínálta volna korosb leányát nőjül, mellyre azonban Vandyk nem hajlott az okból, mivel előbbi szerete-te anyjához (Rubens második nőjéhez) n[^]ég egészen ki nem halt. Hogy irigyjeinek díjából távozhasson, elfogadó az oraniai herczeg ajánlását s udvarához ment Haag-ba. Ott festette Vandyk a herczeget s nőjét gyermekivel együtt, melly festvények úgy annyira tetszetek min denkinek, hogy Iherczegck s Gazdagok csupán ő általa kívánták festetni magokat. Londonba s Párisba utazván, csak hamar visszatért Antverpbe. Egy feszület (Crucifix) s Krisztus születése, mellyet a művész Dendermonde számára festett, legfölségesb műszüleményei közé tartoznak.— Vandyk hírneve akép nevelkedett, hogy Angliában, hol a köztudomás szerint a nyereség szomja többnyire mindent tulságig visz, s a szépet hanyatlani hagyja-, még is megbánták, hogy nagyobb tisztelettel nem fogadák őt. Iső Károly angol Király ajánlást tön tehát a művésznek Angliába átköltözni, hová ő mind a mellett sem tért volna soha vissza, ha lovag Digby, nekie jó barátja, reá nem beszéllette volna őt. Ez mutatá-bé a művészt a királynak megérkeztekor Angliában, kire is a király saját kezével gyémántokkal gazdagon befogott képét arany lánczal függesztő, s Bathrend szalagjával diszesíte, ezentúl még szép évi jövedelmet, úgy hasonlólag nyári s téli szabad lakást nyert. A király ezen nagy lelküsögét, lankadhatlan szorgalma által ügyekezett viszonozni a művész, melly által Angliát szép remekekkel gazdagító, számos arczképein kívül sok mythologiai s históriai festvényt végezvén. Pompa szeretetét fényes háztartása világosan bizonyítja. Vendéglőseinél herczegek és dámák jelentenek-meg; a hangművészek s ékesszollók versenyeztek ta-

lentumik által csak még annál inkább emelni a fényűzést. Vandyk szép leányokból és hölgyekből álló háremet tartat, kiket ő történelmi festvényeinél külön állásban használt. Ez által pazarolta-el szép vagyonát, feláldozta férfiú erejét s egészségét; de mind e mellett is gazdag keresete kipótolta volna ezen hiányt, ha az Alchymia tanulmányiba olly mélyen nem avatkozott s merült volna. Buckingham herczeg egész más útra ügykezett őt vezetni, s új életörömet beönteni, midőn őt Goree schottiai gróf leányával, Ruthven Máriával, bámulatos szép kisasszonnyal összepárosította. Meglátogatván anyavárosát nőjével, onnan Parisba rándult, hol kedve támadt a Louvre galleria festését felvállalni; de mivel azt már Poussin magára vállalta, rögtön Angliába tért-vissza. Beteg s elgyengült lévén, a királynak mind a mellett is azon tervét terjeszté-fel, hogy egy szőnyeg-festvényt készítsen, mellyen a leg nevezetesb angliai ünneplések s pompás menetek volnának, látszatok, s mellyhez a cartonokat készíteni, ő magát lekötelezd. Azonban, annak előtte, hogy az még létre juthatott volna, elérvén őt a halál, életpályája 42dik évében jobb életre szenderült. Ünnepelesen temettetett-el s hideg tetemei a sz. Pál egyház sírboltjaiban nyertek örök nyugalmat, Cowley híres angol költész pedig készíté sírverseit.

Europa legnevezetesb képtáraiban találhatni dolgozatokat tőle. A művész dicséretére legyen mondva, hogy arczképeiben igazság s természetesség uralkodik, a bánás könnyű s helyes, a colorit fölséges; minden széles ecsettel, csak nem oda írva látszik lenni, folyó nem félénk, mind a mellett is a, tinták szépen s puhán omlanak-egybe; féltónjai közelben szürkébe látszanak játszani, azonban illő távolságban megtekintve, a leg melegebb élet-ihleltől vannak átfűve. Minden csendes, keresetlen; az állások a természettől kölcsönözve, mindenik individualitásához leg illőbben alkalmazvák. Mesterileg tudott ő bánni a hajakkal s igen szerette a fekete ruhát, valamint is az egyszerű, zöld szürke szín-

fenéket; a szöveteket s öltözeteket ámitolag tudta előterjeszteni. — Sarre - Albe-ban (Mosel megye) igen szerencsés találmányra jutottak. Egyik templomnak csinosgatása alkalmával egy régi szinte már ismerhetlen s eddig észre sem vett képet vettek - le egy homályos sugólyból, s azon véletlen gondolatra jöttek, hogy azt inegtisztítsák. Miután az azt egészen befedő mocsok és por letisztították, Vandyknek 8, lábnyi magos remek dolgozatát lelték rajta, melly keresztlevélt ábrázol. A festvény bámulatos szépségű, s a művész egészen ki-irt neve olvasható rajta.

SACHI.

Sachi (Andrea) olasz képíró, született Romához közel Nettuno nevű helységben 1599ben. Ezen művész Albano Ferencz tanítványa volt, kinek finom coloritját dolgozatában alkalmazd, az ízletes rajzban pedig tanítóját még felül is halladá. Roma főváros néhány egyházai büszkék ezen művész deli fetvényeivel. Kimmúlt Romában.

CLAUDE LORRAIN.

Claude Lorrain (Gellée) született Tournál a chammagne várban 1600ban. Szegény szüléktől származván, eleintén semmihez sem mutata hajlandóságot s idomot, s ennélfogva őt inasnak adták szülei egy pékhez, ki aztán néhány legény társival Romába ment, hol Tassi képíró mint festék-töröt vette őt szolgálatába. Ezen művésznél foglalatoskodván, hajlandóságot nyert a festészet-hez, mit Tassi észre - vévén, ezen művészeti ágazatban oktató őt s így lön Claude idővel a legjelesb tájfestészek egyike. Ezen szellemdús férfiú főkép a világ-homályban s légperspectivben tünteté-fel magát. Elhunyt Romában 1652ben, életpályája 52dik évében.

VALENTIN.

Valentin Moses ismeretes képíró, Colomirsben Franciaországban született löOOban, s Vouet, Simon tanít-

ványa volt. Ezen művész azután Olaszországba utazott Romában Merigi monorját követé, és sz. Péter főegyház számára készítette ő sz. Processus és Martiamig festvényeit. Kimúlt végre 1632ben. — Valentin festvényeiben Rendszerint musikus társaságokat láthatni előterjesztve, játékosokat, katonákat és cigányokat. Ezen képíró dolgozata könnyű, coloritja szilárd, s alakjai jól elrendezvék. Ő ollykor Poussin monorját utánzá.

H Ö C K.

Höck (Johan van) nevezetes képíró, születet Antwerpben 1600ban, s ügyességére nézve csak nem Rubenshez hasonló. Ezen művész Romában tanulta az antikokat s az újabb főtészek műveit szorgalommal, melly után 2dik Ferdinand császár udvarához jutott, honnan aztán ismét honjába tért-vissza. Ilöck compositiója s coloritja hathatós s természetes volt, úgy hogy az általa készült arczképek egyenlő becsben állanak azokkal, mellyeket Vandyk ügyes keze végzett. Kimúlt 1650ben.

Höck Robert van, Antwerpben született 1609ben, s híres csatafestő volt. Alakjai, minden kicsinységük mellett is szépen, tisztán s világosan dolgozvák. E nevezett képire egyszersmind hadi építőmester is volt, s akkorban ő igazgatá a várak építésit egész Flandriában.

EYKENS.

Eykens, nevezetes históriai főtész, született Antwerpben 1600ban. Ezen művész fölségesen tudta festeni a mezteleneket; rajza hibátlan s coloritja szép. \ Eykens gyakran híres mesterek tájfestvényeibe festett alakokat. — Eykens Péter, Antwerpben született 1650 körül, hol végre mint akadémiai igazgató a földi pályáról lelépett. Ezen művész rajza helyes és jó, a tárgyak megfontolással elrendeztetvék, a colorit fris és kellemes. — Eykens Ferencz és János, az előbb felhozott képírónak két fia, virág-és gyümölcs főtészek

voltak. János eleintén szobrász volt, de csak hamar oda hagyá a vésőt, s ecsettel cserélte-fel azt.

C A N O.

Cano (Alonzo Racionero) képiró, a szanyól-iskola tanítványa volt s Granadában született 1601ben. Nemes famíliából származván, magát a festő - művészetben, szobrászatban s architektúrában tünteté-fel. Találmányiban tűzszellemmel egyesítő ezen művész a színnek szépségét a rajz hibátlanságával. Kimúlt Granadában 1667ben, mint akkori general-direktora a királyi építkezéseknek.

Cano alig lévén 24 esztedős már elhírült művész volt, s 1638ban a király, udvari képirójának nevezte ki őt. Ezen jeles művész hírneve mindig tovább s tovább elterjedt, s ő sokat dolgozott mint képiró és architektus, kit azonban egy szörnyítő eset egyszerre megszoríta és szerencséjét csak nem örökre félbeszakasztá. Egykor t. i. lakásába térvén - vissza, meggyilkolva találta nőjét s kirabolva házat. Olasz szolgája megszökvén, az által gyanúba esett. Mivel azonban azt találók a bírák ezen tett megvizsgálatánál, hogy Cano az olasz iránt szerelemföltő volt, s hogy ő egy más asszonyi személyei is összekötésben állá; felmenték a szökevényt s elítélek, a férjrt. Ezen végzés arra bírta őt, hogy elhagyó Madritot. A művész eltűnte után azon hír szárnyallott a fővárosban, hogy ő Portugalliába szökött; ő azonban csak Valenciába ment, s miután művészete ott is elárulta vala őt, a Kartheuserek klastromában talóla menedékhelyet. Nem sokára visszatért Cano-Madritba, hol egy ideig elrejtezve élt; megúnván végre ezen terhes életet, személyesen jelent-meg a bírószek előtt, mondván: „Excellens in arte non debet mori.“ Az ejtett ítélet következésében a kínozpadra vezetett, talentoma tekintetéből még is azon kedvezést nyerte-meg, hogy jobb kezét sérületlen hagyák a hóhérok. Állhatatosan szenvedte-el Cano mind

ezen kínzásokat a nélkül, hogy csak egyet is szállott volna, melly elkárhoztatására csak bizonyágjelül szolgálhatott volna. Miután a király erről tudósítva volt, a művészt ismét kegyébe vissza-vette, és szerzetesi hivatalt választván magának, a Fejedelem granadai residensnek nevezte-ki őt.

HOLLAR.

Hollar Venczel a leg ügyesb angol rézmetszők egyike, Prágában pillantá-meg a napvilágot 1607ben. Előkelő házból származván, szülei a törvénytudományok tanulására szánták őt; látván azonban az ifjú rendkívüli vonzalmát a művészethez, s elvesztvén családjá a 30 esztendei háború alkalmakor minden vagyonát, megengedék végre nekie, hogy Frankfurtba menjen Merián Mátéhoz, kinél is 1619ben bejelentő magát. E most felhozott ügyes rézmetsző igazgatása alatt rövid idő múlva a művészeti pályán olly gyors és dicséretes előlépéseket tőn, hogy nem sokára a jelességnek egyenlő fokán állott mesterével, s elég ügyesnek is érzé már magát, saját kezére dolgozni. Hollar 1625ben bocsátó-közre két első tábláját, a sz. Szüzet a gyermekkel, s az Ecce-homo. Eztán végig utazta-Németországot, s lerajzoló a leg regényesb városok prospectjeit avagy kilátásit, miilyenek: Strassburg, Frankfurt Köln, Mainz stb. mellyek általán bámulásra ra ingerlék, a vizsga - szemlélt. Kölnben találkozott ezen jeles művésszel Arundel gróf, ki akkorban követnek küldetett az angol udvartól 2dik Ferdinandhoz, s kit a gróf, előszer Becsbe vitt magával, onnan pedig Angliába, névszerint Londonba. Maria Medici megérkeztekor Angliában a művész néhány képet készít a kir. család számára, s Arundel grofot lóháton terjeszté-elő. Az erre következő évben jelentek-meg ama általán csodált képek 28 lapon „Ornatus muliebris anglicanus“ s 1642 — 44ig a külön európai nemzeteknél divatozó aaszonyi viseletek. A kitört polgárháború fél-

beszakasztá végre munkálkodását, s ő is, mint royalista avagy a királyi felekezethez tartozó befogatott 1645ben, s miután szabadságát ismét megnyerte, Arundel grófhoz sietett Antwerpbe, ki gazdag gyűjteményével az alatt oda költözködött. Itt tartózkodott Hollar néhány évig, hol eleintén a gróf képtárához tartozó festvények után metsze néhány darabot; szükségesnek találván egészsége helyre állítása végett Olaszországba utazni, ott létekor csekély díjért volt kénytelen a műárusoknak dolgozni.

Visszatérvén végre Angliába 1652ben, ott sem kedveze niekie sokkal jobban a szerencse, s ámbátor 2dik Károly restauratioja által néhányak baráti közül ismét magas hivatalokat nyertek, azonban döghalál, s azon borzasztó tűz - támadás 1666ban, mely által London város nagyobb része emésztő lángoknak áldozatává lön, minden illyes műkereset egyszerre megszűnt, s Hollar szükölködésbe jutott minden iparja mellett is. Mint kir. rajznok Afrikába küldetett ugyan, hogy ott Tanger várost az erősségekkel, s a körülfektű vidékkel felvegye; azonban a díj, melyet ezen munkájáért vett, csak 100-font sterlingből állott. Ezen művész az északi Angliát útazta-be 1672ben, mely alkalommal néhány várost lerajzolt. Élte végző éveit szegénységben töltötte. A hagyomás szerint, röviddel kimúlta előtt kölcsönzői azon egyetlen ágyát is melyben feküdt, adósság fejében akarák elvitetni tőle. Ki múlt matzius 28kán 1677ben. — Hollar rézre metszett dolgozatai, részint a hajdanibb s az újabb mesterek után vannak készülve, milióének Holbein és Vandyk képíróké, részint pedig saját rajzolatai után, melyek igen finomak, s melyekben minden erőlködés nélkül van a természet igazsága kinyomva.

CERQUOZZI.

Cerquozzi (déli Batagli) híres füstész, született Romában 1602ben, s ugyan ott múlt-ki 1660ban élet-

pályája 58dik évében, végperczenteig józanon eszmélve néhány napiglani gyengélkedés után. Ezen művész eleinten gyümölcsöket festett, melly művészeti ágazatban különösen feltünteté magát; megismerkedvén végre van-Laar Péter képíróval, ki Bamboccio nevet is viselt; azon mester után kezdé mivelní magát. Cerquozzi festvényei általán vidámságot ihletnek, mellytől ön maga is elragattatva látsza lenni, s mellyhez élénk képzelő ereje segéllé őt.

AELST.

Aelst, Evert (Eberhard) híres főstész, született Delftben 1602ben s kimúlt 1658ban. Előadásiban ő az igazság hőse s leg hűségeseb utánzója maradt, s fölötte szorgalmas volt. Aelst, a csendes házi életet utánozván, festvényeiben láthatni baromfiakat, tollas állatokat, növényeket, fegyvereket, hangászati szereket stb. mellyeknél a colorit szép és természetes. — Rokona s tanítványa Aelst Vilmos, Delftben pillantó-meg a napfényt 1620ban s Amsterdamban hunyt-el 1679ben. Ő niegkülönböztetőleg virágokat s gyümölcsöket festett, s a szőlő fejek előterjesztésiben művészi talentomát s ügyességét tiszta fényben tünteté-elő. Coloritja felleges, a virágok könnyűk s természetesek. Ezen Zügyes művész a belga iskolához tartozik.

CHAMPAGNE.

Champagne Fülöp híres képíró, született Brüsselen 1602ben, honnan 1621en Parisba ment; s Lallemand főstésznél dolgozott, ki nevezetességre épen nem igen tarthata számot. Ugyan akkor tért-vissza Pouissin is Olaszországból, de csak mint ifjú művész, kinél ő lakását vette s új barátjának tanácsát használta. Eleintén az egyik lángelméjének s a másik talentomának némi kellemetlenségen kelle ált-esnie. Valamelly Duchesne nevű középszerű művész volt Maria de Medici királyné anyjának képírója, kit a fejedelem-asszony a lu-

xembugi palota kifestésével tisztelt-meg. Alatta dolgozott Pouissin és Champagne két ifjú főstész. Azon tetzés mellyet mutata a Királyné Champagne festvényeinek megtekintésénél, Duchesne képíróban becsfélést szült, mellyet látván Champagne, ki a nélkül is már a természettől gyenge, ingerlékeny és lágy volt; eltökélő magában Párist elhagyni. s Brüsszelbe visszatérni. Azonban alig érkezett-meg az érintett városban, midőn már hallá Duchesne kimultát, s mindjárt ezután meghívó-levelet is kapott, hogy Franciaországba térjen-vissza. Megérkezte után Parisban, a luxemburgi munkálatok igazgatásával ruházta-fel őt a királyné, s mindjárt el is kezdé festeni a képtárat „des homines illustres.” Ezek után G festvényt készíté a st. Jacques külvárosi Karmeliták számára, s azon híres feszületet az egyház bolthajlatiban, melly a perspectivré nézve remekmű s melly bárha vizirányos lapra van festve, az még is függélyesnek lenni látszik s a leg ügyeseb szemet is ámitgatja. Ezen kívül számos dolgozatot végzett, mellyek közt a Sorbonne egyház kúpja a leg nevezetesb. Utazásközben dolgozott Champagne Briisselben Leopold főherczeg számára egy festvényt: Adám és Éva, siratva Ábel halálát. Visszatértekor professor lón Parisban s akadémiai igazgató.

Királyi képírói-rang elmaradhatlannak látsza neki lenni, midőn épen Lebrun Olaszországból visszatért, s ki ezen fontos hivaltalt megnyerte. Champagne ismérvén a genialis Lebrun többségét, leg kisebb irigykedés nélkül eltúrte azt. Agg-vénségében Porta-royalba huzta-visszama-gát.hol leánya apácza volt, s melly személy nekie az előtt már ama deli testvényhez nyújtott alkalmat, melly összes dolgozati közt a legfölségesb. A leány ülve van le ábrázolva a festvényben, mint közelge ő már a halálhoz hosszas hideglelés után, s felhagyván vele az orvosok, mint imádkozik egy apáczával, s egészségét ismét visszanyeri. Kedves leányának állása, jelesül a fő, - csodálatra méltó szépség. A pa-

risi museumban láthatni tőle még 6 más helyes festvényt, például: egy vacsorát, s a mater dolorosa-t. Ezen érintett festvényekéh kívül található tőle dolgozatokat Parisban s több más. városban.— Champagne igen finom s tiszta gondolkozást! művész volt, ennélfogva meztelen alakokat ő soha nem festett. Bárha nem felelnek is meg műszüleményei a magasb művészi váratoknak, ő mind a mellett is az első rangú belga képirok közt foglal tiszteletes helyet. Kimúlt Parisban 1674ben, életpályája 72-dik évében.

DANCKERTS.

Danckerts (Peter de Ry) szerencsés arczkép-főstész, született Amsterdamban 1605ben. 4dik Wladislaw lengyel király, ezen művészt udvari képirojának nevezte-kí.

Danckerst Henrik az előbbinek rokona s az akkori század jelesb tájfőstészeinek egyike, született Haagban. Az (okból, hogy ő tudományát bővíthesse, Olaszországba átázott, hol is a leg nevezetesb mesterek dolgozatit másolta s a természetet szorgalmasan tanulta. Ennekutánna Angolországba rándult, hol a kikötöket a a pompás királyi palotát festette 2dik Károly számára. Meghalálózásának esztendeje ismeretlen.

REMBRANDT,

Rembrandt Pál (van Rhyn) egy malomban született Leydenben Jónius 15kén 1606ban. Ezen művész Zwanenberg Jakab képirohoz jutott mint gyermek, s miután már 3 évet töltött nálla Lastmann Péternél foglalatoskodott Amsterdamban, honnan aztán honjába tért-vissza, s az együgyű természet után dolgozott. 1628ban a radirozásra adta magát, melly után 1630ban ismét Amsterdamba tért-vissza, s ott halálozott-meg 1674ben munkás életpályája 68dik évében. — Am ha ezen művész csupán közönséges emberek közt tartózkodott is, s ollyas helyeken találta leg több örömet; mind a mellett is a legügyesb s legcsodálatosb belga kép-

írók közé számlálhatni őt. A nélkül, hogy előadásai a tárgy igazságába, avagy a poétikai felfogásba mélyen bele nyúlnának, érdekesek azok még is teljes eredeti előterjesztésük miatt. A főerő az arczképekben fekszik, s a tulajdonosság a kivilágításban, melyet ő elzárt szobákban felül vett. Alakjai egész az ámitásig gömbölyűinek; szép rajzot alig ismert Rembrandt, szigorút avagy pontost épen nem. A színek felhordása mérész s könnyít, de jobbadán barna tónban tartva. Ő épen olly ügyes s termékeny volt a rádirozásban, valamint a festésben, s monorjához olly kiven ragaszkodott, hogy már távolról meg leheté ismérni azokat. Ezek száma 341 ig terjed.— Londonban néhány év előtt a híres Rembrandt Pálnak egy festvénye adatók-el árverés útján s a többet ígérő 16,000 font sterlinget fizetett. Nem sokára ugyan ezen művésznek egy újabb készítvénye jött árverés alá, s inidön most e műdarab a festvényállásra tétetnék, szóla fenhargon az auctionator: „tisztelet a művészetnek“ s levévé egyszersmind kalapját. Látván ezt a vevők gyülekezete, kiki követé a példát s az árverés födetlen fővel történt; a mire különben a büszke Angol nem igen hajlandó. A festményt egy sörfőző vevé-meg 7000 font sterlingen, vagy is 70,000 pengő forinton.

EVERDINGEN.

Everdingen híres hollandi főtész-család neve, kik közt Everdingen Caesar, ki Alkmaerben pillantá-meg a napfényt 1506ban, s az élők sorából 1679ben lépett-ki, mint arezkép-főtész nevezetes lön, s architektúrái és históriai előadások által tünteté-fel magát. — Ennek öccse van-Everdingen Alder született 1621 ben s igen nevezetes tájfőtész volt. Tenger-darabjai főkép nevezetesek, hol a felbőszült elemeket tiszta igazsággal terjeszté-elő; fősleges erdő-csoportozatokat feste ő, melly festői nemben mester nevet szerze magának. Ügyességét a rézmetszésben bizonyttá a reinekei róka. Kimúlt

1675ben. Ezen művész leg fiatalabb testvére János, ki 1625ben született, ügyvéd lévén, csupán mint diletans festett képeket.

SANDRART.

Sandrart (Joachim de) nevezetes német képíró s rézmetsző tüvel s véső-tollal avagy vonalzóval, született Frankfurtban 1606ban. Mint szorgalmas művésztől láthatni Német- s Franciaországban, Flandriában, Angliában s Olaszországban számos festvényeket. Ezen művész hírnevét alapítá különösen következő -című munkája: „Nagy akadémia az architektúráról, szobrászatról és festészetről! német s latin nyelven 1675—79, melly később doctor Volkman által bővíve jutott újon sajtó alá 1769 — 75ben. Kimúlt Nürnbergben 1688ban életpályája 82dik évében.

Sandrart Jakab az előbbinek fia, született a maini Frankfurtban 1630ban, s jobb életre szenderült 1708ban, Megtanulván Amsterdamban s Danzigban a művészetet, Nürnbergben ereszkedett-le, s híres rézmetszési kereskedést nyitott. Ezen jeles férfiú ritka művészi ügyességel metsze mintegy 400 arczképet.

Sandrart János ennek testvére született Regensburgban 1655ben, s Nürnbergben lépett-le a földi pályára! 1698ban; nevezetes főstész volt, rajzoló s metsző a radirtüvel és sok szép darabbal kedveskedett a közönségnek.

BRAUWER.

Brauvver (Adrien) képíró a hollandi iskolából, született Harlemben 1608ban, mások szerint Oudenarde-ben, hol ezen művész atyja szőnyegfestő volt. Mint gyermeket kénzteté a szegénység virágokat s madarakat festeni, mellyeket aztán sapkákra himvarván anyja, azokkal kereskedést űzöit. Látván Hals Ferencz akkori ügyes képíró Brauwer talentomát, őt Harlemben vitte magával. Ezen főstésznél tölté ő legtöbb idejét nehéz munkával

s mellette rősz eledellel a háztető egyik kamarájában, kinél Brauwer egy festvényt sem dolgozott, mellynek pénz - értékét nem ismérte volna, s melly munkákért Hals behúzta a dijt a nélkül, hogy őt valamiben részesítette volna. Ezen idő korból lehete látni tőle 2 helyes képet, t. i. az 5. érzéket s a 12 hónapot. Brauwer végre Ostade-Adrian tanácsára, ki tanuló - társa volt, Amsterdamba szőkött, s ott nem kevés csodálkozással s őrémmel hallá, hogy azon festvényeknek mellyek általa készültek, nagy becsük van. Ezen művész nem csekély sommát gyűjte magának, mellyet azonban a helyett, hogy azt jóra fordította s művészetéhez egész lélekkel ragaszkodott volna, inkább a korcsmát választá magának műhelyül, s hol mind addig nem nyúlt ecsetjéhez, míg tőle a vendégfogadósne komolyan nem kérte a fizetést. Mind ezeknél is annyira terjedt makacsága, hogy azon bévégzett festvényeket, mellyekért a kívánt dijt ő meg nem kapta, emésztő lángoknak adta martalékul, s másokat készite helyettük még nagyobb szorgalommal. A hollandi háborúskodáskor Antwerpbe jutván, ott kémnek tárták őt, s ez okból elfogattatván a fellegvárba zárattott. Kihalgattatván - végre, egyenesen kivallá, hogy ő képiró., s annak bebizonyításául az elfogott AreMBERG herczegre hivatkozott, s miután már a herczeg mindennel elláttatá őt mire szűksége volt, az őrkatonákat festé-le, mint foglalatoskodnak t. i. azok a strázaházban a kártyajátékkal, s pedig annyi erővel s igazsággal a kinyomásban, hogy annak megtekintésénél Rubens felkiálta; „Ez Brauwer festvénye, ő egyedül képes efféle tárgyakat illy ügyesen készíteni.“ — Rubens közbejárása s kezessége mellett, szabadságát ismét megnyerte, kit aztán felruházott és szabad asztalt ada neki; azonban a helyett, hogy Rubens ezen nagylelkűséget köszönöttel fogadta volna, alattomban megszőkött, s csupán azért, hogy féketlenséghez hajlandóságát annál szabadabban űzhesse. Kevéssel aztán valamelly Craesbcke nevű pékkel lépett közelebbi is-

meretségre, kinek vonzalma hasonló lévén az övéihez, őt házába fogadta s tőle a festészetet tanulta; ez rövid idő alatt bámulatos előhaladást tőn a művészet ezen ágazatában, kinek aztán szép s ifjú nőjével szoros barátságra lépett Brauwer a nélkül, hogy azt a hölgy férje előtt csak valamennyire leplezte volna is; melly idővel botránkozásra nyújtván alkalmat, kéntelenek voltak mind hárman megszökni, közbe lépven az egyházi s városi hatóság.

Brauwer ennekntánna Párisba ment, hol azonban nem találván foglalatosságot, ismét Antwerpbe tért-vissza, s az ottani gyáinházban végre 1640ben kimúlt élet-pályája 32dik évében.— Rubens lelkes képíró, ki egyedül ezen művész talentumát becsülte, holt tetemeit a karmeliták sírkertjébe rakatta-le. — Brauwer festvényeiből világosan kivethetni, milly helyeket látogata-meg s milly társaságokban élt s volt; ő nem értette úgy mint Teniers a nemtelen tárgyoknak különfélesé- get kölcsönzeni, mellyekre azok még is alkalmasak voltának; nem lenne azonban könnyű a szín-erőben s az öszhangban, a félhomály eszes s ügyes használásá- ban, s a kinyomás^ igazságában felülmúlni őt.

BOTH.

Both János, egy üvegfőstész fia, született Utrecht- ben 1610ben. Atyjánál tanulván a rajz első elemeit, utóbb öccsével Olaszországban mivelte magát Bloemaerts Abrahám alatt, ki is a művészeti-pályán olly gyors és dicséretes előlépéseket tőn, hogy nem sokára majd csak a jelesség egyenlő fokán állott mesterével. Elhunyt Utrechtben 1650ben, bánatjában öccse halálán.

Both András az előbbinek testvére, Bamboccio monorját követte s művészi talentumát főleg az arc- kép-rajzban tünteté-elő tiszta fényben. Vízbe fult Ve- lenczében 1650ben.

R A G G T.

Raggi (Antonio Lombardo) híres olasz szobrász volt, s lovag Bernini tanítványa, ki 1611-ben született s ki végre 1668-ban az élők sorából kilépett. Nevezetes lón ezen művész azon colossalis avagy órjási szobor által, melly a Navona tért díszíti Romában, s melly a Du-na folyamot ábrázolja.

PRETTI.

Pretti Mattia (il Cavalier Calabrese) olasz képíró s architektus, született Tavernában, déli Calabria egyik városában 1613-ban. A művészet első elemeivel bátyja Grigorio tette őt ismeretessé, melly után Caracci Annibale, Guido Reni s Domenichino tanítványa lón. Guercino Petronella jeles képíró hathatós s élő coloritja által elragattatván, czéhil tűzte-ki magának, annak motorját követni; utóbb Barbieri igazgatása alatt tanult Bolognában. Ennek utánna utazást tön s végig járta Olasz- s Franciaországot, aztán pedig Hollandiát, s mindenütt hol ű megjelent, a legnagyobb mesterek műveit vette szemügyre. Pretti megnyervén Sdik Urban kegyét készített deli festvényei által, a pápa őt a maltai vitézrend nagymesterének ajánlá, ki is a művészt sz. Jánosrend lovagjának kinevező. Izletesdeli festvényekkel díszít é ő Camillo Pamfilo herceg palotáját Valmontone-ben. Több tulajdonságai közt nevezetre méltó az is, hogy ő különös ügyességet szerze magának a vívásban, mellyet miután tetteg bebizonyíta Romában s Máltában, kéntelen volt megszökni. Azon rövid idő alatt, míg Spanyolországban tartózkodott, néhány szép munkát végzett Madritban. Miután ismét Romába visszatért, nem fogadák olly kegyesen őt, mint talán képzeté magának; minél fogva Modenába ment, hol a karmelita barátok számára egy képet festett, egy festvényt, melly egyike a legfölségesb dolgozatai közül.

Megjelenvén viszont Romában, ujonan viszáldásba jött, mellynek következésében kénytelen volt rögtön elillantam; de elfogatván Nápolyban, a bírói vizsgálat teája nézve talán gyászos lehetett volna, ha a castrilloi gróf Garcia d Avellaneda al-király, nem fogta volna pártját. Bűnbánatul egy fresco-festvényt kelle neki a nápolyi városkapu alatt végezni, melly köz-helyben hagyást nyert. Ezen dolgozata miatt néhány megrendeléssel tiszteltett-meg, többek közt a sz. Domonkos egyház kúpját festé Corianoban, s a Bari sz. Miklos képét. Agg-vén lévén, mind a mellett is a vitézrend Nagymestere Máltában hivta-meg őt, hol a keresztelő sz. János egyház számára néhány festvényt készíte. Ott hunyt-éi végre 1699ben munkás életpályája ötödik évében. — Ezen művész nagy erővel festett, olykor nehéz testileg is; azonban a színek hatásit igen jól értette ő. Képeit általán megtekintve, homályos-sötét karakter bélyegzi azokat. A dresdai képtárban láthatni leg jobb 3 darabját: Péter megszabadulását a börtönből, sz. Bartholomeus kínját, s sz. Tamás hitelenségét. Hátra hagyott irományainak száma nevezetes. Mint architektus bebizonyítá theoriáját s praxisát azon építvények elrendelése s felkészítése által, mellyek Máltában egyedül neki köszönik létüket.

DOW.

Dow (Gerard) hollandi képiró, született Leydcnben 1613ban. Ezen művész mester volt a részletek kidolgozásiban, úgy hogy kicsiny festvényei még a nagyító üveg alatt is tökélyes végzetűeknek jelennek-ineg. Ezen dolgozatok nagy áron keltek-el, s Dow ki 1666ban lépett-le a földi pályáru, szép vagyont hagyta maga után. Leg helyesb festvényei közé számlál tatnak: egy öreg ember, ki tollat metsz, egy vén-asszony, ki macskájával játszik, s egy víz-kórságos asszonyi személy.

HEIST.

Heist Bartolomeus, egy a leg nevezetesb arczképfőstészek közül a hollandi iskolából, ki még Hals elhírlült képírlót is felülhalladá a históriai festészetben, Harlemben pillantá-meg a napvilágot 1613ban, s szüntelen Amsterdamban lakott. Azon esztendő, mellyben ezen nevezetes festőművész a földi pályárlul lelépett, ismeretlen marada az utókornak. Leg helyesb festményeinek egyike az, mellyben ő az ainsterdami polgár kafo-naságlból álló társaságlot festé-le, melly a westphaliai békekötés után örömlünnepét tartja. Ezen művész dolgozatban általán nagy manier mutatkozik, nem vehetni-észre semmi fagyost, semmi ollyast, mit nyalósnak nevezhetnék. Öltözetei gazdagok, alakjai szép rajzolatnak » a mellékltárgyakban bámlulásig utánozta a természetet.

L A A R.

Laar (Peter de) avagy pedig Laer, ki il-Bamboccio mellék nevezetet is nyert, született Laarban egy faluban 1613ban, Naardenhez közel Hollandban. Ezen művész Poussec, Claude Gelee, Sandrart, s több más híres művész társaságlában 16 évet töltött, és sokat hatott az Olaszok izlésire. Hihető, hogy hypochondriája vezette őt arra, hogy 1673ben meggyilkold magát. Mellék nevezetét Romában nyerte nevetséges (burlesque) alakzata végett, mások után pedig előterjesztése miatt azon közönséges tárgyaknak, (Bambocciaden), mellyeket ezen művész kerengvésbe hozott. Már serdülő ifjú-ságlában az volt foglalatossága: mindent mi szemébe ötlött lerajzolni. Rendkívüli jó emlékezete által képes volt olly tárgyakat, mellyeket már régenten, avagy csupán egyszer látott életében, a legnagyobb hasonlatosságlal előterjeszteni. Ezentúl a leg jobb akkori hangászok egyikének említik őt. Laar csak kis tárgyakkal tön próbát, például vásárokkal, gyermeki játékokkal, vadászattal, tájfe.svényekkel stb. Általán sok erő, szel-

lem s hasonlatosság létezik ezen művész festvényeiben. A párisi museumban számos képet láthatni tőle.

ARTOIS.

Artois János, elhíriilt belga tájföstész, született Brüsselben 1613ban. Mind azon fák, mejlyekkel ezen művész festvényei ellátvák, ide s oda hajlongani lát-szanak a szél által, a színfenékben a távolzatok tiszták s kedveskcdök, a detailok gazdagok és sokfélék. Teniers, ezen művész barátja, néhány tájfestvényeibe föstett alakokat és állatokat.

RYCKAERT.

Ryckaert Dávid belga képíró, született Antwerpben 1615ben. Ő atyjánál tamilt, ki hasonló nevet viselt, s ki eleintén a tájfestésnek adta magát, utóbb pedig á hollandi iskola tárgyaira irányzó figyelmét, például társaságokra, dohányzó szobákra, lóistállókra stb. Ryckaert igazgatója lön 1651 ben az antwerpi akadémiának s 1670ben lépett-ki az élök sorából.

Ryckaert Márton tájföstész, született Antwerpben 1591 ben, s gyors clőlépéseket tön a művészeti pályán, legyen bár hogy ő csak egy kézzel született is a világra. Elhunyt Parisban 1636ban, életpályája 45dik évében.

ROSA.

Rosa Salvator, máskép Salvatoriello, híres olasz képíró s rézradirozó, ezentúl satirikai költész s hangművész, született Renellában közel Nápolyhoz Julius 21kén 1615ben. Mint állítják, ő egy ideig kéntelen volt a haramiák közt élni, honnan is vadregényes s borzasztó ízlése származik, mellyet ő festvényeiben használt. Vannak azonban ezen művésztől tábori csaták is, tengerdarabok, s 5 templom-festvény Romában. A helyett hogy karaktere komor lett volna, inkább vidám

volt, szeszélyes s elmés. Satirikai szeszélye, mely az idő tévedéseit büntetni látszik, olykor ellenségeket is szerze neki, mely okozd\ hogy végre kénytelen lón Florenczbe költözni, honnan azonban ismét visszatért Romába, s ott 1673ban a földi pályáru l elépett. Festvényei, főképe angol- s francia művészek által megszüntettek részre.

Rosa Ferencz képíró, ki Pacheco nevezet alatt is ismeretes, utazása közben megkülönböztetöleg Raphael műveit tanulta. Ezen művész Sevillában született 1588ban, s egy dicső munkát bocsáta közre ugyan ott 1649ben. Elhunyt végre 1654ben életpályája 66dik évében. Mesterileg készült rajzai bámulásra indíték a vizsgaszemlélt.

Rosa József tájföstész s rézradírozó, cs. kir. tanácsos, s a cs. kir. képtár igazgatója Belvederében a birodalmi fővárosban, született Bécsben 1732ben s elhunyt munkás élete 73dik évében Augustus 25kén 1805ben. Ezen jeles férfi egy leírást ada-ki a cs. kir. képtárról 3 kötetben 1796—1804.— E jeles művészt küldé Fölséges császárné s királyné Mária Thérézia Antwerpbe 1774ben carta bianca-val 3 festvény megszerzése végett, mellyeket ő 18000 forintért pengöben meg is vásárolt.

Rosa József históriai föstész s első őr (custos) a cs. kir. képtárnál Bécsben, elhunyt December 7kén 1822ben.

BOURDON

Bourdon (Sebastien) nevezetes francia képíró, Montpellierben pillantá-meg a napfényt 1616ban. Ezen művész, atyjától ki üvegfestő volt, nyerte első oktatását a rajzban s föstésben, melly után Bordeaux ba ment, onnan pedig Toulouse-ba, hol szegénysége miatt kénytelen volt katona lenni. Megkapván utóbb szabadság levelét, Olaszországba vette útját, hol is Sacchi András és Claude Lorrain művészeknél dolgoztat s néhány nagy munkát lemásolt. Franciaországba vissza-

tértwkor, Parisban a Notre- dame egyház számára festette sz. Péter keresztre-feszítését. Elűzván őt Franciaországból 1652ben a vallási s polgári egyetlenségek, Krisztina széd királyné, udvari képirójának nevezte ki őt. Számos dolgozati közt, mellyek képesek művészi talentoínát tiszta fényben előtűntetni, különösen nevezetre méltók: a holt Krisztus, a parázna-asszony, s a hajdan burgundi királyok; melly festvényeket az aixi tanácsházban láthatni. Egyébiránt ezen művésznak nem volt különös sztilje, hanem ő csak mások monorjában dolgozott. Bourdon egyszersmind részmetűő is volt, s többek közt általa metszetett rézre az irgalmas-ság 7-műve. Utolsó dolgozatit, a tuilleria padlásozatát díszítű festvények teszik. Kiműlt 1671 ben, még annak elötte hogy ezen munkát bevégezhetete volna, munkás életpályája 55dik évében.

CASTIGLIONE.

Castiglione (Benedetto) híres olasz képiró született Genuában 1616ban. Ezen jeles férűű eleintén egyedűl a tudományokkal foglalatoskodott, késűbb pedig a fűstészettel. Tanitűji voltak: Paggi, Ferrari, ésVandyk. Illy nevezetes művészek igazgatása alatt, s lankadhatlan szorgalma által, miután ő a leghíresb mesterek munkáit Romában, Florenczben, Parmában s Velencében utánzá, a művészet minden ágazatiban a tűkélyesség magas fokára lépett. Ot igen kedvezűleg s nyájasan fogadá a a mantuai herczeg, hol is életpályáját, végzé 1670ben. — Ezen lelkes művész, ki egyenlű ügyességgel történeteket s tájfestvényeket terjeszte-fel, különös ízlést talála a pásztori élet, vásárok s állatok készítésiben, mellyben őt bárki sem volt képes felűl-mulni. Esetjének finomsága, a rajz csinossága s a színezet kelleme miatt remek világs árnyékadással párolva, festvényei igen becsesek s a műértűt pontig kielégítik.

DOLCI.

Dolci (Carlo) olasz művész, született Florenzben 1616ban, s egyike volt a florentini iskola első rangú képírói között. Ezen művész megkülönböztetőleg szerzetesi történeteket választva történelmi festvényeihez, melyekben a Madonnák igen kellemesek, de még ezentúl arczképeket is festett. Doki különös szorgalommal végzé festményeit s azok színezete valóban fölséges. Helyesb képei közé számlálatnak: sz. Caecilia mint orgonajátszó, Krisztus midőn a kenyeret s poharat megáldja, Herodias a keresztlő "sz. Janó fejével, mind a kettő Dresdában; Parisban pedig Krisztus az olajhegyen. Elhunyt Florenzben 1686ban, életpályája 70dik évében.

PYNAKER.

Pynaker Tamás francia híres főtész, 1616ban pillantó-meg a napfényt s már 1653ban élté 37dik évében jobb életre szenderült.

Pynaker Adóm, született Pynakerben nem messze Delfttől 1621 ben. Ezen művész is hirt nevet szerze magának helyes Ízléssel dolgozott tájfestvényei által, mellyek művészi talentomát tiszta fényben tüntetik-elő. Kimúlt 1673ban, munkás életpályája 52dik évében. Számos baráti s tanítványi, könnyes sohajtási kísérek őt korán dicsőültet halhatatlan honjába.

DORIGNY.

Dorigny Mihály, nevezetes francia képíró s rézmetsző, született sz. Quentinben 1617ben. Nouet Simon tanítványa lévén, ő mint akadémiai tanító múlt — ki Parisban 1665ben. Monorjában a természet pontos s hű követése remek árnyékozattal s élő színadással egyesül, dclgozati pedig merész végzés, színbáj s nemes világítás által tűnnek-fel. Mesterének monorját követvén

kinek műveit radírozta, valamint amaz, úgy ő is néhány hibát követett-el.

Dorigny Lajos az előbbinek fia, 1054ben pillantá-meg a napfényt s Lébrun híres képírónál dolgozott. Olaszországba utaztakor a leghíresb mesterek műveit utánzá, s végre Nápolyban lépett-le 1742ben a földi pályáru.

Dorigny Miklós az előbbinek öccse, francia - rézmetsző, született Párisban lőáSban, s kimúlt 1746ban. Miután már 28-évig tartózkodott volna Olaszországban, s magát eléggé kiinvelte; a képek választásiban, Audran versenytársánál több ügyességet szerze magának, / bárha amaz a művészet műlegiségében felül - haladá is őt. Ezen gyengébb hatalom művészete mivoltságában okozá, hogy ő a szabad s festőleges fontaineblai hajdan iskola monorjához hajlott, jelesül nagy rézmetszéseknel, mellyhez alkalmasb volt Dorigny sztilje, mint sem kicsiny s teljes végzetű képekhez; — iskola, mellyet ő például di Volterra Daniel után a keresztről - levételnél példányképül vön. Guercin után elkészült sz. Petronillája bizonyítá mindazáltal, hogy a nevezetes olasz mesterek nemesb sztilje nem vala idegen előtte. Később érte-el miveltségének fenső polczát Raphael cartonjában, mellyet ő Angliában metszett, s mellyben erő s könnyűség, szigorúság és szabadság, a tű- s véstóttal szerencsésen egybe omlanak. Ezen rézmetszések tanubizonságul szolgálnak, hogy Dorigny képes volt mustra-képeinek szellemét mesterkézzel felfogni s_jtzt ismét visszaadni magánál a korlátozott hatalomnál is, művészetének értekein.

LESUEUR.

Lesueur (Eustache) a legjelesb francia képírók egyike, Párisban pillantá-meg a napfényt 1617ben. Első oktatását a rajzban atyjától nyerte, ki szobrász volt, s őt tekintik a francia iskola valóságos alapítójának. Ezen lelkes képíró csak hamar bámulatos előhaladásó-l.

kát tön, s mindjárt eleintén néhány, igaz olasz sztilben dolgozott festvény által tünteté-fel magát, hírnevét azonban csak a Karthaeuserek számára Parisban készített deli festvénye által alapította. Lesueur a főscenákat sz. Bruno életéből 22 képben terjeszté-elő, ki t. i. ezen rendet alapítá. Ezen nevezetes dolgozat Párisban 1823-ban jelent-meg köre metszve. Ő készítette 1640ben a sz. Pál apostol egyházi tanítását Ephesusban az arany mives-czéhek számára,- egy főségesfestvény, mellyet a Notre-Dame egyház nyerte ajándékul, s melly annak utánna minden évben Május elsőjén köz szemlélésül fel-állítatott. Hasonló szép festvények a Magdolna és sz. Lőrincz. — Lesueur két előterjesztést ada-képeiben sz. Márton életéből s több más képet is 1651 ben. Későbbi leg helyesb dolgozati közé tartoznak: mythologiai előterjesztések Lambert hotelben; scenák az Ámor életéből, s a Múzsák az Apollóval. Ezen dolgozat bevégezése után kimúlt Párisban, munkás életpályája 38dik évében.

Félbeszakadatlan tanulmány, feletti szorgalom s eröltetés, valamint is versenytársainak irigysége epeszték-el korán ezen ifjú jeles művész életerejét. Honosai őt nem ok nélkül francia Raphaelnek nevezik, leg alább meg kell engedni, hogy mint képíró sok érdemet szerze magának, s hogy a művészi világban ő a leg nagyobb daliák egyike volt. Eszmei nemesek s fellengők, talál-mánya egyszerű, meggondolva s jól rendezve; rajzai igazak s ízletesek, mellyek bizonyítják az antikok szorgalmas tanulmányit, úgy a leg nagyobb olasz mesterekét is, jelesül Raphaelét; öltözetei mesterségesek, nagy sztilben s igazán készülvék. Alakjainak kinyomása, élettel s karakterrel teljes; az állások különböztetvék s nem vehetni-észre rajtok semmi manierozottat. Ezen művész rendkívüli ügyességgel és szabad ecsettel dolgozott; szinadása kellemes s egyszerit, de mind e mellett is hibázni látszik annál igazság s erő; s ennél fogva észre vehetni képeinél bizonyos egyformaságot, itt ott ollykor feletti ékesítést. Az hogy Lesueur a tökélyeség

olly magas fokára lépett, annál inkább csodálatra méltó, mivel ő hazáját soha el nem hagyta, s Parisnál alig jutott tovább, s így tehát egyedül csak azon antik musztraképek után mívelte magát, mellyek a fővárosban feltalálhatók voltak. Ezen művész megkülönböztetőleg csak Raphael remekjeit tanulta Marc-Anton rézmetszéseinből. Mind ezeknél fogva őt a francia iskola képviselőjének tekinthetni, miután Poussin, ki még is fenntebb áll nállánál, előbb az Olaszokhoz hogy sem a Francziákhoz tartozik. Ezen művész bélyegző vonásai egyébiránt szelídség s nyíltszívűség, mi okból őt mindenki kedvelt, habár Lebrun képírónak s versenytársának becsfélése ávagy kajánsága, ki a művészetben a tónt adta s az ízlést tirannizálta, dicső nevének emelkedését, életében mindenkép gátolni törekedett is.

F A E S.

Faes (Peter van Lely) nevezetes képíró a német iskolából, Soestben született Westphaliában 1618ban. Ő eleintén a tájfőstészetnek szentelte magát, aztán pedig a históriai, s végre az arczképőstésnek kirekesztőleg. Vandyk meghalálózása után, Faes volt a leg híresbtájfőstész, s mint az, 1ső Károly angol király szolgálataiba állott, kinek kivégzése után Cronwell arczkepet főstette néhányszor. 2dik Károly is első képíró czímmel ruházta-fel őt, lovagrend-szalagjával díszíté, s kamarásának nevezte-ki. Ki múlt Londonban 1680ban, életpályája 62dik évében.— Valamint Vandyk, úgy ő is nagy lábon élt, de mind a mellett is sokkal takarékosabban amannál. Faes arczképei, mellyek a lefestett személyeknek igen kedveskednek, majd csak egyenlő fokon állanak Vandyk portraitjivel.

ROMANELLI.

Roinanelli (János Ferencz) ügyes képíró, született Viterboban 1617ben. Ezen művész monorjában a természet pontos és hű követése remek árnyékozattal s élő

szinadással egyesül, minden változásnál igazság s minden előadásban erő inufatkozik. Elhunyt anyavárosában 1662ben, életpályája 45dik évében.

MURILLO.

Murillo Bartolomeo Esteban, nevezetes spanyol festő-művész, Sevilleban pillantá-meg a napvilágot 1618-ban. Ezen jeles férfiú már mit gyermek rendkívüli hajlandóságot mutata a festészethez, melyet észre-véven nagybátyja Juan del Castillo nevű képíró, őt magához vette, s a művészetben oktatta. Azonban ezen szoros összeköttetés félbeszakasztatott rövid idő múlva rokonának Cadixba meghívása, s oda költözködése által; de ez sem vala különös befolyású az ifjú művészre, tanítója csak egy oldalasan végezvén festvényeit, s kedves scenáihoz csupán sokadalmakat s országos vásárokat választván a népeletből. Az ifjú művész magára hagyatva, s így minden külső sogedelem nélkül mindenben fogyatkozást szenvedvén, végre kéntelen volt a művészetet mint mesterséget üzni, hogy az által a szükségesséket megszerezhesse magának, s ez okozá, hogy őa pompás menetekhez megkivántató zászlókat, s spanyol Amerika számára képeket festegetett. Legyen bár, hogy efféle foglalatosságok nem lehetnek arra alkalmasak, hogy általok a művészetekben nagy ügyességet s kiraivelődést nyerhessen valaki, benne mind a mellett is bizonyos könnyűség, és sok oldalúság képezetett, mely csak annakutánna, midőn ő már ezen életfentartási keresetet bizonyos ideig üzte, hathatósabbankezde felélelni a förtészet iránti ízlése. Ezen különös hajlandóságának a művészethez, kedvező körülmények új kereseti forrást nyitának nekie. Moya Péter, ki Vandyk híres képíró tanítványa volt, épen ez időben útaza keresztül Sevilleán, s Murillo használván ezen alkalmat, áltható szemekkel tekinté-meg mind azon festvényeket, melyeket ezen művész magával hordozott, s mellyek szerencsés másolatok voltak halhatatlan mesterének origináljai után;

s ezen classikus daraboktól tígy annyira elragattatva érzé magát Murillo, hogy azonnal eltökéld magában, azok után festeni. Ezen időponttól kezdve, mind ama fentebb érintett s általa dolgozott festvényeket úgy tekintő, mint csekélységet, és művészi szellemének meg nem felelőket; minélfogva is valami belső erő ösztönzé őt, minél előbb Olaszországba tenni utazást fentebb kimivelésül. Azonban az ifjú művész tűzszellemének nem adván senkinek pártfogása és bőkezűsége szárnyakat, ezen nemes terv kivitelében hátráltatott, s már másod Ízben kénytelenítve érzé magát, ideáljinak fenségiről lebocsátkozni; s ezen időponttól számolva, csak nagyjában, az az, teljesen ki nem dolgozva, festett néhány virágdarabot és sz.képet, hogy általok csak annál előbb az utazási költségeket megszereshesse magának. Kevés pénzével végre még is Madritnak irányozván útját, ott megérkeztekor meglátogató Velasquez nevezetű jeles képíró, kinek az ifjú művész felterjcszté térvét Olaszországba utazása iránt. Legyen bár mi is oka ezen terv ki nem vitelének, melly talán az ifjú művész iránti aggodalma volt nemes barátjának, ki belátta az utazás gyászos következtetésit úti-költség nélkül, avagy talán önmaga tiszta meggyőződése arról, hogy a valóságos lángész kevés példányképpel megelégszik, s a mellett is valami nevezetést képes feltüntetni; avagy végre talán az foglalatoskodtatta elméjét, hogy a leg-ritkább esetek közé számlálhatni, ha valamely művész, a nélkül hogy ő az olasz földre lépett volna, saját iparja s erőlködése által a vele született genialitással párolva, még is a jeles nagy mesterek sorába emelkedhet-fel, melly bizonynyal hízelkedni fog egykor a nemzeti büszkeségnek; — elég Velasquez le tudta beszélni az ifjú művészt az átázásról Olaszországba, ki is annakutánna alkalmatosságot szerze nekie, Titian, Veronese Pál, Rubens, van-Dyk, híres mesterek festvényei után mivelni magát, mellyeket Madritban, jelesül az Escurial palotában lelete látni, valamint is saját tapasztalásával

a művészet körében, gazdagítá őt. — Murillo 3 évig tartózkodott Madridban, honnan ismét vissza-tért Sevilla-ba 1645ben. Két festvény, mellyek egyike sz. Klára halálát ábrázoló, a másik pedig sz. Jakab alamizsna kitisztogatását, — tisztafényben tüntetik-elő művészi ügyességét, valamint is hirt nevet szerzőnek nekie, mellynek következése lön, hogy sok megrendelést vett egyházak és oltárok számára festvényeket készíteni. Valamint a sevillai egyházak öszvesen, ágy azok is, mellyek déli Spanyolországban mindenhol számosán talál-tatnak, — büszkék ezen jeles művész festményeivel. Murillo végre Cadixba hivatott-meg, hogy ott a Capu-czinusok számára egy nagy oltár-táblát fessen, melly sz. Katalin menyegzőjét jelelje. A munkából csak igen kevés lévén hátra, Murillot ama balszerencse érte, hogy leesett az állásról, melly esés alkalmakor sebet kapván, mint állítják, ez sietteté halálát. Elhunyt vég-re április 3kán 1682ben, életpályája 64dik évében.

Ezen művész később dolgozatai mindenhol az eredetiség karakterét viselik, itt ott keveset ügyelve ugyan a természet-hűsége; ő más mesterek elsőségeit megtudta ismerni, s okosan annak helyén használni is. Murillo nem volt csupán másolója a valóságnak, hanem inkább remek dolgozatainál, a magasb szépség érzelmi bélyegeit az ideáloknak, mellyek tárgyai^oltak előter-jőszítéseinek, s mellyek ölykor még durva kontrasztot is képeznek egymás közt, — genialitása által tudta ki-egyeztetni s legpontosabban feloldozni. Illyés volt töb-bek közt azon festvény, mellyen egy koldus-gyermeket láthatni, ki épen megtöri kenyerét: az egész s a részek előterjesztése avagy jelentése, elég világosan kinyom mindent, hogy sem talán szükség volna annak leírását itt közleni. A tunya állás egyszerűsége, a tagok ügyes megrövidítése, a világosság és árnyék behatás-sal-teljes elosztása, az ecsetvonások szilárdsága, az egész szintonus hathatósága; — a mesterművek sorá-ba helyeztetik ezen festvényt. E műdolgozat, melly

nek originalját Bécsben láthatni, Murillo művészi pályájának első időszakából származik, mely periódusban erő s élénkség által különbözteti-meg szíljé magát; a második időszakban igen szerencsésen tudta ő egyesíteni a mesterséges világ-homályt, s teljes benyomással a kellemességet és gráciát.

LEBRUN.

Lebrun (Charles) egy középszerű szobrász fia s utóbb a király első képírója, született Parisban 1618-ban. Még alig 3 esztendő, szénnel kezdé már festetgetni s 12 esztendő korában atya arczképét dolgozta, mellyet nem tartanak a leg rosszabbnak dolgozatai közt. Ezen szellemdús művész Vouet képíró tanítványa!lón, s a művészeti pályán csak hamar bámulatos előhaldást tett s nem sokára a jelességnek egyenlő fokán állván mesterével, tanuló társait maga után hagyta s végre tanítóját is jóval túlmulta. Visszatérvén Romábul Parisba, hol Pouissin híres képíró igazgatása alatt tanulta az antikokat s Raphael remekjeit, nemesi rangra emeltetett, melly után sz. Mihály rend lovagjának[nevezvén-ki őt a király, 1648ban az újon alapított kirkepírói és szobrászati akadémia elnöke lón. Lebrun ezen-túl Romában a sz. Lukáts akadémia hercege volt. Felette foglalatoskodtatta őt a fejedelem 1661től fogva, midőn a királynak udvarló Nagyokat kelle festenie akép, mint azok pompás udvari ünnepléseknél megjelennek. Különös figyelmet fordita Lebrun a Versailles! várkastély ékesítésére, melly után a gobelint híres kézmű igazgatója lón. Colbert minister meghalálózásával 1683ban, feletti befolyása is némileg megcsökkent. Lebrun elhunyt 1690ben, életpályája 72dik évében.

Ezen művész tűzszellemű férfiú volt, melly a történet szorgalmas tanulása s a Régiek szokásinak tanulmánya Jaltai mivelletett-ki. Nem sok képíró-t mutat-hatni - fel, ki az emberi indulatot s a szenvedélyes izgjisokat jobban ismérte volna nállánál. Bizonyítják

ezt következő című munkáji: „Traités eur la physionomie“, úgy hasonlóan „sur le caractère des passions.“ A találmány tekintetében Lebrun elérte Elődeit, smég pedig a leg nagyobb mestereket. Ezen művész a leg élelnebb képzelő erővel s leg nagyobb könnyűséggel egyesítette dolgazatínál a leg biztosabb ítelő erőt, mindenütt a hibátlnaság után törekedett s még a leg csekélyebb tárgyaknál is neki a hajdaniság, könyvek s tudósok szolgáltak tanácsul. Gyenge oldalát festvényeinek a színadás teszi, főleg a meztelen alakoknál, mellyeknél most csaknem mindenhol láthatni már átsugárlani a czinobert vagy a menniget, mellyek az alagyozatot tevék, s melly színeket ő hihetőleg az okból használt, hogy csak annál elevebben kihozhassa a hús - színeket, s így az alakoknak több elevenséget szerezzon festvényeiben.

WATERLOO.

Waterloo Antal jeles históriai képiró s rézmetsző, Utrechtben pillantá.meg a napfényt, mások szerint pedig Amsterdamban 1618ban. Ezen művész jobbadán Utrechtben élt, s dolgozatiban nagyobbhrszint utrechtí tárgyakat s tájképeket terjeszte-elő. Weeninx éltette-fel tájfestvényeit ember-alakokkal (staffirozta) s állatokkal. Monorjában a természet pontos s hú követése remek árnyékozattal, tiszta világosítással s elő színadással egyesül, s minden változásnál igazság jelenkezik. Ezen művész sokat radírozott s metszett is részre, valamint ezt Bartsch közre bocsátott munkája bizonyítja. Sokak állítása szerint a gyámházban hunyt-el, mindenben fogyatkozást szenvedvén.

GYZEN.

Gyzen Péter antwerpi képiró a 17dik századból, Breughel tanítványa volt. Ezen művész mesterének monorját mindenben híven követte, kit ő kétségkívl el is ért volna, ha a színkeveréshez jobban értett volna.

Kis tájfestvényei mindenben hasonlítanak mestere dolgozatihoz s az alakok ésszel rendeltvék. Gyakran történt, hogy Gyzen festvényeit mesterének műveivel felcserélek, s mint annak dolgozatát nagy áron adták-el. Születése s meghalálózásának esztendeje nem ismeretes.

WOUWERMANN.

Wouwermann Fülöp elhírült táj- s állafföstész a „hollandi iskolából, született Haarlemben 1620ban, s ott is hunyt-el 1668ban. Ezen művész főérdeme a természet inesterkétlen utánzásában állá, ki saját kimivelese miatt soha el nem hagyta honját. Számos festvényei közül, mellyeket szemlélhetni a dresdai képtárban, nehányak ügyes mesterek által rézre metszettek.

GROU W.

Grouw Henrik a leg jelesb hollandi képírók egyike, született éjszaki Hollandiában Hoom nevű városban 1618ban. Mivél mint serdülő ifjú már különös vonzalmát jelenté a rajzművészethez, tehát Romába átázott, hol a hajdan s újabb mesterek remekjeit tanulván, Poussin híres képíróval barátságra lépett. Grouw históriai műdarabokat festett; compositióját nemesnek s nagynak mondhatni, coloritja fölséges, különösen szépek pedig a meztelen alakok, s az öltözet. Ezen művész igen sokat festő Moritz nassauai herczeg számára.

PUGET.

Puget Péter francia képíró, szobrász és architektus, született Marseilleben 1623han, s ugyan ott lépett-le a földi pályáru 1695ben. Ezen művész képfaragásai, nemes karakter, igaz rajz s jó bevégzés által ajánlják magokat, s mind ezen tulajdonok miatt megérdemlik, hogy a hajdaniság illy nemű alkotványival avagy műszüleméhyivel összehasonlítottassanak. Mit most érintők, azt különösen észrevehető az öltözeteknél.

BERGHEM.

Berghem Miklós a hollandi első rangú képírók egyike, született Harlemben 1624ben. Ezen művész, első oktatását atyjától nyerte a harlemi Pétertől egy igen közepszerű képírótól; utóbb Goyen és Weenix főstészéknél folytatta tanulmányit. Rendkívüli hajlandósága a művészethez s festvényei után való kérdezkedések, úgy végre nőjének telhetetlensége okozá, hogy ő felette szorgalmasan dolgozott. Különös könnyűség tette kellemessé dolgozatit. Azon okoknál fogva, hogy rézmetszésekét szerezhessen magának mellyeket ő felette kedvelt, kenteién volt olykor pénzt kölcsönözni tanítványtól, mellyet ő csak az által fizethete-vissza, hogy az eladott festvények árában nőjét ámitá. Berghem tájfestvényei s állatdarbjai az első rendű képtárakat díszítik. Azok bája, a vidám s könnyű találmányban, meglepő hév coloritban, természetes s eredeti csoportozatban létezik. A szigorúbb kritika tehet ugyan némi kifogást a nagy könnyűség miatt, kívánhat is talán a természet másolatában kevesb mesterséget s nagyobb egyszerűséget, szorgalmasb s pontosb contourt az állatok alakzatínél; azonban illy csekély fontosságú hibák elhomályosíttatnak azon elsőségek által, mellyekkel festvényei gazdagon ellátva vannak, s ennél fogva őt a legjelesb tájfestészek sorába joggal állíthatni. Berghem később maga radírozott 36 táblát, mellyek nagy becsben tartatnak. Anyavárosában hunyt-el 1683ben, munkás életpályája 59dik évében. Tanítványai közé tartoznak Dujardin és Glaubler.

MARATTI.

Maratti (Carlo) olasz képíró, nevezetes lön alakjainak igaz rajza, a perspectiv igaz alkalmazása, általánosan jó elrendezés, okos bánás s élő kellemes colorit által. Ezen művész Sachi főstész tanítványa lévén, Raphael, Caracci és Guido-Reni műveit tanulta

szorgalommal s csak hamar bámulatos előhadást tőn; mind a mellett is saját manierjában mívelte magát melly által hírt nevet szerze magának. Munorjában a természet pontos és hű követése remek árnyékozattal s hajoló colorittal egyesül. Született 1625ben s jobb életre szenderült 1713ban, életpályája 88dik évében néhány napiglani gyengélkedés után.

POTTER.

Potter Pál nevezetes hollandi táj — alak — különösen pedig állatfőstész, született Enkhuysenben 1625ben. A művészet ezen ágazatában nehéz lenne nállánál ügyésb művészt felmutatni, s főstései általán ritka művészi tökélyt bizonyítanak. Potter ezentúl mint rézmetsző is szerze magának hírt nevet. Elhunyt Amsterdamban 1654ben, életpályája 29dik évében, s így tehát még élte virágzatában.

PREISSLER.

Preissler Dániel született Prágában 1627ben, s mint híres históriai- s arczkép-főstése 1665ben lépett-le a földi pályáru.

Preissler János Dániel Dresdában pillantá-meg a napfényt 1666ban, nevezetes rajzoló s képiró volt, s végre Nürnbergben 1737ben lépett-le az életpályáru.

Preissler György Márton született Nürnbergben 1700ban, jeles rézmetsző s rajzoló meghalálozott 1754ben.

Preissler János Justin Nürnbergben pillantá-meg a napfényt 1698ban. Ezen tudományos művész 8 egész évig tartózkodott Olaszországban, melly után honjába visszate rvén, művészi talentomát mint históriai főstész tisztá fényben tünteté-elő. Kimúlt 1771ben.

Preissler János Márton, jeles rézmetsző, született Nürnbergben 1715ben. Az alatt míg Parisban tartózkodott, a Kopenhageni udvartól meghívatván, rendes tanítónak neveztetett-ki a művészeti akadémiánál. Ezen

nevezete férfiú, kinek metszései ritka művészi tökélyt bizonyítanak, 1794ben múlt-ki.

Preissler Valentin Dániel, jeles művész a radirozó monorban, Nürnbergben pillantó - meg a napfényt 1717ben. Ő számos arczképet s más egyéb festvényt dolgozott, s végre 1765ben jobb életre szenderült.

COYPEL.

Coypel nevezetes francia család volt, melyből néhány jeles képíró származott. Coypel Noel, kit nem tudhatni, ha valljon Párisban avagy Normanéban született-e, 1628ban mások szerint pedig 1629ben pillant meg a napfényt, s hírnevét szerencsés idomai által alapító, úgy hasonló szigorú tanulmány és szorgalmas művelés által. Elkészítvén Coypel a régi Louvre palota s a tuillériák festvényeit Lebrun cartonja után, végre igazgatója lón az alapított francia akadémiának Romában. Azon 4 festvényt, melyet ő a Versailles tanácsház számára készített s Romában köz szemléletül felállított, t. i. Solon r Trajan, Severus és Ptolomeus Philadelphus; a műértöket bámulásra ingerlé. Ezen művész legjelesb festvényei közé tartoznak: sz. Jakab kínja a Notre-Dame egyházban; az öccsét meggyilkoló Káin az akadémia termében felállítva, a sz. Háromság s a szűzanya méhébe fogadása az invalidusok hoteljében. Coypel később Franciaországba tért-vissza s Párisban hunyt-el 1707ben.

Ezen jeles képíró képzelő ereje gazdag s virágzó volt, rajzolatja hibátlan, coloritja kedves s a kinyomás hathatós.

Coypel Antoine az előbbinek fia született Párisban 1661 ben, ki korán már a velencei coloristák után képezte magát, honnan azonban rövid idő múlva honjába visszatért, s Párisban mult-ki 1721ben. Gazdagság a találmányban, nagyság a compositióban okozák, hogy vakító szép coloritja miatt a rajz hibássága nem tűnt fel. Ezen művész hírneve tette alapkövét a francia is-

kola monorjának, mellyben a jó ízlés s magas művészet mindig jobban s jobban hanyatlott. A főstészet tárgyazó vizsgálatai beszéd-alkatban, s poétikai írási fíához, tiszta sztilre mutatnak, s sokcsínnel készülvék.

CIGNANI.

Cignani (Carlo) született Bolognában 1628ban, s ugyan ott halálozott-meg 1719ben. Mint képíró a lombardi iskolához tartozott, s Albano tanítványa volt, ki nek ecsetjét Cignani gyakran magáéval egyesítő, és sztiljét olly híven követte, hogy alig lehetne egyiknek dolgozatit a másikéitól megkülönböztetni. Ő huzamos ideig a bolognai akadémia igazgatója volt. Ezen művész legjelesb fresco-festvényeit Bolognában láthatni a sz. Mihály egyházában s a Farnese palota termében, mellynél akép jelen-meg Iső Ferencz francia király, mint mikor a golyvákat gyógyítá. Pannában festett ezen művész a hercegi kertépületekben, szerelmi czélzásokát, mellyek Caracci Ágoston műveivel egy fokon állanak. Mária égbemenetelénél Forliban, utánzá ő a ravennai kuppolában Guido Reni jeles művész szép Mihályát, s ezen mester több szép ideáját is. Egyébiránt a rajzolásban mindenhol Correggio hű s szorgalmas utánzója volt. Cignani ecsete hathatós s coloritja élő. Ildik Clemens pápa a Ranuccio Farnese herceg, s más nagy rangú férfiak tiszteletben tárták őt. Dolgozatit néhány ügyes mester inetszé rézre.

Cignani (János Bettino) híres olasz históriai képíró, született Saoban Gardesee nél 1710ben, s Aureggio és Calza főztészek tanítványa volt. 2dik József császár, a művészt műhelyében látogatá-meg 1769ben. Elhunyt 1770ben, életpályája 60dik évében.

MANTEUIL.

Manteuil Robert francia rézmetsző volt, ki 1630ban pillantá-meg a napfényt s 1678ban/a földi pályáról lelépett. Ezen művész jeles rajzoló volt, s Claude

Mélán utánzója, kinek azonban affectált egyszerűsége a metszésben, ezen művész által nemesb alkalmazást talált s ennél fogva dolgozati méltán elsősegét érdemelnek.

ROOS.

Roos (János Henrik) kőpíró s rézmetsző, született Ottendorfban az alsó Pfalczban October 27kén 1631ben. Ezen művész Dujardin Julien híres főstésznél tanult Amsterdámban, azután pedig de Bie Adriánnál dolgozott tájfestvényeket s állatokat, jelesül lovakat, teheneket, juhokat s kecskéket, ezentúl a mainczi választó-fejedelem képeit s udvari embereit festette-le, mellyért őt a herczeg arany lánczal s medaillel ajándékozta-meg. Azon tűznél, melly main! Frankfurtban támadt 1685ben, s melly által nagyobb része a városnak emésztő lángok áldozatává lön, életét veszté-el a művész is. Morgenstern egy helybeli rézmetsző, ki néhányat ezen művész tájfestvényeiből helyes illéssel metsze rézre, Roos arczképével is megajándékozta a közönséget. Önmaga közel 40 darabot radirozott jobbadán állatdarabokat.— Roos Fülöp az előbbinek fia, született inaini Frankfurtban 1655ben, honnan Romába ment s Brandi Hyacinth kőpíró leányát vette magának nejjül, melly után mint főstész Tivoliban letelepedett, horinan is Rosa di Tivoli nevezetét nyerte. Mértékletlensége következésében, kimúlt Romában 1705ben.— Roos Jakab Nápolyban telepedett-le, honnan is Rosa deNeapel nevezetét nyert. Ő nagyatyjánál Brandi Hyacinthnál tanult. Ezen művész egész ámításig tudta atyja monorját utánozni.— Rosa Kajetán, Fülöp fia ugyan azon monorban dolgozott Bécsben, 1730 körül.— Roos Theodor, János Henrik öccse, bátyjától nyerte művelését, néhány német udvarnál dolgozott, számos arczképet végezvén, végre 1608ban a földi pályáról lelépett.

GIORDANO.

Giordano (Lucas) nevezetes képíró, született Nápolyban 1632ben. A festészetet atyjától tanulta, annakulánna pedig Ribera József s Beretini Péter alatt dolgozott Romában. Velenczében létekor, tanult ezen nevendék szorgalmasan Cagliari Pál műveit, mustrául azonban különböztetőleg Veronese Pál deli festvényeit választá magának. Giordano úgy annyira értette a leghíresb képírók monorjait utánozni, hogy magok a műértők is ámíttattak általok, s e mellett még, csak nem hihetetlen gyorsasággal végzé dolgozatit, mellyről tanúbizonyosságul szolgálhat azon festvény a Jesuiták templomában Nápolyban, melly sz. Xavért ábrázolja, midőn ő Japánban a népet kereszteli; ezen remek művet Giordano 36 óra alatt végezte - el tökélyesen. Az érintett gyorsaságot atya ösztönzése és siettetése által szerzé-meg magának, ki gyakran reája kiálta: Lucca, fa presto l (Lukács készítsd hamar), melly melléknevet ő utóbb is megtartó. Sebessége a munka bevégzésében s az általa létre jutott festvények nagy száma, akadályoztaták őt olykor a tárgyat alaposan felfogni s egész pontossággal kidolgozni. Felszollíttatván 2dik Spanyol királytól, az Escuriat-palotát dolgozatával felékesíteni, - boltozatát a palota kápolnájának valóban remek műnek tekintetheti. A király lovagnak (Ritter) nevezte-ki őt, kinek meghalálózása után a művész ismét honjába tért-vissza. Giordano színadása (Coloritja) valóban szép s Unom, a perspectivet ő alaposan érté, s fölötte termékeny képzelő erővel birt. Elhunyt Nápolyban 1704ben. — Legheylesb fresco-festvényei közé számlálhatni: az Escurial palotában szemlélhetőket Madridban, valamint is másokat Florenczben s Romában. Láthatni néhányat legszebb dolgozatai közül a dresdai galleriában. Festvényeinek száma olly igen nagy, hogy nem is maradt ideje a szorgalmas tanulmányra, s méltán keveset számíthatni-fel köztük, mellyek teljes helybenhagyást érdemelnének.

CIRO-FERRI.

Ciro-Ferri képművész és építőművész, született Romában 1634ben. Ezen jeles férfiú de Cortona Péter tanítványa volt, kit ő szerencsésen utánza, s ki 7dik Sándor pápánál nagy tekintetben állott. Elhunyt 1689ben, munkás életpályája 55dik évében. Holt tetemei illő gyász tisztelettel egyik díszes egyháznak sírboltjába tétettek nyugalomra.

RUYSDAEL.

Ruysdael Jakab, híres képművész, született Harlemben 1635ben, s ugyan ott lépett-le a földi pályára November 16kán 1681 ben. Ezen művész a legjobb s originális festészek sorába tartozik, s Berghem jeles képművész barátja lévén, nálla szerze magának ügyességet a művészet ezen ágazatában. Ruysdael dolgozatiban nem csupán a kilátások, hanem a fák is, növények, s a levegő a természet után rajzolvák s mind ezt Amsterdam tájékiban tanulta-el a természettől. Valamint Berghem vagy Ruysdael el nem távozott soha honjából bárha néhány szerző azt állítja is, hogy e 2 művész együtt utazot volna Olaszországba. Dolgozatai tájfestvényekből s lat-daradokból állanak, s főlőtte szerencsés Ivóit a világfény szelvényosztásában. Színezése tűzellő la kidolgozás szorgalmas, s a fák lombozata nagy figyelemmel készülve. Ezen művész rendkívül szerette a vizet használni festvényeiben; minélfogva is mindenhol Használt ő zömletegeket, folyókat s csatornákat. Mivel Ruysdale alakfestész nem volt, Wouwerman, van Velde az Ostade által staffiroztatta, avagy látatá-el alakokkal műveit. Dolgozatának nagyobb száma Hollandban, Franciaországban van. Önmaga is radirozott néhány tájfestményt saját találmányai után. — Láthatni ezen művésztől a bécsi cs. képtárban egy fölséges tájfestvényt, melly 4 láb magos s 5 láb hosszú; egyszerű világos vadászat gyöpös színelőzettel, s mindenütt

csodálatos bájoló igazság; magát azon zöldet, mellv utánna sötételve látszik, ha tovább nézi az ember, s a napvilág különféle világosításira vissza-gondol, egészen természetesnek találandja; már igazabban nem lehet adni a levegőt; a fatörzsek, mélyebb színeikben violaszínűek; a kicsüggő nagy fa általában díszpéldány a törzsben és sudárban.

PILES.

Piles (Roger de) jeles művész, született Clamecy-ban Fraticziaországban 1635ben. Ezen nevezetes férfiú a magas tudományoknak szentelte magát, azonban különös hajlandóságból a rajzolás s festést gyakorolta, mellyben őt Claude Francois oktató, ki Luc Recollet nevet is viselt. Piles a francia udvartól különféle fontos diplomatikai küldetésekhez használtatott Velenczében s Hollandban. Ő következő munkát bocsáta közre: *Abregé de la vie des peintres, et cours de peinture par principes.* Piles csak mint diletans üzte a művészetet, jelesül az arczkép - főtést, s itt tünteté-fel művészi talentomát tiszta fényben. Kimúlt Párisban 1709ben, életpályája 74dik évében. .

VIANI.

Viani (Giovanni) képíró Bolognából, 1636ban pilantá-meg a napvilágot. Ezen jeles férfiú Torri Flaminio főtésznél tanulta a művészetet s Reni Guido után főtett. Viani rajza helyes s minden erőltetés nélkül előadásai; minélfogva ő méltán a legjelesb művészek egyike volt, a kiket a bolognai iskola felmutatni képes. Kimúlt 1709ben, életpályája 73dik évében.— Fia Domonkos, ki 1668 született s 1710ben kimúlt, atyjának érdemes tanítványa volt. .

VELDE.

Ezen nevezet alatt néhány hollandi képíró lón ismeretes, kik közt van der Velde Adriarr, ki Amster-

damban született 1639ben s már 1672ben kimúlt, különösen nevezetes lón. Wynant volt ezen művész tanítója, s már gyermekkorában igen szeretett festeni természet után tenyésztő állatokat. Velde csak hamar bámulatos előlépéseket tón a főtészetben. Fő érdemeit meleg colorit, bájos s kedveskedő világítás, a fák közt átsugárló levegő, igaz rajz, az állatok és alakok természetes színezése teszi. Tudva van ezentúl, hogy ő nevezetes képiróknak festett alakokat tájfestvényeikbe, például Moucheron tanítójának s Hayden dolgozataiba. Az érintett tájfestvényeken s állatdarabokon kívül, nagy históriai festvényeket is dolgozott, például: a keresztről levételt. Ezen művész dolgozati külön kép-tárakban szétszórva találkoznak.— E most érintett művészen kívül, egy más 'van der Velde Jesaias képiró is ismeretes, ki megkülönböztetőleg csaták előterjesztése s útonállók megtámadása által tette magát nevezetesé. Ezen érintett művész Leydenben élt 1630ban. Azt vélik némellyek, hogy ez lett volna van der Velde Vilmos, a nevezetes marinefőtész atyja,-ki Leydenben született lőlOben s ki Londonban mult-ki 1693ban- Ez szüntelen tollal rajzolt merészen s mesterileg. — Ennek fia, ki hasonló nevet viselt, Amsterdamban született 1633ban, s 1707ben meghalálozott; atyjának tanítványa lévén, tengeri darabokban nagy mestert áruelt-el.

NETSCHER.

Netscher Gáspár a legnevezetesb hollandi képirók egyike, jelesül a szövetek s öltözetek előadásában, született Prágában 1639ben. Ezen művész egyedül csak kis darabokat festett, mellyeket ő aztán legfinomabb kidolgozással, s fölséges colorittal ellátott. Dolgozati fellette ritkák, s tisztaságuk es szépségük miatt nagy becsben állanak. Elhunyt Ilaagban 1684ben életpályája 45dik évében.

Nétscher Theodor, kit egyébiránt francziának is hívnak, született Bordeauxban 1661ben, az előbbinek

fia volt, s mint arczkép-főstész hirt nevet szerze magának. Kimúlt 1732ben.

Netscher Konstantin, született Haagban 1670ben, az előbbinek testvére s igen ügyes arczkép-főstész volt. Jobb életre szenderült 1722ben.

COYSEVOX.

Coysevox elhírtült francia szobrász született Lyonban 1640ben. Ő 25 esztendőskorában Alsatziába ment, Fürstenberg kardinál pompás palotájának diszesítése miatt Zabemben. Miután onnan Franciaországba visszatért, tagja lön s később örökös kancellárja a képirói és szobrászt akadémiának. Coysevox elhunyt 1720ban. — Azon alakokkal, mellyeket neki előterjeszteni kelle, bájolólag, fellengően, mesterkétlen (naiv) s nemesen bánt vésője, s az okból őt a szobrászatban Vandyknak nevezék az arczkép szépsége, s annak tüze miatt. Coysevox legszebb s legjobb szobrász művei közé tartoznak; Mazarin kardinál szobra a párisi museumban, 14dik Lajos lovag szobra a Bretagne státusok számára készülve, Colbert síremléke, Dordogne, Garonne, és Marne szobrai, Kastor és Pollux csoportozata, az ülő Venus, Nyinpha a kagylón, a Hamadryade, a vig Faun a harántsípval (Flöte), Pegasus és Merkúr. Dícsérő-írást (Eloge) Fermelhius írta Párisban 1721 ben.

DUJARDIN.

Dujardin Károly jeles képiró, született Amsterdamban 1640ben, s Berghem tanítványa volt. Ezen művész felülhaladhatlan maradt a tájfestvényekben, állatdarabokban s bamboccidekben. Korán már Olaszországba jutván, tagja lön a romai czimerkészítő társaságnak, hol is kecskeszakálás (Boeksbart) mellék nevezetet nyert. Visszaúttaztakor, nem csekély adósságba dült Lionban, melly terhes állapotból csupán az által szabaddulhata-meg, hogy gazdag, de már koros házi gazdaszszonyát vette feleségül. Mivel tehát Dujardin szeretetből

nem, hanem csupán kétértelműségből házasodott, hihető, hogy ezen idegenkedésből nőjéhez hagyta-el a várost alattomban, s Romába ment, hol ismét feltalálta régi barátjait, csodáit, s fényes hazatartott. Innen utóbb Velenczébe költözött, s ott is hunyt-el 1678ban életpályája 38dik évében.— Tájfestvényeiben szellem s őszhang uralkodik, alakjaiban pedig mindenhol karakter s a coloritban mesterének erős tónja. Dolgozati igen ritkák, s drágán fizettetnek-meg. Láthatni ezen mestertől 52 darab metszést, mellyeket ő annyi ésszel s művészi belátással mint könnyűséggel radírozott.

NOLLET.

Nollet Domonkos híres tájfőstész s bataille-képiró, Brüggében pillantá-meg a napfényt 1640ben. Ezen művész különös ügyességet szerze magának a lovak festésiben, mellyek is ennél fogva nagy becsben állanak. Ki-múlt Párisban 1736ban, életpályája 96dik évében.

LAIRESSE.

Lairesse (Gerard de) híres képiró s rézmetsző, született Lüttichben 1640ben, s kimúlt Amsterdamban 1711 ben. Ezen művésznak a hangászat s költészet szolgált megújulásul, valóságos foglalatossága pedig a festészet volt. Atyja középszerű képiró lévén, a rajzolásban oktatta őt, s már 15 esztendőskorában képes volt arckép-főstés által az élet szükségéit megszerezni magának. Lairesse könnyen keresett pénzt, mellyet ő azonban festett élete által ismét csak hamar elköltött. Elvesztvén szemvilágát 1690ben, következő című munkáját^ diktálta más tollába: „Groot Schilderboek⁴⁴ (2 kötet 1728) németül; ezentúl „Nagy képirói könyv⁴⁴ (3 kötet 1728). — Ezen művész tökéletesen értette a főstészet poétikai részét, dolgozotai kecsesek s fellengők, mindent könnyűséggel feltalált; nagyban, és szerkesztetek festvényekben különösen megkülönböztette magát. Nemzete műveiből merítette a színezet igazságát s a ki-

dolgozás azon kecseljét »tájoló szépségét, melly a belga iskolát karakterizálja, niellyeket ő azonban a rajz pontossága s a tárgyak ügyes választása által még felül is haladott. A találmányban szerencsés lévén, szorgalmas, velős s könnyű ecset által tudott mindent kivíni. Nállánál a művészet minden része folyó volt, s ennél fogva őt nem ok nélkül nemzete Poussinjának nevezik. Mind e mellett is azon kifogást tehetni, hogy rövideknek s kevésbé kellemeseknek festette alakjait. Lairese mustraképül választá Poussint, s ennél fogva a tárgyak elrendezésében s azok választásában elérte ugyan őt, de a tanulmány mélységében, a gondolat jelességében s végre az antikok ismételében nem. Ezen művész fölötté gyorsan dolgozott; bizonyítják ezt Apollója s a 9 Múza, mellyeket egy nap alatt elvégzett. Ő egyébiránt tökéletes volt a mythológiában s eléggé jártas a történetben, jól ügyelt a costumra s Hiedelemre. Lairese dolgozatának nagyobb száma allegóriák s mesék. Coloritja kellemes, s rajzolata a nélkül hogy egészen igaz lenne, bizonyos csinosság által ajánlja magát. Ő közel 200 darab radirozott rézmetszeteket hagyta maga után, mellyek közül sokak ismét újra metszettek. Leghelyesb festvényei közé tartozik: Antiochus és Stratonice, melly 1781ben Tronchin kezébe jutott. — Ezen képírónak 3 fia volt s 3 öccse, kik hasonlólag főtészek voltak. Az utóbb érintettek közt Ernst és János nevezetes állatfestők voltak, Jakab ügyes virágfőtész, ki is az alkalmazott képírói művészetről, flamaendi nyelven irt egy becses munkát.

Agar (Jacques de) avagy Dogar históriai képíró, különösen pedig ügyes arczkép-főtész az angol iskolából, született Parisban 1040ben. Tanítója Vouet volt, s minekutánna már arczkép-rajzai által hirt nevet szerze magának, 2dik Krisztián daniai király első udvari képírójának nevezte-ki őt. 4dik Fridrik igen foglalatlos-

kodtatta s kedvelte ezen művészt, azonban átázásra lévén kedve, Angliába ment, hol sok szép arczkép-festést készíte. Festvényei közt főleg említésre méltók: Rochefort grófné, Montague hercegné, Sunderland grófné, Katalin angol királyné, Strafford Tamás gróf arczképei stb. Elhunyt Angliában 1723ban, mások szerint pedig már 1716ban Dániában.

P o z z o .

Pozzo András híres képíró, ki történelmi- s tájfestvényei, tengerdarabjai, gyümölcsök s virágok festése, által szerze magának hírt nevet. Ezen jeles férfí a perspectiv-festésben nagy előhaladást tőn, mellyet ő a Jesuiták egyháziban gyakran használt, miután ő 1665-ben maga is Jesuita lett, főleg a plafond-festvényeknél e a kuppolák díszítésénél. Valamint Olaszország elsőrendű városai, úgy Bécs fejedelmi főváros is felmutathat dolgozatiból. Minden ügyessége mellett is sajnálni kell, hogy festvényeinél a colorit sehol nem állandó, idővel elfeketülvén. Kimúlt Bécsben 1709ben.

JOUVENET.

Jouvenet (Jean) francia képíró született 1644ben s kimúlt 1717ben. Ezen művész mester volt a nagy nemű compositióban s fényes coloritban, manierzott azonban a rajzolásban. Jouvenet világhomálya fellengő s kellemes, perspectivje azonban hibás és színezete Guercin képíróra emlékeztet; valamint ennél, úgy amannál is hibáznak az ideális formák. Élte végefelé bénává tértve a guta-ütés által, bal kezével festett. Nevezetese képei az órdögösök gyógyítása s az Esther.

TROY.

Troy (Francois de), Toulouseben született 1645ben, s híres francia képíró volt. Ezen művész atyjánál tanult, aztán pedig Loir és le Fevre festészeknél. Troy nevezetes arczkép- s történetfestész volt, s ő készítet-

te a kir. család portraitjeit, valamint is a Főtisztviselőket az udvarnál. Ezen ügyes képíró küldé Münchenbe 14dik Lajos, hogy ott a Dauphine arczképét fesse. Tróy a kir. akadémia tagja lett 1674ben, i, professor és rector-adjunctus, végre igazgató. Kimúlt 1730ban, élet-pályája 85dik évében. — Találhatni ezen művésztől különféle históriai festvényeket Párisban. Rajza hibátlan, az alakokat teljes élénkséggel s kinyomással terjesztelő, s az asszonyi személyek keceit és szépségeit tudta kiemelni a nélkül, hogy általa a hasonlatosság valamit szenvedett volna. C oloritja kellemes és szilárd.

HUGTENBURGH.

Hugtenburgh János, híres csatafőstész született Harlemben 1646ban. Ezen művész Dyck János tanítványa volt, azután pedig Olaszországban, s végre Párisban tanult Van der Meulen alatt. Ő általa fősteté Eugen herczeg austriai főhadivezér mind azon ütközeteket, mellyeket megnyert Marlborough herczeggel, az angol sereg tábornokjával 1708 és 1709ben a Franciaák ellen. Hugtenburgh a pfalzi választó-fejedelem udvarához jutott 1711ben, hol ő fölötté sokat dolgozott, s hol őt mindenki becsült s tisztelt. Ezen derék férfiú, felülmúlta Van der Meulen képíró, s igen hasonlít a bánás finomságában s az előterjesztési elevenségben Wouwermanhoz. Radírozott táblái is, úgy hasonlólag rézmetszései becsesek, s a műértőktől kerestetnek.

K N E L L E R.

Kneller Godfriéd a leg-híresb arczkép-főstészek egyike, született Lübeckbeh 1648ban. Katónának akarván őt nevelni szülei, ennélfogva Leidenbe küldék az ifjút az egyetembe, hogy ott a mathesist s a várerősítéseket tárgyazo tudományokat tanulja; mivel azonban az ifjúnak különös hajlandósága volt a főstészethez, eleintén Rembrandt alatt tanult, később pedig Bole Ferdinand képíró igazgatása alatt. János Zachariás öc-

csével, ki az architektúrát választó magának, Olaszországba utazott, hol Titian és Caracci képirók legjobb dolgozatit másolta s e mellett Maratti Károly barátságos oktatásában is részt vön. Miután Kneller egy ideig Romában tartózkodott, Velenczébe ment, hol eleintén történeteket festett, utóbb pedig egyedül az arckép-főstéssel foglalatoskodott, mellyek által hirt nevet szerze magának. Ezen művész 1672ben Nürnbergben, Münchenben s Hamburgban dolgozott, honnan 1674ben Londonba ment, hol dolgozatit csodálták. 2dik Károly angol király 1680ban udvari főstészének nevezte-ki őt.— Kneller Parisba utazott 14dik Lajos meghívására 1684ben, hol ő a királyt s annak családját festette, s hol meghallotta az angol király kinyultát is. 2dik Jakab hasonló jó indulattal viseltetett iránta. 3dik Vilmos knightlovagnak nevezé-ki őt 1692ben s utazást kel le neki tenni a király parancsára Brüssselbe, hogy ott a bajor választó-fejedelmet fesse, kitől ő aztán egy medaillét arany lánczal s 300 font sterlinget kapott ajándék nevében. Legyen bár, hogy ő pártosa volt a revolutiónak, melly trónra *segít* az oraniai herczeget; ő mind a mellett is jó barátságban maradt az elűzött király baráti-val, s aztán is társalkodott velük. Iső György angol király Baronetnek nevezte-ki őt whitton-czímzettel a mildlesex grófságban 1715ben, miután már annak előtte Iső József császártól német lovagnak neveztetett-ki.— Kortársai azt bizonyítják, hogy Kneller igen kedvezett volna a Leföstetteknek, ellenben a kidolgozás könnyusége s kelleme, úgy hasonlólag hathatos colorit s nemes egyszerűség által potolá-ki a hasonlatosság hiányát. Ezen művész élte 75dik évében szenderült jobb életre 1723ban, és szép vagyont hagyta maga után. Tiszteletül emléket állítának nekie a westniünsteri apátságban igen magasztaló felírással, mellynek készítéséért, mint állítják, Pope a művész életében még 500 font sterlinget vett-fel.

Ezen művész valamint hiú, égy pénzsomjas is volt. Következő kérdésre: miért hagyta-fel a tájföstéssel s választá magának az arczkép-festést azt adá válaszul: a történelmi képírók teszik azt, hogy a holtak éljenek, önmagok azonban csak saját elhunytuk után kezdenek élni; én ellenkezőleg az élőket festem, s ők már innen is hagynak élni.

REGNAULDIN.

Regnauldin Tamas nevezetes francia szobrász, született Moulinsban 1648ban s 1706ban lépett-le a földi pályáru. Számos szobrot szemlélni ezen művésztől a Versailles és tuilleries-i paloták diszkertjeiben, mellyek öszvesen ritka művészi tökélyt bizonyítanak.

FRANCHESCHINI.

Francheschini Antal, képíró a lombardiai iskolából, született Bolognában 1648ban s Cignani tanítványa volt. Ezen jeles férfiú különösen szerencsés volt a gyermek-föstésben, melly által tartandó hírnevet szerze magának, s festvényei még most is nagy becsben állanak. Kimúlt 1729bén, életpályája 81dik évében.

HOET.

Hoet (Gerard) jeles képíró született Bommelben 1648ban. Ezen művész eleintén az üveg-föstéssel foglalatzkodott, de azzal csak hamar felhagyván, a történelmi részt választá szerencsével, s néhány egyházat s palotát díszíte műveivel, mellyek által ő olly hírbe jött, hogy a hollandi iskola első rangú művészenek tarták őt. Hoet Haagban mult-ki 1733ban, életpályája 85dik ézében.

EDELINK.

Edelink (Gerard) született Antwerpben 1649ben, nevezetes képíró volt, s a leg jelesb rézmetszők egyi-

ke, ki a művészet első elemeit anyavárosában tanulta ugyan, talentomát azonban Franciaországban fejtöztette-ki tökéletesen. 14dik Lajos Francziák királya, kedvezések által tudta őt ott letartóztatni. Feladásul szolgált ezen művésznek: Raphael képíró sz. családját s Nagy Sándor látogatását Daritfs familiájánál rézre iné széni Lebrun festvénye után. Ezen művész metszete többek közt da Vinci lovagútközetét rézre. Históriai festvények után készült nagy rajzlapjainál olykor sajnálni kell a művész választását. Nagy száma festvényeinek csupán Edelink mester keze által lett ismeretessé. Legszebb rézmetszéseitenek egyike, — a kereszt, Lebrun után. Nem kevesb szerencsét tön ő az arcképekkel is, mellyekből önmaga többeket metsze rézre, az akkorbeli nevezetes személyeket tárgyazók. Perrault gyűjtvényében, mellyet sok híres férfi arcképe díszít, találhatóni töle nehányat. Vésőtolla tiszta s fényes, monorja nagy s hibátlan, rajza könnyű, a természet pontosan s híven van követve, a harmónia utánozhatlan a végrehajtásban;— mind ezek azt eszközük, hogy dolgozati felülemelkednek az akkori leghíresb művészek rézmetszésein. Edelink mint rendes kir. rézmetsző, s tanácsnok a képírói akadémiánál elhunyt 1707ben, munkéletpályája 66dik évében. Sem testvére, sem fia nem voltak képesek őt elérni, de még annál kevesbbé felülhalladni.

ROSETTI.

Rosetti Domonkos nevezetes rézmetsző, született Velenczében 1650 körül s Veronában foglalatoskodott 1718 körül. Ezen művész pénzverés! igazgató lön anyavárosában, egy ideig Düsseldorfban élt a pfalzi választó fejedelem szolgálatában, kinek számára ő Nagy-Sándor győzedelmeit metszete 12 réztáblára. Ezen művésztől láthatni ezentúl 35 rézmetszést is a régi s új testamentom történetéből.

BRUYN

Bruyn (Cornells le) képíró, ki átázásai által lón főleg ismeretes, született Haagban 1652ben. Van der Schnur Theodortól tanulván a festészetet, 1674ben Romába utazott, hol 1677ig a művészet gyakorlásával tölté idejét. Mivel ő igen szeretett utazni, megjárta tehát Nápólyt s Olaszország más egyéb városait, honnan Smirnába jutván hajóval, végig járta kis Ásiát, Egyiptust, az Archipelagus szigeteit, melly alkalomkor mindent feljegye s lerajzolt magának, mit érdekesnek talált s magára vonta mindenki figyelmét. Visszatértekor Velenczében teleped vén-le, a művészetben gyakorló magát s Lotti Károly igazgatása alatt dolgozott. Tetszést nyervén munkája, ismét kedve jött átázni, s 1701ben útnak indulván, végig járta Oroszországot, Per-eiét, Indiát, Ceylont s más ási szigeteket. Ezen útazása közben festette ő többek közt Nagy Péter czárt. Isméti visszatérte után!708ban, második utazási leírását bocsátó közre 1711ben, mellynek értéke valamint már az első is, inkább a lemásolás avagy leképezés szépségében s annak pontosságában áll, hogy sem reá támaszkodható észrevételekben. Bruyn élte végső napjait a művészetekkel tölté részint Haagban, részint Amsterdamban s végre Utrechtben hunyt-el van Mollem barátjánál s pártfogójánál.

FEHLING.

Fehling Henrik Kristóf, német képíró, született Sangerhausenben 1653ban. Ezen főstész Olaszországba tón utazást, s így néhány évet tölte Romában. Miután ismét visszatért volna honjába, János György választó fejedelem udvari képírójának nevezte-ki őt; aztán igazgatója lón a dresdai akadémiának, s egyszersmind á műgyűjtvények első felügyelője. Kimúlt 1725ben; életpályája 72dik évében.

REUTER.

Reuter Krisztián, kit Leandernek is neveznek, született Szászországban 1656ban. Ezen híres csatafőstész katonai szolgálatba állott a szavoji Eugen hercegnél, kinek táborozásait az Ottobone nevű palotában lefestette Romában. Reuter meghalálozott Romában 1729ben, életpályája 73dik évében.

HENS

Heus (Jakob de) nevezetes képművész, született Utrechtben 1657ben. Ezen művész különböztetőleg tájfestvényeket készíte, mellyek beárnyékolta avagy sraffirozott lovakkal s marhákkal ellátvák.

COUSTOU.

Híres szobrász-család, melly Franciaországban 15-dik Lajos uralkodása alatt a szobrászat előmozdítására fordítá figyelmét s az annak iparkodása által egész más s nemesb irányt nyert. — Coustou Miklos született Lyonban Januarius 9ikén 1658ban s igazgatója volt a képművészeti akadémiának, s végre Párisbari raultki 1732ben, életpályája 74dik évében. Ezen művész a fellengő ideákban fölötté gazdag s Ízlése finom volt; rajzai igazak voltak, alakjainak állása nemes s az öltözet diszteljes. A Megváltó levétele a keresztről, különös nagy becsben áll, melly oltárképet a párisi főegyházban szemlélhetni.

Coustou Vilmos, az előbb érintettnek öccse, tanítványa s akadémiái igazgató, született 1687ben s Párisban hunyt-el 1748ban, ki is a szobrászatra nézve nem kevesb érdemet szerze magának bátyjánál. Leghelyesb műszüleményének tartják a Dubois cardinalis síremiékét a st. Honoré nevű egyházban.

Coustou Vilmos az előbbinek legkorosb fia, született Párisban 1716ban, s ugyan ott lépett-le a földi pályáira 1777ben, ki aztán még jóval felülhaladá a 2.

testvért is. Őt diszíté-fel 2dik József császár személyesen a sz. Mihály rendjével, Parisban létekor. Azon 2 szobor, mellyeket a burkus király számára dolgozott, az az: Mars és Venus; a természeti ember-magasságot meghaladják s köz csodálkozás tárgyaivá lettenek; Dauphin és Dauphine, avagy 16dik Lajos sziliéinek síremléke a sensi főegyházban, inéltóságos egyenesség karakterével büszkék.

RUSCONI.

Rusconi (Camillo) híres szobrász, született Majlandban 1658ben. Ezen művész anyavárosában tanult Volpini Pál és Rusnati Józsefnél, Romába n pedig Ferrata Ercole jeles művésznél; ő azonban az antikok után mivelte különösen magát. Rusconi fölötte sokat dolgozott köz- s privat építvények számára s végre Romában 1728ban lépett-le a földi pályáeul. Azon síremlék, mellyet ő 13dik György pápa számára készített, azon kor legjelesb szobrászai közé emeli őt.

BIBBIENA.

Bibbiena (Fernando) képíró s architektus, született Bolognában 1657ben, fia volt Galli Giovanni Maria nevű főstésznek s építőművésznek, ki magát anyavárosától melly Toskánában fekszik, Bibbienának nevezte. Ezen művész mint gyermek legszerencsésb idomokkal volt felruházva, s művészi talentomát tiszta fényben tünteté-elő. Cignani Károly volt vezérlője tanulmányiban. Az architektúrái rajzolatok s foglalatossága a geometriával szültek hajlandóságot az építő-művészethez. Első felkészült építvényei általányos helybenhagyást nyertek, melly is Ramuccio Farnese herceget végre arra bírta, hogy ezen művészre bízza a mulatóház felkészítését Colornoban, s a kertek díszesítését ugyan ott. Hire neve mindenféle elterjedt, s ennélfogva Barcellonába hívatott-meg, később pedig a parmai herceg a színházak előjárójának nevezte-ki őt következő czímmel: első képíró

s architektus. Ennek utána Becsbe hivatott-meg 6dik Károly császártól. Számos deli építvény készült-fel Austriában rajzai után. Ezen művész, a hibás és zavart sztilje t Barromininek még tovább kiterjeszté a színházi festm ényekben; dolgozati mind e mellett is nagyok, s a perspectiv ügyes bánása által ki-vannak tüntetve. Találmányai jók s pontosak, a bevégzés szigorú, s coloritjában a kő utánzása helyes; ő azonban nem volt képes kihozni Pannini, Servandoni s más egyéb képírók gazdagságit, sem pedig a tinták változásit. Irományai bizonyítják mély belátását és szerzett tudományát. Bibbiena végre megvakult s 1743ban kimúlt. — Következő munka áradt tőle az utóvilágra: „Architettura prospettiva“. Ezen művésznek 3 hátra maradt fia terjesztő-éi atyjuk művészetét Olasz s Németországban. Antal viselte atyja hivatalát 6dik Károly alatt; József Berlinben múlt-ki, és Sándor a pfalzi választó - herczeg szolgálatába lépett.

FRANCIA.

Francia (Francesco Maria) elhírvlt képíró és rézmetsző a francia iskolából, született Boulogne-ben 1657ben. Láthatni ezen művésztől egy helyes festvényt a bécsi cs. képtárban, melly 10 láb magas, és 7 széles. Közepett van Mária a szelíd asszonyiság s ő előtte nem ismeretes méltóság leg gyengédebb kinyomásival; a gyermek ölében van, kinek képéből valami isteni sugárzik, jobbra pedig a Katalin a kerékre támaszkodva, s a vértanú-palmát feltartva; balra Ferencz tele áhítattal és bizodalommal a Madonnához feltekintve. Elhunyt 1735ben munkás életpályája 78dik évében.

WERF.

Werf (Adrian van) híres hollandi arczkép-főstész, született Kralingerambacht-ban nem messze Rotterdamtól 1659ben. Szegény szüléktől származván, atyja, ki a gyermek hajlandóságát a rajzoláshoz korán észre-vet-

te, egy arczkép-főstészhez küldő Rotterdamba, hol csakhamat bámulatos előhaladást tőn s tanítója sztiljét híven követte, honnan aztán Eglon van der Neer iskolájába lépett, ki őt mint segédet utazásinál magával vitte. Hollandon keresztül útaztakor, a pfalzi választó fejedelem látta ezen ifjú művész dolgozatit s azon időtől fogva különfélekép foglalatoskodtatta őt. Rotterdamtól választván magának lakhelyül, ott egy előkelő családból választta magának feleséget s 1687ben házasságra lépett. A választó herczeg s más nagyrangd férfiak általa festeték arczképeiket, s a herczeg nála rendelte-meg Salamon ítéletét, melyet neki személyesen kelle áthoznia Düsseldorfba, mellyért a fejedelem őt herczegileg megajándékoz; s családjával együtt nemesi rangra emelte. Werf legjobb festvényei az Electornál voltak, azok pedig, mellyek kevesb értékűek, a dresdai képtárba jutottak. Ezen művész szerencsés helyzetetében lévén, 1722ben lépett-le a földi pályáru.

Werf daliás (heroisch) tárgyak kidolgozása által különbözteti-meg magát honosítól, habár festvényei több szorgalmat s finomabb végrehajtást mutatnak is mint nagyságot s tüzet. Coloritja hathatós s öszhangzatú, redőzete nagy, ellenben alakjainál az anatómia hibázik.

FARAKOLI.

Fararoli Nunzio, ismeretes főstész a nápolyi iskolából, Nocera de Pagani nevű helységben pillantá-meg a napvilágot 1661ben. Ezen művész Lucas Giordano igazgatása alatt előbb a történelmi főstészetnek adta magát, utóbb pedig a tájfestészetet választó magának. Fararoli tájfestvényei, hol ő fölségesen tudta kidolgozni a fák külön nemeit, szellemmel telvék, s az ott használt alakok életet s gyönyört kölcsönöznek azoknak. Mint aggostyan lépett-le a földi pályáru.

SCHOON-JANS.

Schoon-Jans Antal nevezetes képíró, született Antwerpenben IGGüben. Ezen művész Quellinus Erasmus ta-

nítványa volt s Romában művelte magát, hol is Parrhapius mellék nevezetet nyert. Elhunyt Beocsben mint cs. udvari képíró 1726ban, életpályája 61dik évében.

BALESTRA.

Balestra Antal, olasz képíró, született Veronában 1666ban. Ezen művész a kalmársággal felhagyott a művészet iránti vonzalomból és szeretetből; Zaffi Gio, és Bianchi voltak tanítói Veronában, Bellucci Velenczében, s Maratti Károly Romában. Ő alapított Velenczében egy iskolát, mellyből aztán sok derék férfiú jutott-ki. Elhunyt Velenczében 1740ben, életpályája 74dik évében. Sztilje hibátlan, - festvényei erővel és gráciával telvék.

RUGENDAS.

Rugendas (György Fülöp) képi ró s rézmetsző, született Augsburgban November 27kén 1666ban, a legjelesb csata-főstészek egyike, — különösen tetszvének neki illy nemi! előterjesztések. Találmányiban minden erőt és szellemet mutat, rajza hibátlan s a lovak állásiban ő kimeríthetetlen. Radírozott rajzlapjai közt megkülönbözteti magát egy gyűjt vény, melly Augsburg ostromlását ábrázolja s mellynél ő maga is részt vön. Elhunyt Augsburgban 1742ben, munkás életpályája 76dik évében.

VALKENBURG.

Valkenburg Theodor, hollandi képíró, Amsterdamban született 1675ben. Ezen jeles férfiú honjában és Németországban űzte művészetét, Surinamban pedig 2 évig tartózkodott, s végre anyavárosában jobb életre szenderült 1721ben, életpályája 46dik évében. — Valkenburg állatokat, madarakat, virágokat, s képeket festett Weening monorjában, mellyek egész maiglan nagy beocsben állanak, s jó drágán meg is fizettetnek.

ZANETTI.

Zanetti (Antal Mária gróf) jeles műbarát s miért^ Velenczében, ki 1680 körül született, s korán kezdvén rajzolni, messze is vitte azt. Hugo de Carpi találmányit ő újította-meg, mely szerint fa- s rézmetszéseket 3,4 tábláról lehetne lenyomtatni, s lankadhatlan műszorgalma által a művészet ezen ágazatát felette előmozdítja. Zanetti műcabinetje igen szép volt, s a műgyakorlóra nézve fölötte hasznos. Elhunyt 1767ben., „Lettere sulla pittura scultura ed aohitettura“ cziinü közre bocsátott munkája Romában 1754ben, a történetre nézve igen fontos. Gemmáji, metszett kövei magaslatit alakokkal (Camee) s kézirajzolatai Gori megjegyzéseivel, — azok rézre, emezek pedig fára metszve, jelentenek-meg.

Zanetti Antal Mária, az előbbinek rokona, szent Markusi könyviárnok volt Velenczében, s azon irományai által, mellyek a művészeteket s a hajdaniságot tárgyazzák, tartandó hírnevet szerze magának.

CLERC.

Clerc (David le) kedvelt képíró, született Bernben 1680ban. Werner tanítványa lévén, igen korán jutott a darmstaedti udvarhoz, onnan pedig Károly landgrófhoz Kasselbe, kinek szolgálatában 30 egész évig volt, közben pedig további mivélés s tapasztalás végett utazást is tön. Clerc coloritja fölötte hasonlít Rigaut és Rubens képírókéihez, kik műveit, és színadásit ő figyelemmel tanulta. Ezen művész egyébiránt igazán eltalált arczképein kívül históriai darabokat, tájfestvényeket s díszes virágokat is dolgozott. Kimúlt Frankfurtban 1738ban, életpályája 58dik évében.

R A O U X.

Raoux (Jean) francia képíró volt Montpellierben, ki 1680ban pillantá-meg. a napvilágot s ki a földi pályáról 1734ben lépett-le. Ezen művész tanítóji Rank és

Bon-Boulogne voltak, s fődolgozatai közé a Giustiani Lolini palota galleriája tartozik Velenczében. Raoux általán az alakokat s jelesül a dámákat iparkodott idealizozás által nem csupán a színben s rajzban, de még az elrendezésben s öltözetben is érdekessé tenni úgy annyira, hogy ecsetje által azok marquisnékké, hercegnékké, aphroditákká, múzsákká, gráciákká, vestalékké avagy bachantinekké lettenek, avagy áltképeztetnek.

DONNER.

Donner (György Ráfael) németi szobrász, született az eckartsaui uradalomban alsó Austriában lőSOban. Ő eleintén aranyinives volt, s a művészet elemeivel Giuliani János szobrásznál lőn ismeretes, ki ugyan azon püspöki birtokban foglalatoskodott épen akkor; utóbb béllegmetsző lőn s végre 1726tól fogva a szobrászatnak szenteld magát kirekesztőleg, melly művészeti pályán valóban gyors s dicséretes előlépéseket tőn, s nem sokára a jelesség magas fokán állott. Donner Becsben inult-ki Februarius lökán 1741ben.

Ezen ügyes művész dolgozatai néhány egyházat » palotát diszítnek Austriában; különösen csodálják Bécs-ijén az újtéren alkalmazott szép képoszlopokat a sz.ökőkútaknál s ödik Károly császár szobrát Breitenfurtban. Legügyesb tanítványai közé tartoznak: Mátyás, testvére, ki mint medaille-metsző s akadémiai tanító hunyt-éi Bécsben, és Sebestyén, ki ügyes képíró volt; ezeken kívül még Fritsch, Balthasar, Moll, és Oeser.

ALKONI.

Alboni Pál, nevezetes bolognai tájfőstész, született 1680 körül, s a Flammaendusok és Hollandusok festvényei után mivelte magát. Ezen művész 1710től kezdve, 14 egész esztendeig élt Bécsben, hol azonban megütvén a guta jobb kezét, kén-teté őt visszatérni

honjába. Itt kezdett ő bal kézzel füsteni, s megváltoztatta monorját. Legszámosb festvényeit a Pepoli palotában találhatni Bolognában. Kimúlt 1730ban. — Rosa nevű leánya másolta dolgozatit.

MYN.

Myn (Herman van) hollandi képíró, született Amsterdamban 1681 ben. Ezen művész eleinten virágokat s gyümölcsöket füstett, később pedig a históriai festészetnek szentelte magát kirekesztőleg, s már azon dolgozatók is, mellyekkel az ifjú művész 20dik évében világ elibe lépett, ritka művészi tökélyt bizonyítanak. Műszüleményei minden részben olly tökéletesek, hogy azokat nem lehet eléggé csodálni. Tájfestvényei, úgy hasonlólag dolgozatában a mellékrészek, a legszorgalmasb bánást árulják-el. Kimúlt ezen nevezetes képíró 1741 ben életpályája 60dik évében.

PIAZETTA.

Piazetta (Giov. Battista) olasz képíró a velencei iskolából, született 1682ben s ugyan ott mult-ki 1754ben. Ezen művész Caracci után mivelte ugyan magát, ki azonban á világhomály bánása, s erős kontraszt által valami tulajdonost kölcsönze sztiljének, melly azt karakterizálja. Rövidítésesei helyesek s az agg-fejek különösen szépek. Tanítványai közt legnevezetesb lón Tischbein.

HUYSUM.

Huysum János, egyike volt a 18dik század leghíresb virág- s gyümölcs-füstészei közül s Amsterdamban született 1682ben. Ezen elhírült füstész atyja Huysum Justus, festvény-kereskedő volt, s csak igen közepszerű képíró; ő eleintén a füstészet minden nemében foglalatoskodott. Midőn János már azon kort elérte, mellyben az ész mindent érett megfontolás alá vet, és szigorúan megítél; különös kedvét találta a növényország teremtményinek előadásiban, s ennélfogva itt egyesítő ő ecset-

jenek minden erejét, s iparkodott minden művészi tehetségét azok eleven előterjesztésiben kimeríteni, melyekből eltávozott atyja házából. Ezen művész Piemont Miklos monorját utánzta a tájfestésben, ki Hollandban mint ügyes-képfő ismeretes volt. Azonban művészetének legfőbb fokát a virág- s gyümölcs-darabokban érte el. Huysum igazán értette a természet titkait kikémleni, az elrepülő virágzást a szebb oldalról letartani, s a színek varázsló igazsága, s azok különfélesége, úgy hasonlóan a finom virágtestek csak nem altsugarlata által, a legmesszebb lévőket is ezen nemből megszerezni. Ő volt az első, ki azon gondolatra jutott, a virágokat tiszta világos alyzaton előterjeszteni; s őelődeit mind felülmúlta a puhaságra és frisseségre, a finomságra és a színek élelenségire, az ecset tisztaságára nézve a nedves kinyomásában s a világadás leg-illelmesb lépcsőzetiben. Huysum egyébiránt igen kaján avagy isme-féltő volt művészetében, s ennél fogva bár kinek sem engedé-még jelen lenni akkor, ha ő dolgozott, s nem is volt más tanítványa egy jó barátjának leányán s Mihály öccsén kívül. Virágjai a szépség és igazságra nézve felülhaladják gyümölcsseit; a harmatcseppek s azon insecták, mellyekkel ő azokat itt ott ellátott, sok élelenséget árulnak-el. .

Szerencsétlen körülmények, főleg pedig nőjének tetszvágya s pazarlása, úgy hasonlóan fiának rossz magaviseleté,— búskomollyá tevék őt. Kimúlt végre Amsterdamban 1749ben, életpályája 67dik évében a nélkül, hogy 3 fiának hagyott volna valamit hátra, legyen bár, hogy ő ezer, s ezer négyszász forintot is fizettetett képeiért. Újabb időben két, aquarellben készült rajza ezen művésznek, 10,000 forinttal fizettetett-meg Hollandban. — Egyik testvére Huysum Justus, nevezetes csatafőstész volt, de inár 22 esztendő korában jobb életre szenderült. — Egymásik Jakab nevezetű, másolta bátyja virág- s gyümölcscarabjait s pedig olly ámitólag, hogy ez okból dolgozatai igen drágán megfizettek. Kimúlt Angliában 1740ben.

VAN LOO.

Hires művész család, melly Eclusból származott Flandriában, s mellyből a belga iskola néhány nevezetes főtészt mutathat fel. Az első ezen nemzetségből, ki mint művész hirt nevet szerze magának, János volt. Ennek ha Jakab eleintén Amsterdamban dolgozott mint arczkép-főtész, onnan Párisba ment 1663ban, tagja lón az ottani szép művek akadémiájának s végre 1670ben kimúlt. — Lajos az előbbinek fia, nevezetességet szerze magának mint rajzoló s fresco-főtész; ő eleintén Párisban élt, később pedig Aixban. Ezen most érintett művésznek 2 fia volt, kik hirt nevet szerzőnek a farai-lának a művészi világ előtt. Legkorosb fia János, Aixban pillantá-meg a napfényt 1684ben, nevezetes historiai- s arczkép-főtész lévén, Francia s Olaszországban tartózkodott, hol is számos arczképet-festett. Kimúlt 1745ben. Nagyobb részét historiai festvényeinek Párisban, Toulonban, Turinban, Romában, és Londonban láthatni. Nehány rézmetsző dolgozott festvényei után.— Testvére Károly András, született Nizzában 1705ben, s bátyjánál tanult, később Romába ment; általa számos historiai s tájfestvény jött létre, a párisi akadémia 1735ben tagjának nevezte-ki őt, s később tanító lón ugyan ott. Historiai s tájfestvényei jobbadán ott maradtanak, néhányok közülök rézre metszettek. — Jánosnak 4 fia lévén, öszvesen jeles művészek voltak. Károly, atyja bátyjánál tanult, Berlinbe hivatoft-meg udvari-főtésznek, hol szép plafond-festvényeket s deli arczképeket főtett, s honnan Párisba tért-vissza 1770ben.— Lajos historiai s arczkép-főtész lévén, a spanyol király első képirójának nevezte-ki, őt, s kimúlt 1771ben. — Claudius és Ferencz sok idomot mutattak, de igen korán léptek-le a földi pályáru.— Az előbb érintett Lajosnak némi faggatásokat kelle kiáltani; de mind annyi akadály, mellyekkel majd szünetlen harczolni kellett, csak annál hatalmasabban gerjesztő keblében

a művészi lángot, és szellemének szárnyai sebességgel röpíték őt, a művészet kisebb osztályain tulemelkedve a célhoz.

DENNER.

Denner Boldisár híres arczkép főtész, született Hamburgban November lóként 1685ben. Ezen művész, arczképeinek fölötti hasonlatossága miatt felülinulhatlan mester, kinek azonban nem helytelenül nagy félénkséget vetnek szemére a festvények végzésinél. Nyolcz esztendő korában elesvén szerencsétlenül, egész életben nyomorult maradt, melly kéniteté Őt sokat ülni. Ez nyújtott alkalmat arra, hogy gyakran rajzolgatott; s miután már Altonában rendszeres alapok után tanult vala, Danzigban kezdte olajba-festeni, s deli dolgozatokat utánozni. Azon rendkívüli ügyessége miatt, mellyet ő a hasonlatosságra nézve mindenhol bebizonyita, az éjszakai hercegek egymás után meghívták udvarukhoz, hogy általa festessék magokat. Egy öreg asszonyt fejet 6dik Károly császár vett-meg a művésztől 4700 forinton, melly most a cs. képtárban tartatik Bécsben, és szobájába függesztő, mellyhez a kúcsot mindenkor magával hordozta. Hasonló értékű egy aggférfi-fő is, mellyet mint mellékdarabot feete a művész a császárnak. Legjelesb dolgozatai közé tartoznak még ezentül: saját s hűgának arczképe a dresdai képtárban, tígy hasonlag Heineken asszonyságé is, ki anyja volt az ügy nevezett tanult lübecki gyermeknek. Nehány-festvényben becsmérlik az öltözetek rest végzését, mellyeket a művész ollykor mások által festetett.

COCHIN.

Cochin (Char. Nicolas) francia rézmetsző, született Párisban 1688ban. Élte 21dik koráig a főtészettel foglalataskodott, s az által a rézmetszésre nézve, mellynek ő utóbb kizárólag szentelte magát, néhány fortélyt szerze-jneg. Cochin a párisi akadémia tagja lón 1731-

ben, s 1754ben kimúlt. Dolgozatában, jelesen közép nagyságú alakjaiban, szellem, merészlet, pontosság » öszhangzat az uralkodoné.

Cochin Charles Nicolas az előbbinek fia, ki ezt még jóval felülmúlta, Restout művésznél tanult, s miután már egy ideig Olaszországban tartózkodott, a párisi akadémiánál tag s historiograph lón, a képrajzok-cabinetjének felügyelője, udvari főstész s rézmetsző. Cochin elhunyt Párisban április 29kén 1790ben.— Tűzselleme ezen művésznek őt inkább a radirozó művészet-hez, hogy sem a rézmetszéshez buzdítá. Kietetett tábláit a leg helyessebbeknek nevezhetni. Műgyűjtvénye 1500 darabot meghaladott, s azok közt medaillképei, melyek száma 112, az akkori legjelesb francia tudósokat s művészeket ábrázolják, kik mind össze barátjai voltak. írásba foglalt értekezésein kívül, melyeket az akadémiái memore -ben olvashatni, még több más munkát is bocsátott sajtó alá, melyek érdekes felvilágosításokat foglalnak magokban a művészet külön tárgyairól, például a Herculanium kincseiről. Czímmetszései, a vignettek elül s hátul, — tiszta, kellemes s diszteljes bevégzés miatt nagy becsben állanak. Különös említést érdemel 16 francia tenger-kikötő prospectje (kilátások). Találmányit illetőleg, azok általán gazdagok, finomak és kellemesek. Mulatozása sikerét Olaszországban következő című munkájában terjeszté-elő: „Voyage d'Italie, ou recueil de notes sur les ouvrages de peinture et de sculpture, qu'on voit dans les principales villes d'Italie“ (3. kötet Paris 1758). Gravelot-tal pedig következő elmeművet adott-kí: „Iconologie par figures ou traité complet des allegories, emblèmes etc. (4 köt. Paris).

LEMOINE.

Lemoine Ferencz históriai főstész, született Párisban 1688ban. Ezen művész 13 esztendőskorában Gallosche képiróhoz jutott, kinél 12 évig dolgozott, s azon idő alatt megkülönböztetőleg Marat ti Károly és de Cor-

tone Péter művei után tanult. A spanyol korona-örököség miatti háborúskodáskor, a műnevendékek Romában tartása köz költséggel némi akadályra talált, s ez okozá, hogy ezen ifjú művésznek azon kívánságával Olaszországot meglátni, felkelje hagynia mind addig, inig egy Bergier nevű gazdag műbarát, őt mint útitársat elvivé magával 1723ban. De most már talentoma kilővén mivelve, ezen utazás nem leheté olly hasznos, mint ha az előbb történhetett volna. Lemoine mind ezen körülményeknél-is az alatt, míg Velenczében, Bolognában s Romában mulatozott, végeztessd egyikét legjobb festvényeinek, — a fürdőbe lépő asszonyt. Visszatérvén Parisba, rendes tanítónak neveztetett-ki, s ezen művésznek csak hamar alkalom nyílt: talentomát s ügyességét a sz. szűz-anya kápolnájában a st. Sulpice egyházban festve nyei által bebizonyítani, melly az égbemeltelt tárgyazta, habár a kép találmányi tekintetben becsmérltetett is. Ezen képet Callet képíró ismét helyre állítván 1780ban, azt Lemoine dolgozatának alig tekintetelni már. Ennek utánna festé ő Versaillesben az úgy nevezett Hercules teremben a padlászatot (plafond), s pedig s legnagyobb festvényt Európában, miután az 64' láb hosszú s 54' széles a nélkül, hogy valamelly architektoniai átfutó tagtól félbe szakasztatnék. A festvényben 142 alakot láthatni. Lemfine csaknem elvégezte már az érintett festvényt, midőn szemébe tűnt, hogy a főcsoportozat valamivel mély helyheztetésű s rögtön magasb állást kezdé neki adni, melly által azonban minden csoportúieiban változás lett szükséges. Ezen nagy munkával 5 egész évet töltvén, egészsége kezdé gyengülni, mellyhez még más házi szerencsétlenségek is csatlakoztak, mellyekaztán a művész úgy is már búskomor indulatát csak még annál inkább nevelék; végre érzékenysége, (nállánál más csekélyebb művészeknek mutatott kedvezőség miatt), úgy annyira hatott reá, hogy elméje megzavarodott. Illy elmetéboltságban, maga magának vette életét 1737ben. — Ezen képíró dolgozatának

szigorú megvizsgálásánál egyenesen meg kell vallani, hogy általa érezhető hanyatlást szenvede a francia iskola. Rajzai hibásak, az alkatok (formák) monorozottak, — hibák, mellyeket jó rendezésű csoportozatok s csábító, ha nem is igaz colorit, beleplezni épen nem képesek.

HAYD.

Hayd (Anna Maria) elhírült miniatur-főstészné, született Danzigban 1688ban s Dresdában hunyt-el 1753ben, életpályája 65dik évében.

Hayd János Éliás, született Augsburgban 1739ben, atyjának igazgatása alatt tanulván a rézmetszést, betutazta vele Olaszországot s Hollandiát, melly után vissza-térvén Augsburgba, atyjának kimultával a szép műárusságot folytató. Helyes darabokat metsze ő Rembrandt, Adrian, Werft smás híres mesterek után. Hayd Augsburgban hunyt-el mint igazgatója a szép művek akadémiájának 1809ben.

FERG.

Ferg Ferencz Péter nevezetes képíró a német iskolából, született Bécsben 1689ben s Londonban lépett-le a földi pályáru 1740ben nem leg kedvezőbb állapotban. Ezen művész félusi ünnepeket stb. dolgozott Berg-hem és Wouvermann karakterében, s festvényeit jobbadán romokkal ékesítette-fel. Ferg coloritja s rajzai jók és könnyűk; munkái tanítója szilijének bélyegét viselik ugyan, mind az által találmányi nemesség s helyes ízlés által különböztetik-meg magokat.

MENGS.

Mengs (Ismael) híres képíró, született Kopenhagenben 1690ben. Ezen művész miniatűr- s fényszínekkel (Schmelz) főstett, és sokat dolgozott a dresdai udvar számára. Slediden szenderült által egy jobb világba 1750 körül.

Mengs Antal Rafael az előbbinek fia és szerző, született Aussigban Csehországban 1728ban. Ezen ifjú művésszel igen tiranus módon avagy zsarnokkép bánt atyja, s már mint 6 esztendő gyermekét kénzteté rajzolni, s festeni olajban és miniaturban. Csak igen ritkán engedett neki szabad órát. Atyja magával vitte őt 1741ben Romába, s ott is épen olly keményen bánt vele s megparancsolt, hogy a régi szobrokat tanulja s Angelo Mihály műveit a sixtini kápolnában másolja. Miután 1744ben Dresdába tért volna vissza, s midőn már engedelmet is nyert, — atyjával újon oda utazott. Itt lépett-fel Mengs előszer saját compositiójival 1748ban, már előbb 3dik Augustusiéi udvari képírónak kinevezve lévén; melly dolgozat a műértöket pontig kielégítő. E most létre hozott festvények közt különösen feltűnt egy szent család. — Egy szép paraszt leányt, melly anyja jelenlétében nekie mintául állott, Mengs úgy annyira megkedvelt, hogy nőjének választó s házasságra lépett vele, felvevön előbb a katholikai hitet. Ezen összekeelés által Mengs 20 magzatnak lön atyja, mellyek közül azonban őt csak 7 élhette-által, s kik nevelésére ő egész figyelmét fordítá. Mengs Dresdába tért-vissza 1749ben, s a király megjobbítván évi jövedelmét, első udvari képírójának nevezte-ki; s felszenteltetvén 1751ben a katholikus kápolna, megrendelő a király, hogy az oltárképet fesse abban számára t. i. Krisztus égbenmenetelét. A művész engedelmet nyert a királytól, ezen képet Romában végezhetni. Megérkeztekor Romában, Raphael athenei iskolájának másolatát vállalta-fel Percy lord számára; s az érintett oltárképet, mellynek előbb-élvégzését fizetésének ki nem szolgáltatása okozó a 7 esztendei tartós háború miatt, csak Spanyolországban hozta létre. Mengs igazgatója lön 1754ben a Capitulumon újon alapított képírói akadémiának. Minnekutánna már szép olaj- s fresco-festvényeket végzett volna Romában, a Spanyol király ajánlására Madritba ment. Az ott létre hozott dolgozatok közt különösen

megkülönböztetést érdemelnek: az istenek ősezegyiilekezete 'e a keresztől-levétel.

Mengs szabadságot kért és nyert 1770ben Romába utazhatni, raelly által ki akarta kerülni versenyzői áskálódását, és irigyeit5 s azon ürügy alatt, hogy meggyehgült egességét ismét helyreállíthassa, ott 3 évig tartózkodott. Visszatérte után Madritba, az ő általa elvégzett plafondot a király ebédlő termében:„Trajan magasztalását a dicsőség templomában ,— földolgozatának tekinthetni. Tartós betegeskedés miatt Romába tért újon vissza 1775ben, mind a mellett is húzta jövedelmét Spanyolországból. Nője meghalálózása 1778ban csak még annál inkább meggyengíté őt, míg végre maga is 1779ban életpályája 51dik évében jobb életre szenderült.

Ezen híres képiró, őt akár mint embert, akár pedig mint művészt tekintve, tiszteletre méltó; ő emberbarát, jótévő s ifjú művészek gyámola volt. Szép gipszöntvény-gyűjteményét antikok után, a madriti műakadémiának legálta, azon doubletteket pedig, mellyek Romában voltának, a dresdai akadémia Bzerezttate-meg. Mengs festvényeiben a tatálmány egyszerű s nemes, á rajz mindenhol hibátlan, az öltözetek valamint a mellékrészek összeleg, mély tanulmányt árnlak-el. Ezen művész coloritja mindenhol felséges, jelesül fresco- s pastell-festvényeiben s majd csak minden dolgozatai legnagyobb figyelemmel készülvék. Következő munkák áradtak tőle reánk: Gondolatok avagy eszméletek a szépséget és ízlést tárgyazolag a képirói művészetben 1762, újon kiadva 1818ban. Opere 2 kötet 1780, újonan 1788ban.

SERVANDONI.

Sorvandoni (Giovanni Nicolo) perspectiv-főstész s építőművész, született Florenczben 1695ben. Ezen érdeemes férfiú csak nem Európa minden nevezetesb városiban mutata-fel művészetéből valamit, és sokak a herczegek közül éreztetik vele azt, mint becsülik őt s tűszellemét. Porfugalliában, a Krisztus rend szalag-

javai diszesített-fel, Franciaországban pedig nrchitektus-képiró-s diszremeklői hivatalt nyert. Kimúlt Parisban Januarius 19kén 1766ban munkás életpályája 71dik évében, mindenkitől tiszteltetve, becsültetve.

MEY T E N S.

Meytens (Márton) császári képiró született Stockholmban 1696ban. Ezen művész főstett képei olajban, fényszinben s miniaturban, találmányi nemesség által különböztetik-meg magokat. Meytens vastagon szokta felrakni avagy felhordani a színeket s könnyű ecsetjével akép szélyeloszlatni, hogy az által fölőtte sokat nyert a carnatió.

CANALE T T O.

Canaletto (Antonio), avagy máskép Canale, velenzei nevezetes képiró, született 1697ben. A természetet híven utánzó tájfestvényei s az architektúrái rajzolatok által, azerze ezen művész hirt nevet magának. Ügyességét s azt is, hogy a perspective! alaposan értette, bizonyítják ama számos prospectek, mellyek Velenczét külön oldalról mutatják, melly képek vidámság s erő, a visszaadottnak húsége s azon találmányok szerencsés hozzá toldása által, mellyeket ő az egészzel egybeforrasztott, — a művészet helyes műszüleményei közt méltán foglalhatnak helyet. Canaletto elhunyt Londonban 176Sban, életpályája 71dik évében.

Canaletto Fabio az előbbinek öcse, nevezetes lón mint históriai főstész, s Tiepolo monorjábnn dolgozott. — Unokája s tanítványa Benedetto di Canaletto, avagy Bernardo-Bellotto, született Velenczében 1724ben. Ezen művész, deli dolgozatai által mint képiró s rézmetsző hírnevet szerze magának. Bernardo könnyűséggel s észszel dolgozott s Antonio monorját utánzó. Festvényeinek nagyobb számát Dresdában láthatni. Elhunyt Varsóban 1780ban, munkás életpályája 56dik évében.

MARIETTE.

Mariette (Peter János) nevezetes szerző s műbarát, született Páriában 1697ben. Ezen jeles férfiú atyjától tanulta a rézmetsző-művészetet, s ez által igaz fogalmat ihlelvén-be a művészetekről, Német- s Olaszországba tett utazásakor tágasb tudományt s tapasztalásokat gyűjte magának. Mariette eladta műgyűjtvényét 1750ben s a bevett pénzen egy kir. titoknoki s kancellária ellenőri hivatalt vett. Fontosb irományai közé számlálhatni: *Traité du cabinet du roi*, Paris 1750; *Description du recueil d'estampes de Mr. Boyer d'Aguilles* - Paris 1745; *Architecture française* Paris 1727 stb. összeleg a művészeteket tárgyzó irományok.

FIEDLER.

Fiedler János, nevezetes főstész, Pirnaban 1697. ben pillantá-meg a napvilágot. Ezen művész Lipcsében tanulta a törvényt s mellette főstegetett is, melly művészeti ágazatban ő már rövid idő alatt gyors és dicséretes előlépéseket tón. Csak kevés idő telt bele, s már különös vonzalmát jelenté a főstészethez, később pedig udvari képíró-hivatalt nyert Darmstadban. Csak 1754-ben kezdő ő cabinétdarabokat festeni Douw és Miris izlésiben. Elhunyt ezen jeles művész mint darmstadti tanácsos 1763ban, életpályája 66dik évében.

DRÉVET.

Drevet (Pierre) atya és fiú, mind kettő a 18dik századnak legjelesb rézmetszői közül Franciaországban. Az atya, Villar arczképe által szerze magának hirt nevet, azonban fia, ki 1697ben pillantá-meg a napfényt, s 1730-ban lépett-le a földi pályáru, sokkal túlmulta atyját: Kinyomás és csín, formák s világhatások históriai rézmetszéseiben, dicsőén olvadnak egymásba; mind e mellett is úgy tudta ő, valamint Masson visszaadni az anyagot s kihozni a puhaságot s árnyékok áltvilági-

tását, melly őt magas polczra emelte versenytársai közt. Boulogne után készültek ezen művész, által: előterjesztés a templomban, úgy hasonlólag következő rézmetszetek is: Le Couvreur, 14dik Lajos, Bossuet és Dubois kardinális;— fölséges dolgozatok a végzésre nézve, valamint is egész maiglan még el nem ért mestermetszések az összes hatás által.

HOGARTH.

Hogarth (William) nevezetes arczkép-rajzoló, született 1698ban s kimúlt 1764ben, életpályája 66dik évében. Ezen ismeretes férfiú eleintén aranyműves volt, azonban természeti hajlandósága a gúnyolódáshoz (Satyra) őt igen korán már caricatura - rajzolóvá mívelte, még mint gyermek újjá körmeire festvén torz-alakokat. Gyakorlás által míveltetett eziránti ízlése valamennyi illy nemű, általa feltalált kiszáradt képeknél. Hogarth fontos s fáradtságos dolgokban soha nem találta kedvét; minélfogva valamint a rajzolásban, úgy a festésben is mindenkor csak a leg közönségesebbeknél maradt, midőn őt ellenben szeszélyes, mindent környező ideái, merénylet a feltalálásban, mint satirikust kiténtették. Akármilly nemit csodálatos népscénák, élettörténete például egy rősz hírbe keveredett leánynak (Mary Tost), mindenkor legkedvesb tárgyai voltak talentomának az utánzásra, soha meg nem ihlélvén őt a művészet szelleme a szó magasb értelmében. A közönséges valóság s még pedig az, mit a természetben rútnak nevezhetni,— voltak példányképei, midőn ellenben az, mit méltán szépnek neveznek, ő előtte idegen maradt; ellenben jeles volt ő a takarékoság s a tú-könnyűségek tekintetében. Ezen szempontból tekintve, elérhetlennek tarthatni őt, miután utánzóji Collet és Augustin olly kevesen találták-el ezen közepet, hogy ők inkább csak a tetszetlenbe, s a kellemetlen félrehúzásba dültek-álat.

RIEDINGER.

Riedinger (Elias) nevezetes állat-főstész s rézmetsző, született Ulmban 1698ban. Ezen művész eleintén vadász lévén, nekie ez által kedvező alkalom nyílt a természetet, melyet ő csodálatra méltó igazsággal s hűséggel előterjesztett, minden részeiben vizsgálni, s meglesni. Azon vadászati darabok, melyek általa készültek, igen helyesek, s ezen dolgozatokban ő csak jiem elérhetlen; ellenben tájfestvényei vadak s regényesek. Elhunyt 1767ben életpályája 69dik évében.,

PICHLER.

Pichler (János Antal) híres kőmetsző volt, ki a hajdankórtól fogva hanyatlásba jutott művészetet előbbi diszletteré visszavezette, született Brixenben Tirolisban 1700ban s huzamos ideig tartózkodván Nápolyban, végre kimúlt Romában 1779ben.

Pichler János az előbbinek fia, Nápolyban pillantámeg a napfényt 1734ben. -Ezen jeles férfié, a művészetben még felülhaladá atyját is, s azt a tökélyesség oly magas fokára emelte, hogy az újabbkori művészek közül egyike sem vala képes elérni őt. János ezentiil jeles pastel-főstész is volt. 2dik József császár nemesirangra emelte ezen művészt, s udvari graveurnek nevezteki. Elhunyt Romában 1791ben.— Ennek 2 mustoha testvére János és Antal, kik elseje Bécsben, a másik pedig Romában lakott; .hasonlag ügyes kőmetszők voltak.— János Péter, született Botzenben 1765ben. Ezen művész igen jeles rézmetsző volt, s nagy mester a radirozásban (Schabkunst), kinek dolgozatit épen annyira becsülik mennyire az angolokét. Meghalálozott 1793ban.

BOUCHER.

Boucher (Francois) első képirója a Francziák királyának, s igazgatója a festő művészeti akadémiának, született Párisban 1704ben, s ugyan ott lépett-le a föl-

di pályárul 1770ben életének 66dik évében. Tanítványa lévén az elbírált Le-Moine képírónak, már élte 19dik évében az első jutalmat nyerte-meg az akadémiánál. Rövid ideig Romában tartózkodván, visszatért Párisba, hol is ezen művészt a gráciák képírójának nevezek,— nevezet, mellynek ő dolgozati által nem felelt-meg. Boucher talán valami nagyot alkothatott volna, ha az akkorban hanyatlásra jutott ízlés, melly a szárazát s ft fajtalan kedvellé, reá nem ragadt volna, s ő a művészetekben épen úgy, mint az életben nem utánozta volna az akkorban divatozó francia udvar megvető szökésit. Azon könnyűség, mellyel ezen művész dolgozott, hirtelenkedéshez vezető őt minden alap s tanulmány nélkül. Rajzai hibásak, a színek nem omlanak helyesen egymásba, melly különösen a mezteleneknél olly szemérsítő - fényes, mintha azokra valamely vörös függöny sugárai esnének, szóval: őt úgy tekinthetni, mint a francia iskola megrontóját. Egyébiránt Boucher sem irigységet nem ismért, sem fősvénységet, s mindenütt hol leheté, tehetsége szerint serkentő az ifjú művészeket. Milly könnyűséggel dolgozott vala ezen művész, tanúbizonyságul szolgálnak ama számos festvények s rajzok, mellyeknél az utóbbiak száma tíz ezerre növekedett. Ezen művész maga is radírozott néhány réztáblát, dolgozatai után pedig számtalan rézmetszés készült.

ROTARI.

Rotari (Péter gróf) képíró s rézmetsző, született Veronában 1708ban. Miután már Romában s Nápolyban eléggé mivelte volna magát, sokat dolgozott Olasz- s Németországban, jelesül Bécsben 1750ben, honnan 1756ben Pétervárba ment s ott lépett-ki az élők sorából 1762ben.— Ezen művésztől, históriai darabjain kívül, "mellyek értelmes kinyomás s a világ és árnyék igaz felosztása által különböztetik-meg magokat, — számos arczképet is láthatni. Ó Balestra szerint radírozott egy bűbánatos Magdolnát saját találmánya után.

BATONI.

Batoni (Pompeo Girolamo) jeles képíró, született Luccában 1708ban, s Romában hunyt-el 1787ben. Mint vezérlője az újabb romai iskolának, ő lenne századának első képírója, ha ezen elsőségért Mengs nem vetélkedne vele. Tanítóinak ő csupán a művészet első elemeit köszönte, s fiatal korában Romába jutván, egyedül csak az antikokat s Raphael remekjeit vette tanulása tárgyául. Azok által tanult ő ügyelni a természetre, s azt mély belátással s igazsággal előterjeszteni. Batoni nem alkotott olly scénákat, mellyeket ő a természetben nem látott; színezete fényes, vidám s egész tisztaságban maradt-fen. Különös azon mód, mellyel füstvényeit végzé. Rajtáit t. i. posztóval teríté-be s balról kezdé lefelé festeni, s így lépcsőnként a jobb oldal felé közelge, az új helyet azonban mind addig nem teríté-fel, míg az első iökélyesen nem volt végezve. Lovag Boni, ki őt Mengs híres képíróval összehasonlítja, azt philosophiai képírónak, Batonit pedig természet füstészének nevezi. Ő sok oltárképet füstett és számos arczképet, például: József császárt s Mária Theréziát, —a cs. képtárban felállítva. Leghelyesb festvénye a Magdolna, melly Drezdában van s az elveszett fiú, melly dolgozatot Bécsben szemlélhetni. Tanítványainak száma nevezetes volt. Batoni egyébiránt ajtatos, egyenes, ollykor gubancsos férfi volt.

DIETRICH.

Dietrich (János Vilmos Ernst) nevezetes német historiai s tájfüstész a 18dik századból, ki megkülönböztetésül, magát ollykor Dietericy nek is írá, született Weimarban October 30kán 1712ben. Ezen művész atyja, mint arczkép-csata- s bambocciade-füstész ismeretes volt, ki is udvari képíró lévén, fiát 12 esztendő koráig a művészetben oktatta. Mennyit lehet ezen gyermektől már akkor is vární, bizonyítja egy hollandi ízlésben

dolgozott részeg paraszt, mely festvény az ifjú művész ecsetje alatt 12 — 14 esztendő koráig jött többekkel létre, s melyet a dresdai kir. rézmetszési gyűjteményben szemlélni a többi rajzolatok közt. Hogy ő még annál inkább mivelhesse idomait, atyja Dresdába küldé őt, hol aztán a nevezetes Thiele Sándortól oktatást nyert. 18 esztendő korában készíté 2dik Augustus király terve szerint egy 9 alakból álló Diana-fürdőt ezen fejedelem s udvarlónak jelenlétében 2 óra alatt, melyért ő ajándék nevében fizetést nyert királyától. A fejedelm meghalálózása után Brühl Ion Dietrich pártfogója, ki által ő azon kedvező állapotba helyeztetett, hogy meglátogathatta a Salzdahleni képtárat, s a hollandi és olaszországi cabineteket, mely által a művészet ezen ágazatában szerzett tudományát bővíthette. Visszatértekor Szászországba, udvari képiró lón, annakntánna pedig Dresdában a szép művek akadémiájánál tanító, kire egyszersmind a maissenai porcellán - gyár igazgatósága is bízott. — Dietrich nagy mester volt a másolásban, s hasonló szerencsével utánzá Raphael és Mieris dolgozatit, Correggio és Ostade deli festvényeit. Ő különösen Rembrandt, van der Neer, Poelenburg, Everdingen, Berghem és Claude Lorrain híres mesterek után mivelte magát, azonban meg nem állapodott ezek utánzásánál, hanem saját sztiljében sokat dolgozott, melyek találmányi nemesség által különböztetik meg magokat, s melyek által hirt nevet szerze magának. Milly ügyessége volt ezen művésznek a históriai főstésben, világosan bizonyítják bibliai történetei valamint festvényeiben, úgy radirozott tábláiban is; darabjai közt különösen feltűnnek a „musiciens ambulans“. Ezen érintett darabokban nem nehéz megismérni Rembrandt Ízlését, a társasági darabokban pedig Watteau képiró monorját, midőn ellenben a tájfestésben saját ízlésében dolgozott; ezen műszülemények mindenkit, ki e nagy mester szellemerejét ez ágazatban voltaképp felfogni képes volt, bámulással töltének-el. Az elsőséget ezen dolgozatiban, kü-

lönféleeeég és gazdagság a találmányban, Ízlés az elrendezésben, kecses s kellemes világítás, szép áltsugárló lombozat, hathatós visszaverődés (reflex), élő s tiszta színek, végre az egészt környező kellemesség teszi. A találmány nem teszi mind e mellett is legvalószínűbb részét képeinek, rendkívüli ügyessége olykor a manier határhoz éreté őt. Számos festvényei közt, azok mellyek 1730 — 60ig létre jutottak, a legjobbak. Lankad hatlan szorgalma nem csökkent-meg ezen időkor után sem, míg végre kornyadozó, s a művészet gyakorlására használhatlan lön. Dietrich gyengültségben halt-jneg április 24kén 1774ben, munkás életpályája 62dik évében.

Ezen művész dolgozatit egész Európában elszórva találhatni. A dresdai képtárban van tőle 34; nevezetesb képrajzai, részint az ottani rézmetszési gyűjtvényben, részint privátoknál vannak. Radírozott táblái 2 osztályban jelentenek-meg, mellyek közül az elsők igen ritkák, mivel csak kevés példány nyomtattatott-le, s nagyobb száma a réztábláknak leköszörültetett. A második, melly 34 táblából állott, kimúlta után jelent-meg. Ezen dolgozatok rézre metszése által, Zing művész nagy érdemet szerze magának.

SCHMIDT.

Schmidt (György Fridrik) német rézmetsző, született Berlinben Januárius 12kén 1712ben, hol atyja posztómives vala. Szüléinek akarátja volt, hogy ő is azon mesterséget tanulja; azonban különös vonzalma a rajzolásához és főtéshez, belőle ügyes rézmetszőt miveit. A művészet első elemeit Busch György Pálnál tanulta, melly után Párisba ment, hol/ésak hamar a művészeti pályán olly gyors s dicséretes előlépéseket tön, hegy dolgozati bámulásra ingerlék a vizsgaszemlélőt. Visszatérvén Németországba 1744ben mint tagja a kir. akadémiának, a burkus király rézmetszőjének nevezte-kiőt, s tagja lön a berlini akadémiának. Elhunyt végre Berlinben Januarius 25kén 1775ben, miután az előtt

egy ideig Pe terváróit tartózkodott. Ezen művész dolgozatról Jacoby nevű szép műáros Berlinben, művészi észrevételekkel s ítélettel ellátott lajstromot adaként 1815bén.

ALGAROTTI.

Algarotti (Ferencz gróf), Velenczében pillantá meg a napfényt December 11kén 1712ben. Ezen olasz szerző a komolyabb tanulmányokat hozá egybekötésbe a szép művészetek gyakorlásival. Komában, Velenczében, s Bolognában tanulta ő különös szorgalommal a physikát s boncztudományt, s ügyességet szerevén magának a latin s görög nyelvben, a toskániai beszéd s Írásmódra is nagy szorgalmat fordíta. Megjáván Francia-Angol- Orosz- s Németországot, Schwaizot s Olaszország nevezetes városait, életének utolsó 10 évét honjában töltötte. Már mint 21 esztendő ifjonz, irta ő Fontenella munkájának ízlésében, nagyobb részét következő elmeműveinek: „Neutonianismo per le donne“ (1737) s „Plurality des mondes“ mellyek által hírnevének rendithetlen talpkövéit alapította.

Algarotti egész 1739ig, részint Párisban, részint Cireyben Chatelet Marquisnél, részint pedig Londonban lakott. Utóbb Baltimore lorddal tőn utazást Oroszországba, névszerint Pétervárbá. Visszatértekor udvarlását tette 2dik Fridriknél, ki akkorban még mint korona-örökös Rheinsbergben lakott. A herczeg úgy annyira megkedvelte őt, hogy trónra lépte után magához kívánta, e családjával együtt grófi rangra emelte, raelly kinevezést a velencei tanács is helybenhagyott s megerősített. Nem kevesb tiszteletre méltatá őt 3dik Augustus lengyel király is, ki titkos tanácsnokjának nevezéki. Ezen időtől fogva Algarotti változtatva majd Berlinben lakott, majd pedig Dresdában, főleg az első helyen, megkapván 2dik Fridriktől 1747ben az érdemrend szalagját s a kamarás-kulcsot. Ezen művész 1754ben honjába tért-vissza s eleintén Velenczében, azután Bolog-

nában s 1762től fogva Pisában Takott, hol is 1764ben elhunyt. Síremléke tervét maga készíté, melyet neki 2dik Fridrik állíttata a pisai temetőben. A felírason „Congresso di Citera“, úgy .hasonlag „Neutonianismo“ munkákra nézve, ő Ovidius versenytársának, s Newton tanítványának tartatik.

Algarotti tudományai kiterjeditek s több ágazatban alaposak voltak. A főstészetben s architektúrában, kortársai sokat tartanak ítéletére 's a dresdai galleria számára általa megvásárlóit festvények eléggé bizonyítják nagy belátását. Ő jól rajzolt s választóvízzel kietett réztáblákat készíté ritka ügyességgel. Számos munkáiban, mellyekkülön tartalmúak, elmésség párul mély belátással; poesisa ellenben kevés költészi tűzzel bir, de sok keltemmel, s leveleit a legszebbek közé számolják az olasz nyelvben. Következő című munkájában „Saggi sopra le belle arti“, a képirői művészetet tárgyazó észrevételek a legfontosabbak. Legújabb gyűjteménye munkáinak, 17 kötetben jelent-meg Velenczében 1791—94-ben.

VERNET.

Vemet (Claude József) elhírült képiró, ki a tengeri révpartok avagy kikötők s több más tengeri rajzdarabok által tette ismeretessé magát, született Avignonban Augustus 14kén 1714ben. Festett képei mindenkinek tetszenek a természetet utánzó hűség, igazság s azon munkás élet miatt a kikötőkben, melyet ott észrávehetni. Vernet igen szépen s művészileg tudta előterjeszteni a napkeletet s alkonyodást. Louvre palotában most is láthatni ezen művész által elkészült helyes darabokat. Elhunyt 1789ben, munkás életpályája 75dik évében. — Vernet néhányszor tön átázást a tengeren az égiháborúk megvizsgálásáéi, s egykor nagy szélvész s égi háború támadván, az okból hogy ő mindent jól láthasson s ecsetjével utánozhasson, az árboczhoz kötteté magát. Látván a hajósok, milly nagy veszélyben forog-

nak ők, gyorsan váltván-fel egymást a menydörgések, mindenféle hulván a menykövek s az ordító moraj s dullongó hullámok végveszéllyel fenyegetvén őket, térdre esve imádkoztának; az árboczhoz kötött füstész pedig szünet nélkül kiáltoza örömeiben: *Ó quanto e cio bello, quant é maestro!* (oh milly szép, milly fölséges tünemény ez).

Ezen jeles művész, 1752től egész 1789ig, melly idő alatt Ő Franciaországban tartózkodott s dolgozott, mintegy 200 nagyobb s kissebb festvényt készítettek. Ezek összesen, a legkésőbb létre hozott festvényeivel együtt, ifjúkori frisséggel jelenkeznek, melly tulajdonság ezen művész legkissebb vázlatinak is érdemet szerez. Vernet valamennyi kikötőt lefestett Franciaországban, mellyek kétség kívül fejülhaladhatlan műszülemények. A tenger-közeit, könnyű mozdulatit a csendes hullámoknak, s a világsugárokat, úgy szinte az égháborút s a villámok rémitő czikázását a sötétségben,— egyik képíró sem volt képes olly igazán s hűségesen előterjeszteni mint ő. Nála egyedül csak a genialis s költészeti erő látszott hibáznia. A szép művek akadémiaja őt 1752ben tagjává, 1766ban pedig tanácsnokává nevezte-ki. Kortársai felette becsülék ezen művészt, ki nem csupán szellemdús Tedpiro, de egyszersmind jó szívű férfiú s kellemes társalkodó is volt.

Vernet Horace született a Louvre palotában Junius 30kán 1789ben, ott szabad tiszti lakása lévén atyjának, ki hasonló híres képíró volt. Ezen művész épen akkorban pillantá-meg a napfényt, mikor Franciaország fe-
lé teljes felhőnként közelge a borongó jövődő, s csupa zavarok váltván-fel egymást, ezen lázzadás tüzeből a művészre is látszott valami ragadnia. Horace, atyjának példányképei után kezdte dolgozni, s pedig csata festvényeket (ütközeteket t. i. Jemappes, Montmirail, és Hanau-nál), mellyeket ő csendes s érett megfontolással készítvén, a bele rajzolt nagy tömegek által helybehagyást nyertének, s a művész hírnevét alapí-

ták. A művész dicséretére legyen mondva, hogy ő helyesen tudta kiemelni azon főpontot, melyet a győztes avagy diadalmas sereg mindig szeme előtt tart, s hogy a csatarend mozdulatai által képes volt előre kijelelni az ütközet szerencsés, vagy pedig szerencsétlen kimeneteletét. Számos egyes képek egyesítik ezen nagy csoportozatot, s azok úgy fénylenek mint egyes világpontok az ocean ringadozó hullámin. Láthatni ezen művész dőlgozatiban a háziélet scenájit, falusi ünnepeket, vadászati jeleneteket, útonállók barlangjait; ő előadásiban az igazság hőse s leghűségeseb utánzója maradt, már akár szép, akár rút volt is a példánykép. Képei nem kívánnak egyebet, csak hogy technikai valóság által tetszjenek, s azok olykor annál mélyebb benyomást hagynak magok után, mennél kevesebbé jöttek számításba. Egész Franciaországnak tetszett a művész azon festvénye: „Soldat laboureur“ avagy „Soldat de Waterloo“, melly dolgozat számtalanszor köre lenyomattatott. Le-chien du régiment, ismételtképe bizonyítja ezen művész tüzszellemét.

Horace készíté Dupont-nál 1824ben, a lithographiai rajzokat „Henriade“ pompás kiadásához. Nem ér-nénk végét, ha ezen kimeríthetlen művész egyes dolgozatit felszámolni akarnék. Műhelyének tarka gazdákossága, mellyben néhányan hadakoznak a festői tábla (Staffelei) körül az alatt, míg mások a musikát zengetik s kutyák dressiroztatnak, a művész pedig minta után rajzol; — a magasb műveltségű közönségnek közszemléletül állíttatott-ki.

GRUND.

Grund (Norbert) jeles képíró, született Prágában 1714ben. Ezen művész rendkívüli szorgalommal tanulta Bécsben a hollandi iskola remekjeit, honnan visszatervén Prágába, 1767ben életpályája 53dik évében a földi pályáru lelépett. Grund, szabad kéz, virágzó colorit, és szín-olvasztás által tünteté-fel magát.

PIGALLE.

Pigalle (Jean Babtiste) híres francia szobrász, született Párisban 1714ben. Ezen nevezetes művész Lemoine és Lamayne szobrászok tanítványa volt, és művelését Olaszországban nyerte. Ő 1744ben a képírói s szobrász! akadémiába lépett, s azon időben végezte-el két híres szobrát, Merkúrt és Venust, mellyeket 15dik Lajos a burkus királynak küldte ajándékul. Pigalle 1756 ban maga is Berlinbe utazott, hogy még egyszer láthassa saját dolgozatit. Ezen művésznak feladásul szolgált 1765ben a szász-marsál síremlékét készítői, melly 1776ban Strasburgban fel is állíttatott, s annak-utánna egy emléket dolgozni, mellyet Rheims nevű város 15dik Lajosnak 1765ben felállítani rendelt. A király őt udvari szobrásznak nevezte-ki, s sz. Mihály rendével diszíté-fel. Buchardon megbizá ezen művészt, hogy a híres lovag-szobrot végezze. Voltaire mellképe, elijeszte mindenkit a nagy természetesség által. Különös szép munka egy kis gyermek üres kaliczkával, s utolsó munkálata egy leány volt, melly szálkát húz-ki lábából, mellynél szépség s finomság egyesülvék. Pigalle elhunyt Párisban 1785ben mint akadémiai rector és kancellár, munkás életpályája 71dik évében.

GUIGLIELMI.

Guiglielini Gergely híres képíró, született Romában 1714ben. Ezen nevezetes főstész nagy történelmi darabokat festett, mellyek kielégitek a műértőt, s a művészetben tett előhaladásit világosan bizonyítják. Dresdában felette sokat dolgozott Guiglielmi 1753ban s 1754ben, honnan aztán Bécsbe ment. Fest vényeit szigorú vizsgálat alá véve, nem nehéz feltalálni azokban Lanfranco szellemét, midőn ellenben compositiója s rajza, a romai iskolára mutat. Meghalálkozásának esztendeje ismeretlen.

WILLE.

Wille (János György) híres francia rézmetsző, született Giessennél a felső malomban Königsberghez közel November 5-én 1715-ben. Atyja molnár lévén, fiát is annak szánta; látván azonban hajlandóságát a rajzolásához, melyet a gyermek már kis korától fogva nagy szerencsével űzött minden oktatás nélkül, puszkamivestermesterséget tanultatta vele, hol ő gyors s dicséretes előlépéseket tőn s az újon készült puszkaszámokra szép vadászati darabokat vésett avagy gravírozott. Azonban nem tetszván nekie ezen mesterség, vándorlása közben órák lett, melyben ő aztán szép előhaladást tőn. Végre Strassburgba s Párisba jutott. Ott választá Wille magának a rézmetszést, s a művészet ezen ágazatának szentelő magát kirekesztőleg atyjának minden segítsége nélkül, ki őt elfajult fiúnak tekintő.

Sokáig küzd vén a körülményekkel, végre elkészítő Belleisle marsál mellszobrát, mely találmányi nemesség s művészileges kidolgozás által szerencséjének rendíthetlen talpkövével alapította. Wille valóságos mester volt művészetében; szerzett szép vagyont azonban a rend bomlásakor Franciaországban, mely 800,000 frankra ment elvesztő, s talán áldozatul is esett volna, ha fia, ki akkorban generális volt a nemzeti testőrségnél, meg nem mentette volna őt.— Wille hírneve Francia- s Németországban elterjedt. Napóleon császár a francia becsületrend lovagjának nevezte-ki őt, a tudományok s művészetek Intézete pedig tagnak vette-fel. Ezen híres művész eleintén csupán csak alakzatokat metszett, melyek közt különös becsben állanak Florentin minis-ter, s a híres beszédnök Bousset képeik. Utóbb a belga képírók festvényei után dolgozott históriai s több efféle darabokat, melyek közt különösen ismeretesek: Musiciens ambulantes, Dietrich után; Instruction pater-nelle, Terburg után. Péter fiának rajzai után is sokat metszett, ki Párisban született 1748-ban. Tanítványai

közé számlábainak: Berwick, Miiller, Schmutzer. Elhunyt Augustus 8kán 1808ban, munkás életpályája 93-dik évében.

SAINBICH.

Sainbach (Gáspár Ferencz) ismeretes német születésű történelmi képművész, született Breslóban Januárus 6-kán 1715ben. Ezen jeles művész 1775ben igazgatója volt a bécsi szép művek akadémiájának s félmagaslatú alakjai által hirt nevet szerze magának, mellyeket ő Gerart s Wit híres képművészek monorjában festett. Sambach elhunyt Bécsben Februárus 7kén 1795ben.

VIEN.

Vien (József Mária), a francia főstészeti akadémia igazgatója Romában s a király első képművésze, aztán pedig az Intézet s a fentartási Senátus tagja s francia gróf, született Montpellierben 1716ban. Ezen jeles művész a főstészethez már igen korán szentelte magát, s 1740ben Párisba ment, hol Natoire képművész igazgatása alatt gyors s dicséretes előlépéseket tőn s akadémiai jutalmat nyert. Romába rnéven 1744ben, hogy ott kimivelhesse magát; a múzsák városában hozta ő létre leghelyesb festvényeinek egyikét, — a Remetét. Miután már 5 évet töltött volna Olaszországban, végre Párisba tért-vissza, hol 1750—75ig a főstészeti tanítója volt, és sok ügyes művészt nevelt. Romába rnéven újólág 1775ben, igazgatója lőn az ottani akadémianak, melly általa sok javítást nyert. Kevéssel a rendbomlás előtt tért-vissza Párisba, hol végre 1809ben munkás életpályája 93dik évében kimúlt. — Mint aggostyán is fölőtte szorgalmas lévén, virágokat festett s idyllai scénákat. Ha már nem tartozik is Vien a francia iskola ^Isó képművészei közé, mind a mellett is nagy érdemet szerze ő magának mint tanító. Ő gyűjtött tüzet kedvelésére annak mi szép, s mi az ízlést az antikoknál, a nagyra s az egyszerűre vezette-vissza. Általa létre jutott dolgozatok száma nevezetes.

DIETSCH.

Dietsch (Borbálya Regina) tiszteletre méltó képíróné, született Nürnbergben September 22kén 1716ban. Első oktatását a művészetben atyjától nyerte, melly után a madarakat, virágokat s bogarakat leg hűségesebben utánzá vízszínekkel. Nehány udvar, cabinét-képírónének hívta-meg őt, melly ajánlást ő azonban nem fogada-el, nagyobbra becsülvén szabadságát, s a csendes életet szüleinek és atyafiainak körében a külső fénynél; s legyen bár, hogy őt 1775ben a guta megütötte egyik oldalon, ő mind a mellett, *tifég* 2 évvel meghalálozása előtt is dolgozott, s végre Május Iseje n 1783ban jobb életre szenderült.

Legjobb dolgozatit ezen művészne nek az Angolok szerzék-meg. Origináljai után egy festvény-gyűjtemény adatott-ki jobbadán honi madaraktól álló, melly rézre metszve s természetes színekkel igen pontosan kifestve 50 táblára, s szerző szavaival ellátva van.

Dietsch Margittá Borbálya az előbbinek testvére, nevezetes főtészné volt, ki November 8kán 1726ban, pillantá-meg a napfényt, s Octoberben 1795ben a földi pályáru l elépett. Ezen képíróné változtatva virágokat, madarakat, gyümölcsöket utánza leghűségesebben a természet után, s néhány darabot rézre is radirozott tisztán. Margittá leg több időt tölte azon mnnkával, mellyhen ő, Nürnberg körül tenyésző s gyümölcsöt hordozó növényeket, csemetéket, s fákat, Úgy szinte ágakat virágjikkal, s gyümölcseikkel, tiszta rézmetszésekben terjeszte-elő híven a természet után leg nagyobb pontossággal. Hasonló figyelmet fordított ő a metszésre s világításra is. Ezen munka egyes füzetekben jelent-meg mindenkor 6 táblával, mellyhez a textet avagy a szerzői beszédet Schreber készítette. — Ezen művésznökén kívül, a család néhány derék táj-gyümölcs- s csatafőtészt mutathat-fel, s ezek: János Israel, János Zsigmond, János Kristóf, János Jakab, György, és János Albrecht, ki 1720ban szül, és 1782ben kimúlt.

FALCONET.

Falconet, (Etienne Maurice) született Parisban 1716ban. Ezen ifjú művész egy közönséges fametszőnél inaskodott, ki parókatartókat készíttetett. Iparkodván egész a lehetőségig magát tökéletesíteni, ez okból egész éjjelenként agyagból stb, dolgozott alakzatokat. Egykor ő ezeket Lemoine híres szobrásznak bemutatta, ki csak hamar álttekintvén őt, mint tanítványt magához fogadta. Ezen jeles férfiú a Péterváratt felállított nagy Péter császár szobra által lón ismeretessé, és szerze magának hirt nevet, melyet ő Katalin császárné parancsára készíttetett. Az első öntés csodálatra méltó művészi ügyességgel s körülátással elkészülve s végezve, augusztusban történt 1775ben, de szerencsétlenül, hibáztatván az öntés után a szobornál valamint a lónál is a fő. A második öntésnél a művésznak már jobban szolgált a szerencse, s az érintett ércz-lovag szobor 1782ben fel is állíttatott. Ennek talajját (Piedestal) egy iszonyú granit-tömeg teszi. A Császár lóháton ül, s alatta a ló egy ugrással ügyekszik átszökni valamely árkon s lábbaival tapodja az irigység kígyóját. A ló 2 hátulso lábán áll egész terhével s azon a császár ülve könnyű s inozdulatos alakot ábrázol. Ezen mű alkotványt a leg helyesebbek közé számlálhatni, miután azon számos művek közt, mellyek egész maiglan akárhol is létre jutottak, nevezetességükre nézve, azt egyike sem volt képes felülmúlni. — Ezen szellemdús, mély belátású s tudományos férfiú Parisban lépett-le a földi pályáru 1791ben akkoriban mint királyi szobrász s tiszteletbeli tagja a pétervári akadémiának. Láthatni ezen művésztől szobrokat, mellyek igen nagy becsben állanak, s mellyek művészileg végezvék.

OESER.

Oeser (Adam Fridrik) kir. szász udvari képíró, a lipcsei festészeti akadémia igazgatója, született Po-

sonyban Magyarországon 1717ben, s Lipcsében inar-
tzius 18kán 1799ben lépett-le a földi pályáru. Az újon
diszült sz. Miklos egyházban Lipcsében ő általa dolgo-
zott plafond-festvények, s több más deli alakzatú ké-
pek által szerze magának hírnevet, melly műszülemé-
nyek, kellem, könnyűség s fényes élőszínezet által
különböztetik-meg magokat. Ezen művész, mint szob-
rász nem lón nevezetes. Winkelmann meghitt barátja
lévén, ő igazgatta első lépéseit a régi művészet tanul-
mányiban.

WINCKELMANN.

Winckelmann (János Joachim) igen érdemes tudós,
és szerző, ki a történet, az antikok s a régi művé-
szet tanulmányira nézve sok érdemet szerze magának,
született Stendalban Uckermarkban 1717ben. Igen korán
mutatkozott vonzalma a hajdaniség ismejihez s a mű-
vészetekhez, ezek országába vezeté őt, miután már theo-
logiai tanulmányainak elvégezte után Halle-ben, tanítói
hivatalt viselt, s mint könyvtárnok élt volna néhány évig
Dresda vidékében, egészen oda adva a művészet tanul-
mányinak. Ő 1763ban azon régiségek felügyelőjének ne-
veztetett-ki, mellyek Romában s körülette voltának.
Winckelmann néhány munkát irt a művészetről, többek
közt nagy becsben állanak észrevételei a Régiék ar-
chitektúrájáról. A művészet története, előszer Dresdá-
ban jelent-meg 1764ben, s kézirata ezen könyv máso-
dik kiadásához, mellyet ő magával hordozott, midőn
útazásiban Bécsből Olaszországba, egy olasztól orozva
meggyilkoltatott Triestben Junius 8kán 1768,— a bé-
csi cs. képző művészeti akadémia birtokába jutott,
melly azt 1776ban sajtó alá juttatá.

Winckelmann szelleme, saját irományiban ki van
nyomva. Azok históriai felvilágosításokból álló kincset
foglalnak magokban, s a művészet lényegiségét állandó
elvekre vezetik-vissza, mellyet az előtt nem ismér-
tek. Ezen jeles férfiú elmeművei, nehányakat közülök

kivévé, 7 kötetben jelentek-meg Dresdában 1808tól fogva 1817ig.

SCHÜTZ.

Schütz (Krisztián György) nevezetes tájföstész s goth architektúrái képíró, született Flörsheimban a niaenzi tartományban 1718ban. Ezen művész néhány német udvarnál festett s végre maini Frankfurtban December 6kán 1791 ben lépett-le a földi pályáruul mint 73 »esztendő s aggostyán.

THEERBUSCH.

Theerbusch Anna Dorottyá, született Lisiewsky, jeles képíróné, tagja a párisi, és berlini kir. akadémiának, Berlinben pillantá-meg a napvilágot Julius 19kén 1722ben, hol atyja hasonlólag ügyes arczkép-föstész volt. Ezen elhírült művészne a stuttgarti, mancheimi, és berlini udvaroknál dolgozott arczképeket, s végre November 9kén 1782ben kimúlt, munkás életpályája 60dik évében.— Theerbusch még Rubens képíró t is felülhalladta a coloritra nézve, s ő jobbadán a mythologiából feste darabokat, valamint is arczképeket és históriai előterjesztéseket.

SCHWEIKHARD.

Schweikhard (János Adam) rézmetsző, született Nürnbergben October 19kén 1722ben. Ezen művész Preussler és Heumann tanítványa lévén, 1752ben Florenczbe ment, hol 18 évig tartózkodott s tagja lőn az ottani akadémiának. Miután ismét honjába visszatért, ott meghalózott October lökén 1787ben. Sokak állítása szerint, Schweikhard azon művészet feltalálója volt, melly szerint tusolt rajzok rézben utánoztattak. Ezerr művész következő című munkát bocsáta közre: Description des Fierres gravées du feu Baron de Stosch par feu Mr. Γ abbé Winkelmann, dessinees d après les empreints et gravées en taille-douce, Nürnberg. 1775. Föl.

TISCHBEIN.

E nevezet alatt néhány német képíró-t ismerünk a 18dik századból. Tischbein János Henrik, a korosabbik, a hessen-tartományban született Heína nevű városban 1722ben s a főtészetnek szenteld magát ki-rekesztőleg; az által pedig, hogy részt-vehetett Vanloo oktatásában Párisban, s Piacetta tahításában Velenczében, ügyes képíróvá mívelte magát. Tischbein a hes-sen-landgraf cabinet-főtésze lón 1752ben s Casselben lépett-le a földi pályáru, akkorban mint tanító a mű-akademiánál. Ezen művész különösen kitünteté magát a historico-ínythologiai főtészetben. Főtett képei után, mellyeket nagyobbrészt a Wilhelmsöhe nevű vár-kastélyban szemlélni Cassel mellett, metszőnek Tisch-bein az ifjabbik a testvérbátyjának fia, ki a casseli képtár felügyelője volt, ezentúl még Rosaspina, Bause stb.

Egy másik Tischbein János Henrik Vilmos, ki ha-sonlag Heinaban pillantó-meg a napvilágot 1751 ben s bátyafi volt az idősb Tischbein János Henrikhez, nyom-dokiba lépett nagybátyjának, ki is a historiai főté-szetben oktató őt alaposan. Sokat használt nekie hosszas ideig tartózkodása Hollandban, Schwaizban s Olaszor-szágbán, hol ő ügyes művésszé inívelte magát. Ezen de-rék férfiú Nápolyban a képírói akadémia igazgatója lón 1790ben, honnan azonban a revolutió kén-teté őt eltávozni s ismét Németországba visszatérni, hol ő en-nek útónná változtatva, majd Hannoverában, majd pedig Hamburgban élt. Ismeretes lón Tischbein valamint azon Homerje által mellyet antikok után rajzolt, úgy ha-sonlag több más literatúrai munka által, mellyeket ő egy-más után közre bocsátott.

ABELLI.

Aberli (János Lajos) jeles rajzoló, ki Schwaiz táj-kepei által lón ismeretes, született Wintherthúrban 1723-

ban. Ezen művész eleintén egyedül csak képeket festett, s Bernben nyerte az első oktatást Grimm Jánostól. De csak rövid idő múlva kedvencz tárgya a főtés lön. Aberli Parisba ázázott 1759ban Zingg tanítványával, hol mindenkitől tisztelttévén ismét Bernbe tért-vissza, s ott 1786ban a földi pályáéul lelépett. Színekkel el látott rajzolatai sok utánzóra találtak, kik közt azonban Biettert és Biedermann művészeket kivéve, egyike sem érhetted-el, annál kevesbbé volt valaki képes öt fel lülmúlni.

REYNOLDS.

Reynolds (Josua) híres angol képíró, született Plymtomban 1723ban. Ő igazgatója volt a londoni művészeti akadémiának s egyike az újabbkori leg nagyobb kép-főtészeknek. Találmányaiban pompa, szellem s tűz uralkodik; a külön állásokban természetesség, karakteristikai kinyomás és kecske a bélyegző vonások. Coloritja mind a mellett is egyéb talentomival nem áll egy fokon, s azt akarják némellyek bebizonyítani, hogy több dicsőséget szerzének neki azon rézmetszések, mellyek ezen művész dolgozati után készültének, hogy sem saját festvényei.

Reynolds elnök lön 1765ben az ríjon alapított képírói akadémiánál. Beszédeit, mellyeket ő évenként tártá, s mellyek a sztil csinossága s gazdagsága által a philosophiai és aesthetikai kifejtőzésben magokat feltüntetik, sajtó alá-juttatá. Ezen művész egy más literatúrai mű: „the Works of-Sir Josuah Reynolds etc.“ által is ismérteté-meg magát. Májbetegség okozta halálát, s miután már kevéssel az előtt szemfényét vesztette volna, elhunyt Februarius 23kán 1792ben, életpályája 69-dik évében.

DOYEN.

Doyen (Gabr. Fran?) ismeretes francia képíró, született Parisban 1726ban. Vanloo tanítványa lévén,

már élte 20dik évében a nagy jutalmat nyerte-meg dolgozata által a képző művészeti akadémiánál. Ennekutánna Romába utazott 1748ban, hol inegkülönböztetőleg azon képírók művei voltak tárgyai tanulmányinak s iparjának, mellyek fellengő karakter által a rajzban a erős kinyomás által tünteték-fel magokat, például: Caracci Annibale, di Cortona Pietro, Romano Giulio, Polidoro Caravaggio, és Angelo Mihály -festvényei. Nápolyban megérkeztek Solimene híres főtész művei hatottak reá különösen. Megjárván Velenczét, Bolognát, Parmát és Piacenzát, Franciaországba tért-vissza. Doyen bizonyos ideig foglalatosság nélkül volt Párisban, csupán csak a művészettel tölté idejét. Miután azonban Virginiájával a világ elibe lépett, melly festvény-remekkel ő 2 évig foglalatostkodott, 1758ban a főtészeti akadémia tagjának vette-fel őt. Ezen művész hírnevét különösen magasztald egy festvény: „la teste des ardents“ a sz. Roch-egyház számára, mellyet általán Doyen remekjének tartják. Az okból, hogy dolgozatának még annál több igazságot szerezzen, meglátogató a kórházakat és szorgalmasan vizsgálta a betegek s haldoklók karakterét, s azok képvonásait. Vanloo kimúlta után, őt választók az Invalidusoknál a sz. Gergely kápolna kifestéseül. Megrendeltetvén ezután az udvar által egy festvény, melly Thetis diadalát képezze a folyamokon; ezen dolgozatot annál szebbnek találák a műértők, minél kevesbbet mutattanak-fel a Gráciák a diszesítésből s az elfajzott Ízlésből, mellyek akkorban divatúak voltak, s mellyekkel azt a művész felékesíteni tudta. Leghelyesb műveinek egyikét, főleg a szép rfendezés miatt, sz. Lajos halála teszi az Invalidusok kápolnájában. A francia revolutió kezdetekor, Oroszországba hivta-meg őt 2dik Katalin császárné, s tanítónak nevezteki a péterváti képírói akadémiánál. Első Pál hasonló jó indulatossággal volt iránta a császárné kimúlta után. Doyen sokat festett a császári palotákban, míg végre Pétervárott Julius 5kén 1806ban a földi pályáruul lelépett.

CHODOWIECKI.

Chodowiecki (Daniel Nicolas) híres képíró s rézmetsző, született Danzigban October 16kán 1726ban. Atyjától nyervén oktatást a miniatur-főstésben, a gyermek annak kimultával szorgalommal kezdé azt üzni, csak hogy az által szegény anyját némikép gyáinolhassa. Azon okoknál fogva, hogy kalmár esztendeit kitölthesse, 1743ban rokonához ment Berlinbe, hol aztán ezen ifjú művész a főstészetet úgy üzte, mint kedvencz tárgyát, szabad óráiban szelenczékre (Dósén) rajzolván miniatür-darabokat, mellyéket ő azután eladott. Ismeretlen lévén a compositió elemeivel, történetből okleveleket s más egyéb rajzolatokat látott, mellyek anyagot nynjtának nekie arra, hogy magát a főstészetnek szentelje. Ezen művész dolgozatai, rövid idő múlva az érték figyelmét vonták magokra, többek közt egy kis rézmetszést készíté ő, a koczkajátékot 1756ban, melly által a berlini akadémia is reá figyelmetessé lón. Az ottani társaság végre felszollitá ezen művészt, hogy ő a naptárakhoz készítne képeket, mellyek épen csak ezek által jöttének keletbe. ·

A 7 esztendei háború alkalmával néhány darabot metsze Chodowiecki, mellyek azon háborút tárgyazák, s többek közt az orosz foglokat Berlinben; melly dolgozat ezen művész leg ritkább műszüleményei közé tartozik. Calas Jean szerencsétlen története anyagot nyujta a művésznak igen szívreható festvény előterjesztésére, mellyet ő aztán rézre is metszett. Az 1767ben lenyomtatott réztáblák különös nagy becsben állanak. Néhány évvel az előtt festette Chodowiecki miniatürban Krisztus élet-történetét s még pedig olly kinyomással, hogy mindenkinek szent borzadással tölté-el lelkét. Ezen felséges dolgozat által, melly általános tetszést nyert, olly számos munka rendeltett-meg nálla, hogy ő minden idejét, az az, minden perczet a rajzolásra s metszésre vala kéntelen fordítai. Lavater-nek csak nem ősz-

szes munkái „physlognomlai fragmentumok ezen művész rajzai után készülvék, maga is néhányakat végzett közülök felülhaladhatlan tökélyvel. Ezen szellemben dolgozván azon réztáblák is, melyeket ő Basedow munkáihoz ada a gothai naptárban. Boroszországban alig bocsáttatott közre valamely könyv akkorban, melyben leg alább egy vignette nem lett volna tőle. Réztábláinak száma 3000et meghalad. Nála szokásban volt, miután már néhány darab le volt nyomtatva, azoknál némi változást elővenni, mely okból a lenyomtatott táblák nem egészen egyenlők avagy egymáshoz hasonlók.

Ezen művészt tekinthetni egy egész új művészeti-nem alapítójának Németországban, avagy a modern alakok előterjesztőjének, melyben a physiognomia igazságát, a kinyomás élénkségét, s az erkölcsi jobbításra célzó szeszélyt megismerhetni, s mely nemében a művészetnek ő összehasonlíthatlan. Néhány évig volt Chodowiecki a képző művészeti akadémia aligazgatója Berlinben, míg végre Rode helyébe 1798ban annak valóságos direktora lőn. Elhunyt ugyan azon évben még Februarius 7kén, vég perczenteig józanon eszmélve, néhány napi gyengelkedés után, munkás életpályája 72-dik évében.

Chodowiecki Godfried az előbbinek öccse, született 1723ban s néhány helyes darabot metszett rézre részint saját, részint pádig bátyja találmányai után; ő főleg vadászati darabokat s tájfestvényeket készíte. Kimúlt 1783ban. — Ennek fia Vilmos mint rézmetsző igen helyesen dolgozott atyja monorjában, s végre 1805ben a földi pályáru lelépett.

CASANOVA.

Casanova Ferencz, elhírült csatafőstész, született Londonban 1727ben. Velenczében a főstészetnek szentelvén kirekesztőleg magát, Párisban nyerte további művelését, s végre Brühlben meghalálozott Bécs mellett 1805ben. Leghelyesb festményei azon csatadarabok, mel-

lyeket a Condó herczeg, később pedig Katalin császárné számára készített.

TASSÁÉRT.

Tassáért Péter János, elhíruilt szobrász, Antwerpen pillantá-meg a napvilágot 1729ben, honnan Angliába ment, 1744ben pedig Párisba. Ezen utóbb nevezett helyen dolgozta ő 15dik Lajos szobrát, 2dik Fridrik meghívására végre 1774ben Berlinbe költözött. Ezen fővárosban végzett Tassáért két csoportozatot: a szerelmet, melly feláldoztatik a barátságnak, s a Pyrrhat; ő készítette ezentúl Raynal és Mendelsohn márvány-mellképeit, számos ízletes deli díszedényt, kis csoportozatokat, Seidlitz és Keith generálok képszobrait. Elhunyt Januárius 21kén 1788ban, életpályája 59dik évben.

VOLPATO.

Volpato volt ama leg jelesb rézmetszők egyike, kik egész maiglan élének. Ezen művész 1733ban született s Bartolozzi kórtársa volt; ő alatta emelkedett a művészet azon polczra, a honnan aztán visszahatólag Angol- Francia- s Németországban elterjedt. Mindjárt első rézmetszéseinél, mellyeket ő Raphael stanzája után végzett Romában, észre lelete venni azon érdemet, melly eziránti bánás módja miatt őt érdekli. A rajz nem volt ugyan minden hiba nélkül, ő azonban mindent tón a világ s árnyékra, valamint is a festőleges hatásra nézve, mit időkorától várni lelete, csak akkor kezdvén érteni a művészek Raphaelt. A vésőtoll, s a hidegtű egyesültének legszerencsében ezen művész dolgozatiban, és szabad lelkűséggel vezeté ő az ifjú művészeket arcanumaiba. Azon logék s arabeskek, mellyeket a clementini museumban szemlélhetni, követék első munkáját. Neki mint gyakorló művésznek főérdeme a festőleges hatásra lévő ügyelésében fekszik mustraképeinél, a világ- s árnyék tudományos széllyelosztásában s a yerspectivben, mellyet finom vésője által létesített.

BARTOLOZZI.

Bartolozzi (Francesco) nevezetes rézmetsző, született Florenczben 1730ban. Kellemes monorja s nyájas mustraképei által lön ő ismeretes, mellyek kielégítvén a műértőt, alkalmasak a művész hírnevét alapítani. Ezen érintett ügyes művész, első oktatását a rajzban Hugfoot Ferraritól nyerte, mint rézmetsző pedig Wagner József alatt mivelte-ki magát Velenczében. Leg első műdarabjai is, mellyeket ő Ricci Zuccarelli s Guercino után dolgozott, sok bizodalmát és reménységet nyújtanak, melly remény a várakozásnak meg is felelt, ismeretségre jövén velencei átázásakor Dalton Richard híres képíróval s rézmetszővel, ki Bartolozzit reá bírta, Londonba követni őt, hol is 1764ben megérkezett. Ezen tiszta szivű barátjától mindenben segedelmet nyervén, hatásköre tágult s valamint tulajdon, úgy iskolájának befolyása által is szemlátomást emelkedett a rézmetsző-művészet. Helyes dolgozati, mellyeket ő angol s olasz mesterek rajzképei után metszett rézre, s mellyek öszvesen alkalmasak bebizonyítására művészi ügyességének,— vagy általán pontozva vannak, vagy pedig tüvel és véső-tollal végezvék. Akármilly monorban is értette Bartolozzi az originál szellemét megadni munkájának. Ki nem isméri ama helyes rézmetszéseket, mellyeket ő, utóbb-nevezett monorjában végzett Kaufman Angelika után? Ezen művész legcsinosabb dolgozatai közé tartoznak arczképei, azon nevezetes személyeket tárgyazólag, mellyek 8dik Henrik alatt élének, s mellyek Holbein originál festvényei után készültvék, színekben pontozva, s talán a legnevezetesbbek is, mellyek egész maiglan létre jutottak s előterjesztettek, s miilyeneket a művészet ezen ágazata felmutatni képes.

Messze vezetne, ezen híres mesternek csak a legválasztottabb munkáit is felhozni, ki a művészet minden ágazatában mint lángész mutatkozik, s ki miudent mihez kezd, művészi készséggel is végzett. Nem lévén

megelégedve Londonban a főtészeti akadémiával, mint 82 esztendőös agg-vén Lissabonba költözött 1812ben, hol őt a regens herczeg a rézmetszői s képírói akadémia igazgatójává nevezé-ki. Bartolozzi a királyi palotában nyert lakást s Krisztus rendkeresztjével ékesített-fel gazdagon kirakva gyémántokkal. Ezen híres művészt elveszteni, annál érezhetőbb lehetne az Angoloknak, mivel jelesebb tanítványinak keltejét is elvitte magával. Elhunyt Lissabonban 1816ben, életpályája 85dik évében.

STEINKOPF.

Steinkopf (János Fridrik) rendes tanító s udvari képíró, született Stuttgardban 1731ben, s ugyan ott mult-ki 1825ben munkás életpályája 94dik évében, Ezen művész híres tájfőtész volt, s csak egy évvel kimúltta előtt tette félre ecsetjét. A királyi várkastélyban számos képet, s jelesül lovakat találhatni tőle. Szép műgyűjteményt hagyta ő maga után régi mesterek dolgozati-ból.— Híres lón ezen jeles művész 2 fia. A kórosabbik, nevezetes tájfőtész volt, ki is a württembergi királytól évfizetést nyert 1824ben, s valóságos tagja lón a berlini művészeti akadémiának 1825ben. A másik, ki tájfőtésznek mívelte magát, nagy sztilben, s különböztetőleg romai tájképeket dolgozott sok szerencsével. Leg újabb tájfestvénye a rothenbergi kápolnában van, melyet ezen művész épített a király rendelésére 1825ben.

RYLAND.

Ryland (William Wynne) rézmetsző, született Londonban 1732ben, s ugyan ott foglalatoskodott. Ezen művész nagy szorgalommal metszé rajzait. Különös becsben állanak: Limon éz Iphigenia, Kaufman Angelika képíroné után. — Játékvágy okozá, hogy ő elvesztő minden vagyonát, s miután egyjadósságlevél (Obligatio) meghamisítása miatt őt már befogni akarák, Augustus 29kén 1783ban önmagának nyakát metszvéen költözött ki e világból.

MESSERSCHMID.

Messerschmid (Ferencz Xavér) nevezetes német szobrász, született Wiesensteig nevű városban a württembergi tartományban 1732ben. Ezen művész Bécsben a cs. kir. képző művészeti akadémiában mívelte magát szobrásznak, honnan 1764ben Romába ment. Egy meghívást Párisba nem fogadott-el, s így professor lőn a cs. kir. bécsi akadémiánál; azonban csak hamar felhagyott ezen hivatalával is, Wiesensteigban élt, s a nyugpénzt sem fogadta-el. Röviddel ezután Münchenbe ment mint udvari szobrász, de itt is csak fél évig maradt s azon ajánlást, Berlinbe menni nem fogadta-el. Ezen időtől fogva változtatva majd Bécsben, majd Posonyban élt, hol is végre 1784ben a földi pályáról lelépett.

CIPRIANI.

Cipriani (Giam-battista) kékíró 8 rézmetsző, született Pistojában 1732ben. Ezen művész már 18 esztendőskorában jutott Romába a művészetek gyakorlása végett, hol ő Correggiot választó magának példányképül. Rövid idő múlva talentoma által hírnevet szerze magának. Nehány angol által, kik épen akkor ott tartózkodtanak lelkesítve, 1754ben Londonba átázott s az ott 1769ben felállított királyi akadémiának tagja lőn. Cipriani Londonban mult-ki 1785ben.— Ezen művész rajza hibátlan, a fejek kellemesek, coloritja öszhangzatú s a compositió benyomása általán vonzó. Ariosto Lajos munkájához: „Orlando fnrioso“, sok rézmetszési készíte, melly dolgozatiban feltalálhatni tűzszellemének egész kellemét. Nehány szép rézmetszés, mellyeket Bartolozzi hozza létre, ezen művész monorjában készülvék.

SCHMUTZER.

Schmutzer (Jakab Máté) elhírült rézmetsző, született Bécsben Április 5dikén 1733ban. Ezen művész atyja is ügyes rézmetsző volt, ki azonban már akkor

meghalálozott, mikor a gyermek alig számlált 7 esztendő-t. Alkalmom nyilván nekie beléphetni a művészeti akadémiába, ő nem csupán az alakok rajzával foglalatoskodott ott, hanem szorgalommal tanulta a geometriát is, a polgári építést s az alakító művészetet. Kérdésen kívül van, hogy ezen tűzszellemű és szorgalmas ifjú művész a főstészetben is kitüntette volna magát, ha azt illőleg gyakorolhatta volna, mihez ő azonban a megkívántaié segedelmet nem nyerhette-meg. Később Posonyba ment s ott festett 2 oltárképet, mellyek a helybeli egyházban nyertek alkalmazást. Ott tartózkodásakor, a rézmetszői művészetet Zeller nevű művésztől tanulta, ki őt ebben oktató, s megtanítván a radirozás bánásmódját s a vésőacézl készítését, mesterét segíté a szent képek s a földabroszok készítésiben. Utóbb ismét Bécsbe jutott, s ott készíté példány-rajzolatokat a szavoji Intézetben a nemes ifjúság számára. Még egyszer tőn próbát segedelem végett a főstészet folytatásául, de ismét siker nélkül; pártolói végre arra bírták őt, hogy a rézmetsző mesterségnek szentelte magát kirekesztői eg. Ezen időtől fogva e célra irányozta tanulmányit, s valóban e művészeti pályán olly gyors s dicséretes előlépéseket tőn, hogy azok a műértők s dilettánsok figyelmét vonták magokra; s bárha akkor kéntelen volt is talentomát kevesbbé fontos s feltűnő tárgyakra fordítani, mind a mellett is ezen korbéli dolgozatok bizonyos mérsétség, igaz előadás s a beárnyékolat (sraffirozás) eszes alkalmazása által különböztetik-meg mind azoktól lenyileg magokat, mellyek akkor Bécsben létre jutottak. Schmutzer elhatározá magában nem használni többé a radirtűt (Badir-Aetznadel) s a maróvizet, hanem csupán a vésőtollal (Grabstichel) dolgozni, s ez által rövid idő alatt különös ügyességet s könnyűséget szerze magának a művészet ezen nemében. Mária Thereszia látván ezen művész talentomát, 1762ben Párisba küldé őt, hogy ott a híres Wille rézmetszőnél tágasíthassa tudományát, azon idő alatt pedig, míg ő ott tartózkodott, családját fejedelmi pártfogása alá vette.

Schmutzer 4 évig maradt Parisban, hol őt Wille egy privát rajziskola felügyelőjének avagy igazgatójának tévé, s ő a kir. akadémia által kiirt jutalom-feladásnál az első versenydíjt megnyerte a rajzolásban, s ezentúl sok szép rézre metszett képet is végzett. A művész 1766ban Bécsbe hivatott-vissza s udvari rézmetszőnek neveztetett-ki. Schmutzer ennekutánna egy műiskola tervét dolgozta-ki a rézmetszés és szabad kézrajzolatra nézve, melly létre jutván, rövid idő alatt már olly igen jól sikeresült, hogy Mária Therezia azt 1768ban független szabad akadémianak nevezvén-ki, őt igazgatói hivatallal ruházta-fel. Ezen időben állítottak-fel ország szerte a normális^jskolák, melly alkalommal az is szóba jött, hogy a 4dik iskolához egy rajzoló-iskola csatoltassék. Ennek alapításánál is haeználák Schmutzer tanácsát, s ő végre 1771 ben az összes austriai s magyar örökös tartományokban a cs. kir. normális iskolák főigazgatójává neveztetett-ki. Ezen tiszteben számos példányrajz készítésével foglalatzkodott, s példátlan békétüréssel tanított a teoriában s a praxisban számos professort, s azoknak alárendelt tanítókat, kik a tartományokban nyerek alkalmazásokat, s annyira vitte ő rövid idő alatt iparja által, hogy még a legtávolabb részein is az országnak, jelesül Magyar- s Erdélyországban feltünőleg emelkedvén az, számos tanítvány jelent-meg azokban. A rézmetszői- s rajzakademia, melly Schmutzer igazgatása alatt a régi főtészeti, szobrászati és architektúrai akadémiaival egyesítettett, s melly-nél minden művészeti ágazathoz egy igazgató rendeltett, mellyből aztán egy akadémiai test alkottattott; következő czímet nyert: cs. kir. egyesült képző művészeti akadémia.

Azon számos munkákból, mellyek a művészt eddigien foglalatostdaták, ő nem tarta-meg magának egyebet a rézmetszői iskola igazgatásánál, melly kedvencz munkájának most kirekesztőleg szentelő magát, az az: a históriai tárgyak dolgozatinak. Példányképül a nagy

Rubenszt választó, magának ezen művész, kinek erős, szemreható rendezései, az alakok mozdulatnál észrevehető félénktelenség, a világ és árnyék erős behatása, különösen megfelelt művészi érzésének. Ezen szerencsés választásnak köszönhetni a 4 igen fölséges történelmi előterjesztést ezeniagy képíró után, mellyeket a leg jobb rézmetszések közé számlálhatni, mellyek t. i. classikus képírók által dolgoztattak a leg újabb korban. Ezen érintett 4 festvény: Mucius Scaevola, sz. Ambrus, ki az egyházba menetelt tilalmazza Theodosius császárnak, Neptun és Thetis körülvéve a tengeri istenektől, s az ittas Silen. E most felhozott szép dolgozatokon kívül ide számlálhatni még: Le gouté flamand, Tilborgh festvénye után metszve; egy szavojordné Creuze után; Ulysses, ki Andromache Hát erővel elragadja; 2 képe Kaunitz herczegnek; Mária Thérézia képei, Isó Ferencz, Dietrici képíró, szobrász Donner lláfael, a 103 esztendő generális Dewall, Sonnenfels udvari tanácsnok, egy rézmetszés Wieland pompás kiadásához, stb.— Agg-vénységében gyulasztó betegség által veszté-el egyik szemét ezen jeles művész, s még ezen szomorú állapotban is ketejét végzetté a leg nagyobb remekművei közüi, t. i. két állatdarabot Schnyders és Ruthart után. Elhunyt December 2kán lúllben munkás életpályája 78dik évében.

WOOLLET.

Woollet (William) híres rézmetsző, született Maidstone nevű városban Augustus 22kén 1735ben, s ő a tájfestvény-metszésben egész új monor alkotója lön. Ezen művész tanítója Vivares francia rézmetsző volt, ki 1782ben kimúlt.— Mint művész az angolokhoz számláltatik, ki azon bánásmódot jobbitá-meg, mellyet mesterétől nyert. Woollet csak nem játszva vitte műveinél a tűt, s képes volt az által a virágoknak, kőszirteknek, növényeknek különféleséget, s karakteristikai igazságot adni, mit ő előtte látni ritkaság volt. Ezen művész szokatlan széles vonásokkal radírozta a színelőzeteket

(Vordergrund), melyeket aztán vésőtollal metszett-ált, s kitöltése által a közlegeknek, egymástól elválasztotta azokat. A pontok illő helyen alkalmaztatván, azok a szinelőknek csak annál több erőt szereztenek. Ezen művész dolgozatiban a víz- s levegő legtisztább, s a munka legfinomabb. Táblái általán meglepők s igen jó benyomást szülnek. Ő az angolok szerint „Engraver to his-majesty“ volt, s végre Londonban Május 22kén 1785-pen lépett-le a földi pályáru. Holt tetemei a westmünster apátságban nyertek nyugalom-helyet.

GRAFF.

Graff Antal született Winterthurban a zürichi cantonban 1736ban, s Dresdában mult-ki 1813ban. Ezen jeles szászországi ^udvari képiro a legügyesb ujjabbkori füstészek egyike volt, s nem ok nélkül állítják, hogy ő korának leg nevezetesb arczkép-füstészei közé számlálandó. — Rajz, charaktír és színadás ezen művész festvényeiben általán dicséretet érdemelnek, s Titka művészi tökélyt bizonyítván, a műértőt pontig kielégitik. Száma füstett arczképeinek, melyek közt azok, melyek a férfi személyeket ábrázolják elsőséggel bírnak, s család képeinek száma 1796ban már 1100nál többre terjedt. Egy ezekből álló érdekes gyűjtemény, melly valamely Reich nevezetű könyváros tulajdona volt, annak kimultával a lipcsei egyetem könyvtáranak birtokába jutott. — Graff Károly Antal az előbb nevezettnek fia, Dresdában pillantá-meg a napvilágot 1774ben, s ugyan ott lépett-le a földi pályáru is martzius Okén 1832ben, ki is mint tájfüstész olajfestvényei által hírt nevet szerze magának.

MECHELN.

Mecheln (Meckenen Israel) képiro a 15 és lödik századból. Láthatni ezen művésztől festvényeket néhány németországi műgyűjteményben, névszerint a Boisseree testvérektől eladott festvények gyűjtvényében, mellyet a Bajor király szerzetetett-meg.

Mecheln Israel az előbbinek fia, a rézmetszésnek szentelte magát; ezen művész dolgozatai azonban me-revültek, igaz rajz hiányával s hibás perspectivvel, mellyek mind e mellett is kerestetnek ritkaságuk miatt.

Mecheln Krisztián, ügyes rézmetsző, született Bas-selben 1737ben, s tagja a bécsi s berlini műakade-miáknak. Romában mulattakor 1765ben, Winckelmann barátságát nyerte-meg, s miután ismét Baselbe tért vol-na vissza, Schwaizban állította-fel az első műkereske-dési-tárt összeköttetésben egy rajzoló- s rézmetszői is-kolával. Kimúlt Berlinben 1824-ben.

HACKERT.

Hackert Fülöp elhírült német tájföstész, született Prenzlauban az Uckermarkban 1737ben, hol atyja ha-sonlag képi-író volt. Vele született hajlandóságtól a mű-vészethez buzdítva, Romába s Nápolyba rándult, hogy ott még inkább művelhesse magát, s több tapasztalást szerezzen. Elhunyt végre Florenczben 1807ben, életpá-lyája 70dik évében.

Ezen jeles művész, deli festvényei által hírnevet szerze magának, s őt tárták ezen korban a leg nevezet-esb képi-írók egyikének; s valóban Hackert alatta pro-spect-föstészet térmezeje nevezetesen tárgult, s tökélye-ségét elérte, lehetetlen lévén a realistikai kívánatoknak jobban megfelelni, mint képeiben történt. Ezen művész, leg tökélyesebben s feltűnő igazsággal terjeszté - elő Roma, Tivoli, Nápoly s más fővárosok tájképeit; mind e mellett is félénkség, kicsinység s fáradság nélkül; minden mit láthatni, művészileg, szabadon s könnyű-séggel van előadva. Levegője nem nehéz, a falombo-zat (Baumschlag) különféle; a több nemű levelek s a faderékok jól vannak kinyomva. A szinelőben mutatko-zó plánták, a művészet alapjai szerint pontossággal s figyelemmel előterjesztvék.— A kivilágítást illetőleg, Hackert ebben az igazság hőse s hű utánzója volt a természetnek a nélkül, hogy ő különösen tanulta vol-

na a művészet ezen fontos részét. Festvényei a világ s árnyékra nézve alapos becsmérésre nem nyújtanak ugyan alkalmat, azonban ezen oldalról tekintve, megkülönböztető érdemre sem tarthatnak számot.

A színek erejére s lépcsőzetére nézve, a színlapok jobbadán rendszeren eltávoznak ugyan egymástól; találkoznak azonban néhányak a közelebbi hegyekből, mellyek fölötté nagy figyelemmel dolgozvak detailban, s annálfogva igen előre lépnek, s a művészt kényszeríteni látszanak olykor a szinelőben valami keménységhez. — Általányosan véve, Hackert szabad mesterkézzel vezette ecsetjét, s azon könnyűség s bátorság, mellyel ő dolgozott, azon célirányos módot teszi, mellyre ő a színek felhordásinál s a festvény végzésénél ügyelt. Egyédül csak neki vala lehetséges, nem csupán olajfestvényeket, hanem ézentül sok vízfestést (Gouache) s csak nem számtalan sepia-rajzot elvégezni, mellyeket Europa nagyobb s kiesebb műgyűjteményeiben mindenhol láthatni.

Legyen bár, hogy Hackert a költészi tájföztészetben nem tön sok szerencsét; mi azonban a prospect-fösztészetet érdekli, az általa a legfensőbb polozra jutott, s ezen jeles művész nyilván békibizonyítá, hogy ő mind azon szép idomokkal fel vala gazdagon ruházva, mellyek a művészet ezen ágazatához mulhatlan szükségsek.

BAUSK.

Bause (János Fridrik) híres német rézmetsző, született Halleben 1738ban, hol ő 18 esztendő korától fogva kirekesztlőleg a rézre metszéssel foglalatoskodott. Augshurgban tartózkodván 1759ben, ismét Hallebe tért-visza, hol aztán tökéletesen kimivelte magát. Wille, kit ő Parisban mustraképül választá magának, s kivelő szüntelen barátságban élt, jó behatást tön reá. 1766ban Lipszében választá lakhelyet, s ott rézmetsző lön a művészeti akadémiánál. Bause kimúlt Weimarban 1814ben. — Ezen művész szerencsés próbákat tön külön monorban,

fű érdeme azonban vésőtollának szilárdsága s tisztasága maradand. Históriai rézmetszései, jelestül azon arczképek, mellyek Graff festvényei után metsztvék, nagy becsben állanak. Réztábláinak száma 200zat maghalad. Bause gazdag gyűjteményt hagyott maga után Lipszében, mellyek rézmetszésekből s radírozott darabökbök állanak.

WEST.

West (Benjamin) híres angol képíró, született Pensylvániában 1738ban, hová nagy szülőji, kik quakerek voltak, 1699ben költöztek Angliából. Csak nem foghatlan ésszel, mint emelkedheték magasra egy művész olly helyen, hol a nép kirekesztőleg a földműveléssel lát-szik foglalatoskodni, s fekvése által minden társaságos élet kényelmétől s örömeitől el van választva, smelly osztálya a népnek köztudomás szerint mind azon foglalatosságokat, mellyeknek egyenes hasznuk nincsen, s az emberi élet szükségeinek kielégítésére nem szolgálnak, hasztalanoknak s végre még vétkeseknek is tekinti. Ezen művész, a nélkül hogy látott volna ifjúságában valamelly festvényt, próbálgatott, s szabad óráit a rajzolásnak szentelte, míg végre a művészeti pályán olly előlépéseket tön, hogy az arczképfestést mint mesterséget kezdé üzni. West Romába jutott ajánló-levelekkel 1760ban, mellyekkel őt nevezetes férfiak ellátták; azonban azon körülmény, hogy egy amerikai quaker a művészet tanulása végett jött vala a fővárosba, valami rendkívüli s új volt. Mindenki kíváncsi vala látni, milly benyomást teendnek reá a művészet remekjei. Nagy társaság jelene-meg tehát 30 hintával egyszerre, melly szemtanú akart lenni a mutogatásnál s az Amerikainak magatartásánál s ítéleténél. A kezdetet mindjárt a belvederi Apollóval tevék. A kép szobor egy hajlékban álla, mellynek ajtaji akép nyiltanak-fel, hogy azonnal leg fölségesebben mutatkozott az alak. Az amerikainak a leg jobb helyet jegyzék-ki, a vendégek pedig két oldalon állottak. Felnyílván egyszerre az ajtók,

a szobor azonnal valamire emlékezteté az ifjú művészt, s tehát felkiálta: „Istenem! milly hasonló ez egy Mohawk bajnokhoz”!

Három évet töltvén Romában s Olaszország egyéb városiban, annakelőtte hogy még honjába vissza-tért volna, Angliát kívánta látni, hol 1763ban megérkezett» Látván az angol király ezen művész ügyességét s használni akarván tűzzellemét, 20 évig foglalataskodtatta őt Windsor nevű várkastélya diszesítésénél, hol az audiencia avagy meghalgtási szobában 6 festvényt szemlelhetni tőle 3dik Eduard történetéből. Leg jobb s leg helyesb dolgozati közé tartoznak: mint gyógyítja Krisztus a templomban a betegeket és sántákat, melly képet az angol Institutió 5000 font sterlingen szereztet meg s a halál a lovon. Ezen 2 festvény sokkal jobban tetszék a közönségnek, mint szép Lear király, mellyet a Shakspeari képtár diszesítéseül főstett; úgy hasonló sz. Pál a Melite szigeten, ki a viperát lerázza kezéről. West 1820ban mult-ki Londonban, munkás életpályája 83dik évében, gazdag gyűjteményt hagyván maga után, melly halála után eladatott.

ROSENBERG.

Rosenberg (János György) híres diszremeklő, született Berlinben 1739ben. Ezen művész különös vonzalomból a decoratiói avagy diszleti-főstészetnek szentelvén magát, a mellett tanulta a geometriát és perspectivet is. A végre, hogy ő tökélyesíthesse magát a művészet ezen nemében, végig járta Franciaországot, Brabantot, s Hollandiát, kijobbította a danzigi s kösnigsbergi színház díszleteit 1767ben, s mint diszremeklő (Decorateur) a braunschweigi herczeg szolgálatába állott. Rosenberg 1775ben Berlinbe ment, s ott festé a főváros kilátásait (prospectjeit); minélfogva a kir. művészeti akadémia ezen művészt tagjának nevezte-ki. Ezen érintett kilátásokat a művész aztán 21 résztáblára radírozta maga. Leg többet foglalataskodott ő marha- s ló-

darabokkal Potter Pál s Wouwermann után. Elhunyt Berlinben September 7kén 1808ban, életpályája 69dik évében.

BOURRIT.

Bourrit (Marcus Theodor) nevezetes képíró, született 1739ben s Genfben lépett-le a földi pályáru 1819ben. Ezen művész illy című közre bocsátott munkái által lón ismeretes: Description des glaciers de la Savoye 177-3; Alpes pénnines et rbétiennes, 2 kötet Genf 1781; Itinéraire de Génévé, Lausanne et chamouni 1791; Description des cols au passages des alpes 2 kötet 1803; Itinéraire de Génévé des glaciers de chamouni, du Vatalais et du Canton de Vaud. — Bourrit a kőszirtek és jégtömegek előterjesztésénél a világosság hatása miatt egész új tusmaniert találafel, s ennélfogva őt tarthatni a havasok festőleges első leírójának. Elmeművei, néhány élő nyelvre fordítva, jelentekmeg.

SERGELL.

Sergell (János Tobias) svéd udvari kir. szobrász, született Stockholmban September 8kán 1740ben. Atyja aranyimi vés lévén, az őt egy kőfaragóhoz adta, ki épen akkor a kir. pompás várkastélyhoz szolgáltató a köveket. Ezen foglalatoskodásnál vette-észre L Archevecque ezen ifjú szép idomait, s az okból tanítványai közé vettefel őt. A mester különösen használta növendékét Gustav Vasa és Gustav Adolf szobrainak mintázatánál, mellyek jelenleg a főváros leg szebb diszességeit teszik. Sergell kir. nyugpénzzel utazott 1767ben Olaszországba, s 10 évig élt Romában, hol hírnevének rendithetien talpkövé alapítá. 3dik Gustáv, a művészetek nagy barátja, őt 1779ben vissza hívta, s udvari szobrásznak, a művészetek akadémiájánál pedig tanítónak nevezteki, ezentúl Vasa rendjével is felékesítette. Sergell 1784ben Olaszországba kísérte a királyt, hol a fejedelem ezen művész tanácsára a hajdaniság drága

remekműveit megvásároltatta. Azon szobor leleplezésénél, melyet 3dik Gnstavnak tiszteletül állítottak a stockholmi polgárok Sergell mintája szterint, 1808ban nemesi diplomát nyert a királytól azon kitüntetéssel, hogy címérében Gustav szobrát alkalmazhassa s viselhesse. Később udvari intendáns lón, s az éjszaki csillag rendjének lovagja. Elhunyt Stockholmban Februarius 26kán 1814ben, munkás életpályája 74dik évében.

Tűzzsellemének a király pártfogása s bőkezűsége adván szárnyakat, dolgozatiban becsüli az értő az idea mélységét s erejét, mely a formák kellemességivel, s tökéletes kidolgozással párul; hathatóság és grácia bélyegzik ezen művész sztiljét. A fentebb érintett remek .mindenkit, ki e nagy mester szellenierejét voltakép felfogni képes, bámulással tölt-el. Nevezetes szobrai közé-tartoznak: Amor és Psyche; Diomedes, ki a palládiumot éragadja: Oxenstierna, ki a história műzsájának diktálja Gustav Adolf főtetteit; Mars és Venus; Venus Kallipyge. Nagyobb részéé most érintett dolgozatoknak a svédi kir. museumban szemlélhető, valamint vázlatai is agyagban, melyeket a király a művész meghalálózásakor megszereztetett. A csoportosatok közt említésre méltók: Cartesius emléke, mely az Adolf-Fridrik egyházban állítatott-fel a király parancsára; Krisztus feltámadása nagy basrelief, Stockholmban a sz. Klára egyházában felül az oltárnál; 2 angyal az oltár fölött a karlstadi főegyházban; Ehrenswaerd emléke Sweaborgban. Ezentúl nevezetre méltók azon márvány-mellszobrok, m&llyek a kir. család tagjait, s nevezetes kortársait ábrázolják, például: Höpken de Geer, Rorthan stb, valamint is medaillonjai, melyek nagy becsben állanak. Tanítványai közt legnevezetesb lón Byström.

BACON.

Bacon (John) jeles angol szobrász, született Southmarkban 1740ben, ki aztán egy porcellán kézmű bír-

tokosához jutott Lipcsében 1754ben, hol azon különféle minták, mellyek ott felállítva voltak, hajlandóságát nevelek a művészethez. Annak előtte, hogy még kiszabott tanuló esztendeit végezte volna, néhány képművet készíté porcellán agyagból. Első próbát márványban dolgozni 23 esztendős korában tön, s már 1769ben az első arany versenydíjt, avagy a jutalmat nyerte-meg a londoni kir. szép művek akadémiájánál. Leg helyesb műszüleményei közé számlálhatni: 3dik György 2 mellszobrát, mellyek egyike Oxfordban van a Christehúrch collegiumban, a másik pedig Göttingenben az egyetemi könyvtárban; Westmünsterbenés Guildhallban Lord Chatam felkészült emléke; Londonban Howard és Johnson Sámuel szobrai a sz. Pál főegyházban, s Blackstone márványalakja Oxfordban. Bacon elhunyt augustus 7-dikén 1799ben, életpályája 59dik évében.

BRANDT.

Brandt János Henrik, nevezetes képíró, született 1740ben. Mint arczkép- s tájföstész Hirschfeld kertművészeti teoriájához készíté számos rajzolatot. Ezen jeles művész 1783ban mult-ki, életpályája 42dik évében, sok szép munkát hagyván maga után.

H O U D O N.

Houdon (Jean Antoine) híres francia szobrász, született Versaillesben 1741 ben, Lemaire és Pigale tanítványa lévén, már mint 20 esztendős ifjú nevendék, megnyerte a sculpturáért a nagy jutalmat. Ezen művész szobrai között főleg említésre méltók: a Diana, Voltaire ülőszobra, mellyet a művész kétszer dolgozott, s melly két példány egyike jelenleg a théâtre franpais színpad peristyljében felállítva van, Cicero szobra, az egykori fentartási senatus termében, melly ezen szóno- kot azon állásban ábrázolja, midőn ő t. i. kiharancsolja a senatusból a hazaáruló Catalinát; frileuses-jei a hurkus király számára dolgozva mellyekben ő helyesen

kinyomta a fagyás ideáját, s Washington márványoszlopa Virginia számára, mely most az észak-amerikai congressus ülőtermében látható. — Felségesén kidolgozott mellképei közt említést érdemelnek: Rousseau, d'Alembert, Gluck, Buffon, Franklin, Barthelemy, Ney, Napoleon, s Josephine francia császárné.

Az okból, hogy a művészeti akadémiában az oktatás annál sikeresebb legyen, két mintát készített ezen ügyes művész, mellyek egyike egy ember testet ábrázol, a másik pedig egy állatetestet, mellynél a bőr róla le van húzva, s ezek között a nagyobbik, melyl ecorche nevezet alatt ismeretes, 5- lábát teszen a magasságban.— Houdon elhunyt Parisban július lökán 1828bah, munkás életpályája 87dik évében, mint tanító a művészeti iskolában.

KAUFMANN.

Kaufmann (Angelica) híres főstészné, született Churban 1741 ben. A művészet első elemeit a rajzolásban s festésben atyjától nyerte., ki vándorló életet vitt, s ki akkorban midőn a leány a napfényt megpillantá, püspöki udvari képiró volt. Ezen művészné vonzalma a széphez már igen korán kifejedett, s szeretvén a másikat, a festészetben is gyors és dicséretes előlépéseket tőn, habár atyja csak középszerű talentommal ellátva volt is. Ezen művészné nem sokára a jelességnek egyenlő fokán állván atyjával s mesterével, csak hamar jóval tūi is múlta őt.— Angelika, Olaszországba útaztakor, hol 13 évig mulatott, névszerint Majlandban, Florenczben, Romában s Nápolyban, művészi talentomát tiszta fényben tünteté-elő. Ennekutánna Londonba ment, hol a kir. családot festette, s az által szerencsájének s hírnevének rendíthetlen talpkövet alapította. A kir. művészeti akadémia, tagjának nevezte-ki a művésznőt, s ugyanekkor lépett Angelika előszer házasságra is, bárha szerencsétlenül Londonban tartózkodtakor, miről következt közüének: egy angol művész iparkodott megnyer-

ni Angelika kezét, de mivel tagadó választ kapott, bosszút akarván állani, ezen cselet gondolta-ki: Egy, arcra nézve szép ugyan, de a nép söprőből választott ifjú azon állapotba helyeztetett, hogy megjelenhete Angelika házánál g nőjül kérheté-meg őt. A művésző ámitni engedő magát s kezét nyujta ezen kalandornak, s így láthatá világosan a megszégyenített művész a tettetést és csalárdságot. Angelika elválasztatott ugyan férjétől, kénytelen volt azonban nekie évi nyugpénzt kivetni, ki azt nem sokáig húzván, csak hamar az élők sorából jkilépett.

Miután Angelika ismét visszatért volna Romába 1782ben, másodsor lépett házasságra, s most már több szerencsével Zuchi nevű velencei képiróhoz, mely házasság azonban magtalan maradt. Ezen második férje is jóval előbb szenderült jobb életre nállánál, s a művésző ez időtől fogva egyedül csak a művészetet s igaz műbarátit kedvellő, míg végre 1807ben munkás életpályája 66dik évében kimúlt. Temetését Canova híres szobrász rendelte-el s mellszobra a Patheonban nyert helyet 1808ban.— Ezen jeles művésző, választott könyvekből álló könyvtárt hagyta maga után, szép originál festvényeket hajdan mesterektől, és szép vagyont, mélyé t ő az intézet alapításául helyett. Ezen ügyes képiróné számos arczképet és históriai festvényt dolgozott, főleg pedig antikok után füstett. Festvényei azon grácia végett becsültetnek különösen, mely bennök általán uralkfcik, bárha a műértőnek a sztil^c tisztátalansága s a terv és valósítás egyformasága jobbadán fel-
tűnik is.

BARRY.

Barry (James) képiró s művészeti szerző, született ír la nd ban Cork nevű városban 1741ben s ugyan ott mnlt-ki 1806ban. Azon olajfestvénye által, mely az trlandiai őrangyalt, avagy a Patriket képező, a híres Bürke pártfogását nyerte-meg, ki is ezen ifjú művészt

élte 23dik évében Londonba vitte magéval, s az úgy nevezett athenei Stewardnak ajánld, kinél aztán régi festvényeket másolt. Kevéssel ezután költséget adtanak neki Burke testvérei, hogy Párisba s Romába utazhasson, honnan aztán Florenczbe, Bolognába s Nápolyba is ment. Barry 3 egész évig tartózkodott Olaszországban s deli festvények alapos tanulása által miveié ízlését; ez által pedig megtanulván igazán Ítélni, később tudományos kritikát irt róluk. Műszüleményei közt főleg nevezetre méltók: Ádám és Éva, Venus, Jupiter és Juno, az Idán, különösen pedig Wolf generális halála. Ezen művész festményeinél azon kifogást teszik, hogy a rajzban igaztalanság létezik mindenhol. Miután ismét Irlandba visszatért, tagja lón a kir. Akadémiának s a festészet tanítója. Barry 3 év alatt számos festvényt készíté, mellyek felserkentéseül a művészeknek, a társaság nagy termét díszítik. Köz helybenhagyást nyert azon kiadott munkája, melly azon akadályokat vess tárgyául, mellyek Angliában a művészetek előhaladását gátolják.

FÜSSLI.

Füssli János Henrik, született Zürichben 1742ben, s fia volt ama híres képírónak, ki számos arczkép s rajzolatok készítésén kívül, a schwaizi jelesb főstészek életrajza által lón ismeretes. Ezen érintett művész előbb a theológiának s a művészet inagasz tanulmányainak szenteld magát. Sulzer által jutvdh Berlinbe, ott egy angol lord nevelője lett, s nevendékjével nagy tourt tón. Füssli Romába tért-vissza 1772ben, s ott kirekesztőleg a művészetekkel foglalatoskodott, Angelo Mihályt választván magának példányképüi, honnan végre 1778ban Angliába tért-vissza, s a legnevezetesb képírók egyike lón. West elhunytéval ő lett a londoni képző művészeti akadémia elnöke, s később iskola-felügyelő. Füssli mint históriai főstész tünteté-fel különösen magát. Kimúlt Puttney-Hillben London vidékében 1825ben, életpályája 83dik évében.

ABILGAARD.

Abilgaard (Nicolai Abr.) dániai nevezetes históriai főstész, született Kopenhagenben 1744ben, s ott is hunyt el 1809ben, mint akkori igazgató s tanító a művészeti akadémiánál. Ezen jeles férfiú, kétségkívül Dánia leg értelmesb főstészeinek egyike volt, kit is műszüleményei, a Régiék mély tanulmánya, eszme, avagy idea gazdagság, s különös erő az előterjesztésben, elárultanak. 5 évi tartózkodása alatt Olaszországban nyerte ő mívelését; dolgozati sehol sem veszték-el eredetiségüket, mellyet független erejű szelleme mindenkor beihelt festvértjeinek. Termékeny képzelményének alkotásiban, ő olykor komoly volt, ám ha azokban mindenkor nagy s ünnepies természet jelenkezik is. Vidám s fellengő sztil uralkodott számos históriai festvényeiben, s az újabb képirók munkáiban jelesül a meztelenben, nem könnyű szebb coloritot feltalálni. Nagy számban végzett históriai festvényei közül, mellyek Christiansburg fejedelmi várkastélyt díszíték, nagyobb része azoknak 1794ben emésztő lángok martalékává lön; van mind a mellett is Kopenhagenben s máshol még néhány darab tőle, s özvegye szép festvény-gyűjteményt bir. A megsebesített Philoklet, épen olly teljes erejű mint a Cupido; egy más festvény melly Spanyolországba jutott, igen finom s kecses; mind a 2 darabot remekműnek tekinthetni. Hátra maradt munkái közt még következők is nevezetesek: Socrates, Jupiter midőn az emberek sorsáról gondolkodik, Culmin lelke megjelenvén anyja előtt (Ossian után), stb. Utolsó munkája mellyet végze, 4 darab festvény volt, mellyek scenák Terenz vígjátékiból. — Habár ő tanítványainak azon oktatást adá is, hogy a theoria csak csekély hasznú a művészre nézve, hanem hogy ellenkezőleg a természet s a gyakorlat vezet a ezéihez; ő mind a mellett is épen olly igazán értette a theoriát, valamint a művésztét történetét, s távol álla attól: a szabad szellemi vélekedés érdemeit féreérteni,

mellyel hogy ő valóban fel vala ruházva, bizonyítja könyvtára, mellyet a művészeti akadémia megszereztetett.

SCHÖPF.

Schöpf József ügyes fresco-főtész, született Telisben Tirolisban. Ezen művész Innsbruckban, Salzburgban, Passauban, Bécsben tanulta a művészetet s 1776tól 1784ig Romában tartózkodott, hol David, Füger, Zauner s más nevezetes képírókkal és szobrászokkal barátságot kötött. Tűzszellemének Gróf Firmian minister pártfogása s bőkezűsége ada szárnyakat Majlandban. Schöpf dolgozati közt olajban, főleg ismeretesek: Ámor és Psyche, Diana meglepetése Actaeontól stb. Számos fresco-festvény s oltárkép, mellyek Tirolisban az egyházakat díszítik, ezen nagymesternek köszönik létüket, ki is mindenhol következő aláírást használt: Giuseppe Schöpf Tirolese. — Innsbruckban a Serviták templomában végzé 1820ban a plafondot 80 esztendőskorában, sz. József elbúcsúzását a világtól, s annak menyországba léptét.

ZAUNER.

Zauner Ferencz az austriai legjelesb művészek egyike, született német Tirolban Feldpatanban 1746ban, s miután már művészi talentomát tiszta fényben előtűnteté, udvari szobrász, végre a cs. kir. szép művek akadémijánál Bécsben rendes tanító s tanácsos lón. Különös vonzalomból a képfaragáshoz, ő eleintén rokonánál kezdé tanulni a művészet ezen ágazatát, ki hasonló szobrász volt. Habár ő szegény volt is, műszorgalma mind a mellett kipótolta ezen hiányt, s arra bírta őt, hogy 1766ban Bécsbe indult, hol Schlettercr ügyes tanítójánál 5 évig dolgozott. Most már minden perczet arra fordíta ezen ifjú művész, hogy részint a természet utánzása, részint pedig az ott felállított antik - öntvények után mívelje magát, s így nyitott tűzszelleme utat magának, ment lévén minden iskolai erőltetéstől. Bayer

tidvari szobrász használta őt a schönbrnni kert diszesítéseinél. Soha nem lankadó szorgalma és szünetlen tanulása egész éjjelenként is, azon állapotba helyezteté ezen serdülő ifjút, hogy már maga is azt ohajtá: saját neve alatt valamely szép munkával a világ elibe léphetni. Rövid idő múlva alkalom nyílt neki, művészi ügyességét bebizonyítani, megrendelvén az udvar, hogy néhány szobor készüljék a schönbruni kutak diszesítéséül. Zauner ez okból bejelenteté magát Kaunitz herczegnél, ki a köztudomás szerint nagy műbarát volt, „a ki meghagyd, hogy 15 nap lefolyta alatt a kutak egyikéhez mintát dolgozzon-ki, mely a leg nagyobb 3 austriai folyamot terjessze-elő avagy ábrázolja. Az elkészült munka helybenhagyást nyert, melyet aztán Zauner nagyban dolgoza-ki, s mely által megnyerte Mária Thérézia kegyét, úgy hasonlólag Kaunitz herczeg pártfogását is, s ennek következtében mint udvari pensionarius Romába küldetett 1776ban, hol magát 4 évig mivelte, s honnan a szobrászati tanítószéke elfoglalására vissza hivatott Bécsbe 1781 ben.

Zauner az ingadozó maniert, az elfajzott szobrászt tanulmányt igaz elvekre vezette-visSza, melyet nekie a természet ajánla összeköttetésben az antikokkal. Dolgozati közé tartoznak: Klio a múzsa, Kaunitz herczeg számára carrari márványból, ülve előterjesztve; azon emlék, mely gróf Fries családjának számára ké, szült Vesslauban; 4 óriás nő-rtiálhás szobor (Karyatide) az érintett gróf palotájánál a József-téren Bécsben, Ferencz császár 2 mellszobra; Hymenek gróf Fries museumában; azon ércz-elegyből öntött colossalis képszobor, melyet Ferencz császár 2dik Józsefnek állítottatott-fel tiszteletül s emlékül 1807ben. A művész ideája szerint, ezen emléknek egyszerűnek, nemesnek s fellengőnek kelle megjelennie, mint maga a császár volt. Ennélfogva Zauner azon pillantatot választá magának, midőn t. i. a kedvelt uralkodó csendesén léptetve ül a lovon, karját szelíden előre nyújtja, s népe

állít fel alá ballag, annak boldogítana végett gondolkozásba merülve. A romai costume, a talapon jelenkező architektúra, s a díszletek választása által ő oda-czélzott: az egészt antik-izlésben tartani. A félmagaslatú alakok által jelelte-ki a művész József utazását s a földmívelés iránti szeretetét, úgy hasonlólag a kereskedésre s tudományokra figyelését. Ezen képoszlop csak nem a leg nagyobb Európában. Zauner az öntést érczelegyből rpdnelé(-el egész új, ő általa feltalált mód szerint, s szabadságot nyert a szobrot előszer kicsinyben önteni; valamint ennél, úgy a terhes öntésnél is nagyban, a szerencsés következés megfelele a váratnak, s pedig aképen, hogy már September 19kén ISOOban a császár szobrát, s februárius 26kán 1803ban a ló alakját a formáról levéve egész tökélyességében láthatá kilépni. — 2dik Leopold emlékét, hasonlólag Zauner művét, szemlélhetni Bécsben az augustiniánusok egyházában a mellék-kápolnáknak egyikében. Ez a fejedelmet egy gyászállványon (Sarkophag) fekvé terjeszti-elő pánczéba öltözve, romai köpönyeggel. Felette térdel a siránkozó Germania hosszú gyászköpönyegben. Láthatni többek közt ezen nevezetes művésztől számos inellképet márványba dolgozva, mellyek a Unom valósítással hasonlatosságot, s jó kinyomást egyesítnek. Zauner inartzius 3kán 1822. ben lépett-le a földi pályáru, mint 76 esztendő aggotyán.

MÜLLER.

Müller (János Gothard, és Fridrik) atyja s fiú, tiszteletre méltó 2 újabbkori német rézmetsző. János Gothard született Württembergben 1747 körül, professor lón a stuttgardi műiskolánál, s Párisban mivelte magát Wille igazgatása alatt. Vésőtollának szilárdsága, a szabályozott schraffür, a contour finom áltmenetele a hullámos vonalakon, — azon elsőségre mutatnak, mellyeket Wille tanítójával közösen bírt; metszéseiteinek érdemeit azonban a főstészet ereje, a hatás

elérése iránti ipar teszik, melyekben erőltetést s feltűnő fáradságos munkát nem lehetni. Ezen művész azon dolgozata, mely a bunkershilli ütközetet ábrázolja, melyben Waren generális elesett, s melyet Trumbull rajza után metszett rézre; okvetetlen szép s helyes mestermű. — Fia, ki ügyes atyjának műiskolájában nyerte művelését, néhány réztábla által, melyek közt sz. János Domenichino után, s Madonna di Sisto, a leg-helyesebbek, — bebizonyíták művészi szellemét. Fájdalom! hogy ezen derék művész, olly igen korán lépettle a földi pályáról.

DENON.

Denon (Dominique Vivant Baron de) francia művész s híres műértő, született Chalons-sur-Saone városban Februarius 4kén 1747ben, honnan Párisba ment, hogy ott a törvénytudományt tanulja. Kellemes társalkodó lévén, mindenhová bemenetelt nyert s kedveljék őt; tűzszellem s hajlandósága vezették ezen jeles férfit a szép művészetek tanulmányihoz. „Le bon pere“ című közre bocsátott vigjátéka, igen tetsze a főrangú asszonyoknak. Szép magatartása, kellemessége s előadása okozák, hogy őt 15dik Lajos megkedfelle, s Genfi! hőmmé ordinaire du roi, kinevezi. Ennekutánna mint követség! cavalier Pétervárba küldetett, később pedig diplomatikai küldéssel utazott Schwaizba. Itt mulatta, kor rajzolta ő Voltaire arczképét, melyet aztán St. Aubin metszett részre, úgy hasonlag, „Le dejeuner de Ferney“ ismeretes rajzlapot. Ezek után a francia követségnél Nápolyban? évig viselt hivatalt.— Ezen nagy városban tartózkodása, valamint is Siciliába, és Máltába tett útazásai művelték műérzéseit, s neki helyes alkalom tárult: talentomát gyakorolni a rajzolásban s rézmetszésben. „Voyage pittoresque de Naples et de Sicile“ nevű munkát, St. Nou apátúrral bocsátá közre 1788ban, melyhez a textet, avagy a szerzői beszédet naplókönyvből vette. Egy időben adott-ki Denon napló-

könyve használásával következő értekezést: „Voyage en Sicile“, mely szép adatokat foglal magában. Hatalmas pártfogójának, Vergennes minister meghalálózása, avagy mások állítása szerint, Mária Karolina királyné nem igen kedvező indulatja okozd, hogy elhagyta Nápolyt s követségi tisztéről lemondott. Mind e mellett is Olaszországhoz bilincseié őt a művészet remekeinek tanulmánya s így néhány évig tartózkodott Velenczében. Ott fénylett Denon különösen a szellemdús Albrizzi grófné társaságában, kit is „Ritratti“ című munkájában, annak karaktere, szenvedélye s hajlandósága miatt a művészetekhez, úgy hasonlólag kellemessége s vidámsága végett mindenek fölött magasztal.

Azon figyelem, mellyel mindenkire tekinte a revolutió, őt is mint francziát elűzte Velenczéből. Schvvaizban valamint Florenczben sem tartózkodhatott sokáig, s így kéntelen volt honjába visszatérni, még pedig a terroismus idejekor; azonban David híres képíró kedvelte őt, s Roperspierrének is tetszett személye. Most már nagy szorgalommal űzte a rézmetszést, s végre megismérvén őt Bonoparte, ezen művész bámulója s pártolója lőn. Az olaszországi háborúskodás után, Denon vele Afrikába ment, s Desaix generalist kísérte felső Egyiptusba. Visszatérvén onnan Bonapartével az akkori főhadivezérrel Franciaországba 1799ben, „Voyage dans la basse et la haute Egypte“ című munkáját dolgozta-ki, melly által hirt nevet szerze magának. Denon ezen érintett elmeműben mint jártas rajzoló lép-fel; az eleven s holt természet, a századok s arabok emlékei, hűven s tiszta igazsággal előadvák. Napoleon ezután a> museumok general-inspectorának nevezte-ki őt, s felügyelése alá bízta mind azt, mit a képző művészetek létre hozhatnak az ő nagy tetteinek dicsőítéséül. A művészet ezen rendű emlékei közé tartoznak: az emlék oszlop a Vendome téren, melly ezen jeles férfiú javallatterve után vétetett munkálatba röviddel az austerliczi ütközet után, 4 év lefolyása alatt elvégeztetett s melly

155 láb magas. Tudva van, hogy ezen császár óriási szobra melyt az diszíté, onnan martzius 31 kén 1814ben levétetett a szövetséges fejedelmek megérkeztekor. Mint igazgatója a pénzgyűjtvényi tárnak, 134 emlékpénzt vetetett a legügyesb művészek mintáji szerint, mellyek Napóleon által nyert véres csatákat örökösíték a Montenotte ütköztől kezdve a montmiraili csatáig, s mellyek jobbadán ezen közre jött munkában; „Histoire metallique de Napoleon” (London 1819) tisztán rézre metszve szemlélhetők.

Minden táborozásnál jelen volt ő Napóleonnal s foglalatossága abban áll: a meghodolt országokban az artistikai s tudományos kincseket kiválasztani s azokat mint győzedelem jeleit Párisba szállítani. A művész dicséretére légyen mondva, hogy ő olly bámulatos ismereteket szerze magának, hogy még a legkisebb városokban is, hol ő soha meg nem fordult, képes volt a francia tiszteknek a leg nagyobb értékű darabokat kijelelni, és segédeimül lévén nekie a tudós Van Praet, feltudta találni a könyvtárakban mind azon ritkaságokat, mellyek fontossága még magoknak az intézet előjáróinak is ismeretlen maradt.— Kemény megaláztatás volt tehát teája nézve, midőn 1815ben ezen zsákmanólyolás visszatérítése megrendeltetett a szövetséges Fejedelmek által, s ennél fogva ő a felhatalmazott biztosoknak mindenkép törekedett ügyeiket nehezíteni. De non az első restauratió után megtartá hivatalát s csak akkor veszté-el azt, midőn Napóleonhoz közelgetett; mind e mellett is megmaradt az intézet tagja. Ezen időtől fogva vissza-vonulva élt s gazdag gyűjtvényének kiadásával foglalatoskodott, jnellyek rézre s kőre metszve jelentenek-meg, s melly becses munká kezdetét a művészet története tette. Gazdag cabinetje bizonyos napokban hetenként nyilván állá a műkedvellőknek s tudósoknak. Ifjú talentumokat lehetőleg buzdíta s pártolt, s kérdésen kívül van, hogy sokan a francia művészek közül nekie köszönhetik előhaladásikat. Tűzszelleme

egész élelénkségben fenmarada élte végéig. Elhunyt Párisban április 28kán 1825ben, munkás életpályája 78dik évében.

TRIPPEL.

Trippel Sándor, az újabbkori legnevezetesb szobrászok egyike, született Schafhausenben 1747ben. Ezen művész eleintén az asztalos mesterséget tanulta Angliában hol atyja élt, aztán pedig egy organa-csinálóhoz adák őt szülei, míg végre lángelméje szobrászt alkota belőle. Trippel utóbb Kopenhagenban, Dresdában és Romában élt, melly utóbb nevezett helyen végre September hónapban 1793ban a földi pályáruul lelépett. — Ezen képfaragó dolgozati ban, mellyek mély tanulmányára mutatnak az antikoknak, bámulni kell méltán a termékeny képzelő erőt, a kinyomás leghathatósb meghatározottságát, a contourokban észrevehető leg pontosb részegyezést, s a márvánnyal való legfinomabb bánást a mezteleneknél.

KLOTZ.

Klotz Mátyás bajorországi udvari képíró, Strassburgban pillantá-meg a napvilágot 1748ban. Ezen német művész tanítója Strassburgban Haldenwang volt, Stuttgartban pedig Guibal és Scoti. Klotz számos arczképet s tájfestvényt dolgozott Manheimban, 1778tól kezdve pedig mint históriai főtész sok tájfestvény-disz.letet készíte-el a müncheni színpad számára, s végre 1816ban egy értekezést bocsáta közre a szintanról. Ezen művész 1821ben, élte 73dik évében jobb életre szenderült.

DAVID.

David (Jacques Louis) a francia leg híresb főtészek egyike, született Párisban 1748ban, s a természettől már nagy képírói talentommal felruházva lévén, eleven s nagy ideák kivitelére alkalmas férfiú volt. A francia rendbomláskor mint tüzes republikánus bizonyos

ideig a convent tagja lévén, Roberspierre és Marat barátja volt; ő hirdető a hegy-felekezet elveit sa király elítéltetésére s halálára szavazott. Tőle, származott azon terv, melly a polgári játékok behozását, s a conservatoire és museum felállítását tárgyzák. Kétszer volt befogva, s életveszélyben forgott: azonban ismét kigyógyulván a revolutió nyavalyjából, ismét művészetéhez tért-vissza. Művészi hírnevét egy Belisair, Patroklos temetési pompája és Socrates halála alapítók, melyet aztán egy Brntus, a Horacziusok és Sabinusok rablása csak még annál inagassb polczra emelt. David szerencsésen használta Raphael, Correggio, és Angelo monorjait. Iskolájának jeles nevendékei voltak: Gerard, Girodet, Gros, Guerin stb, kik egész új festészeti iskolát alkottak Franciaországban. Számos festvényt készíte ő Napoleon parancsára, mellyek közt igen helyesek a császár koronázása, s a sas-kiosztás. 18dik Lajos király vissza-térte Brüssselbe számkivette őt, hol David még egy Telemachot, egy Eucharist, egy szerelem-istent rajzola, melly a hajnalhasodásnál hagyja-el Psychet. Elhunyt Brüssselben mint száműzött 1825ben, -életpályája 77dik évében. — Ezen művész iránti Ítélete a Francziáknak, lényileg különböző a külföldiekétől. Azok őt igen jeles, nemes, fellengőnek, ezek pedig hidegnek, teátrálisnak találják. Egyetemleg elismerik azonban azon érdemeit ezen képírónak, hogy ő tiszta rajzolatot, nemesb fogalmat hozza a francia főtészetbe. Azon antikok utánzása, mellyeket ő létre hozott, néhány tanítványitól az affectáltba vitettek-által, s ez okozá, hogy iskolája, honnan a leg jelesemb mesterek kerültek-ki, végre szemközt álla a Romantikusokéval, melly csupán ellenkező hibákkal ügyekezett imponálni. Moreau híres francia rézmetsző, David leg jobb dolgozatit saját szellemében örökösíte vésője által. Leg helyesb festvényei közé számlálhatni: a Horacziusok és Sabinusok esküjét, melly műdarabokat a francia kormány megszerezettvén, azok a luxemburgi palotában nyertek helyet.

KNIEP.

Kniep Kristóf Henrik, híres rajzoló s Nápolyban a kir. szép művek akadémiájánál rendes tanító, Hildesheimban pillantá-meg a napvilágot 1748ban. A művészet első elemeit ő Hannoverában tanulta egy színház-főtésznél, mint arczkép-főtész pedig Hamburgban, Kasselben, Xübeckben, Berlinben s Heidelbergben mivelvén magát, s az ermelandi herezeg-p üspök Kraczinaky residenciájában élt. Ezen nagy lelkű pap segedelmet nyújtott a művészeknek Romába átzhatni, honnan Nápolyba randid ván, ott lovas-öröket (Vedettes) rajzola szükségből. Ez lón ezen időtől fogva főtárgya művészetének. Göthe híres szerző, ezen művészt Siciliába vitte magával. Sepiával s fekete krétával végzett tájfestvényrajzolatai a leg jobbak közé tartoznak e művészeti nemben. Lichtenstein herczegnél Bécsben, illy nemű számos rajzolatot találhatni, mellyek ritka művészi tökélyt bizonyítanak. Kniep egyébiránt ritka miveltségű férfiú volt, s csak néhány év előtt lépett-le Nápolyban a földi pályáru.

PIRARESI

Ezen művész a 16dik században lón ismeretes mint rézmetsző. Olaszország hajdankori épít vényeinek s romjainak előterjesztése által, mellyeket ő sok ezer példányban bocsáta közre, hírt nevet szerze ugyan magának, mellyeknek azonban különös becsük nincsen s ennélfogvást nem is igen kerestetnek.

DILLIS.

Dillis (Georg de) a bajországi kir. festvények s gyijjtvények centrális igazgatója, született a Haag tartományi törvényszék-kerületben 1749ben, s már serdülő ifjúságában különös vonzalmat a művészethez s tűzszellemet árula-el. Meghalálozván lelkes pártfogója 3dik Max választó fejedelem, az okból hogy Dillis tanulmá-

nyiban előhaladást tehessen, szerzetesi hivatalt választva magának mellyhez ő előkészületeket tőn Ingolstadtbanaz albertini collegiumban. A fővárosba visszatértekor, Max freisingi gróf által azon kedvező állapotba helyeztetett 1788ban, hogy meglátogathatáSchweizot s a Kenus tájékit, hol megismerkedvén Kobell Ferdinand művésszel, az annakutánna az olajfestésben oktatá őt. Károly Theodor választó herczeg ezután a képtár felügyelőjének nevezte-ki őt 1790ben. Mint az, utazást tőn Dresdába, Bécsbe s Romába, s igen sok érdemet szerze magának a műgyűjt vényekre nézve, miután 1798ban Linczbe 1800ban pedig Anspachba kelle azokkal nienekednie a Francziák berontásakor.

Dillis Schweizba utazott 1797ben Ossulston lord társaságában, s mint táj-festőművész főleg ott mivelte-ki magát Romába visszatértekor, hová Cantius öccsét késérte, ki hasonlólag a tájfestészetnek szentelte magát; a művészeti akadémiánál ezután tájfestészeti tanítónak nevezte-ki őt a kormány, honnan Párisba küldetett, hogy az ott lévő gazdag inuseumban tanulmányainak tágasb mezőt nyisson. Bejelentetvén ott magát a bajorországi korona-örökösnek, szabadságot nyert késérhetni őt utazásainál déli Francziországba. Itt rajzolta Dillis mind ama számos régiségeket s festőleges prospektet azon napló-könyvébe, mellyet a korona-örökös magánál tartá. Rendelést kapván a királytól festvényeket vásárlani, ez okból a művész Olaszországba utazott 1808ban, a koronaherczegtől pedig Veronába küldetett 1811ben, Bevilacque plastikai gyűjtvényeinek megvétele miatt, mellyek áltszállításá 1812ben a művész felügyelése alá bízott. Az okból, hogy vissza - téríthesse a Francziák által elidegenített műreimeket, Párisba utazott 1815ben, onnan pedig Comoba azon görög emlékek szemügyre-vétele miatt, mellyek Karoline angol királyné villájában voltak felállítva; melly után szabadságot nyert Olaszországba és Siciliába követhetni a korona-örököst. Rendbeszedvén a festvény-gyűjteményeket 1820ban a würzburgi és

a schaffenburgi várkastélyokban, Dillis 1822ben a kir. festvények s műgyűjtemények centrális igazgatójának neveztetett-ki. A müncheni kir. képtárban találkozó festvényekről egy lajstromot ada-ki (1829ben, egy másikat pedig a schleissheimi képgyűjteményekről 1831 ben. Ezen jeles bajor művész Giorgio Bavarese nevezet alatt ismeretes Olaszországban. Számos deli festvény s kézrajzolat van, valamint is radírozott szép réznyomatok, mellyeket ezen művész saját festvényei után maga dolgozott.

KELLER.

Keller (János Baltazár) született 1749ben nevezetes ércművész volt, ki 14dik Lajos Francziák királyának azon óriási szobrát hozta létre, melly a vendome téren álla Párisban; mi azonban neki leg több becsületet szerez az, hogy csupán egy öntés által történt-meg. Ezen érintettszobor, melly úgy ábrázold a királyt mint lovagot (Ritter), a rendhomláskor ledöntetett. Ezen ércszobor mesteréről nem tudhatni egyebet annál, hogy ő ügyes művész volt, s hogy a későbbkori szobrászoknak, annak bánás módja az öntésnél mustrául szolgált.

APPIANI.

Appiani András, a legjelesb újabb képírók egyike, ki egy régi nemes, de már elszegényült nemzetségből írja magát, Bofizioban született a majlandi tartományban 1750körül. Ezen jeles férfiú, már mint gyermek rendkívüli hajlandóságát jelenté a főstészethez; azonban szegény sorsa kéntheté őt dolgozni diszreineklnél, melly alkalmat szerze neki meglátogathatni az anatómia-és rajziskolákat. Principáljainak foglalatosságai, egyik városból a másikba vezeték őt. Hosszas ideig tartózkodván Barmában, Bolognában és Florenczben, Appiani, használta az alkalmat, s így a híresb mesterek dolgozatit szigorúan megvizsgálván tanult, melly körülmények által, sztilje egyedül magára

hagyatva, annak természetesen eredetiessé kelle válnia. Ennek utánna Romába rándult, melly utazást ő még háromszor ismételt az okból, csak hogy annál jobban kitanulhassa Raphael titkait a fresco-főstésben, melly egészen ismeretlen maradt a későbbi képíróknak. — Csak rövid idő lefolyása után már, Olaszország minden élő képíróit felülhaladta ezen főstészeti nemben, mellyről bizonyítványát adá a Santa Maria di S. Celso egyházban Majlandban, s azon falfestvény által a plafondon, melylyet ő Ferdinand Főherczegnek, mint Helytartónak s pártfogójának készített Monzobaii- annak mezei palotájában 1795ben. Appiani legszebb dolgozatai, a plafondfestvények Majlandban a kir. palotában, s az Apollo a Musákkal a Buonoparte villában. — Ezen híres művész a majlandi kir. palotában kezdette-el remekjét, midőn épen a gutta ütötte-íng őt 1813ban, melly félbe szakasztá azonnal további munkálkodást. Legyen bár, hogy Appiani ecsetjét mindenki magasztala s méltán, ő mind a mellett is számos családjával takarékosan élni volt kénytelen, míg végre a halál őt 1817ben elérte.

D Ö L L.

Doll Fridrik Vilmos, nevezetes német szobrász, kinek dolgozati eléggé bizonyítják legmélyebb ismértségit a hajdan művészet classikus műszüleményeivel, született Hildburghausenben 1750ben. Segedelmet nyervén Ernst gothai herczegtől, Houdon művész iskolájában tanult Parisban 1770től kezdve, aztán pedig 8 évig tartózkodott Olaszországban, jelesül Romában, hol Reifenstein műárustól kitanulván a művészi tanulmányok rendszeres útját, őt Winkelmann is figyelemre méltató. Azon dolgozat, mellyel az ifjú művész legelőszer világra elibe lépett, Winckelmann emléke volt, mellyt méltónak találtak, Romában a Pantheonban felállítani. Visszatértekor Olaszországból, felügyelése alá bízott a hercegi mütár Gothában, valamint is az öntések igazgatása antikok után. Itt lőn Döli alkotója egy mű-

iskolának, mely igazgatása s buzdítása által sok nevezetre méltót hozott létre, mely azonban minden elősége mellett is, a szobrászat óriási előhaladta által újabb időben, homályba merült. —Az imént nevezett Winkelmann emléken kívül leghelyesb művei közé tartoznak: a félmagaslatú alakok a dessau-i lovaglólhelyen, egy szép s nagy csoportozat: hit, szeretet s reménység a lüneburgi főegyházban; Letbnitz emléke Manőverben s Kepler emléke Regensburgban. Döli mint szobrászat tanítója Gothában lépett-le a földi pályáról Martzius 30ikán ISleban.

GUERRA.

Guerra József született Nápolyban 1750ben és Solimene tanítványa volt. Ezen művész a 18dik század legjelesb képművésze egyike volt, s jobbadán nagy történelmi festvényeket dolgozott, egyházak s klostrok számára. Meghalálózásának esztendeje nem ismeretes.

SEIDELMANN.

Seidelmann Jakob rendes tanító a dresdai szép művek akadémiájánál, született Julius 25kén 1750ben. Ezen művész Romába utazott 1771ben, hol is Mengs Ráfael híres képművész igazgatása alatt folytatta tanulmányait annak meghalázásaig. Utóbb egész új maniert alkotott sepiában, jelesül az antikok előterjesztésére nézve, mely aztán nevezetes megrendeléseket vont maga után. Ez lelkesítte más művészeket is hasonló próbát tenni; mind a mellett is bőjével együtt, kit ő a művészet ezen nemében maga oktató, egész maiglan elérhetlen maradt. Seidelmann Olaszországból Dresdába tért-vissza 1781ben, hol szünetlen azzal foglalatoskodott: az ottani képművészetben szemlélhető leg helyesb festvényeket saját monorjában tisztán visszaadni. Miután professor Casanova a földi pályáról lépett-le, ő lón helyette rendes tanító a dresdai akadémiánál. Leghelyesb s

legjobban eltalált festvényei közé tartozik, Correggio híres éjjelének másolata a dresdai képtárban.

Apollónia, az előbb érintett művész nője (de Forge), született Velenczében Június 17kén 1767ben s pensionáriusné volt a dresdai művészeti akadémiánál. Ügyességet szerezvén magának: a miniatűr-föstésben, ama sok szép festvény utánzása által, mellyekkel a közönséget megajándékozá, ritka művészi ügyességét tiszta fényben tünteté-elő. Legfölségesb műveinek egyike, Raphael madonnájának rajza volt az érintett képtárban.

D A N I E L E.

Daniele (Francesco) kir. nápolyi historiograph, született Casertaban 1778ban. Ezen művész az ercolanese akadémia örökös titoknoka lón 1787ben, s a herculanmi s pompeji városokban feltalált régiségeket tárgyazó, közre bocsátott munkája által sok érdemet szerez magának. Ezen jeles férfiút épen ez okból csak nem mindegyike az európai akadémiaiak közül tagjának nevezd-ki. Daniele, historiographja lón a maifai vitézrendnek 1782ben. Elhunyt születése helyén, hová egéssége visszaszerzése miatt utazott.

LAMPI.

Lampi (János, lovag) híres arczképföstész, született Tirolisban, Nomeno nevű helységben 1751ben. Atyja hasonlólag föstész lévén, annál tanulta a művészet elemeit, utóbb pedig Überstreicher képíronál dolgozott, végre Lorenzo Ferencz iskolájában Veronában, melly után Trientet választá lakásul 1773ban, hol számos historiai festvényt készí te. Később az alakok festésének szentelte magát kirekesztőleg, s azon arczképföstései, mellyeket Innsbruckban végze, ritka művészi tökélyt bizonyítván, a bécsi udvarnak ajánlák őt, hol is 1783tól fogva tartandólag lakott. 2dik József 1786ban akadémiai tagnak, professornak s tanácsnoknak nevezte - ki

öt. Lampi 1787ben Varsóban festegetett, azután Péter vároít, hol 6 évig tartózkodott s a legnevezetesb személyeket, nagyobb részint életnagyságban festette. Megboldogult Ferencz császár, a művészt egész nemzetségével együtt birodalmi rendlovagnak nevezte-ki. Lampi, fizetése meghagyásával 1822ben nyugalmaztatok.

Lampi János, az előbb felhozott művész legkorosb fia, született Trientben 1775ben s a művészet elemeit Maurer és Fiiger képirók igazgatása alatt tanul, 13 évig főste arczképeket Pétervárott s alakokat nemzeti öltözetben, s végre visszatért Bécsbe, hol 1813tól fogva tagja a cs. kir. Akadémiának. Újabb festvényei közt leg helyesb a Fortuna. — Ennek testvére Ferencz született Klagenfurtban 1783ban, nevezetes arczkép-csata- és tájfőstész, Varsóban 10évig lakott, honnan 1823ban Bécsbe jött, azonban már 1824ben ismét visszatért Lengyelországba. ,

FUGER.

Fuger Fridrik, született Heilbronnban 1751 ben. Ezen művész Stuttgartban Guibal alatt mivelte-ki magát képirónak, aztán pedig a törvényt tanulta Halleben; azonban Klotz tanácsnok javaslatára művészi pályáját folytató Dresdában, Bécsben, s végre császári pártfogás és segedelem által Nápolyban s Romában. Ő.másod igazgatója lón a cs. kir. képirói- és szobrászt iskoláknak Bécsben 1784ben, hol is ISISban kimúlt mint akkori igazgatója a cs. kir. képtárnak Belvedereben, s mint udvari főstész s a képző művészetek akadémiájának rendes tanítója, munkás életpályája 67dik évében. Számos baráti, tanítványt, könnyes sóhajtás! késérék őt korán dicsőültet halhatatlan honjába. Elenyészhetlen emlékezete a fővárosban sok érdemihez illő módon ünnepeltetett. Legnevezetesb dolgozatai voltak: arczképek és históriai darabok. — Ezen művész festvényeiben azon ellenvetést tehetni, hogy az alakok csak nem mindössze egymáshoz hasonló, s hogy nője arczvonására mutatnak.

BERGLER.

Bergler József passauai herceg-püspöki cabinet-főstész s tálnokmester (Truchsess), Prágában a képző művészeti akadémiánál igazgató, s Romában a st. Lucca akadémiának tiszteleti tagja, született Salzburgban május elsején 1753ban. Atyja ezen német művésznak szobrász s képiro volt, aztán sfatuar Passaubán az udvarnál, S 6 ada első oktatást fijának a rajzolásban s festésben. Mivel az ifiü Bergler csak hamar bámulatos eióhaladast tón, s művészi talentumát tiszta fényben tünteté-elő, tehát a passauai cardinal-püspök s herceg Firmian tökéletes kimivoléseül pensióvai avagy nyüg-pézzel köidé őt Olaszországba, s így a /művész tűz-Szelleinének ezen nagy lelkü főpap pártfogása s bőkezúsége ada szárnyakat. Majlandban 5 évig tartózkodott, hol szorgalmasan rajzolt a természet s antikok után, s elhírült ifiüvészek remekjeit híven ufánozá; annak ttfátra Romába ment, s ott kezdé lerajzolni a nagy Zampieri, Poussin és Raphael elhírült képirok fresco-festvényeit; ezufáfi 1784bcn egy dolgozatért, melly mini foglyot rt Philistensoknál S ámsóót ábrázold, elnyerte a parniai szép művek akadémiájánál a jutáimat avagy a Versenydíjt, melly 50 arany nehézségü medailban álla. Ez még annál nagyobb serkentésül szolgálta nekie, s az alatt is, inig Romában tartózkodott, néhány megrendelést vállala-fel saját találmányt Szerint. Hat evet töltfen ekkép a művészet körében, Spolcton, Aticonán és Velenczén keresztül átázni tért honjába vissza 1786ban, melly érintett olasz városokban minden művészi és archeológiai nevezetességet szemügyre vett, megérkeztékor pedig igen el vénülve és gyámolatlan állapotban lelte szülejit. Eleintén sok vidámsággal kelle nekie küzdeni honjában, azonban nem sokára cabinet főstészi hivatalt nyert az okkori passauai herceg-püspök és cardinal Auersberg grófnál, kinek követője gróf Thunn Tamás őt udvari asztalnokának nevezé ki.

Felállítván a műbarátokból álló társaság 1800ban egy mniskolát Prágában, s felszólítván Berglert, hogy ezen új intézet elrendezését magára vállalná; a későbbi passauai herceg-püspök Thunn Leopold gróf megegyezésével Prágába ment, s megtörténvén végre az általános secularisatio, ezen fővárost választá magának örökös lakhelyül, hol nem sokára a hazafiúi műbarátok társaságának tisztébe állott mint akadémiái igazgató.— Mit tőn ezen lelkes művész azon időtől fogva Csehországban előmozdításául a művészeteknek, szolló bizonyosságul szolgálnak számos tanítványai, s a lakosok közt az általa jobboldt ízlés. Bergler különösen feltűnteté művészi .talentomát a' históriai ágazatban, valamint is az egyházi festvényeknél s arczképeknél. Számos létre hozott dolgozatai közt említést érdemelnek: egy szent család Raphael után, melyet ő pártfogójának Firmian grófnak a passauai cardinal-püspöknek ajánla, melly festvényt később Sault francia tábornok kapta ajándék nevében; — egy előterjesztésekből álló cyclus Csehország hajdani világából, melly 3 nagy olaj - festményből áll sok rajzzal; — Hermann és Thusnelda, Klopstock hermann-csatája után; Libussa varázsló királyné, s Spitigniew herceg lovagmondása (Ritterspruch); — 4dik Károly Pisában a Gambacurtas lázadásinál megmentve cseh vitézeitől st. e. f.

Bergler e most érintetteken kívül számos nagyobb s kissebb oltárképet dolgozott, mellyek közül többek a csehországi egyházakat s kápolnákat díszítik, egy része pedig dolgozatának a kühországba jutott.

K L E N G E L.

Klengel János Krisztián, tájfestész s a dresdai művészeti akadémiának rendes tanítója 1802től fogva, egy földmi velőnek fia volt Kesseldorfban közel Dresdához, és született Május ökén 1763ban. Ezen tűzszellemű ifjút, egy könyvkötőhöz adák szüléi inaskodni a városban hol Brockhagen lőn tanítója, s ki Hagedorn gen. di-

rector barátja volt. Egykor panaszlá Brockhagen Hagedornnak, hogy egy parasztgyermek némi zavart okoz iskolájában feletti szorgalma által. Hagedorn kívánta látni ezen ifjút s vele együtt mázolásait is. Ezen lát-, ványnak az lón következménye, hogy szabadságot nyert a rajziskolába járhatni, s látván végre Hagedorn ezen növendék lángelméjét, őt tanítványának vette-fel. Klengel utóbb Dietrich tanítványa volt s 6 év lefolyása után megnyerte tanuló-levelét. Hagedorn közbejárása s pártfogása által akadémiai pensionárius lón. Már akkor is, mikor ő Dietrichnél dolgozott, kedvencz tárgya volt a tájföstés; művészi talentomát ennekutánna természet utáni rajzolás s másolatok a kir. képtárban, miveltek-ki. Klengel Olaszországba utazott 1790ben, — Dolgozati ezen felette szorgalmas művésznek igen számosak. Kissített ismétleteket önmaga metszett rézre, mellyek közüi sokak Olaszországba jutottak. Szerencsésen választott scenák bizonyos életet kölcsönöznek ezen dolgozatoknak, például: lepénysütés a falukban, festvény-alakokkal ellátva (Staffage) a tiszta búza s krump-li-vetéseken. Illy helybenhagyást nem nyert első hajósa Gessner után. Rajzoló-könyvének csak első füzete jelent-ijieg. — Klengel kimúlt Dresdában December 19kén 1824ben, életpályája öldik évében.

CARSTENS.

Carstens (Asmus Jakab) híres képíró, született Schleswig mellett 1754ben. Már ifjúságában vonzalmát jelenté a föstészethez, mellyet csak annál inkább nevelék Ovens festvényei. Kiváncsi lévén mind azon festvény-remekeket látni, mellyekről ő csak szóllani hallott, elhagyá azon kalmár-boltot, hol a kereskedést tanulta s Kopenhagonbe utazott, hol nagy benyomást tettének reája azon föstvények és szobrok, mellyeket ott látott vala. Ezen művész első dolgozata Aeschylus halála volt, melly munka végett Moltke gróf őt pártfogása alá vette. Mire ezentúl még szüksége volt, azt arczkép-föstés által

tigyekezett megszerezni. Végre azon belső ösztöntől buzditva Romát meglátni, ellen nem állhata tovább már, s útnak indult 1783ban, egy ideig Mantuál an s Majlandban tartózkodván; az.onban ismeretlen lévén a nyelvvel, kénytelen volt vissza-térni Németországba. Utazás-közben Zürichbe jutott, hol Lavater és Gessner nevezetes férfiakkal megismerkedett, onnan pedig Lübeckbe ment, hol közel óévig arczkép-főstésből élt. Mind ezen utazások nem voltak siker nélkül a művészre nézve; ő látta Schweizot, ézentúl Giulio Romano s Leonardo da Vinci műveit, s így sok szép ideával ellátva tért-vissza. Overdeck által lőn egy gazdag műbarát ezen művészre figyelmes, ki nekie segedelmet nyujta Berlinbe utazhatni. Carstens egy ideig ismeretlen maradt a fővárosban, míg végre azon compositiója, melly az angyalok megbukását ábrázold, s melly több mint 200 alakkal volt ellátva, tanítói hivatalt szerze a művésznek az ottani akadémiánál. Leg híresb dolgozata Berlinben: a Dorville palota termékének díszes kifestése.

Carstens ennekutánna Romába ázázott 450 tallér nyugpénzzel 1792ben.Látván s elragattatva lévén Raphael remekjeitől, a nélkül hogy ő csak észre-vette volna is, elveszté fölötti hajlandóságát az allegóriái compositiókhoz. Első festvénye Romában az Argonautálr látogatása volt Chiron centaurusnál, melly dolgozat a sztil tisztasága, az alakok szépsége, a világ ügyes elosztása által föllette jó benyomást szül a vizsgáló szívében. Carstens számos dolgozatírói ejtett műbírálatok igen kedvezők. Megaponti festvénye főleg feltűnik, melly őt összehasonlításba hozd Raphael s Angelo képírókkal. Ezen jeles művész, több más találmányival is lépe a világ eleibe, mellyeköszvesen Homer, Pindar, Sophokles, Aeschylus, Shakspeare és Ossin-ból vannak, mellyeket 1796ban szándékozott maga radírozni, mellyhez ő az anyagot Rhodius Apolloniusból vette, mellyben azonban akadályoztatá őt betegsége, s mellyet kimúlta után Koch metsze részre, s következő czím alatt: „Les Argonautes“ bocsáta közre 1799ben.

Utolsó végzett munkája Oedipus volt Sophokles után. Carstens ^Ihunyt Romában 1798ban. — Ezen művész dolgozatában világosan kivehetni azon ipart a formák s contourok tisztaságának elérésiben, a kellemes állásban, méltóságban s erőben, melly a Régiek műveinek koszorút fűzött, de egyszersmind a pontos utánzás által létre hozott faragatlanság nemét is. A boncztudoinányt nem látszott jól érteni, s a perspectivtanból s a világ ügyes elosztásából csak annyit tudott, mennyit a tapasztalásból tanulhatott. A színezet arcanuma ismeretlen maradt előtte, csak későn kezdvén festeni olajban.

A B R A M S O N.

Abramson nevezetes medaille- s bélyegmetsző, született Potsdamban 1754ben, s pénzverő-mester volt 1792-től fogva Poroszországban, hol Julius 23kán 1811ben a földi pályáról lelépett. — Ezen férfiú, az érdempénzek hd^es kidolgozása által különösen előmozdító az egyszerű s tiszta ízlést a bélyegmetszésben, névszerint Berlinben, s ő nyitott utat annak tökélyességére. A műlegységben már atyja Jakab oktatóta őt, s tett utazásainál 1788—92ben úgy annyira mivelteízlését, hogy ömár nem úgy mint annak előtte tudósok feladása után dolgozott, hanem öntalálmánya után végzé munkáit. Ezen Izrael fiát a burkusországi szép művek s a Mechanikai tudományok akadémiaja rendkívüli tagnak nevezé-ki, kit utóbb más országokban alapított akadémiaák is tagnak vevének-fel. Mufel német művész lexikonjában láthatni lajstromát azon érdempénzeknek,, mellyek az idő-történetekre a nevezetes személyek emlékezetben tartására készültvék, s mellyek közt olly medaillek is vannak, mellyek elhírült tudósokra emlékeztetnek, s ezen most érintett dolgozatok alapítók különösen hírnevét.

S T O T H A R T.

Stothart jeles angol főtész, született Londonban 1755ben s nem régiben lépett-le a földi pályáról élte 79-

dik évében. Ezen derék művész azon kevesek közé tartozott, kik ész, és ipar által a szegény aljasságból felemelkednek. Ő 14 esztendőskorában egy kattun-nyomóhoz jött inaskodni, s mestere meghalálózása után az özvegynek csupa tréfából rajzolatokat készíté, mellyek ez a kandallóra állítá-fel. A gyárt meglátogató vendégek egyike meglátván a helyes rajzokat, másoknak is ajánld a fiatal művész munkájit, ki nem sokára a könyvárusoktól rendeléseket vevén, ezeknek címképeket és több más remek munkához melléklendő rajzokat készíté. Oszvesen 5000 rajzolatot végzett, s ezek közül 3300 ki is metszetett. Például szolgálhat ez sok fiatal embernek, mennyire viheti az ember szorgalom és-akarat mellett saját műveltségét. Gyakran a jó szülők ezereket költenek gyermekeik taníttatására a nélkül, hogy siker és haszon örvendeztetné atyai szívüket; midőn ellenben más szegény sorsú gyermek csupán becsüle^érés és ipar által olykor minden külső segedelem nélkül, honjának jeles polgárává, embertársinak hasznos védangyalává emelkedik. Kérdés most már, mellyikben munkálkodik több nemesség?

FLAXMAN.

Flaxman (John) az újabbkori leg nevezetesb angoly szobrászok egyike Yorkban piHantá-rneg a napvilágot július 6kán 1755ben. Atyja szobrász lévén, utóbb kereskedést űze Londonban gipsz-öntvényekkel, s azon példányképek által, niellyeket az atya az ifjú Flaxman-nak hozott haza, feléledt az ifjú tűzszelleme. Ezen fiatal művész szorgalmasan s ügyességgel alakászott (bossirozott), s 15 esztendőt elérvén, a kir. akadémiát látogató-meg; valamelly mesternek műhelyében azonban soha sem dolgozott, de minta mellett is használta Banks és Cumberland, Scharp, Blake, különösen pedig Stothardt szobrászok tanácsait. Csalatkozott ugyan reméuyében, hogy megnyerendi az arany medailt az akadémiánál; de ezen bal-eset csak még inkább erősíté energiá-

ját. Flaxman házasságra lépét 1782ben Denman Annával, kinek csak igen hamar nagy befolyása volt férje tanulmányira. Tőle kísérve Olaszországba utazott 1787ben, hol 7 évig tartózkodott, s Romában minden műbarát figyelmét magára vonta. Ez még annál inkább történek, Londonba 1794ben visszatért. Flaxman tagja lón 1810ben a kir. akadémiának, s ugyan ott szobrászati professor, ki is hathatos s alapos előadása által a hajdaniság jelességeinek, mellyeket mély belátása által szerze magának, s emlékein mindenhol ügyesen alkalmazd, felette sokat hatott kiténtetésére. Elragadván szeretett nőjét a halál 1820ban, ő annakután visszavonultabban élt mint az előtt, s végre december 9kén 1826ban jobb életre szenderült.

Bristol lord tisztelémeg őt ezen feladással: Athamas csoportozatát, az az: 4 ember-magasságot meghaladó alakot márványba dolgozni Ovidius metamorphose-i után, melly dolgozat most Ickwortban áll SufiTolkban. Kevéssel azután végezte Hare Naylor számára a színrajzolatokat Homerhez („The Odyssee, eng. by. Th. Piroli“ 1739); Hope Tamás számára a rajzokat Dantéhez („La-divina comedia di Dante Alghieri“ 1793) és Spencer grofnének a lapokat Aeschylushoz. — Valamint az első, úgy az utóbbi színrajzok is ezen művésztől, Német- és Franciaországban ismételtettek, s azon szorgalom, mellyel az megtörtént bizonyítja, hogy ő eltaláld azon módot, mint kívánják leg többen előterjesztve látni az antikokat. Bebizonyítani nem lehet, hogy Flaxman mindenkor a leg termékenyebb, avagy gondolatokkal leg teljesb (praegnant) momentumot választá-ki, s hogy ő akkép terjeszté vala elő ezen pillanatot, hogy az akármilyen Ily oldalról sem szenvedjen tátekinthetést. Képeknek ritkán tekinthetni azokat, organice végzettnek majd soha; de még is alkata olly időben jelent-meg mint új, merész s megható, mellybe^ Kaufmann Angelika állhatlansága avagy hiúsága s David hidegsége mindenhol vissza-tértenek.

Flaxman fölötté sokat dolgozott Romában múlt alfa-
kor a belvederi Torso-val. Övét, valamint Tischbein
elméjét is egy csoportosat foglalatokodtatá, mellyben
Hebe, az élet minden terheitől megpróbált győzedelmes-
nek az örökös isten-ifúság enyhítő kelyhét nyújtja. Kü-
lönös talentummal bírt ő, a nép-életből charakteristikai
csoportulatokat csak nem repülésben felfogni. A köz em- f
lékeken ő a colossáist kedvelte.

Számos plastikai művei Angliában találatnak, s
azok közt különösen dicséri Dallaway (ki Flaxmant a
sculpture Poussinjának nevezi) azon basreliefjét, mel-
lyel Collin híres költésznek készített emlékül a Chi-
chester egyházban. Ismeretes ezentúl azon emlék is,
mellyet Mansfield lord számára dolgozott, smelly egy
ülő aggvént ábrázol, kinek oldalainál az igazság és kö-
nyörületesség van, a színefenékben pedig a halál. Azon
emléken kívül, melyet Baring családja számára dolgo-
zott Micheldeverben Hampshireben, s Mihály angyalon
kivül a sátánnal, — egyéb művei közt alig lehet egyi-
ket is azzal összehasonlítni. Mintája ezen czímerhez cso-
dálatra méltó, a szerencsésen combinált alakzatokban
lévő gazdagság miatt Ilias 18dik könyve szerint, melyet
Rundell és Bridge aranymivesek négyszer valósítottak
megaranyozott ezüstben. Flaxman dolgozatai Páriában je-
lentek-meg 1832től kezdve 30 szállításban következő
czím alatt; „Oeuvres completes gravées per Reveil.“

RERVIC.

Rervic (Charles Clement) a francia iskola leg je-
lesb rézmetszőinek egyike, született Parisban t756ban.
A művészet elemeit Wille György igazgatása alatt
tanulván, őt úgy tekinthetni, mint annak első rangú ta-
nítványát. Elhunyt 1822ben.— Bervic dolgozatai a leg
kerestebbek közé tartoznak a francia iskolából, mel-
lyeknel száma azonban nem nagy. Leghíresb dolgozata
ödik Lajos alakzata volt, Callot egyik festvénye után
készülve. Összetőrettetvén az ehhez tartozó réztábla 1793-

bon a francia zavarokban, ez okból a nyomtatványok fölötté ritkák. Dolgozatának classikus érdemet szereztek a rajz hibátlansága, tisztasága a a vésőtőli fénye,

TARDIEU.

Tardieu Sándor nevezetes rézmetsző s a híres Wille tanítványa, született martzius 2kán 1756ban. Kantéül s Edelink monorjaiban készített ő számos rézmetszést híres mesterek festvényei után. Arundel gróf kép-pajását, mellyet ő Vandyk dolgozata után metszett, ezen művész remekjének tekintik. Sz. Mihály és sz. Hierony-reus, mellyek Raphael és Domenichino utánkészülrék, igen bivep a tisztán adják-vissza a² festvén/ rajzát e » coloritot. Tardieu 1791 ben a nagy jutalmat nyertemeg ohalkographiai jó munkája által. Leg helyéeb mű-vei közé tartósnak: Voltaié 2 képrajza, mellyéket Largillière és Judon után készítő; 4dik Henrik 2 alakjai Louise porosz királyné, Lebrun Madame után; Montesquieu s a hollandi követ, David festvénye után; Psyche és marshal Ney Gerard után; természeti nagyságú képe Napoleonnak, Isabey után; végre Judith és Holofernes, Alleri képiró után. Ruth és Boaa-t 1825ben tegezte-el Hersent után.— Tardieu becsületrend lovagja lón, s tagja a frannzia intézetnek és akadémiának Majlandban.— Ennek bátyja Jean, híres geographiai rézmetszői volt, s Parisban lépett-le a főjd pályáruul 1816ban.

Gröger.

Gröger Fridrik Károly, és A Idén rath Henrik, két nevezetes főstde, s ezek közt az alsó Plönben született— 1756ban a hotsteini tartományban, a második pedig Lübeckben pillantá-meg a napvilágot 1774ben. E két művész már igen korán testvéresült egymással a művészet által, s tűzszellemük olly öszhangzatuk voltának, hogy mind a kettő huzamos ideig közösen, egy s ugyan azon arczkép festésével foglalatzkodott. Gröger talentoma legszorongóbb körülmények közt magától ki-

fej ledet t. Szegény szüléktől származván, Már mint gyermek szép művészi idomokat mutata; mivel azonban atyja szabónak szánta őt, az atyai műhelyben pedig jót semmikép nem tőn, — szülői végre egy esztergáloshoz adák őt, s később egy házfestőhöz. Ezen utóbb felhozott mesterénél kezdte ő másolgatni profilokat vörös krétával, később pedig a természet után rajzolgatott. De ezen hatáskör nem tetszén neki elég téresnek, felhagyott ezen mesterségével is, bárha keresete nem épen rász volt, végig járta az országot, mindenhol arczképeket festett, míg végre Lübeckhe jött, hol aztán tanítványa Aldénrath lön. Együtt utaztak most már Berlinbe 1789ben, onnan pedig Hamburgba, s 1798ban Dresdába, hol Gröger kirekesztőleg a magasb művészeti tanulmányoknak s azolajföstésnek szentelő magát. Mind e most nevezett két művész hosszas ideig mulatott Lübeckben és Hamburgban, honnan Párisba rándultak, s miután már bizonyos esztendőkig Kííiben és Kopenhagenben éltek volna, végre Hamburgban letelepedtek. Felhagyván utóbb az arczképfostással, Gröger olajban festett, Aldénrath pedig miniaturban. — Gröger festvényeiben a főérdemet az teszi, hogy azokban az élet leg hűségesebben, s az ott használt személyek karakterei csak nem szolló kinyomással vannak előterjesztve; coloritja meleg, a színyezet (Haltung) szerencsés, a fejek finoman és szorgalommal -végezvék, s redőzet izletes-deli elrendezésű. Aldénrath minia túrjai erőt finomsággal egyesítenek, és szellemet szorgalmas végzéssel. Mind a kettőt mesternek nevezhetni egyszersmind a kőmetszésben.

Gröger képíró t egykor B. major s ennek húga meglátogatván, arra kérék a művészt, hogy az őrnagynak nem régiben meghalálozott nőjét festené-le, még pedig egyedül szóbeli előadás után, minthogy még csak árnyéklatban sem volt meg képe. Gröger az asszonyt soha sem látta; a sürgető kérének tehát kinyilatkoztató, hogy kérelmét teljesíteni lehetetlen volna. Amazok erősen megmaradtak kérésük mellet, s vetélkedve iparkod-

tak leírnia boldogultnak természetét, vonásait, színét stb. Noha a művész még mindig vonakodott, azon estve még is elküldék nekie a megholt leírását. A művész mélyen megilletődve az özvegy férjnek fájdalomtától, olvas — újra olvas, részvétele nő, — phantasiája felébred; de nyugodt átgondolás a próbálattól vissza inti őt. A művész elalszik, s álmában egy kép jelen-meg előtte, t. i. a boldogultnak képe, éppen olyan, mint előtte leírták. Ő felébred csak nem hideg-lelős állapotbari, de ismét elalszik s az álomkép újra megjelen búskomoly állásban, fejét karjára támasztva. Gröger sebesen felugrik ágyáról, a látott képet levácsolja, s arczvoriásait a la prima kis is festi éppen úgy, mint lelki szemeivel látta. A lehetetlennek látszott, lehetséges lőn. Midőn másnap az őrnagy hűgával újra megjelent kéréseit ismételni, fölötte meg voltak lepetve a képnek felettébb! hasonlatosságán. Hasonlókép ítétek más személyek is, kik a boldogultnak ismerék.

CASSAS.

Cassas (Louis Franz.) nevezetes rajzoló, születeti Azay-le-Féron-ban az Indre kerületben Június 3kán 1756ban. Ezen művész a fiatalabb Lagrenne s Levien tanítványa lévén, ifjúságát Olaszországban tölté, melly alkalommal lemásolta Siczilia, Istria s Dalmaezia regényes tájékit. Choiseul Gouiffier gróffal utazván, keresztben járta vele 1772ben Asiát, Palestinát, Siriát és Egyiptus egy részét, összehasonlítá ezen világtájék topograph iáját a Régiek állításival; nagy pontossággal mérte-meg az architektúrái építvény-remekek romjait, s a leg nevezetesb tájékokat annyi Ízléssel mint igazsággal terjeszté-fel. Lechevallier nevezetű tudóssal is végig járta kis Asiát, melly átázásakor lerajzolta a Balbeck és Palmyra híres hajdan városok épíjvény-maradványit.— Cassas a gobelin manufactura fő-felügyelője lőn, s tanító 1816ban s végre November 1jén 1827-hen Versaillesben lépett-le a földi pályáru. Azon kéreg-

mintagyűjtvényt, melly a legszebb építvényeket tárgyává veszi, s mellyet ő alapított, — Napoleon szerzeté meg, s az időtől fogva a párisi műiskolában van felállítva,

KRÜGER.

Kriiger (Ephraim Gotlieb) históriai rézmetsző, született Dresdában Július 20kán 1756ban. Ő 1804ben tagja lón a szép művek akadémiájának Dresdában s 1815ben rendkívüli tanító. Ezen jeles férfiú 1767ben a művészetnek szentelvén magát, anyavárosában tanult, s nevezetes rajzolónak mivelte magát Hutin alatt. Camera-ta volt tanítója a rézmetszői művészetben. Számos rézmetszett dolgozatán kívül, — Madonnáját Giinignani metszette rézre 1824ben. Tekintetbe vévén ezen nagy érdemű művésznek első rézmetszésűit,, például: egy vándorló musiknst a dudával, s egy vén asszony, képét Wille után, a 12 antikfőt Seidelinann után, a fejeket Spagnolletto, s a Prometheust Hutin után, a Máriát s Krisztust Guido Reni festvénye után, végre a Madonnát angyalfejekkel Solimena után; s ha ennek később létre hozott rézmetszéseit, például: doctor Luthert Cranach után, valamint is számos arczképeit s emlékeit szemügyre vesszük;—> őszintén meg kell vallanunk, hogy ezen fölötte szorgalmas művész illy kölönféle tárgyak dolgozata által művészi talentomát leg tisztább fényben tünteté-elő. Kriiger végzé-el, a boldogult Schulze által elkezdett nagy táblát is: Millesimo herczeg halálát a dresdai ütközetben, Matthaei után. — Benne egy példás életű művészt, szives emberbarátot, széles tudományú, mély belátású és sok tapasztalása férfiút: szóval oszlopmembert siratnak Németország nevezetes művészei s műbaráti.

CANOVA.

Canova (Antonio) a legjelesb újabbkori szobrászok egyike, született Possagnoban egy velencei falu-

ban 1757ben. Már serdülő ifjúságában szép művészi talentomot s különös hajlandóságot mutat a szobrászathoz, melyet észre-vévén a helység földes ura Falieri, egy képfaragóhoz adta őt Bassanoban. Onnan később a velencei iskolába jutott, s így az Akadémiánál néhány jutalmat (Preis) megnyervén, már akkor is sokat ígért, melly reménynek a várat tökéletesen meg is felelt. A velencei senatus 1779ben 300 darab arany jövedelemmel küldé őt Romába, hol a természet hó másolatától, az ideálihoz tette az áltmenetelt. Azon dolgozatok, melyekkel az ifjú művész legelőször világ elibe lépett a Theseus volt, ki a Minotauruson ül, melyet mesterműnek tekinthetni már. Hírneve mindig tovább s tovább terjedt, s Canova lön egy 3dik szobrásziskola alkotója az újabbak közt, melly is sokkal túlmulta azokat, mellyeket Angelo Bounarotti és Bernini alapítónak. Ezen elhírült művész 1798 és 99ben Németországban tett átázást Rezzonico herczeggel, s visszatértekor mint képiró lépett-fel, anyavárosában festvén egy oltárt az egyház számára.— Canova főfelügyelője lön 1802ben a római mügyűjteményeknek és kincseknek, s aransarkantyús vitéznek nevezetett-ki. A pápa 1815ben ischiai marquis czímmel ruházta-fel őt 3000scudi évi jövedelemmel, jutalmul azon fáradozásiért, mellyet mutat a műdarabok visszatérítésénél Parisból. Canova Velenczében hunyt-el October 13kán 1822ben, dicső életpályája 65dik évében.

— Ezen nagy dalia, a Theseuson kívül sok szép s nevezetes szobrot készíté, mellyek közt a haldokló Magdolna, egy Hehe, Ámor és Psyche, Perseus, számos mellszobor és síremlék, a leg nevezetesebbek. Ezen híres művész jobbadán csak mintázta műalkotványait, magát a kidolgozást pedig ügyes munkásira bízta, s a készítményeknél csupán az, utolsó vésetet tévé saját kezével azok teljes bevégzéséül.

Ezen jeles szobrász hideg tetemét a passagnoi egyház alboltjában nyertek örök nyugalmat. Öccse, ki még Romában lakik, Canova jobb kezét a velencei

szép művek akadémiajának küldé - által ajándék nevében. Itt készült-fel ezen elhírült művész emlékezetének fentartása 1827ben azon pénzsegedelemből egy emlék, melyet Európában s Amerikában gyűjtének-össze s mely márványból dolgozva, díszíti jelenleg is de Frati egyház belsejét.. Azon emlékről, melyet nekie 12dik Leó pápa állíttatott a capitolini könyvtárban, a lepel Februarius 23ikán 1833ban vonatott-le.

Csak azután, mikor már Canova a földi pályáru lelépett, tettének róla szabadabb s igazságosb ítéletet. Mindenki elisméri most, hogy ezen nagy hőst éri azon érdem s becsület, hogy ő szerze a szobrászműveknek tiszteletet, az előtt csak úgy tekintvén azokat a többi művészetek közt, mint csupa fényűzést. Az alakoknak kölcsönzött kellemes ékesség, mely ezen művész tulajdona volt, épen úgy kedveskede a vizsgálónak, mint már nem volt akkor szokásban a plastikai műveknél, s még maga a felnyilatkoztatott kiméllő hiányosság az előterjesztés módjában, a márvány bánásánál szembetűnő fölötti szorgalom, úgy végre a szenvedés (Beitzen) melyet ő felhorda, hogy jobban kiemelje a benyomást, —nem keveset eszközlék: a szobrászat művei iránti részvételre bírni s meg indítani a vizsgaszemlélőt, s az elsőség és feladás érdemét eligazítani. Nem alaptalanul helybefzetik Canovát a már neki készült, de csak ő általa életbe vezetett plastika epochájának felső fokára, Az igazsághoz ragaszkodva nem kell felednünk, hogy geniusa fölötte leleményesnek jelentkezett, legyen bár, hogy későbbi s vele versenyző művészek a feladás mélyebb felfogásában őt olykor felülmúlták is. Canona művészi érdemét, azon kellemes karaktere csak még annál magasb polezra emelte, mely magánál a becstelenítésnél is mint szellemi avagy morális magasbra helyheztetve fénylett. Múzsza óráiban Canova olykor föstett is, s ez iránti próbái világosan bizonyítják, hogy ő a velencei mesterek tanulmányival eléggé ismeretes volt, kiket is a coloritban olly szerencsésen

ntánza, hogy a leg ügyesebb műbírálók is állítottak általok. — Sassori Canova, mindoi püspök, ezen híres szobrász testvére és örököse, azon városban mellyben ők a napvilágot megpillanták, museo canoviano című intézetet állíta-fel, mellyben e jeles művésztől készült minden műnek gipszből öntött teljes gyűjteménye látható. Ezen museum azon templom szomszédságában van, mellyet az üdvezült Canova építtetett Fosagnóban.

LIPS.

Lips (János Henrik) zürichi képíró, rajzoló s rézmetsző, született Klothenben 1758ban nem messze az érintett várostól. Rendeltetése eleintén borbély volt, ezen mesterséget üzven atyja is a faluban, utóbb pedig földmivelő; mivel azonban szép talentoinot mutatott a gyermek, a helybeli plébánusa latin nyelvben, a történetben s a mythológiában oktatta őt. Az alatt, inig ő ezen tudományokkal foglalatoskodott, hajlandóságot nyert a rajzoláshoz is. Végre Lavater lón a növendék pártfogója, ki is előre jósolta, hogy belőle idővel a leg ügyesbrézmetszők egyikeleend.— Lips, az első évben már jó munkát készített, azonban az olaj-főstésben tett próbái nem sültek-ki leg szerencsésebben. A physiognomiai töredékek közre bocsátásinál, Lavater foglalatostkodtatá őt, melly munka bevégzése után a művész Romába ment, hogy ott tejedtebb tudományt szereshessen magának. Miután Olaszországból ismét vissza-tért, Weimarba hivatott-meg tanítónak az ottani rajz-akademiánál, de csak hamar felhagyott ezen hivatalával, s ismét honjába tért-vissza. Számos rézmetszései, mellyek közt különösen feltűnnek sz. Sebestyén kínjai Vandyk híres képíró festvénye után dolgozva, s a pásztorok imádása (avagy Krisztus születése) Caracci főstései után, — egész Európában szélyelterjedtek. Kimúlt 1818ban, életpályája 60dik évében.

QUADAL.

Quadal (Marton, Ferdinand), nevezetes állatfőstész, született Morvában. Ezen művész jobbadán Lohdonban tartózkodott, mind a mellett is megjárta Francia- s Olaszországot, segy ideig Becsben is mulatozott. Oroszországba utazván Pétervárott foglalatoskodott 1797től fogva 1804ig, honnan visszatérvén Londonba, ott végre a földi pályárul lelépett.

DANNECKEK.

Darínecker (János Henrik) híres.német szobrász, született Stultgardban 1758ban, hol atyja lovász volt. Szüleinek akarata ellen nyervén helyet az írjon felállított Károly - iskolában, ott kirekesztőleg a művészeteknek, jelesül a szobrászatnak szentelte magát; s miután már az iskolákat elhagyta és szelleme kifejedett, & herczeg 1780ban 300 forint évi fizetéssel vigasztalameg őt, s engedőimet ada neki Párisba s Romába utazhatni. Amott tartózkodott Dannecker 2 évig, imitt pedig 5 esztendeig, s azon idő alatt niig Romában volt, €-rest és Bachust dolgozta márványban, minélfogva a bolognai s majlandi iskolák tagnak nevezék-ki őt. Stuttgardba visszakerülvén 1790ben, tanító lőn a szép művek akadémiájánál 800 forint fizetéssel, utóbb rendes professor, s a württembergi polgárrend szalagjával ruházott-fel. 1808ban nem fogadá-el egy tiszteletre méltó meghívást, a így 1816ban württembergi udvari tanácsnoknak neveztetett-ki. A most uralkodó württembergi király, az újon alapított szép művek akadémiájának generál-direktorává nevezte-ki őt. Ezen időponttól fogva, vésője mindig foglalatos volt, s ő részint az udvar, rég-szint pedig más Idegenek számára készítő szobrászati darabokat. Leg helyesb dolgozati közé számlátnak:

Ariadne, ki egy leopárdon nyargal (mellyet Bethmann Moriz Frankfurtban szerze-meg magának 20,000 forinton), Schiller óriás mellszobra, Ámor s ennek képmása

Psyche (Murray angol generális birtokában), néhány mellkép természeti nagyságban, s egy colossalis Krisztus, mely az orosz Czar anyjának számára készült. E művészeti remek mindenkit méltán bámulással tölt-el.

Az érintett óriási márványképet Dannecker 1824ben hozta-létre, mely aztán Mária Feodorovvna császárnénak, , küldetett Pétervárra, ki azt fiának Sándor czárnak adá ajándékol. Ezen remekműben a művész a közbejárót az isten s emberek közt akará előterjeszteni. Ha ezen szobrászműben, Krisztusnak plastikai tárgynak kelle lenni, feltételesen szükséges volt, hogy az emberies legyen uralkodó annak természeténél, midőn ellenben az isteni csak megjelelni lehet. Dannecker azt a fő- s homlokdomb alkába helyezteté, s az által olly szerencsésen terjeszte elő az isten-emberiség kinyomását, hogy az antik Jupiterfő, akaratlanul az istenült állatságra, s a felállított oroszlánfőre emlékeztet. Kérdésen kívül van, hogy a művész leg több tanulmányt, időt s ajtatosságot fordíta ezen mű bevezetésére. 1825ben egy 7' láb magas szobor, mely sz. János evangélistát ábrázolja, a Rothbergen álló kápolna számára megrendelve,— foglalatoskodtá a művészt. Ennekutánna újonan elkezdő a Krisztust azon nagyságban mint előbb márványban kidolgozni. Így foglalatoskodik Dannecker ifjúi erővel a múzsa tisztében. Egyszerű a motívákban s a találmányban, a szellemdűst jobban kedvelli, hogy sem a képzelményest; műveiben teljes igazság, természet és élet mutatkozik, s ennélfogva geniusát rokonosnak nézhetni a Régiekével. Nevezetesb tanítványai közé tartoznak: Wagner és Zwerger.

VOGEL.

Vogel (Krisztián) históriai föstész, s a dresdai szép művek akadémiájánál rendes tanító, ugyan ott született 1759ben s ott is mult-ki április Ckán 181Gban. Nyeregjártó lévén ezen művész atyja, fiát is arra szánta, s így a közönséges iskolába küldé. Ott rajzolt a

gyermek különös hajlandóságból virágkoszorúkat, niel-lyek utóbb pártfogót szereztenek nekie. Önmagát fes-tette pastellben mint 12 esztendős gyermek, s ezen kép-pel, mely jelenleg is a familia birtokában van, jelent-meg Schenau művésznél, ki őt azonnal tanítványának felvette. Ezen mester igazgatása alatt tanult Vogel anya-városa műakademiájában. Első dolgozata olajban Sche-nau képírónál, melyet 17 esztendős korában készíté, egy alvó Nymha volt. Ezen képért 12 aranyat kapott tanítójától. Néhányszor ismételt arczképei által ismeretes lett Vogel, Antóniának a válaszó fejedelem anyjá-nak, mely által pensionarius lón az akadémiánál, 1780-ban pedig Wildenfelsbe hivatott-meg Zwickauhoz közel, hol Solms gróf családét festette. Ezen időtől fogva e regényes fekvésű kis városban tartózkodott a szászi ér-czes hegyek közt, házasságra lépett 1787ben, s rajz-oktatással és főstéssel foglalatoskodott hetenként a szom-széd Reuss és Schönburg uraságoknál, s Klosterodeben Schulenburg grófnál. A nélkül hogy ő Kant philosophiai irományait valaha csak olvasta volna is, saját gondol-kozása által jutott a szépség kifejtésére: színtanitmá-nya néhány finom s mély, az érzésen alapult vizsgálá-tot foglal magában, jelesül azon képekről, melyeket Raphael művészi szelleme alkota. Tökéletlen ugyan a nyelv valamint az előadás is, mely csupán onnan szár-mazik, mivel neki kelle magának teremtenie azokat.

Ezen művészt, a dresdai akadémia még Wilden-felsben .mulattakor nevezte-ki tagjának; 1804ben végre visszatért Dresdába, hol az akadémia szabályozásánál avagy regulatiójánál mint tanító nyert hivatalt profes-sori czímmel. Szép műszüleményei közé tartoznak: Ámor és Psyche, Ganymed stb. Fönséges másolata, — az éjtszaka — Oroszországba jutott. Ezen művész álta-lán szelíd, szives s érzékeny lévén, dolgozati is puha-sággal s finomsággal bírnak, bizonyos időben gyengéd-séget s lankadságot lehele észre venni, a coloritnál erő hibázott, mely még is igen jól megfelelt a gyermek-ter-

mészetnek. Ollykor lehetne látni, hogy a végső technikai bevezetés hibázott. Vogel képírónak minden műalkotás! ban meg lehetne ismerni az élő érzelmet a szép formákra nézve, melly finom hatással páruult, s melly a belga iskola tulajdona. Mint embert tekintve, ő egyszerű, szerény s ollykor gyermekes is volt.

HESS.

Hess Lajos igen híres tájfőstész, született Zürichben October 16kán 1760ban. Vele született művészi talentomát s különös hajlandóságát a tájfőstéshez, honja fölséges tájképe csak még annál inkább neveié. Hess eleintén atyja foglalatosságiban részt vevén, ki mészáros s marha-kereskedő volt, a havasokon tett utazásinál sokat látott, mi szomjazó szellemét kielégíté. Ezen hegyekre ő soha nem lépett-fel elragattatás nélkül. Magányos ösvényekről tekinté s vizsgáié élő örömmel a festőleges csoportozatokat. Szám vető-könyve egyszersmind < rajzoló könyve is vott, mellyben a lemásolt természet képeit lehetne találni külön álláspontból lerajzolva. Bámulva kalandozott gondolata a fölséges szirtoldalakon, az ámító vízporban leménkövező patakokon s borzasztó ösvények szélein.

Kevéssel aztán felhagyott atyja mesterségével s magát kirekesztőleg a festészetnek szentelte. Mit vala s képes alkotni ezen lelkes művész, eléggé bizonyítják dicső címerei festőleges természeti jelenetekkel. Mestersége ezen képírónak természet volt, festvényei pedig gondolatok.

Az élő művészek közül talán egyike sem volt képes az eleven, tiszta s természetes zöldet, az általvilágló tisztaságot s a víz avagy a hullámok ringadozásit akép kinyomni mint Hess. Mind ezeknél még inkább dicséretre méltó az, hogy ő a keresettet s az affectálttat midenhol kikerülte. Ő nem nagyítá a hatást sem a tömegek összeállításában, sem pedig a világításban. Ezen elhírült művész dolgozatit az indulat vi-

dámsága, a nem süvöltő s örvényző, hanem gyengén hevítő s ennél fogva állandóbb szellemítés, egy valószínű művészi lángelmét érdeklő szorgalom, mely minden egyes részt hasonló szeretettel áltölel, s a nélkül hogy leg kevesbé is ártalmas lenne az egész hatásra, állandóan s pontosan végrehajt, főleg pedig ecsetje s a színfelhordás tisztasága, — bélyegzik azokat olly tisztán s jól. Elhunyt ezen lelkes művész április 13kán 1800ban, munkás életpályája 40dik évében. Számos olaj s gouache-festvényeket, valamint is vésett s radirozott rajzokat aquatintában hagyott hátra. — Hess Lajos remek dolgozatai közé tartóznak: Montblanc, a havasi reggel, a napnyugot Lago raaggiore - nél, a glarner murgthali alpsee, a Grütli, s Teli kápolnája az üres útban.

Hess Henrik öccse ama elhírült Hess Péternek, ki jelenleg Görögországban az ifjú Ottó király mellett tartózkodik, született Düsseldorfban 1798ban, s mint históriaifőstész hírnevet szerze magának. Ezen művész találmányai jobbadán vallást tárgyazó-festvények, s sztilje a régi németre mutat.

SCHUMANN.

Schumann (János Gotlob) tájfőstész s rézmetsző, született Dresdában 1761 ben. Ezen német művész Klen-gel alatt tanult, aztán Londonban dolgozott néhány évig, s végre Dresdában lépett-le a földi pályáru november 11kén 1810ben. Schumann dolgozati közt főleg becsül-tetnek: Dresda kilátásai (prospectjei) Thormayer után, 2 füzet; néhány rézmetszés Cook utazásihoz, s egy táj-festvény Ruysdal képíró után. Közre jött következő czi-mű munkája: „Kezdeti elvek a tájfőstészetről 12 résmetszéssel kezdők ákámára“, hirt nevet szerze neki.

CAUCIG.

Caucig (Ferencz) a jelesb németországi művészek egyike, született Görözben az illyriai tartományban 1762-

ben. Mint történelmi festés és rajzoló megérdemli, hogy dolgozati a német művészet leg helyesb műszüleményei közé számiáltassanak. Ezen tűzszellemű férfiú Bécsbe érkezett akkor, mikor élte csak 15dik évét írta, és 4 esztendő töltné a régi történetekkel és az alakok rajzával, Bolognába és Romába utazott és ott a Múzsák helyén szerzé-meg magának mind azt, mi hajlandóságának leg inkább megfelelt a történelmi festészet körében mellyben dicséretes előhaladásai minden időkre alapítók hírnevét. Visszatérvén Bécsbe, ismét Mantuába küldetett a művészetek dolgában, és ez alkalommal 5 egész évig tartózkodott Velenczében, és ott kirekesztőleg Titian és más elhírvült művészek remekjeivel foglalatoskodott. Caucig professor lón 1799ben a történelmi festészet ágazatában a cs. kir. egyesült képző művészeti akadémiánál, igazgató pedig 1820ban a festészeti, szobrászati, rézmetszői és szinkórakványi (mosaik) iskolákban, miután már előbb (1808) a cs. kir. porcellán gyári-festészet igazgatását megnyerte volna. Tagadhatlan, hogy ő mint művész sokat tón, mellyet remek darbjai elegendőleg bizonyítanak, miután néhány nevezetes gyűjtvény valódi díszét csupán ezek teszik. Elhunyt Bécsben 1828ban.

LENOIR.

Lenoir Sándor jeles francia művész, született Parisban 1762ben. Ezen nevezetes férfiú nagy érdemeket szerze magának mint igazgatója a régiségek museumának és mint megmentője ama számos franciaországi emlékeknek, mellyeket a terrorismus csodálatos magzati teljes erővel elpusztítani iparkodtak. Lenoir a Mazarincollegiumban végezte tanulmányait, később pedig a párisi művészeti akadémiában mivelte magát. Ennekutánna 1790ig Doyen nevű udvari képiroz igazgatása alatt állván, a festészetnek szentelte magát kirekesztőleg. Épen ezen időpontban emelkedett, a revolutió és reactin felindult szenvedélye által azon elpusztító düh, avagy

vandalismus, mely mind ama szép műalkotványokat tőrekedett semmisíteni gyűlölségből az egyház s az uralkodás ellen, niellyek addiglan a monostorokat s palotákat díszíték. Lenoir ezen körülményei közt ügyekezett mennyire lehetséges volt, azokat megmenteni. Ő tehát Bailly akkori első mairnek (polgármesternek) Párisban azon tervet terjeszté elibe, hogy a klastromokban s más helyeken található műkincsek összesen egy nemzeti museumba szállíttassanak. Lenoir, ki eziránti parancsot von, azok eltakarításánál gyakran szembe találkozott a képestromlokkal s így többszer életveszélyben forgott. Végig járván ez okból Franciaországot, és szolgálván nekie a szerencse, az emlékek nagy számát megmenté, s az utóvilágnak fentartá, mellyek által egyedül képes a lelkes művész a külön időszakot s a művészetek haladát megismérni s hitelesen megítélni. Ezen megmentett műkincsek összehordása által állott lábra ama híres museum Párisban a des petit - Augustin útezában, mellynek felügyelője Lenoir 30 évig félbeszakadatlan volt, s kiről őszintén s nyiltszívűleg mondhatni, hogy neki egyedül köszönhet Franciaország mindent, mit a művészet ezen neméből most bir. A restauratió után 1816ban visszaadatván az előbbi birtokosoknak elszedett vagyoni- jik, így tehát az egyházaknak s monostoroknak is a festvények, s ez által megüresülvén végre a híres nemzeti museum termei; Lenior a St. Denis főegyház műkincseinek felügyelőjének neveztetett - ki.

LEFEVRE.

Lefevre (Robert) híres francia képíró s Regnault tanítványa. Ezen ügyes művész helyes históriai képeket s több compositiót hozza létre, mellyek David, Girodet, Guerin, Gerard műveit hozzá számolva, a francia iskola legjobb műszüleményei közé tartóznak. Azon felséges festvényt, melly Venust ábrázolja, mint fosztjameg t. i. fegyverétől Amort, — Desnoyers metszette rézre. Az 1802iki művek kiállításánál lehete ezen művész

egyik compositióját, az úgy nevezett Kallypigeeket látni: két szüzeányt, kik legtitkosb kecejüket felterítik egy házasodni kívánczó férfinak, hogy kettejük közül a szebbiket válassza magának; melly mű minden erkölcs-telenség mellett is a műértőket bámulásra ingerlé a föl-séges carnatió végett. Ezen művésztől láthatni Bonoparte számos képeit, mellyek a leg jobban eltaláltak közé tartoznak.

CHAUDET.

Chaudet az ujabbkori legnezetesb francia szobrászok egyike, 1763ban pillantá-meg a napvilágot. Ezen jeles művész olly gyors s dicséretes előlépéseket tőn a művészeti pályán, hogy már 21 esztendő korában jutalmat nyert az akadémiánál. Később Romába ment, hol szoros barátságra lépett Drouais jeles férfival, visszatértekor pedig a párisi akadémiának tagja lőn s végre április 19ikén 1810ben a földi pályáruul lelépett. — Első nevezetes dolgozata Parisban egy basrelief volt Pantheon peristylje alatt, „felsekentés a dicsőséghez”, mellyet ő 1801ben állíta-fel. Az akkorban uralkodó rősz ízlésnek, nem akart tetszeni Chaudet egyszerű s fellengő (grandiose) ideája, s csak később kezdék belátni annak művészileges létesítését. Gyorsan egymás után végzé Chaudet Napoleon szobrát, melly a törvényhozó - test termében nyerte helyezettetését; azon félmagaslatu alakokat, mellyek a Louvre belső udvarát díszítik, a béke oszlopát a Tuilleries számára, Cincinnatus oszlopát a senatusi terem számára, s Belisar oszlopát. Leghelyesb műveinek egyike a „la sensibilite” az az: égy fiatal leány, melly bámulásba s gondolkozásba merül azon érzőke (Sinnpflanze) megvizsgálásánál, melly kezei közt összehúzza magát, úgy hasonlag szép cyparis-je is. Őt éri azon dicsőség, hogy mesterműveket teremte, mellyekben görög egyszerűség s igazság jelenkezik, s mellyet tisztán kihozni csak kevés újabbkori művész vala eddiglen képes.

SCHADOW.

Schadow (János Godfried) az újabbkori legnevezetesebb szobrászok egyike, s a berlini szép művek s a mechanikai tudományok akadémiajának aligazgatója, Berlinben pillantá-meg a napvilágot május 20-án 1764-ben. Már mint gyermek, nagy hajlandóságát jelenté a rajztudományhoz, s végre a szobrászatnak szentelte magát kirekesztőleg. Később Bécsbe ment, onnan pedig Romába, hol magát kiinivelte, s honnan 1788-ban tért ismét Berlinbe vissza. Ezen időtől fogva sok szép darabot hozta létre, például: Zietben generális képszo-brát, Nagy-Fridrik szobrát Stettinben, herczeg Blücher tábornok emlékéért Rostokban stb. Kimúlt Berlinben October 22-én 1831-ben. — Rostockban, Blücher tábornok születése helyén állítatott-fel Augustus 26-án 1719-ben a katzbachi véres ütközet napján Schadow által Berlinben készült emlék ezen nagy hősnék tiszteletül honosai s a nieckenburgi Rendek választottsága által megrendelve. Ezen emlék érczből öntött óriási szobrát képezi azon vitéznek egyenes állásban, mellynek talapja finoman simított gránit. Ugyan, azon alkalomnál emlék-pénzt is küldé-által neki a Rendek választottsága.

Schadow Rudolf született 1787-ben, az előbbinek fia volt 8 nevezetes szobrász, még atyja előtt lépett-le a földi pályárl.

Schadow Vilmos Fridrik, az előbbinek testvére, született Berlinben September 6-án 1789-ben. Nevezetes történelmi s arczképfőstész, előbb rendes tanító volt a berlini akadémiánál, 1826-tól fogva pedig a főste színi akadémia igazgatója Düsseldorfban. — Ezen művész dolgozatiban csodálják a colorit szépségét, a találmány fellengőségét s a tisztaságot a létesítésnél.

SCHNOOR.

Schnoor (Veit Hans) tiszteletre méltó német képíró, született Schneebergben az érczbányában május 11-én

1764ben. Ezen művész a törvényt tanulta Lipcsében, de csak hamar a festészetet választó magának, mely művészi pályán lankadhatlan szorgalma által olly bámulatos előhaladást tőn, hogy a lipcsei kir. szép művek akadémiájánál igazgató s professor lőn 1816ban. Schnoor következő című munkát bocsáta közre: Oktatás a rajzolásban, 2. kötet rajzzal 1810. — Ezen művész fordítá olaszból németre Mengs Ráfael practikai oktatását a fősztészetről, melyet ő észrevételekkel s fontos pótlásokkal ellátá 1818ban. — Három fia közt, kik öszvesen a képírói művészetet választék, Veit Julius tüntető-fel magát, ki Lipcsében született martzius 26ikán 1794ben. Ezen művész egy ideig Bécsben tartózkodott, honnan aztán Olaszországba ment, hogy ott tökéletesen kimivelhesse magát; itt mulattakor Münchenbe hivatatt-meg, hogy a niebelungeni galleriát fesse a bajor király számára. Míg Romában tartózkodott, Ariostóból készítte scenákat marchese Massini villájában, mellyek ritka művészi tökélyt bizonyának.

Schnoor Lajos Ferdinand, hasonlólag híres képíró, született Lipcsében October 11 kén 1789ben. Még alig 15 esztendő, Bécsbe jutott 1804ben s igen szorgalmasan dolgozott az akadémiánál, tíizszellemének pedig Albert szász herceg pártfogása s bőkezűsége ada szárnyakat. Szerzett művészi ügyessége, igaz nézetei, és tiszta ízlés által, a legjelesb újabbkori művészek közt foglal helyet. Faust doctort előterjesztő festvény-remekjén kívül, melly a cs. kir. képtárt díszíti Bécsben, sok szép dolgozatot lehet látni tőle a művek kiállításánál. Újabb elkészült festvényei közt említést érdemel sz. Caecilia oltárképe, melly a műértöktől általán helyben hagyatott, s a színbáj és fölséges világítás miatt mindenkitől bámultatott. —

Az említett festvény a bécsi cs. képtárban, 10 láb magos s 14 láb széles, s Mephistophelest ábrázolja, mikép jelen-meg Faust doctornak. A művész, ezen különös jelenetet valóban természetesebben fogta-fel, mint

Goethe, kinél Faust a szörnyé vendéget egészen félelem nélkül, sőt mondhatni nevetve, fogadja. A mii vész ezen dolgozatában láthatólag erőt vesz az iszonyodás a lelki jelenlétén, melyet a philosophus magának adni hasztalan törekszik, s Mephistophelesnek az emberi arcz úgy áll, mint valamellyrozant, keresztül látszó álarcz, melly az ördögöt elfedni akarja, s még is egész iszonyatosságában keresztül hagyja törni.

DROU AIS.

Drouais (Jean Germain) elhírvült francia füstész s David leg nevezetesb tanítványinak egyike, született Párisban 1763ban. Azon kívánság, hogy a művészet remekjeit Komában tanulhassa, bírta őt arra, hogy 1783-ban az akadémiai nagy jutalom-darabért dolgozott többekkel; azonban meg nem elégedvén saját dolgozatával, s széllyel-tipvén azt, másnak engedte a jutalmat. Csodálva tekintvén-meg tanítója festvénye darabjait, és szemére vetvén ezen megfontolatlan tettét, kérdeze őt az ifjú művész: valljon megelégszik-e vele? melly kér. désre David viszonzá: „teljesen”. Ezen feleletnél öröm, be merülve felkiálta Drouais: Jól van tehát! így már enyim a jutalom, az akadémiai verseny-dij másé legyen most, kinek az talán hasznosabb lehet mint nekem, jövő évben, — teljes bizonnal reményiem, hogy tökéletesb dolgozatom által az megérdemlendem. Drouais 1784ben tehát ismét a korlátnál álla. Tanulmányának mostani gyümölcse, a kananai asszony volt a Megváltó lábainál, s belső érzésének kinyomása. Koszorút nyervén ezen dicső dolgozatáért, diadalmi pompával vezettek őt tanulóársai tanítójához. Romába átván David, mint pensionarius kíséré őt oda Drouais, hol aztán a leg jobb mesterek műveit tanulta s utánzá. A haldokló bajvias s jelesül Marius Minturneben, melly dolgozatokat ő annyi ésszel mint szorgalommal végze-el, — Párisban a művek kiállításánál leg szebb koszorút szöttek nekie s David iskolájának. Ekkorban alkotta ő lemnosi Philok-

letjét is; midőn azonban nyert dicsősége mámorjában épen Grachus képével foglalatoskodott, forró hideglelés ragadta-ki őt az élők sorából, s 25 esztendőskorában végzé ideális életét. Társai s barátjai egye rtőleg emléket állíttatának nekie a Maria templomban in via lata.

Ezen ifjú művész életéből s ügyességéből világosan láthatja kiki, hogy bárból is az ősz hajakat nem az esztendők száma, hanem csupán az érdemek nagysága teszi tiszteletessé, s hogy hozzá hasonló lángésznek épen nem szükséges valami rendkívüli oktatás, talán unszolás is, avagy sok nevezetes mester dolgozatának szolgarabi másolása, hanem hogy az igen kevéssel már megelégedve, tűszelleme új meg új kiapadhatlan forrásokra talál, mellyek aztán műszüleményeit a legérdekesebbekké teszik. — Bárha valahára szeretett hazánkban mind azok, kik a művészetekről hallatják magokat, azon helyzetbe jutnának: tetszést és érzéseket okokra állítani tudni, s a művekről valódi s józan Ítéletet mondani.

METTENLEITNER.

Mettenleitner János Mihály, képi- és rézmetsző, született Grosskuchenben Bajorországban 1765ben. Ezen művész eleintén csatafőstész volt s keresztben járta Olaszországot, utóbb pedig nevezetes rézmetsző vált belőle. Mettenleitner dolgozatiban igaz rajzot, eszes találmányt, és szorgalmas bevégzést vehetni-e szre, melly tulajdonságok miatt bajor Chodowiecki nevezetet nyert. Ezen jeles férfiú udvari rézmetsző lőn Münchenben 1790ben.

GIRODET.

Girodet Trioson (Anne Louis), melly utóbbi nevezetét adoptiv-atyjától nyerte Trioson nevű gyógyásztól, nevezetes francia festőművész volt, ki Montargisban 1767ben pillantá-meg a napvilágot. Ezen művésznek atya, fiát katonának szánta; látván azonban fölötti hajlandóságát a főstészethez, végre felhagyott tervével. Mintán

már Girodet egy ideig Romában foglalatoskodott volna, David híres képművész iskolájában mint 22 esztendő fiatal nyerte meg a nagy jutalmat. Azon dolgozata, mellyel az ifjúművész leg először világ elébe lépett, Endymion volt, mellyet ő Olaszországban festett. Éppen illy helyes képek: Hippokrates és József, ki testvérei előtt ismerteteti magát; ellenben el van hibázva a találmányban az általa elkészült Ossian. Nevezetes ezentúl vízözön scenája s Atal a képe Chateaubriand közleménye szerint. Kairó fellázadását leg nagyobb művészi körül látással s valóságos tűzzellel találván fel, azt művészileg is dolgozta ki. Ezen művész festette le Napóleont, midőn t. i. a császár Bécs város kapujának kulcsait veszi által. Természeti nagyságban s egész alakzatban festé ő 1824ben Vendée vezéreit, Bonchamp és Cbathelineau-t, az elsőt egy miniatúr-festés után, a másodikat pedig fiának arczvonásai szerint, ki fölötte hasonlít atyjához. Utolsó festvénye sz. Lajost ábrázolja Egyiptusban. Kimúlt Párisban december 9kén 1824ben, életpályája 57dik évében.

Girodet dolgozatiban könnyű észre venni a plasztikai végzést s az antik sztilhez való hajlandóságot: rajzai igazak s pontos határozatúak, coloritja gazdag s átlvillágló. Ezen jeles művész annyi körül látással, mint lángelműséggel dolgozott, s arczképei ritka művészi tökélyt bizonyítanak; monorjában a természet pontos és hű követése, remek árnyékozattal s élő színadással egyesül, minden változásnál igazság, s minden előadásban erő mutatkozik. Girodet költész és szerző is volt egyszersmind; „Ouvres posthumes“ életrajzai, Coupin által bocsáttattak közre jegyzetekkel, (két kötet Paris 1830), s „Le peintre“. — Ezen művész nappal nem örmest dolgozott; éjjel ellenben mintegy lelkesítő hideg-leléstől elfogva, s műhelyének falain függő gyertyáit meggyújtásán, féltévé viaszgyertya cseppes kalapját, s e furcsa öltözetében órákig festett. Ez által egészségét, testi erejét annyira elgyengíté, hogy rövid életének vé-

ge felé geniusa csak valamely holt testhez látszatott kötve lenni.

LAWRENCE.

Lawrence (Sir Tomas) híres arczkép-főstész, s elnöke a kir. képző művészeti akadémiának Londonban, született Bathban 1768 körül. Ezen művész eleintén anyavárosában mívelte magát, míg utóbb Londonba jutott, hol Reynolds műveit választó példányképül. Kemble család, főleg pedig nagy Siddons arczképei, a műértők figyelmét vonták magokra. Lawrence üldöztetett eleintén az akadémikusok által, mellyet Pindar Péter satirájából kivehetni; azonban ezen művész hírneve rövid idő alatt olly magasra emelkedett, hogy dolgozatit minden mű-kiállításnál keresék. Különösen ismeretessé tette magát 1800tól kezdve Lord Thurlow, Erskine, Mackintosh, s az elhunyt Karolina királyné, walesi hercegné s leánya arczképei által. Schakspeare-ból kölcsönzött scena „az ostrom”, fölséges nagy kép, mellyet igen dicsérnek a találmány nagynemusége s a colorit végett, — ugyan azon időből való; mivel azonban a művészet ezen ágazatában egész újabb ideig csak csekély serkentést nyert a históriai főstészet, Lawrence is keveset mutathata-fel, s ennélfogva ő az arczkép - főstészetnek szentelte kirekesztőleg magát. Ezen körülmény okozta azon becsmérő Ítéletet akkor, midőn a király őt West helyébe az akadémia elnökének kinevezte, azt állítván kiki, hogy csak olly művészek, mint 2 elődöje volt, tarthatnak joggal illy megkülönböztetésre számot. A király utóbb rendlovagnak nevezte-ki őt.

Ezen kedvezőséget, a művész azon királyi megbízásnak is köszönhette, melly szerint a regens herceg gyűjtvényének számára mind azon fejedelmi Vendégeket kelle festeni, kik 1814ben Londonban megjelentenek; úgy hasonlólag azon szövetséges királyokat is, kik Napóleont lealázni segíték. Ez okozta, hogy Lawrence Europa csak nem minden fővárosaiban személyesen meg-

jelent, melly által csak annál inkább nevededett hírneve s vele együtt erszénye. Az előbb érintett hercegi képtár számára festette ezen jeles művész 10dik Károlyt s a Dauphint 1820ben.— Lawrence festvényeiben különösen dicsérik a hasonlatosságot; azok általán merész és szabad ecsetet árulnak-el; azonban néhányak közülök, jelesül a későbbek monorzottak s a finom karakterkinyomásnál elvesznek. Műszüleményei közt leg jobbnak tartják 4dik György királyt. Ezen mester festvényeiben mindenhol észre vehetni, hogy ő az alakok rajzában nem jéleli-ki elegendőleg a csontokat, inakat, stb, s hogy valamint az angol iskola általán, úgy ő is a kidolgozásra keveset ügyel. A berlini várkastélyban a burkus király azon felállított képe, mellyet Lawrence festett, többi képeihez képest árnyékba esik.

ABEL.

Abel József, jeles históriai főstész Bácsban, Ascbachban Oenus fölötti Austriában született 1768ban. Ezen művész a cs. kir. képező művészeti akadémiában tanult Bácsban, hol néhány jutalmat is nyert feladás-dolgozásokért, 1791 ben pedig megkapta azon nagyobb nyugpénzt is, mellyel az akadémiái nevendékek időnként megvizsgáltatnak. Ábelnek indulata ésFiiger professer tanácsa természet-főstésszé inivelék őt. Czartorisky Adám herceg, magával vitte ezen ügyes művészt Lengyelországba, hol aztán hírneve egész Oroszorszáig terjedt. Abel 6 évet töltött Olaszországban, jelesül Komában és Nápolyban. Ott készített ő többeket helyesb mesterművei közül, mellyekből néhányat a cs. kir. képző művészeti akadémia bir Bácsban, másokat pedig a cs. képtár. Bizonyítják s magasztalják művészi dicső nevét nagy számban elvégzett festvényei, mellyek részint arczképek, részint pedig történetdarabok; úgy hasonlólag tanújeleül szolgál arról, mint ember, elméjének és érzelminek érdeme. Elhunyt Bácsban October 4kén 1818ban, életpályája 50dik évében.

LONGHI.

Longhi József híres olasz rézmetsző, született 1768-ban az egyházi birodalomban s Olaszország politikai zavariban jutott Majlandba 1797ben, hol nem sokára ismeretes lőn, s a rajzolásban a híres Morghen-t is felülhalledá. Az élő művészek egyike sem érti metszésében a carnatiót annyi elevevésséggel kinyomni mint Longhi. Ő a metszés akármelyik nemében is mester, ellenben a művészeti czélnak mindenkor alárendeli technikai tudományát. A szabad metszési manierban, hol a radirozás a hideg avagy éles tűvel egyesül, az előbbi mestereket is túlmulja. Ide számlálhatni a philosophust Rembrandt után, s Dandolo-t Mettrini dolgozatai után. Azon Magdolnát, mellyet ő Correggio után metszett, csak nem hihetlen hűséggel hozta a megtekintéshez, s a bámult originálnál megszerezte vésőtolla (Grabstichel) által a tinták áltlításit s finomságát. Hasonló szép metszés a Galathea, melly Albano festvénye után készült: mint üli az t. i. egy kagylón a hullámok fölött. Nagy tökélyességgel van végezve Hesekiel visiója Raphael után. Saját gondolatjai Ovidius inethamorphozája szerint, az az: a Pan által üzésbe vett Syrinx, mellyet ő 1814ben végzett, a műértők tetszését nyerék-meg. Leg újabb műveinek egyike, a szűz leány férjhez menetele Raphael után, melly a mostankori legjobb rézmetszetek egyike s az originálhoz érdemes. Epen azt metszette Geri is kőre ezen művész rajza után 1824-ben. Azon néhány töredék, mellyeket Longhi a rézmetszői művészetről bocsáta közre, szerzői hírnevet szereztek nekie. Reauhornois Eugen olaszországi al-király, rendes tanítónak nevezte-ki őt a majlandi szép művek akademiájánál, hol néhány derék nevendék tanult alatta, s melly herczegtől ő vas koronarend szalagjával diszesített-fel. — A művészetek al-ademiája Majlandban emlékszobrot akar állítani ezen híres rézmetszőnek. Már halála óta gyűjtetnek e czélra mindenfelül pénzek. Midőn ezen

gyűjtvény most már annyira szaporodott, hogy a kiadások jó formán belőle kikerülni látszatnak, lépéseket tőn az arra ügyelő választottság, s Durelli Ferencz tanító javallatervét elfogadd, és Marchesi a boldogult művész barátja ajálkozott, hogy az emléket a leg lehetősb szerény feltételek alatt felállítja. Az emlék ezek szerint a kir. akadémia teremében fog állani, még pedig úgy, hogy Longhi ama jeles főstésszel Appiani Endrével szem közt álljon.

WARNBERGER.

Warnberger (Simon) a jelenkori jelesb tájfőstészek egyike, született Pullachban 1769ben. Ezen jeles művész Winter nevű állatfőstész és rézmetszőnél tanulta a rajzmesterséget, később pedig Mettenleitner művésznél dolgozott Münchenben; annakutánna a tájfőstészetnek szenteld magát kirekesztőleg, s a művészet ezen ágazatában egy ideig csak magának hagyatva, idegen oktatás s igazgatás nélkül volt, s csupán a természetet vette példányképül. Magától a természettől tanulta-el lassanként figyelmes szemlélet, vizsgálat s azok összehasonlítása által, mit a rajzolásban, az iskola számos szabály s utánzás által tanít. Ezen tanulmányokhoz, Bajorország festőleges hegytájékai nyújtónak nekie különféle anyagot, melly által oily dicséretes előlépéseket tőn a művészeti pályán, hogy képes volt a természetet annak leg szebb csoportulatiban fel-fogni, a külön alyzatokat (Gründe) rendszeresen elrendelni, s azok elállásit a vonal-perspectiv által pontosan kijelelni. Warnberger ennekutánna aquarellben kezdett festeni. Látván az ország a művész bámulatos előhaladásit, segedelmet adott neki Bécsbe s Olaszországba utazhatni, honnan gazdag gyűjtvényekkel ellátva, honjába tért-vissza 1807ben. Most már olajban kezdett főstenni; azonban ettől úgy annyira elszoktatta már magát ezen művész az aquarell - festés által, hogy első létre hozott olaj-festvényeiben nem nehéz volt észrevenni az aquarell

száraz, bádjadtt s minden erő nélküli tónját, s csak lassanként szerzé-meg magának a jobb tónt, melly utóbbi dolgozatit az előbbitől megkülönbözteti. Újabb festvényekben, mellyeknél ezen művész a természet utánzásánál, mindjárt olajban készíté a vázlatokat különösen észrevehetni, mint megy-által Warnberger szelleme a férfieihoz s az önérzetes erőhez, melly által ezen dolgozatiben több erő, igazság s harmónia mutatkozik. Erdő-csoportulatit Tegersee-nél végezte-el 1825ben.

HESS.

Hess Károly Adolf Henrik, elhírvült német lófőstész, született Dresdában 1769ben, Kloss tanítványa volt, 1800ban pedig a berlini akadémiánál tiszteletbeli tagnak vétetett-fel, ki is később Becsbe rándulván, onnan utazást tón orosz- magyar- s törökországon keresztül. Az okból, hogy tágasb tudományt szerezhessen magának, Angliába ment 1825ben. Lég nevezetesb dolgozatai közé számiáltatnak: az urál-kozákok keresztül átázása Csehországon 1799ben, melly fest vénydarab 1805ben rézre metszve jelent-meg; úgy hasonlag tanulmánylapjai lókedvellők számára, mellyeket önmaga radirozott 1807ben; főműve 12 táblán előadva hasonlag 1807ben; lófejek természeti nagyságban, mellyeket ő átázásakor rajzolt, s köre metszve Bécsben adott-ki 1824ben.

BOSIO.

Bosio (Nicolo) az újabbkori leg nevezetesb francia szobrászok egyike, született Monacóban 1770ben, s Pajort tanítványa volt. Ezen művészre bízván Napóleon az emlékoszlop kidolgozását s felállítását a Vendome-téren, az időtől fogva sok munkát rendeltek-meg nála. Idealis alak-dolgozatai közt a létre jutott Hyacinth különös becsben állá, úgy hasonlag 16dik Lajos, — históriai darabjai közt, melly szobrot ő a Magdolna-cgyház számára készített. Parisban igen csodálták Herculesét 1814ben s a reá következő évben Hermaphroditját. A restaura-

tiónól, avagy az új kir. kormány ismétli bohózatánál Franciaországba, nevezetes munkák rendeltettek-meg nála, s a kormány jóvá hagyá egyszersmind az akadémia azon választását, mely szerint az ezen művészt tagjának nevezé-ki. Különös művészeti remeknek tekinthetni 4dik Henriket mint gyermeket; mely szobrot Bosio 1823ban végze, s mely évben a fejedelem első kir. architektusának is kinevezte őt. 14dik Lajos szobra, mely a „Piace des victoires“ téren nyerte helyezettetését, a technikai bevézés tekintetében jól találtnak hirleltetik; azonban általános helybenhagyást nem találta azon elrendelés, mely szerint az egész műnek gyámpontja, a szökő-ló farkába helyhezette van.

KUNZ.

Kunz Károly a badeni Nagyfejedelem udvari képírója, született Manheimben Julius 28kán 1770ben. Az első oktatást a rajzolásban Rieger Jakab képírótól nyerte, aztán pedig a hollandi iskolának jelesb állat- s tájfestészei után dolgozott, s a természetet utánzá. Húsz esztendőskorában Schweizba ment, hol 2) évig tartózkodván folytató tanulmányit. Az alatt míg ő számos rajzolatokat s olaj festvényeket készíte, aqua-tintában is metszett Potter után, (mellynek originálja egykor a kasseli képtárban volt, mellyet azonban Sándor orosz czár szerezteté-meg), mely dolgozatot valóban helyesnek nevezhetni. Anyavárosában házasságra lépven 1795ben, meglátogató később a dresdai, kasseli, müncheni s bécsi képtárakat s 1805ben badeni udvari képírónak nevezetté-ki. Kunz 1808tói fogva lakását Karlsruheben vette. Ezen művészt okvetetlen az első rendű állat- s tájfestészetű képírók közé számlálhatni a mostani korban. Monorjában a természet pontos és hű követése, remek árnyékozattal s élő színadással egyesül, minden változásnál igazság s minden előadásban erő mutatkozik. Állatjai általán élnek s ihletnek, a tájjelenetek a természettől kölcsönözvék, a coloritban színbáj s öszhang

uralkodik, mellyek képesek letartóztatni a szemet s az indulatot. Kunz csupán csak egy példányt radirozott Potter után, melly ismét mesterkezét árul-el.

HALDENWANG.

Haldenwang Krisztián a leg nevezetesb német rézmetszők egyike, Durlachban pillantó-meg a napfényt május 14kén 1770ben, hol atyja sebész volt. Mint 14 esztendő s ifiúi kezde jární anyavárosában a rajziskolába, hol tanítója csak hamar észre-vette nevendékének szép idomait, s annálfogva arra bírta atyját, hogy különös oktatást adasson fiának valamelly porcellán-föstész által. Két évvel eztán Baselbe jutott Mecheln intézetébe, hol csak hamar bámulatos előhaladást tón a rézmetszésben, s néhány nehéz feladást is ügyesen feloldott. Dolgozatai aquatintában, okozák azt hogy Dessaubá hivattott-meg, hol éppen akkor álla lábra egy chalcographiai társaság. Hat évi tartózkodása alatt Dessauban több mint 10 nagy táblát végze aquatinta-maniemban, miilyenek például a Ragatz melléki malom, s egy szűz Wocher után, az Oberhasslithal, Untersee, Teli kápolnája s Maria-Stein Birrannan után, néhány tásfestési tanulmány Wehle után, az ostrom saját találmánya szerint, és sok kissebb darab, mellyek közt 6 rézmetszés idylliai tájfestvényekkel Wehle után különösen említésre méltók, s mellyekhez ő még később Karlsruheben hasonló képeket bocsáta közre. Haldenwang Karlsruheba hivattott-vissza 1803ban Károly Fridrik fejedelemtől, s eztán kirekesztőleg már csak vonalzóval (Grabstichel) a radirtűvel dolgozott;. Ezen művész utóbb sokat metszett a könyvárusoknak; így láthatni például a „Rheinische Taschenbuch“-ban néhány szép prospectet, mellyeket ő dolgozott, s két szép rézmetszvényt Neuwied herczeg útleírásiban; éghíborúkor utazást a tengeren, s Ilheosnál hajókázást a köszirteken keresztül, mellyeket öszszesen remekdaraboknak nézhetni. Az agraumbergi prospectet Heidelbergtől ő nem csupán rézre metszette,

de a legjobb zléssel készülteket belőlük, újon ált is dolgozta.

Haldenwang néhány tájfestvényt metsze Grimaldi , Ruisdael, Pouissin, Claude - Lorrain és Elsheimer után musée Napoleon és musée royal számára, valamint is már valamivel előbb egy deli táblát készíté Claude-Lorrain után, a megérkező nyáját. Utolsó s egyszersmind leg jobb dolgozatai a nap tájak voltak 4 táblán előterjesztve Claude-Lorrain után, s a vizömletegek 2 rézlapon Ruisdael után, melly utóbbi táblát, tanítványa professor Schnell Darmstadtban, végezte-el 1833ban. Meghalálozott jun. 27kén 1831ben, s őt éri azon érdem, hogy Woollet, Vivares, Masson s más elhírült angol rézmet-szők mellé méltán állíthatni őt, különösen pedig azon dicsőség, hogy ő csupán a leg ügyesb mesterek elme-szüleményeit s dolgozatit szaporítá metszései által.

GERARD.

Gerard (Francesco) a leg nevezetesb újabbkori francia képirók egyike, született Romában 1770ben, ki is tanítójával a híres Haviddal egy fokon áll. Hibátlan rajz, felséges világosítás, színbáj, grácia s kelteni, — karakterizálják festvényeit, s compositiójiban minden a leg nagyobb művészi készséggel van elrendelve. Históriai dolgozati közt Belisarja az első helyet foglal ja-el.— Amor, Psyche, Ossian s a 4 életkor, nagy mesterhez illő munkák. Az arczképfestésben csupán Lefebre Robert képirót lehet vele összehasonlítani. Minden arczképért., mellyet ő Napoleon családjának számára ember-alak nagyságban festett, 7500 tallér fizettetett-ki nekie, minden más privat személyért pedig 7—800 tallér.

Újabb arczképei közt szemlélhetni 18dik Lajos király képét, Sándor császár, 3dik Fridrik, Vilmos porosz király, August száz király s több más hercegek arczképeit, kik Párisban jelen voltak. A históriai osztályban leg újabb művei közé tartoznak: Homer s egy festvény, melly 30 láb széles s 19^z magas, s melly 4-

dik Henrik pompás bemenetét Párisba, ábrázolja. Ezen remekmű bevégzése után, a király udvari képirónak nevezte-ki őt. — Gerardnak azon természet nagyságban \ elvégzett művészeti remekje, melly Recamier asszonyságot terjeszti-elő, s mellyet ezen művész, Augustus burkusországi herczegnek festett, Berlinben a kiállításnál 1824-ben mindenkit, ki e nagy mester szellemerejét voltakép felfogni képes volt, bámulással tölte-el, s ennélfogva egyértőleg jan. 27ikén 1827ben, a .képző művészeti kir. akadémiánál külső rendes tagnak neveztetett-ki. Nagyobb száma festvényeinek metszés és Un thographia által sokasítottat, s köztük a leg érdekesebbek: Napoleon császár, koronázási ornatumban Desnoyers-től metszve, herczeg Talleyrand, Talma, Dem. Mars, és herczeg Orleans.

CAMUCCINI.

Camuccini (Vincenzo) az újabkori leghíresb historiai képirók egyike, született Romában s az ottani francia iskolában nyerte művelését. Szünetlen Romában dolgozván, több megrendelésekkel tiszteltetett-meg, s végre a sz. Péter egyháznál mint képiro nyert hivalt. Akadémiai igazgatónak meghivatva Nápolyba, oda ment ugyan, de csak hamar visszatért Romába, s ott felügyelésére bízott a vaticani képtár. Első nagyobb nemű dolgozati közül, mellyeket ő jelen század elején végze Bristol lord számára: Caesar meggyilkolása, s annak képmása Virginia halála, mellyet ifjúságában készíte, — leg jobb műszüleményei közé tartoznak. Rajzolata határozott s igaz, az alakok karaktere nemes, a colorit erős s fénylő keménység nélkül, a redőzet eszes elrendezést árnl-el, a színek az öltözeteknél jól választvák, a costum tanult elintézésre mutat, s maga a csoportozat is nagyobbbrészint szerencsés; mi végre a találmányt az egészre nézve illeti, az ügyesen s alaposan van alkalmazva, gondolóra vett motívumokkal. Mind ezen elsőségek mellett is találhatni dolgozatiban

itt ott ollyas valamit, mi mindenkit nem elégít-ki, — hiány, mellyen természetesen folytonos tanulás által ügyekszik segíteni a művész. Mások becsmérlik hidegségét a rajzban s a coloritban, úgy végre felhozzák az alakok teátráli elrendezését, midőn ellenkezőleg Gőthe az alakok kinyomásiban létező erőt s a mozgékonyt, a fejekbe hozott helyes változást, a díszes öltözetet, — fölötte dicséri s magasztalja. Bárha észrevehető is az újabb francia iskola befolyását a tárgyak választásában; ezen művészt mind e mellett is óvja az Olaszok szépség iránti érzelme ezen iskola keménységétől s attól, mit teátráli fölöttinek neveznek. Ő fősté Krisztust a hitetlen Tamással. Számos festvénye közt különösen nagyra becsülik Baglioni pompás bemenetét Perúgiába. — Camuccini többek közt bebizonnyító, hogy ő szerencsés restaurátora volt a hajdan-kori festvényeknek. Saját műgyűjtvénye ízléssel van elrendelve; néhány teremben egy más mellett láthatni munkáit egész a contourokig s vázlatokig gipsz - öntvények 8 antikok között helyheztetve. Saját művein kívül található nála régi jeles mesterek dolgozatit, például: Raphael szép képrajzait, hasonlókat Giul. Romano s Leonardo da Vinci képíróktól, s ritka rézmetszéseket.

PETTRICH.

Pettrich Ferencz nevezetes szobrász, született Csehországban a leitmeritzi kerületben 1770ben. Ezen művész Dresdában mivelte magát Casanova és Knöfler ügyes férfiak igazgatása alatt, honnan Romába ment, végre pedig szász udvari szobrász lőn s a művészeti akadémiánál rendes tanító. Sok helyes darabot láthatni ezen művésztől.

Pettrich Ferdinand az előbbinek fia, született Dresdában 1798ban, s atyjának segéde volt. Innen Romába utazván, Thorwaldsen híres szobrásznál mivelte magát, hol jelen időig szünetlen foglaltos volt.

ALLAN.

Allan (David) nevezetes angol historiai főtész, Fowli főtészti iskolájában nyerte az első oktatást Glasgowban, honnan Romába utazván, a művészet ezen ágazatában mivelte magát s a st. Lucas akadémiában nyere-meg a jutalmat 1793ban. Fölséges ama 4 festvény tőle, mellyek a romai carneval kezdetét s végzetét ábrázolják, úgy hasonlag rajzai Campbell poétikai történetéről Schottlandban. — Allan kimúlt Edinburghban mint igazgatója az ott alapított művészeti akadémiának.

GROS.

Gros (Peter-le) Parisban pillantá-meg a napvilágot 1771 Len. Ezen elhírvült képiró, David tanítványa volt s a mostankori legnevezetesb csatafőtészek egyike. Hírnevét többek közt következő festvények alapítók: a döghalálos betegek Jaffában, az ütközet Abukirnál, az eylaui véres csata, s a király elutazása Párisból éjjel martzius 20kán 1815ben. — Gros olykor csupa mulatságból s időöltésből is feste néhány képet, mellyek közt különösen nevezetesek lettenek: Lasalle generális s nőjének, valamint is Gallé medailleurnek általa festett képei. Már régtől fogva szó vala arról, hogy a sz. Genovéa egyház kissebbik kuppolája kifestessék, mellynek létesítése ezen művésznek vala fentartva. Gros kréta aljon készíté olajfestékekkel óriás alakzatokban Franciaország 4-dynastájának hodolásit az ország véd-szentei előtt; melly festői dolgozat által úgy annyira elragadva volt 10dik Károly, hogy őt bárói rangra emelte, s a munkáért száz ezer frankot fizettete-ki. Gros talentoma minden oldalról bebizonyult, s dolgozatai találmányi nemesség által különböztetik - meg magokat; de mind e mellett is kívánni lehet, hogy hírneve úgy hangzék az útóvilág előtt mint francia, de nem mint európai, a midőn coloritjának tarkasága s a behatás utáni iparja, — olykor a feltűnőségig terjed.

THORWALDERN.

Thorwaldsen Albert lovag, a jelenkori leghíresb szobrászok egyike, s 1826-tól fogva a st. Lucas romai szép művek akadémiájának elnöke, született Koppenhagenben 1772-ben, s tartandólag Romában lakik. Ezen jeles művész atyja Islandban született, hol ő szegény kőfaragó s képmetsző volt. Látván fiának szép idomait, Koppenhagenbe küldé őt a képző művészeti rajzoló iskolába, hol ezen tűzzsellemű ifjoncz s mintász (modelleur) rövid idő alatt bámulatos előhaladásokat tőn s verseny-darabja a legjobbnak ismertetett-el, aztán pedig az akadémiái feladásnál az első jutalmat nyerte-meg, melly 4-évi nyugpénzzel álla összefüggésben, s melly idő alatt Romába kelle utaznia, hogy ott további mivélését megszerezze magának, Mivel azonban a kiszabott évi nyugpénz csekély, ő pedig szegény volt; egy daniai fregatton tette ezen utazását. Ez volt oka, hogy ezen ifjú művésznek előbb még, hogy sem Romába juthata, Gibraltárt, Algier, Maltat s Nápolyt kelle látnia., Szünetlen tanulással töltvén idejét, csak hamar bámulatos előlépéseket tőn; de mivel a szobrászatra nézve Romában a költségek nevezetesek voltak, lángelméjét mindjárt eleintén nem volt képes feltűntetni. Lefolyván a pensió ideje, helyheztetése nem volt a legkedvezőbb a fővárosban. Tanácslója s igaz barátja akkorban Zoéga volt, s önmaga is érezvén tehetőségét, Jason mintáját készítő-el, mellyben a hős, győzedelme örömeben emeli magosán meghozott arany gyapjút. Ezen ifjú bajnok előterjesztése csendes méltóságra mutat, jobb lábára támaszkodva s jobb oldalra fordított fővel, bal karján függ resten a zsákmányolt kosbor, a fel-emelt jobb karján pedig a lándzsa függ. Az egész alak meztelen, — a sisakot, kardszijt s a sandátokat kivéve. A minta úgy annira tetsző mindenkinek, hogy azt a jelenlévő Idegenek általán csodálták, s közülök egyike sem hagyá - el Romát a nélkül, hogy ezen művészt nem látogatta volna meg. Hope nevű gazdag hollandus ren-

délé - meg számára Jason szobrát óriási nagyságban, márványból dolgozva. A művész az által új erőt nyert, s így magának becsületet, hirt, nevet is szerze. Azon félmagaslatú műve: Achilles elfordulva ül visszatartoztatott avagy elfojtott bosszújában, szenvedni avagy, tűrni lévén, kénytelen, mint ragadják-el Agamemnon heroldjai a késedező Briseist, kit Patroklos nekie áltada, — a leg fölségesb antik basreliefek mellett foglalhat méltán lylyet. A colossalis Mars, ki állva nyugszik megfordított lándzsáján, jobb kezével fogván az olajágot, — Jasont is felülhalladja még, s leg dicsőbb műnek tartják ezen sztilben, mellyet eddigele az újabb művészet alkota. Thorwaldsen valamint ezt, úgy as Adonist is 1808ban végezte-el, mellyet Canova mindek felett magasztal.

Következő dolgozatok: Venus, Apollo, Bachus, Amor, Psyche, Hebe, Ganymed, s Merkúr az Argus meggyilkolója, —már többszer ismételve márványba, a múbarátoknak eléggé ismeretesek. Valamint ezen érintett, úgy más egyéb művei is contourban, Riepenhausen és Móri által vannak rézre metszve s 30-lapon jelentenek-meg Romában 1811ben. A köb-alkatú keresztelő-kő számára dolgozott 4-reliefet a találmány nagysága s deli elrendezése bélyegzi; Krisztus keresztelése, egy Madonna a Jésus gyermekkel s a kis Jánossal, Krisztus ki a gyermekeket megáldja s egy csoportosat, melly angyalokból áll, végre 4-medaillon a kopenhageni közcsarnokhoz, — mind ezeket legtisztább ízléssel végzett mesterműi cyclusnak tekinthetni, melly örök időkig példányképül maradand e művészeti nemben. Következő szép szobrászművet készítete Thorwaldsen a kopenhageni egyház portáljának csúcs - mezejébe: Jánost, midőn a sivatagban beszédet tart az ott összesereglett néphez basreliefben, a nagy profétákat a fülkők közt az előcsarnokban; az arczzatban (Fries) Krisztust mint keresztthordozót; az egyház belsejében a 12 apostolt; a főoltárnál magát a Megváltót.

Thorwaldsen legszebb műszüleményei közé tartoznak: a 3-grácia, a nap - s éjszaka allegóriája, s az arczzat vagy homlokzat a Monte-Cavallo-n a pápa-palota egyik termében félmagalátú műben; végre a reménység, melly valóságos poétikai alakot ábrázol. Nem kevesebbé szép, az elkészült 2-nő-málhás szobor is természeti nagyságban; azon síremlék basreliefben, mellyet az ifjú frankfurti Bethmann számára készített, ki Florenczben meghalálozott; számos dicsően végzett félmagaslatú alak, mellyek közt különösen feltűnnek: Bacchus, ki Ámornak megenged csészéjéből hörpölgetni; Minerva a Promotheus által képezett ember-alakzatra teszi a pillét; Ámor, ki panaszkodva mutogatja Venusnak kezeckéjét, mellyet a darazsak megcsíptek; Hygea, ki Aesculap kígyóját itatja a csészéből; Ámor, ki nyilával ügyekszik életbe vissza vezetni az elájult Psychet; Musák, mellyek Apollo lant - hangja mellett a Gráciák körül tánczolnak, s több más fölséges dolgozat, mellyeket Thorwaldsen művészkeze alkotott. A dániai király rendlovagnak nevezte-ki a művészt, s a fejedelem kezéből nyerte ő a danebrogi - másodrendű keresztet, Murat pedig mint akkori nápolyi király, sicziliai lovagjai (Ritter) közé iratta-be őt. Thorwaldsen ennekután a professori hivatalt nyert Romában a szép művek akadémiajánál 300 species tallér fizetéssel.

Újabb dolgozati közé tartoznak: Napóleon császár által megrendelt Sándor diadali menete Babylonba basrelief, melly 4-más szép félmagaslatú művel vásároltattott - meg a christiansburgi műgyűjtvény számára; Merkur, ki meggyilkolni készül az alvásba merült Árgust. A bajor király reá bízta azon szobrok megújítását is, mellyek Aeginában ásattak - ki 1811 ben. — Thorwaldsen mostanban nem készít már mellképeket, bárha minden darabért neki több száz species tallért fizetnének is a megrendelők. Újabb létre hozott művei közé számlálhatni: a gyertyatartókat (Candelaber) a Zeus templomából Athénében, Pausanias leírása szerint. Ezen

híres szobrász műszüleményei mar többszer metszettek rézre Romában jeles mesterek által s gemmákban útanoztattak. Neki tiszteletül pénzt vertek Romában arczképével ékesítve. Thorwaldsen honjába utazott 1819-ben s Romába tért-vissza 1820ban, Dresdán, Varsón 8 Becsen keresztül vevén útját, hol őt érdemeihez képest illő tisztelettel s megkülönböztetéssel fogadák. Most már csak agyagban dolgozik s műszüleményeit ügyes segédei által végeztetett.

Thorwaldsen lakását valóságos galériának lehet nevezni, noha művészi rendetlenségben. Sok mellékszobor s minta áll itt Ott, a falakat festvények ékesítik; mivel Thorwaldsen mecénása egyszersmind a képiróknak s leginkább a fiatal elmék buzdítója. Minthogy számos Idegen jön látogatásul, ő nem vezethet-körül mindenkit műhelyében, hanem munkájánál ülve marad, míg a társaság körül járja teremét s a műdarabokat szemügyre veszi. — A piazza Barberini szomszédságában van atelierje. A lak több tágas teremből áll földszint, mellyek különféle faragványokkal szinte tömvék, s hol még sok megkezdett műdarab várja bevégezését. Sok volna mindent előszámolni, mi ezen jeles gyűjteményben található. Igen szép a „hegyi prédikáció“ mintegy 20-tökélyes alakból álló, csoportosat, a koppenhageni templom részére szánva; Max bajor választó fejedelem lovag - szobra, melly Münchenbe jutand. A nagyobb félmagaslatú - művek avagy basreliefs-ek közt igen szép Sándor győzedelmi pompája, melly Napoleon által a romai király részére rendelteté, s melly már többszer lemásoltatott; úgy hasonlólag a művészet győzedelmi pompája, de ez még nincs egészen bevégezve.

Thorwaldsen ifiúsága érdekes fordulatokkal telve van s igen tanúságos, főleg kezdő művészek számokra. Azon hír szárnyal Romában, hogy rövid idő múlva megjelen tökéletes életrajza saját közleményei után elkészítve, a mi igen is érdemli a figyelmet. — Ezen művész december közepe fele 1834ben végzé-el Koppenhagen,

dania fővárosának számára a megrendelt óriás nagyságú már vány-szobrokat: Krisztus és az Apostolok. Azon emlék, melyet Mainz város emeltet Guttenbergnek, rövid idő múlva elkészülend, mely után Schiller híres német költész emlékéért veendi munkába, melyet Tiszteői és lelkes Barátai emeltetnek nekie.

LEMOT.

Lemot (Ferencz, Fridrik) híres francia szobrász, az ottani Intézet tagja s tanító Parisban a szép művek akadémiajánál, született Lionban 1773ban, Ezen művész a besançoni akadémiában tanulta az architektúrát, s még alig 12 esztendő, már Parisban folytatá tanulmányit. Azon szép művek megtekintése, melyek szemébe ötlöttek a fővárosban buzdíták őt, a művészet ezen ágazatának szentelni magát. Egykor Lemot a sceauxi parkban rajzolgatá Puget által dolgozott Hercules szobrát, midőn éppen néhányak az akadémikusok közül s ezek közt szobrász Dejoux jelen volt. Csodálva vizsgálák őket ezen gyermeket elmerültségében s beszédbe ereszkedtenek vele, kitől aztán megtudák, hogy gyalog útozott vala Parisba az okból, hogy ott oktatást keressen. Dejoux megkedvelvén őt, ezen időtől fogva pártolója lett. — Lemot most már a művészeti pályán olly gyors és dicséretes előlépéseket tőn, hogy 1790ben, még akkor alig 17-esztendő, egy basrelief dolgozata által jutalmat nyert az akadémiánál, lődik Lajos évfizetést rendelt neki, hogy Romában mívelhesse magát; azonban a revolutió következésében ezen segedelem is megszűnt, s Lemot Romából előszer Nápolyba, aztán pedig Florenczbe ment. Cacaule francia minister javaslatára elhagyd ő végre Florenczet s honjába tért-vissza, hogy az akkori francia kormánynál segedelemért esedezen, magáért s vele hasonló sorsú szegény művész - társiért. Nagy veszélyek közt juthata ő Franciaországba, mivel őt az olasz földön úgy tékinték mint lázzitot, ellenben Franciaországban mint emigránst. Azonban a segedel-

met 6 csak másoknak eszközölhette-ki, maga pedig kén- telen volt katonai szolgálatot tenni s a renusi sereghez utazni, hol Pichegrü alatt szolgált. Lemot épen őrt ál- la, midön Parisból azon parancs érkezett-meg, melly szerint nekie a fővárosba kel le rögtön vissza-térni egy minta dolgozása végett azon 50 láb magas szoborhoz, mellynek a Pont-neuf téren kellett volna felállítatnia. Arányzata ezen szobornak az volt, hogy a francia né- pet Hercules képében ábrázolja. Az összegyülekezett bíráló küldöttség a művész mintáját czélirányosnak él szépnek találván, azt helyben hagyá, mellynek valósi- tását azonban politikai körülmények gátolták. Ám ha nem lön is most ezen művésznak alkalmá, szerzett ügyes- ségét illy nagy nemű dolgozat által bebizonyíthatni; azonban már eleve megismérkedett azon módokkal, mel- lyek az alakok érczbe öntését tárgyazzák, s melly könnyíté dolgát akkor, midön 18dik Lajos király pa- rancsára 4dik Henrik szobrát készíteni feltételül szolgált nekie.

Ezen művész leg nevezetesb dolgozatit a szobrok teszik; Lykurgus, Solon és Cicero márványba dolgozva, azon 2 basrelief, mellyek a pair-kamara termében ál- lanak, Bart Jean óriási mellképe, egy Hebe tölt csé- szét nyújtva Jupiternek, Murat Joachim szobra, a Louvre oszlopszatát díszítő nagy csúcs (fronton), egy al- vó szüz leány, a diadal kocsik s a Victoria, mellyek a caroussel - tért díszíték Parisban a velenczoi ér ez lo- vakkal a Marcus-piaczról, migazok ismét vissza-ren- deltettek előbbi helyükre, s végre a már fentebb érin- tett 4dik Henrik lovagszobra érczelegyből. Leg szebb szobrász-műve, melly a Chalons-sur-Marne diadalkaput díszíté, 1814ben elpusztított. — Leg újabb műszüle- ményei közé 14dik Lajos colossalis lovagszobra tartozik dalias öltözetben (costuin), - melly 17 magas s melly Lyon város számára készült-el 1824ben. — Lemot műveit tiszta és szigorú iziés, jó ideák a találmányban, s erő a valóításban különböztetik-meg. A császári uralkodás

alatt ő a becsületrend szalagjával díszítettett, 1817-ben pedig sz. Mihály rendjét nyerte. Elhunyt Párisban Május lükén 1727ben, életpályája 54dik évében.

B R E E.

Bree (Matthieu van) híres hollandi képíró, született Antwerpenben 1773ban. Ezen férfiú a művészeti pályán gyors és dicséretes előlépéseket tőn, s aztán Páriában s Olaszországban mivelte tudományát. Gyorsasága által a vázolatban tünteté-fel ezen művész különösen magát s bebizonyítá egyszersmind ügyességét valamint az architektúrában, úgy a szobrászatban is. Egész újabb ideig ő volt első képírója a hollandi korona-örökösnek, 8 az Antwerpben alapított akadémia igazgatója. Igen gyorsan tudván vázolni ideájit, Napóleonnak néhány óra lefolyása alatt elkészítő Antwerp előtt a Sebeiden véghez vitt katonai gyakorlatokat a hadi hajókkal, úgy hasonlag a császár bemenetét Amsterdamba azon pillanatban, mellyben neki áltadá a tanács a város kulcsait. Bree két képet feste 1816ban, mellyek egyike a Renns áradásinál magát a halálnak feláldozó Sebus Jánost ábrázolja, a másik pedig van der-Werff leydeni polgármester önfeláldozását 1576ban, melly festvényben az alak-csoportozat, az ecset merész-vitele, az élő colorit Rubens monorja szerint, — általános helybenhagyást nyert. Ezen jeles művész az architektúrában és szobrászatban is tűzzellemet bizonyíta.

Ennek testvére Fülöp Jakab, ki hasonlag híres képíró lőn, született 1786ban s korán már Olaszországba rándult. 1818tői fogva Paviat választó magának lakhelyüi, s már az előtt avagy 1811ben terjeszté-fel a brüsseli művek kiállításánál napkeleti útazóját; ellenben spanyol apácáját tilos volt kitenni. Az Aubry pátertől a zivatar elemeiben feltalált Atala, Chateaubriand után, a genti múiskolában nagy tetszéssel fogadtatott. Blanca királynét gyermekével sz. Lajossal, ki utóbb Franziák királya lőn, a hollandi fejedelem vetette-meg.

Ezen művész festette Lescziuska Máriát az amsterdami műterem számára, Stanislaw lengyel király esztendő leányát. Azon festvények, mellyeket Brée 1817ben készíte a Louvre palotában Parisban, következők: Maria Medici fiával 13dik Lajossal; ezen dolgozat Rubens azon festvénye elibe helyeztetett, melly a luxembourgi palotában Krisztus születését ábrázolja; Maria Stuart a halál-órában, melly a st. Cloudi képtár számára vétetett-meg, s a Vacluse forrásnál Laurától meglepett Phtrarca, melly festvények a műértők figyelmét vonták magokra. Azon festvényt, melly a Frankok két királyát ábrázolta, kiket Konstantin császár a vad állatoknak tétete-ki martalékul, — tilos volt kiállítani.

GUÉRIN.

Guérin Péter az újabkori legügyesb főtészek egyike, Páriában pillantó-meg a napvilágot 1774ben. Ezen művész Regnault tanítványa volt, s azon dolgozatok közt, mellyekkel jaz ifjú művész legelőszer világ elibe lépett az volt, melly Aesculap szobra előtt letett áldozatot képezi Gessner Idylléje szerint, s melly jelenleg a Versailles! képtárat díszíti. Ezen festvény után következett Geta, kit testvére Caracalla meggyilkol; valamivel később készíte ő a Coriolant; ezen munkák öszeleg az ifjú művész ecsetje alatt 18 — 25 esztendő koráig jöttek létre; de mind e mellett is általános figyelmet csak Marcus Sextust ábrázoló festvénye gerjesztett, melly 1800ban készült-el, s mellyben mély művészi érzelme nyilván mutatkozik. Következett munkája Hippolyt és Phaedra volt, mellyet 1802ben végzett-el, s melly által a jutalom-díjt megnyerte. Ennekutánna Olaszországba rándult-ki, 8 visszatértekor feladásul szolgálja neki: Napóleont lefesteni azon helyheztetésben, midőn ő megbocsát Kairóban a lázzasztóknak; melly dolgozatban Guérin ezen feladás minden kézfogázt ügyesen tudta használni, s melly elmemű 1808ban tökéletesen elkészülve, köz szemléletül volt kiállítva.

Guérin festette Ardromache-t 1812ben, melly festmény a szép művek kiállításánál, más helyes dolgozatok közt mint első nagyságú csillag ragyogott. Cephalus és Aurora, mellyek Guérin ecsetje alatt jőfének létre, kecses s bájos képek. Nagyobb festvényeket lehet tőle látni 1817ben; egy Didót, ki Aeneas beszédét halgatja, s egy Klytaemnestrat azon pillanatban, mellyben oda tolong Aegisth, hogy meggyilkolja aluvó férjét. Legyen bár, hogy Guérin csak ritkán feste arczképeket, ezek mind a mellett is fölötte jól sülték-ki, úgy a többek közt egy vendée vezér, Henri de la Roche Jacquelin, kit láthatni éppen azon pillanatban, mellyben ő egy sánczat bevesz; melly festvényt a művész 18dik Lajos megrendelésére készített 1817ben. Tagnak neveztetvén-ki 1819ben az akadémiánál, már 1821ben igazgatója lön a francia képírói iskolának, melly Romában alapított; melly hivatalát azonban ő lankadozó egészsége miatt csak néhány évig viselhette. Guérin később még egyszer visszatért Romába, hol is július 16kán 1833ban a földi pályáról lelépett. — Ezen művész sztilje nemes s kellemes, coloritja áltvilágló s őszhangzatú. Karaktert illetőleg, ő igen kellemes férfiú volt minden hiúság s nagyravágás nélkül és szerény.

MATHAEI.

Mathaei Fridrik nevezetes históriai s arczképfestész, született Dresdában 1775ben. Ezen művész atyja szobrász s a Mengs-i gipsöntvények felügyelője lévén, eleintén alatta mivelte magát, később pedig Casanova igazgatása alatt dolgozott Dresdában a művészeti akadémiánál, végre Bécsben folytatá tanulmányit Füger professor alatt, honnan aztán Florenczbe s Romába ment, 1808ban pedig Dresdába tért-vissza. Jól eltalált festvéiye által, a jutalom-elosztásnál az első verseny-djt nyerte-meg Florenczben s professor honorarius lön a florenczi akadémiánál. Igaz és szép rajzolat, helyes rendezésű tálmány, nagy nemű redőzet, különösen pedig az élő

colorit,— mesterkezét árulnak-el a művészetben. Ezen főstész arczképeiben híven vissza-adva található a természetet. Mathaei rendes tanító lőn 1809ben a dresdai képírói akadémiánál s egész jelenleg első felügyelői hivatalt viselt a kir. képtárban.

TICK.

Tick Krisztián Fridrik nevezetes szobrász, a berlini szép művek akadémiájának senatusánál tanító s tag, született Berlinben augusztus 14ikén 1776ban. Ezen jeles művész első tanítója a művészet ezen ágazatában Bittkober volt. Azon dolgozatok,, mellyekkel az ifjú művész legelőszer világ elibe lépett, már Heinitz minister figyelmét vonták magokra, ki aztán kieszközlé, hogy ő 3évi utazásra segédelmet nyert, melly után Burgsdorf nevű barátjával Dresdán s Bescen keresztül Parisba utazott 1798ban. Onnan visszatértekor 1801 ben, Weimaron vette keresztül útját.— Münchenben tartózkodván egy ideig aztán Olaszországba rándult, honnan a bajorországi korona örökös meghívó levelére Münchenbe tért-vissza 1809ben. Azon számos mellszobrok közt, mellyek ezen művész által a fővarosban létre jutottak, különösen nevezetre méltók: az akkori korona-hercegné, most királyné; és Schelling Jakob öccsének mellszobra.

Tiek 1812ben Münchenből Olaszországba tért-vissza, Zürich és Bern városok.n keresztül vevén útját, hogy azon törzsökképeket feltalálhassa, incllyeket Walhalla építvényben egyesíteni kívánt a nagylelkű korona-örökös honi érdekem dicsőítéséül. Háta inegett hagyván Majlandot és Barmát, eltökéld magában, a pontremoli apennineken keresztül választani az új út, hogy ez alkalommal a carrariai márvány-bányákat is szemügyre vehesse. Összetalálkozván ott Bartolini-vel egykori barátjával s tanuló társával a párisi akadémiában, az okozta ottani hosszas mulatóságát, s miután ugyan ott, Rauch nevű híres művész is megérkezett, hogy mindjárt helyben végezze a királyné emléket; tovább útazása

tervével felhagyott. Ez időtől fogva egy atelier egyesítő a két művészt s egyenlő cél elérésére irányzott iparjuk, szives barátságot szőtt köztük; miután végre Rauch Berlinbe tért volna vissza 1817ben az emlék felállítása miatt a charlottenburgi holtak csarnokában, a még végzendő munkák Tiek felügyelése alatt folytattak. Ezen jeles művész utolsó dolgozata Carraraban azon diszgyertyatartó (Candelaber) volt, melyet a burkus hadi sereg érdemes tisztjei la Roche Jaquelin-nek készíttettek emlékül; melly művet azonban Tiek csak Berlinben végezhető - el oda vissza - térvén 1819ben. Legújabb műszüleményei közé tartoznak: Iffland szobra a berlini színház egyik termében; egy márvány - mellszobor az új ivó-kútnál mellyet a herczegné megrendelt, Aachenben; ezentúl számos szobor a korona - örökös szobáiban, mellyek egyenként márványból dolgoztattak. A weimari könyvtárban lehet látni ezen művész arczképét, mellyet ő Romában maga festett; Humbolt asszonyságot fekete krétával dolgozva Raphael del-la seggiola Madonnája után, s több más deli rajzot.

BOSSI.

Bossi (Giuseppe) olasz főstész, születet Majlandban 1777ben, s ott is múlt-ki 1815ben. Ezen művész monorjában a természet pontos s hű követése remek árnyékozattal s élő színadással egyesül, minden változásnál igazság s minden előadásban erő mutatkozik. Közre bocsátott következő című munkája: „Del cenaculo di Leonardo da Vinci libri IV Mailand 1810“ rézmetszettekkel, köz helybenhagyást nyert.

RAUCH.

Rauch Krisztián jeles porosz országi művész, s a jelenkor leg híresb szobrászainak egyike, született Arol-Senbeu 1777ben. Ám ha igen korán mutatkozott is már ezen művész tűzszelleme, midőn ő még Valentin nevezetű szobrásznál Arolsenben s aztán Ruhl művésznél

Kasselben nyert oktatást; külön körülmények mind e mellett is kentetek őt Berlinben 1797ben szolgálatot keresni. Rauch ennél fogva egyedül csak szabad órákban mulathatta magát metszéssel s mintázással, míg végre 1804ben figyelmes lón reá a királyné, ki őt ezután pártfogása alá vette. Ezen nagy pártfogás által az ifjú művész azon kedvező állapotba jutott, Romába utazhatni, hol is csak hamar megnyerte Thorwáldsen elhírlt szobrász, s több más nevezetes művész barátságát, s hol aztán számos mellképet s reliefet készíte, míg végre a király 1811ben Berlinbe hivatá őt vissza az okból, hogy a Louise királynénak készítendő emlék versenyzésében részt vehessen. Helyben hagyást nyervén a művész terve, az emlék kidolgozása is reá bízott, melly fölséges emlék jelenleg Charlottenburgban a királyné inausoleumát díszíti. Rauch vesztő hideglelésbe esvén, Olaszországba ment, s így Romában s Carraraban végzé-be ezen deli műalkotványt. Sok viszontagságok közt mellyek érték vala őt a tengeren, végre 1814ben ősszel érkezett - meg Berlinben. A művész igen ügyesen oldá-meg a feladást azt vélvén mindenki, hogy alva fekvé látja az istenített királynét a megdicsőített testben, s a nézők a szívverésre hallgatodztak a könnyű s öntött boríték alatt a testen. E művészeti remek kétségkívül mindenkit, ki ezen nagy mester szel-lemét voltakép felfogni képes volt, bámulással tölte-el.

Miután a világ-béke ismét szerencsésen helyre állott, feladásul szolgált a művésznek, egy emléket készíteni a hősök számára. Bárha sok akadállyal kelle is küzdeni a művésznek, az újabb costumek s a felfegyverkezés miatt, ő azt mind a mellet is dicsőül oldá-fel. Ezen jeles művész által következő deli művek jöttének létre: Bülow és Scharhorst a fő őrház előtt Berlinben fejr márványból; Blücher tábornok szobra érczből az opera-téren ugyan ott, egy más nevezetes emléke ugyan azon hadi vezérnek Breslóban. A király t. i. junius 18ikán 1826ban állíttatá - fel Berlinben Blücher tábor-

nagy 12 láb magas képszobrát, melyet ezen művész mintázott, Le-Quine és Reisinger pedig ércből öntök; talpa 14 láb magas alakokkal díszül. Bresloban ezen hős szobrát a művész 1827ban állítá-fel — Rauch, az elhunyt Max bajor király emlékét nem régiben végezte-el, s az most Münchenben van felállítva a kastély előtt. Jelenleg 2dik Fridrik burkus király álló szobrát készíti, azon oszloppal együtt, mellyen az állatid. Mellszobrainak száma fölötte nagy. — Ezen művésznek köszönhetni Göthe nagyszerű szoborképét is, melly most már mindenféle nagyságban s alkatban, számtalan másolatok által a márvány - gyámkőtől kezdve egész a pecsét - gyűrűig s nyaktűig mindenkinek kezében forog. Rauch, ezen híres költész s főkormánytiszt hű rajzát, (80 esztendő korában) úgy mint álla s járt, terjesztő-elő annak kis álló szobrában, csupán házi kabátban s mint tekint tüzes szemével a távolságba hátul keresztbe vetett kezekkel. Ezen művész műhelye Berlinben az úgynevezett Lagerházban van.

DESNOYERS.

Desnoyers (Aug. Boucher, Baron) az tíjabbkori, legnevezetesb francia rézmetszők egyike, született Parisban 1779ben. Atyja vár - tisztartó lévén 16dik Lajos alatt, magát eleintén a történelmi festészetben mivelte s Romában tanult, hol is néhány jestvényt készíte-el vízszínekkel. Végre a rézmetszésnek szentelvén magát kirekesztőleg, Tardieu lón tanítója. Első dolgozata, mellyel az ifjú művész" 1805ben leg előszer a világ elibelepett, LaVierge, dite la belle jardinière, volt Raphael után, melyet egy év lefolyása alatt elvégezvén, az által hírnevének és szerencséjének talpkövét alapította. Desnoyers ügyes vésője egyesíti mindenhol Bervic széles módját a fejké kidolgozásiban Drevet szűk és szorgalmas monorjával az öltözetek bánásánál, valamint magára a szövetre, úgy a redőzetre nézve is. Azon rézmetszvényében, mellyben ő Napóleont koronás öltözet-

ben terjesztő - elő Gerard után 1805ben, megismerhetni mind a 2-nemet. Ezen teljes hatású s nagy szorgalommal kidolgozott, jelenleg igen ritka tábla, 2-francia-láb magas s 18 hüvelyk szeles. A császár személyesen rendelvén-meg a metszvényt, ezer nyomtatott példány lerovása után, a művésznek áltengedé a táblát s 50,000 francot fizettetett - ki érte.

Desnoyers metszetté hasonlólag az ifjú romai király képét is rézre Guérin után. Egy időben végzé ezen jeles művész a Éhedre és Hyppolyte, valamint is Vierge au linge, szép táblákat. Az érintett császári arczképen kívül leghelyesb rézlapjai közé tartozik az 1806ban végzett Bélisaire, Gerard után; Vierge aux rochers, da Vinci után; Madonna da Foligno, Raphael után. Újabb táblái következők: Madonna del pesce, Raphael után mellyet 1822ben végzett; sz. Katalin, úgy hasonlólag a Múzsák és Pieridek, del Vaga, Pierin után. —Desnoyers fölötte gyorsan dolgozik s a rajztáblákhoz maga készíti a rajzolatokat. Előadása egyszerű s nemes; művészetéhez szerencsés anyagokat választ. Mind ezen szép tulajdonságai mellett is hibázik nálla azon nagy művészet: több közép tinta által a rézmetszésnek a festvény erejét megadni, bárha egyébiránt razlapjai világosság és árnyék által fényes hatást eszközölnék is.

STRIXNER.

Strixner (Nepomuk) tiszteletre méltó művész, ki nek ügyessége és iparja által lenyileg emelkedett a lithographia avagy a könyomtatás, született Altöttingenben 1782ben. Ezen jeles férfiú Eichhorn szobrásznál tanulta Wasserburgban a művészet elemeit. Strixner Münchenbe ment 1797ben, hol őt eleintén Mitterer oktatá a rajzolásban, aztán pedig 1799től fogva Dorner, s végre Manlich a rézmetszésben. Azon dolgozatok, mellyekkel az ifjú művész mint rézmetsző legelőszer a világ elibe lépett, 18 rajzlapból álla, mellyeket ő con-tourban dolgozott probakép Raphael után, ezentúl 2-fő,

ugyan ezen mester után. Alkalmazása végett a könyvnyomatásnak a műtárgyakra, összeálltán báró Aretin és Sennefelder (ez München hunyt - el Febr. 26kán 1834) s első próba gyanánt Dürer imádságos könyvét választván, Strixner a dolog kivitelét vállalta magára, melly csodálatra méltólag sült-ki. Nagy részt vön ő a „Les oeuvres lithographiques“ létre jutásánál 72 füzetben. A tus-nrainier is ezen művész által nyerte tökélyességét, s a fénytábla (Lichtplatte) nevezetes jobbítást nyert általa. A köremetszés bánásában ő igen szerencsés; s Strixner hozta egybekötésbe a i tollrajz-monort a kréta-manierral. Ennek leg jobb sikerét láthatni azon rézmetszetekben, mellyek a müncheni és schleisheimi képtár festvényei után készülvék, mellyből 100 szállítás jelent-meg 1821-ben. Lankadhatlan szorgalma ritka talentomától támogatva, a lithographiának meg nagyobb tökélyeséget Ígér. A cs. kir. képző művészeti akadémia Bécsben, 1812ben tagjai közé vette-fel őt.

CHANTREY.

Chantrey Ferencz híres angol szobrász, született Mortonban a Derbyshire grófságban 1782ben. Ezen jeles művész csak hamar bámulatos előhaladást tőn, s már mint gyermek agyagban mintázott. Első rendeltetése szerint törvénytudosnak kellett volna válnia belőle, azonban különös hajlandósága a művészetekhez Sheffield nevű szobrászhoz vezette őt, és szabad óráiban a természet után mintázott. Chantrey a művészeti pályán valóban olly gyors és dicséretes előlépéseket tőn, hogy nem sokára a jelességnek egyenlő fokán állott mesterével. Ezen művész 1802ben Londonba látott, hol néhány jól végzett mellszobor által szerze magának hírt nevet. Az Angolok, érdemein felül becsülik ezen művészt, s Canova-val bár igazságtalanul is, hasonlítják őt össze.

London várostól felszollíttatva, 3dik György álló szobrával foglalatoskodott, mellyet bevégezvén azon emléké számára készíté egy rajzot, mellynek Yarmouth-

hoz közel kellett volna felkészülnie a tengerpartnál Nelson admirálnak tiszteletül; azonban a művész ideája fölötté óriás volt, hogy sem azt létesíteni lehetett volna. Ezen terv szerint -az admirál képe csillaggal bal mejjén, éjjelenként világítva, mint egy fénytorony ragyogott volna 130 láb magasnyira emelkedve a tengerbe messze benyúló töltésen, s egy talapon (Piedestal), melly az ellenségtől zsákmányolt hajók fejét ábrázolta volna. 1814ben végig járta Chantrey Franciaországot, bámulván ezen miveit ország remek műveit; de mind e mellett is húsé maradt a természet-sztilnek. Egy csoportulat a Lichfield főegyházban, melly 2 egymást kcdkedvesen áltölelő leány-testvért ábrázol gyenge halálálomban, kik nyájas gyermek-alakzatot viselnek, — minden contourban s tagban nyugalmat és csendet mutatnak; egy térdelő asszony, a Lady st.-Vincent, s egy vidám leány, ki lábltjain felemelkedik s keblén gar lambot csókolgat (herezeg Bedford leánya), Canovanak Gráciájji mellett van a Woburn apátságban felállítva. Újabb művei közt említésre méltók: Playfair, Walter Scott, West Benjámin, Wordsworth stb. Jól eltalált 4dik György király érczelegy-szobra, melly 9^z láb lévén, 10 lábnyi magas talapon áll, Brighthonban állított-fel 18'29ben.

Ezen jeles művész dolgozta Canning első minister szobrát is, melly e nagy ember baráti s tisztelőinek megrendeléséből márványból készült, s rövid idő múlva álland a westmiiinsteri apátságban. A szobor egyszerű gömbölyeg szürke márvány talapon fog állani ellenében azon oszlopok egyikének, mellyek a keleti oldalon az éjszaki oldal-szárnyék boltozatát támogatják. Arcza az orgona felé lesz fordítva, testét romai senatorpalást fedi, mellynek redőzeteit a keresztbe vetett karok képezik. Szónoki állásban mutatkozik Canning, mintha nyugott megfontolással a gyülekezethez szöllana. Feje hátra hajol, s bal lába előre lép. Jobb kezében papiros-tekercset tart, lábainál két vastag könyv fekszik. A

felírás következe: Canning György szül. 1770 apr. 11, elhunyt 1827 aug. Ezen emléket baráti s honosai szentelek nekie. — 4dik György angol királynak ugyan ezen művész által 9000 guineaért érczelegyből készült lovagszobra készen van, s nem sokára st. Jamesparknak nagy márvány bemenetelénél felállítatik. Ezen kaput, Parker műhelyében készítendő, oily pompás ajtókkal akarjak ékesíteni, mellyek Európában alig ha nem a leg nagyobbak s a leg szebbek lesznek, még a velencei Dogé .palotájait se vévén-ki, mellyekei eddig nagyságuk végett leg nagyobbaknak tartottunk. A nyomtatásban megjelent költség-terv szerint ezen kapii készítése 70,000-font sterlingnél többre menend.

QUAGLIO.

Quaglio Domonkos jeles architektúrái főstész, született Münchenben 1786ban, s udvari színház-főstész lón 1801ben. Azon díszletek, mellyek ezen művész ecsetje alatt jövének létre, teljes hatásúak, s festvényei általán a formák igazsága, a színek öszhangja, s tenneszetes világítás által ajánlják s különböztetik-meg magokat. Quagliónak közre jött munkája következő című: architektúrái emlékek Bajorországban, mellyek a közép korban létre jötteknek.

Quaglio Lőrincz a előbbinek testvére, Münchenben pillantá-meg a napvilágot 1793ban, ki is mint históriai s arczkép-főstész helyes dolgozati által hírt nevet szerze magának-

Quaglio Simon a legifjabbik testvér, született Münchenben 1795ben. Ezen művész, ki mint architektúrái kápíró néhány helyes dolgozattal lépett-fel-, eleintén sokat feste vizszínekkel s 1812től fogva udvari színház-főstész. hivatallal vigasztaltatott-meg.

W A C H.

Wach Vilmos Károly a históriai főstészet tanítója Berlinben, ugyan ott pillantá-meg a napvilágot is sep-

tember 11kén 1787ben. Művészeti hivatalához, a berlini képtárban tőnő előkészületeket s 17 évig Kretschner alatt foglalataskodott. Egy kis képe után. Raphael képírónak, melly rézmetszés volt, festette ő annak képniássát természetesi nagyságban s egy oltárképet végzett-el saját találmánya szerint a trebbini kis egyház számára, melly festvények a műkedvellők figyelmét vonták magokra, s ez időtől fogva a művész számos megrendeltetésekkel tiszteltetett-meg. Egy természet nagyságú képe a királynénak, mellyet annak férje terve szerint dolgozott ő minden alakzatokkal együtt; a fali festvények a berlini várkápolnában a görög cultus számára, — a művész nevezetesb darabjai közé tartoznak az első időszakban.

Kitörvén a háború 1813 és 14ben, Wach mint önkényes katona csatolta magát a többiekhez, s rövid idő alatt adjutáns lón a kurmaerki polgár-katonaság gyakorlog ezredénél, mellyel ő egész Hollandiáig előre nyomult. Helyre állván a béke, műhelyébe tért ismét vizsgálja, hogy elvégezhesse az egyházi festvényeket s a király-öccse nejének arczképét. Napóleonnak Elbából visszaszátértekor ismét a zászlóhoz sietett, s a győzedelmes sereggel Parisba jutván, megkérte a porosz királyt, hogy ott mulathasson egy ideig s mivelhesse magát. David és Legros híres mesterek igazgatása alatt foglalataskodott ő a fővárosban augustustól fogva 1815ben egész Májusig 1817ben, s ezen ügyes képírók társalkodása által azon talentomát mivelte-ki, melly elejétől fogva már fényesnek mutatkozott. Ekép elkészülve, Wach Parisból Romába átázott 1817ben, hol ő Overbeck, Cornelius, Schadow, Vogel, Lund stb. műgyakorlókkal összetalálkozott, kik hasonló czélból jöttek oda. Megszerezvén magának Toskánában mindent, mit a tudomány-tágításra nézve szükségesnek talált, honjába tért-vissza 1819ben. Berlinbe megérkeztekor válalta-fel a színház plafondjának diszesítéséhez kívánt Múzsák előterjesztését; s a miveltebb közönség tudta is valóban becsülni a művész érdemeit valamint a szellemi felfogásban, úgy a fel-

adás kellemes végrehajtásában is; minélfogva az érintett Múzsák, Caspar által metszettek rézre s pedig helyes ízléssel Longhi igazgatása alatt.

Ezen művésznek utóbb feladásul szolgált, egy oltárképet festeni a protestánst sz. Pál egyház számára Moskvában az ahhoz tartozó talapzat! képpel (Predella) együtt. Mind a 2 műd arak, a feltámadás s az úrvacsorának betétele, mellyben a művész épen úgy mint Signorelli állva terjesztette-elő az Údvezitőt, —az 1823ki művek kiállításánál a leg helyesbbek voltak. Azon festvényeken kívül, mellyekben személyesítés és szerencsésen számításba vett színhatás szorgalmas kidolgozással egyesül, ide tartozik Erzsébet! legendeje is. Wach 1819től fogva tagja a berlini művészeti akadémia senatusának, ki is Hírt s más jeles művészekkel parancsot vön a Solly gyűjtvény megvétele után azon múdarabokat szigorú bírálat alá venni, mellyek a museum elrendelésénél s beosztásánál feldíszesítésül szolgáljanak.

CORNELIUS.

Cornelius Péter, Düsseldorfban pillantó-meg a napvilágot Octoberben 1787ben, s őt nézhetni méltán a mo^tankori leg nevezetesb képirók egyikének. Ezen művész előbb a düsseldorfi akadémia igazgatója volt, most pedig Münchenben él, több ideig tartózkodván az előtt Romában. Iparja oda czéloz: a régi német s hajdan olasz monort ismét bevezetni, s divatba hozni. 0 eléggé ismértes Göthe és Faust scénáji által. — Ezen jelenkori nevezetes képiró, a müncheni szép művek akadémiajának igazgatója 1825től fogva. Ő egy ideig azzal foglalatoskodott kizárólag: a Pinakothek-Loggiák díszesítéséül terveket készíteni. (egy históriai cyclus avagy rajzolat a képirók életéből). A mostan felépítendő Lajos-egyház Münchenben, mellynek felékesítésével frescoban őt a király megtisztelő; tágas mezőt nyitott nekie, szerzett ügyességét s művészi elmetehetségét világosan bebizonyítani. Hogy tehát ezen feladásnak illőleg megfe-

lelhessen, Cornelius Romába utazott néhány évre 1833-ban, hogy a művészet classikus földjén eleve dölgozhas-sa-ki az utolsó ítélethez megkívántató cartont szokatlan nagyságban az érintett egyház számára. Ezen jeles művész már jóval az előtt alapíta iskolákat Düsseldorfban s aztán Münchenben, hol már nevezetes fresco-munkák készültének igazgatása alatt, például a»on historiai képek, melyeket az udvari kertnek ivhelyzetei (Árkádén) alatt szemlélhetni.

DAHL.

Dahl (János Krisztián), nevezetes taj-festőművész, született Norvégiában Februaries 24kén 1788ban. Ezen jeles férfinak eleintén a theologiát kellett volna tanulnia; mivel azonban sem pénzé, sem hajlandósága nem volt, anyavárosában oktatást von a főtészetben. Ez azonban fölötte hiányos lévén, csak keveset tanulhatott, s miután tanulás-ideje lefolyt 1809ben, saját kedve és szeszélye szerint gyakorid magát a teátráli diszesítésben, az arczkép- s tájfőtészetben. Dahl művészi idomait a kopenhageni szép művek akadémiájában mixelte-ki technikai ügyességig, hová 1811ben jutott, dalias tájfestvények, norvégjai természeti scénák deli előter-• jesztése, s találmányai által. Azon festvényei ezen művésznek, melyeket 1814 és lábén leheté látni a művek kiállításánál Kopenhagenben, mindenkit megleptek s művészi talentomát tiszta fényben tüntetékelő. Dahl 1818ban Berlinen keresztül Dresdába utazott.

Első nagy festvénye, mellyel őa világ elibe lépett, egy norvégiai köszikla - tájkép volt vízömletekkel, mellyet a művész 1819ben felállított, s melly minden műértő figyelmét magára vonta, s mellyet végre a dániai korona-örökös Krisztián herczeg megszereztetett. Ugyan azon évben két más festvénye is talált vevőkre honjában. — 1820ban Tironon keresztül Olaszországba menvén, egy ideig Nápolyban tartózkodott, s jobbadán a korona-örökös körül volt, hol őt Thorwaldsen, Bröndsted s a

porosz, generalconsul Bartholdy munkával ellátták. Nyáron 1821ben Dahl Tirolison keresztül tért-vissza Dresdába, hol minekutánna már 1820ban akadémiai tagnak választatott volna, professori hivatalt nyert.

Előadásiban ő mindenkor az igazság hose s leg hűségeseb utánczója maradt, már akár szép, akár rútvolt is a pedánykép; ezentúl festvényeinek érdemét az is emeli, hogy poétikai nemesítés létezik a tájék individuális karakterében, melly anyagot nyújtott neki szép találmányihoz. Vázlatiban, mellyek Olaszország és Tirolis természet-szépségeit ábrázolják, láthatni azon lakosokról példány-rajzolatokat, mellyeket a művész személyesen meglátogatott. Dresda kövületéből, művészileg terjeszte-elő nehányat. — Nem kevesebbé szerencsés volt Dahl s gyakorlá művészi tehetségét a compositióban. Norvégiába útazván 1826ban, sok szép vázlattal ellátva tért-vissza. Újabb festvényei közt említésre méltók: a nápolyi tengerpartok Castella mare-hez közel, téli tájék Seelandban Prestöe és Wordingborg közt estvéli világításnál, s egy tengerparti tekintet közel Bergenhez Norvégiában. Ezen művészt a komor éjszaki természet magzatának tekinthetni, ki a nápolyi öbölnél, s Roma magasb fekvésű helyeinél törekedett-meg szerezni a déli tájék keces szintonját, s magában kimívelni a magasb művészeti sztílt, melly ahhoz tűzszellemet, igaz képzelelő erőt s mély érzelmet mutat, mi fellengő s nagy.

TADOLINI.

Tadolini Adám a jelenkori leg híresb s leg ügyeseb szobrászok egyike, első oktatását egyedül csak a természetűtől nyerte, s Bolognában született 1789ben. Ezen művész atyja len s kenderkereskedő lévén, fiát is azal foglalatostokdatá, s így tehát csak alattomban mintázhata alakokat. Látván az ercolani herczeg a gyermek dolgozatit, kieszközlé szüléinél, hogy szabadon követhesse hajlandóságát a művészet ezen ágazatában. Tadolini ennekutánna a bolognai műiskolába jutott, s

már 3. év múlva oíly gyors és dicséretes előlépéseket tőn, hogy a scnlptura s rajzolás leg jobb elkészült darabjára kitett jutalmat kétszer nyerte-meg. Ő lévén Demaria legjobb tanítványa, ez Ferrarába vitte őt magával, hogy nekie egy köz emlék felállításánál segédül legyen. Visszatérte után Bolognába, épen azon pillanatban veszté-el atyját, mellyben a jutalmat (Preis) megnyerte, — Venus és Aeneas dolgozata által basreliefben. Kevéssel ezután még alig lévén 22 - esztendő, Barbieri elhunyt művész helyébe anatómiai professornak hivatott-meg a művészek számára, s miután 8-hónapig tartott volna oktatást megelegetésére mindenkinek, nyugpénzt nyervén a kormánytól Romába ment, hogy ott tökéletesen kimivelhesse magát. Ott dolgozda s végezte ő a haldokló Ajax gips Tnintáját 4 hét alatt díjversenyzésül, mellyet Canova adott-fel. A találmány nagyneműsége mindenkit bámulásra indított s ez okból Canova ezen tűzszell emu művészt magához fogadta, s vele dolgoztató Venus és Mars csoportulatit, a religio óriási szobrát, 3dik Károly lovagszobrához Nápolyban a mintát, az utolsó Stuartok számára készült gyászkoporsót (Sarkophag), végre Washington és 5dik Pius pápa szobraít.

Miután már elég művészi ügyességet szerze magának a nagy mester iskolájában, maga részére nyitott egy műhelyt (atelier), honnan aztán sok szép műdarab jutott-ki, például: Amort és Venust képező csoportulat az ercolani herczeg számára, egy Ganymed ki a sast, itatja, Eszterházy herczeg birtokában; Lanté kardinál síremlékei Bologna város számára dolgozva; számos mellszobor, mellyek ritka igazsággal s csinos kidolgozással ellátvák. — Ezen jeles művész 1825ben egy Ganymedet dolgozott egyenes állásban, ezentúl egy nyugvó Dávidot, Jasont arany gyapjával, az Amalthea kecskéjít Ámortól körülkötvé virág-koszorúkkal, fűszerekkel, s több más helyes s deli művet; Azon Cameenek, mellyeket Tadolini dolgozott, a műértők által igen nagyra

becsültetnek. Ezen nevezetes szobrász nője is jeles művésznő, s szünetlen dolgozik.

TERNITE.

Ternite Vilmos, poroszországi királyi udvari képi-író, s a kir. képtár főfelügyelője 1827től fogva, született Meklenburgban. Ezen művész mint burkusországi királyi pensionárius Romában s Olaszországban tanulta a festészetet, s Ingelheim gróftól nyert ott segedelmet: Ternite egy deli festvény által tette magát Romában ismeretessé 1818ban, melly a keresztet hordozó Krisztust ábrázolja, Raphel után. Mária koronázása, és sz. Domonkos csodái, rézre metszettek, mellyhez Schlegel melléklé az előbeszédét. Pompejiban s Nápolyban, névszerint az első helyen híven utánzá a feltalált régi festéseket, s tizenkettőt közülük, a szintónok s a görög mesterek kinyomásának leghűségeseb utánzásával végezve, állított-fel Berlinben köz szemléletül. A király parancsára festette Ternite 1827ben a meghalálózott Louise porosz királynét természeti nagyságban.

KLEIN.

Klein János, Adám, nevezetes állat- s tájfestész, ezentúl rézmetsző is, született Nürnbergben november 24ikén 1792ben, hol őt Bemmél tájfestész, aztán pedig Zwinger oktatták a lovak rajzolásában, 1805től fogva pedig Gabler Ambras rézmetsző igazgatása alatt dolgozott. Klein isitől fogva 1815ig, Be csbe utazván, megjárta Stajerországot, felső Austriát, Magyarországot, s a duia tájékit; ennekutánna szemügyre vette ő a reus - main- s neckartartományokat, s végre végig utazta Olaszországot. 0 1816től fogva olajban festett. — Természet-előadásai hívek s étellel telvék; igen fölségesen tudta ő karakterizálni a katonákat, kocsisokat, parasztokat, valamint is a népek s tartományok bélyegző vonásit szóllólag kinyomni. Különösen természetbűvek ló-tanulmányai a lengyel, magyar oláh stb fa-

jókról (race) .A táj-alzatok s a mellék munkák jól egyesítvék s végez,vek. — Klein épen olly könnyűséggel vezeti a¹ radirtüt mint szellemmel. Radírozott tábláinak száma 150et felülhallad, s nehányakat közülök a leg jobb hollandi rézmetszetekhez mellékezhetni, avagy velük összehasonlíthatni.

BEGAS.

Begas Károly históriai föstész, s Berlinben a művészeti akadémia senátusánál tanító s tag, született Heinsbergben September 23kán 1794ben Kölnhez közel a Renus folyam mellékében. Ezen művész már korán jelent vonzalmát a rajzhoz s a föstészethez. Atyja, ki Kölnbe tétetett által mint alelnök az ottani tribunálnál 1801ben, fiát törvénytudósna akará nevelni, s e végre Bonnba küldé őt a lyceumba. Ott nyerte Begas az első oktatást az olajfestésben Philippant nevű képíronál. Lemásolván Jánost, Raphael festvény-remekje után a düsseldorfi galleriában, az olly fölségesen sült-ki, hogy az által megkülönböztetést szerezvén magának, életpályája lödik évében a felállított tudós Társaság Bonnban tiszteletbeli tagjának nevezé-ki őt. Elhagyván Bonn-t ISOSban, 3 évig lakott Kölnben, honnan az okból, hogy magát jobban kimivelhesse, Parisba ment 1812ben, hol is Gros nevii híres képíró műhelyében kedvesen fogadtatott, s mindenben alapos oktatást nyert. A szövetséges Fejedelmek Párisban mulattakor, a Louvre palotában egy ő általa másolt kép, „Madonna della Sedia“ a porosz király figyelmet vont magára. A Fejedelem megszeretvén ezen másolatot, s miután a művész, a király másodszeri Párisban léttekor-ű 1816ban egy más képet ada nekie által „Hiob körül véve barátitól, nem csupán 2000 francot fizettete-ki a képért, hanem ezentúl még 2000 forint nyugpénzzel is megvigasztalá a művészt.

Begas 1818ban végezte Krisztust az olajhegyen. A király ezen képet a berlini garnison-templom számára vetette-meg, melly után egy más, annál nagyobb fest-

vény készítése rendeltetett-meg „a st. Lélek kiöntése“, ntelly jelenleg a berlini főegyházat díszíti. Ezen érintett képet a művész magával hozván Berlinbe, ott 1821-ben felállítá azt, mellynek következése lón, hogy nekie a király újra 3 évi nyugpénzt rendelt utazásra. Viszatertekor Olaszországból, Begas magával hozta Krisztus keresztelését, melly a florentirii iskola sztiljében készült, s melly aztán a postdami garnison-egyházban nyert illő helyet. — Ezen híres művésztől láthatni számos arczképet, névszerint a király képét természet-nagyságban; Albrecht porosz herczegné alakját, valamint is Thorwaldsen és Zeitet mellképeit, mellyek öszvesen deli alakzatok, s köz helybenhagyást nyertének. A/ aszszonyi arczképek kidolgozásiban is mindenkor szolgált nekie a szerencse. Ezen jeles művész 1830ban végző Berlinben Krisztus feltámadását az új werder-egyház számára, — egy fölséges oltárkép melly 19' magas s 12' széles, s egyike a legnagyobb oltárképek közül, mellyek újabb időben bárhol is létre jutottak. Begas 1826tól fogva Berlinben lakik, s egy mezei lakást építete közel a városhoz, — czélirányos avagy elégtértségű műhelyt nem találhatván sehoh a városban.

WINCKEL.

Winckel Therésia jeles művésznő Dresdában, leánya egy kir. szászországi alezredesnek, ki a jénai véres ütközetben elesett 1806ban, született Weissenfelsben december 20kán 1784ben. Ezen művésznő kedvencz foglalatossága a hangászat és festészet volt; mind e mellett is iparkodott megismerkedni mind azzal, mi-képes a szellemnek s a művészi érzelemnek tágasb mezőt nyitni. Mint képíroné, tiszteletben tartván a hajdan mesterek műveit, híven utánozta festvényeiket; melly ipart, és szerzett ügyességét a művésznőnek valamint a kül-ügy a belföld is, tudta érdemire nézve mél tánylani, s becsülni. Winckel a dresdai képtárban nyert oktatást, hol egész mostankorig a régi olasz-mesterek műveivel fog-

lalataskodván, olajban fest. Anyjával Párisba utazván 1806ban, ott 2½ évig tartózkodott. David híres francia képművész itt a leány barátja s tanítója a festészetben, kinek bizonyítása szerint, Correggiot senki nem vala képes hűvebben utánozni nállánál. Az austriai és svéd státus-papírosok leszállása által, a művésznő anyja csak nem egész vagyonát elveszte. Therézia mesterné lévén a hárfán, visszaütözés-közben concerteket adott, s most Dresdában lakik. A nélkül, hogy ezen szelleműs leány valaha szerzőné kívánt volna lenni, nyomtatásban néhány értekezés jelene - meg tőle.

HAYDON.

Haydon híres angol történet - főstész, született Plymouthban 1786ban, s könyvárusnak fia lévén, már mint gyermek fölötté kedvelte a festészetet. Látván a gyermeknek atyja, fiának különös vonalmát a képművészeten ezen ágazatához, Londonba küldé őt a kir. szép művek akadémiájába 1804ben, hol Haydon igen szorgalmasan dolgozott! Füssli lón most ezen ifjú művész pártolója, a híres Wielkie pedig barátja. Mind ezen szép kilátások s kedvezések mellett is, ki nem kerülhetvén az akadémiával való szóvitába ereszkedést, Haydon nem vétetett-fel tagnak. Ő volt azon első egyike, ki az elgini márvány megvétetését javaslá, mellynek következése volt: hogy ő s Richard Payne archaeologus meghasonlottak egymás közt.

Ezen művész találmányinak első gyümölcse „Dentatus“ volt, mellyért az angol institutio nekie az első jutalmat engedé-által. Haydon Parisba útazott Wielkie barátjával 1814ben, s egy képművészeti intézetet alapított Londonban 1817ben, ifjú festőművészek számára. Azon czélzata, hogy ő valami nevezetést mutathasson-fel a történelmi főstészeten, Angliában az akkor éppen divatozó ízlés miatt olly kevés pártolókra, s mű-

barátokra talált, kik ezen művészeti ágazatot éppen semmiben sem mozdíták - elő; hogy ő végre kén-
 ten lón, mind efféle iparjával végkép felhagyni,
 s visszatartoztatni magát; s még azon alapított status-
 tőkepénzbőlis, mellynek arányzata volt, azzal helyesebb
 műdolgozatokat megszerezni, Haydon felsegíllésére
 legkevesb sem fordít a tott, bárha igen tetszettek is
 mindenkinek az általa végzett festvények, az az: „Sala-
 mon ítélete, Krisztus Jerusalemben bemenetele⁴¹
 (1820), s „Lazarus felkeltése⁴⁴ (1823). Az utóbb érin-
 tett két festvény olly nagy volt, hogy azoknak egy kö-
 zönséges házban nem volt helyük, s tehát speculánsoktól
 avagy nyereség - vadászoktól megvásároltatván, őket azo-
 kat egy különös, e célra felkészült faépületben mutog-
 aták pénzért a megtekinteni kívánó közönségnek. Hay-
 don végre adósságok végett börtönbe záratott 1827ben,
 honnan csak az által szabadult-meg hosszas veszteglés
 után, hogy egy műbarátokból álló társaság a váltó-
 pénzt öszszegyijtvén, azt lefizette érte.

Egy jelenet a börtönzöttek közt anyagot nyujta a
 művésznek két fölséges festvény kidolgozására, az az:
 „The mock election⁴ és „The chairing of the membres,“
 mellyekben ő világosan feltüntető Hogarth szeszélyeit.
 Az első képet 4dik György szerezte - meg 500 guineért.
 Azon festvény, mellyet a művész 1829ben elkészítvén
 közszemléletül felállttá, —Pharao, ki Mosest elbocsátja
 magától, — már az egyiptusi architektúra végett is ál-
 talános tetszést nyert; de különösen neveié Haydon hír-
 nevét azon két kép, mellyet ő 1831 és 1832ben végzett-
 el: Napoleon midőn a nap alkonyodását vizsgálja, s
 Napoleon, jövendő sírhalma előtt az Ilona szigeten. Egy
 következő című rövid írásban „Some inquiry into de
 causes which have obstructed the advance of historical
 painting in England⁴⁴ (London 1829), keményen kikel
 azon művészek és dilettánsok ellen, kik a művészeti
 ágazatok közt leginkább magasztalják az arczképfőstést,

s ezen bal nézetnek tulajdonítja s főleg a történelmi festészet hanyatlását Angliában.

HEIDEGGER.

Heidegger Károly Vilmos, ki Saarlben nevezetű városban Lotharingiában pillantó «meg 1788ban a napvilágot, nevezetes nein csupán mint bajnok, de mint művész is. Ezen jeles férfiú 1801 tői fogva a Münchenben alapított katonai akadémia nevendéke lőn, hol magát kimivelve, rövid idő alatt szép előhaladást tett, s varlamintaz architektoniai rajzolatokban, úgy a tájfestésben is szép művészi ügyességet szerze magának. Heidegger hadnagy volt 1805ben a pattantyúságnál, 1806ban pedig jelen vala Búrkusországban a táborozásnál s a véres csatákban a Francziák ellen, 1809ben Tirolisban kelle neki vívni, 1810ben pedig mint önkényes katona a franczia sereghez állott Spanyolországban, honnan csak 1813ban tért honjába vissza, hol őt aztán a király őrnagynak nevezé-ki, melly után 1816ban mint határ elintézési - biztossági tag Salzburgba küldetett. Ezen ezüzteleni háborús életben, e férfiú művészi talentoma, távol az iskola tanulmányitól, az élő természetet igazsággal 8 karakteristikai sajáttsággal tanulta felfogni s szelleme független fejedett-ki. A hadi életben a közelebb fektű tárgyak voltak azon képek, mellyeket a természet terjeszte - elő phantasiájának az első benyomásnál. Salzburg volt azon tájék, melly neki a tájfestéshez a leg fölségesb anyagokat nyújta, s hol ő a valóságos természetet oktatásul vehette. Olajban festeni kezdé ő 1816ban, s 1825ig nem kevszbbet végze-el 67 képnél. Heidegger különös engedelemmel mint bajorországi alezredes Görögországba ázázott 1826ban, hol A mind addig biztossági-igazgatói hivatalt viselt Napoliban, míg elnök Capodistrias megérkezett, e reája volt bizva azon segedelmek iránti gondoskodás, mellyek Görög-

országba külföldről érkeztenek meg. De ő nem elégedett-meg ezzel, s eddigi hatásköre csekélynek tetszván, februáriusban 1827ben részt vőn azon expeditióban, mely Salamisból kiindulván Piraeusban kötött-ki az okból, hogy Agropolis fellegvárba friss sereget szállítson, s azt a török ostrom alól felszabadítsa. Nem sokára eztán azon hajósereg fővezére lőn Heidegger, mely Oroposnak fordult a negroponti csatornában, s elpusztítá a Törökök főmagazinumit. Csak hamar átlátta Capodistrias, hogy ő ezen jeles férfióban kormányzásának főgyámoszlopát találndja, s ez okból már 1828ban rá bízta Napoli di Romania comandóját, röviddel aztán pedig az argosi katonai kormányzást, s az argoli tengeröbölből bejövő status-jövedelem főfelügyelését. Miután végre Fabvier visszatért - vala Franziaországba, rá bízott a taktikusok létegesítése is, mellyhez egyszerűsmind [tartozott főigazgatása a centrális katonai iskolának Naupliában s mind azon intézetek felügyelése is, mellyek a katonai foglalatosságokkal összeköttetésben állának. Rendkívüli ügyekezete, erőlködése, ügyhaszonlag az éghajlat is, rosszul hatottak Heidegger egészségére, még pedig akép, hogy ő kéntelen lőn ősz kezdetével egy időre Aeginába átköltözni. Visszatértekor, a rendes katonaság létegesítésével foglalatoskodott általán. Azonban szünetnélküli hidegtelesek arra bírták, őt, hogy minél előbb Görögországból távozzék; de mivel ezen cél kivitelének némi akadály állá ellene, az hónapról hónapra halasztást szenvedő, legyen bár, hogy teljes megelégedés jeleil a király őt az 1829dik év kezdetével bajor ezredesnek nevezte-ki a tábornok avagy a főszállásmesteri karnál. Végre még is elutazván onnan augstnsban, a joniai szigeteken keresztül vevén útját Olaszországban érkezett meg, egy ideig Romában élt, s június 9ikén 1830ban Münchenben megjelent. — Heidegger szabad óráit a főstészetnek szentelte, s valóban számos helyes s érdekes festvényt dolgozót, ő próbát

tőn frescoban is festeni, elvégezvén ezen monorban a quadrigát Helios kocsijában a müncheni Glyptothekában.

Ezen híres bajnok rajzai s vázlatai fölségesek, teljes szelleműek, s karakteristikaik; monorjában a természet pontos és hű követése remek líryékozattal s élő szinadással egyesül, minden változásnál igazság s — minden előadásban erő mutatkozik. Mind azon olajban készült festvények, mellyek Görögországból visszatérte utána általa létre jutottak, az előbb végzettekkel távolról sem mérkőzhetnek, azok csak futólag lévén dolgozva s mellyek szárazak s olykor minden harmónia nélkül; melly utóbb felhozott hiány kétségkívül a művész azon iparjától látszik származni, melly által a görög festés magas szintőnját s a cos túmet ismét visszaadni akarta. Ezen férfú dolgozatai, jelesül a privát gyűjteményekben mint ritkaságok csak annál nagyobb becsben állanak, mivel azok jobbadán, nevezetesen a bajor király gyűjtvényének számára szereztettek-meg, s mivel Heidegger ismét azon hatáskörbe állítva van, melly azok számának növekvésére csak kevés időt hagy nekie hátra. Ő alig neveztetett-ki 1832ben az ingolstadti erősségek építésinél biztossági igazgató - tagnak, midőn már bajor Ottó Fridrik királyszékre emeltetése nekie fágasb hatáskört szerze Görögországban. Mint kir. bajor kamarás, generalőrnagynak s biztossági tagnak neveztetett-ki, mellynek tisztében áll addig, míg a király ifjúkorossága tart, a görög kormányzást vinni. — Remélhetni, hogy ezen tűzszelemű nagy mit barát, művész s kormánytiszti körillátása s iparja által a még eddigien teljes épségben fenmaradt, avagy az idő vas veszezeje által mind eddig dugába nem döntett görög művészeti remek, tovább is fenállandnak, s a még nem eléggé ismertetsek rövid idő múlva napvilágra jutandnak. Úgy hiszem, hogy ezen szellemdús férfú esze, erénye s rendületlensége e pillantat nehézségeivel egy fokon áll, s az ő neve a leg később időkig polgártársai legrágább emlékezetei közé fog tartozni.

STADLER.

Stadler (Aloys Martin), híres német történelmi író, Imst nevű városban Tirolban született Április 1792ben. A művészetet Innsbruckban tanulta, aztán pedig tanulmányainak folytatásain 1812 — 1819ig a müncheni kir. képző művészeti akadémiában rendkívüli szorgalommal dolgozott, honnan Romában tőn utazást, melly nevezett helyen Raphael remekjei különös jó behatást tettenek reája, s honnan végre 1822ben ismét Münchenbe tért-vissza. Ezen művész leg helyesb dolgozatai közé tartoznak; a pásztorok előterjesztése a jászol körül, a keresztől levétel Botzenben a sz. kereszt-hez nevezett egyházban, sz. Ilona, stb.

HESS.

Hess Péter híres csataíró, Düsseldorf nevű városban pillantá-meg a napvilágot Julius 29kén 1792ben. Ezen jeles művész már mint 9 esztendő gyermek nagyatyja arczképét edzette¹, úgy hasonló Krahe directort, egy sz. családot, az utazó képművészt egy havasi pásztor-viskóban, néhány állatdarabot, melly művészeti ágazathoz nekie különös vonzalma volt, ám ha atya némileg gátolni akará is azt. Hess végre a írószetnek szentelte magát Münchenben kirekesztőleg, melly művészeti ágazatban ő jelenleg mint első ragyogásé csillag tün-fél. Ezen művész első csatadarabja volt; mint lepnek-meg t. i. az Anstriaiak ágyúknál; s egy állatcsorda, mellyett 19 esztendő korában festett. — Hess az európai háború idejekor Wrede, bajor főhadivezér tábornoki avagy főszállásmesteri had-karánál tartózkodott 1813—15ig; jelen volt mindig a legvéresebb csatákban is a Franeaiak ellen, s mennyire csak lehetséges volt, mindjárt helyben festette-le a sceirikat. Egyik festvényében, a lovassági megtámadás Amis sur-Aube-nél

Wrede tábornagy személyes vezérlete alatt, — a csataéletet a leg fiagyobb élénkségben s megrengetésben, úgy hasonlólag leg tisztább megfontolásban s csendes elvégzésben, leg hűségesebben terjeszté-elő. Tett utazásiban Bécsen, Schweizon és Olaszországon keresztül, minden nemzet tulajdonos avagy sajtóságos életmódját ügyekezett kitanulni, valamint is a különféle lovak, s állatfajok (Radé) bélyegző vonásit leg tökélyesebben utánzá, s minden dolgozatiban a staffaget, s a tájfestéseket ritka mesterkézzel végzé-el. Festvényei általán fölötté kellemesek, s ésszel elrendelvék; minden életet ihlel, s minden változásnál igazság s erő mutatkozik; a leg kisebb detailig avagy részletig minden tisztasággal, s leg nagyobb finomsággal van végezve.— Azon festvényei, mellyek Hohe és Borúm által köre metszve jelentenek-meg, következők: a napkelet Partcnkirchenben, a rablás, egy austriai tábor, lófuttatás, oláh ló fogdosás, az osteria, s a csatázás.

Ezen jeles művész, tagja a berlini s müncheni kir. akadémiának, s Quaglióval alapította Münchenben a művészi egyesületet. Ottó királlyal utazott 1833ban Görögországba, hogy szemtanú legyen annak megérkezésénél azon tartományban, s hogy a fiatal királynak pompás bemenetét az általa készitendő nagy festvényben leg hűségesebben utánozhassa s előterjesztesse.

ROBERT.

Robert Leopold jeles főstész, született a Neuschatel cantonban 1797ben. Ezen művész a híres David francia képiró tanítványa volt, Velenczében tartózkodott, s martzius 20kán 1835ben, annakelőtte hogy még Parisba indult volna, hová jövetelét előre már.levelek által jelenté, — nem tudni mi okból, maga magának vette életét. Ezen művész bárati annál inkább bámulják ezen elkövetett tettét, mivel ő ajtatos ember s tiszta érzésű

férfiú volt. Sokan azt vélik, hogy beteges búskomorság lepvén-meg őt, bírhatta ezen borzasztó lépesre, mely véleményt azon, eset, hogy velőjében vizet talaltanak, némileg támogatni látszik. Ezen gyászos eseten egész Veloncze városa részt vön. Minden nemzet ott tartózkodó akadémiusai s művészei jelen voltak a temetésnél. Elhült tetemei, Lidoban a protestánsok sírkertjében nyertek nyugalom helyet. Robert, midőn e vi? lágból kiköltözött, csak 38 esztendő volt.— Fölséges 2 fősvényt láthatni ezen ifjú művésztől; az aratókat, a az adriaticus-tenger halászait.